

КАЛЕНДАР

Українського Народного Союзу

НА РІК ПЕРЕСТУПНИЙ

1920

Зладив
ОСИП СТЕТКЕВИЧ.

КОШТОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ЦІНА 60 ЦЕНТІВ.

КАЛЕНДАР
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
НА РІК ПЕРЕСТУПНИЙ
1920

Зладив
ОСИП СТЕТКЕВИЧ.

КОШТОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ЦІНА 60 ЦЕНТІВ.

1919.
З друкарні „Свободи”, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ДО ЧИТАЧІВ.

Що має містити в собі календар? — Отсе питане мимоволі ставить собі кожний, хто візьме календар до рук.

Коли би йти за значінем слова, то виходило би, що календар повинен подати розклад часу, а також астрономічні спостереження на біжучий рік.

В дійсности однак властивий календар становить лиш одна часть, звана календаріюм. Ся часть, як кожний завважає, є дуже мала. І то не лише мала вона в нас, але в кождім календарі, який тепер появляеть ся, з виїмком окремих видань виключно для означеня днів і місяців в році.

Скоро ми глянемо на календар, виданий в англійській моті, то завважаємо тесаме. Натомісьць дальша часть календаря є властиво збірником найріжнороднійших відомостей і дат. В нім є перегляд життя цілої великанської держави — Америки — за минулий рік, а також важні відомости про цілий світ — і то також в більшій части у виді статистики.

Що-ж мав би містити календар виданий в українській мові?

Повинен отже мати також календаріюм і в дійсности має його.

Чим однак виповнити головну часть, де має бути поміщений збірник найріжнороднійших відомостей?

Отсе власне найтяжше питане до рішеня. Дати українській еміграції збірник сирих і сухих дат та відомостей — було би легко для редакції. Лишилоб ся лише відписати їх, або пе-

ретолкувати з англійських та інших календарів. Але яка користь з того була би для наших людей, котрі не мають ані часу ані змоги навчитися з інших книжок, що то така, або інша річ, котрої статистика так докладно зібрана, має значити?

І тому редакція стоїть перед труднощами. Остаточного рішення немає: Треба нашому народови подати збірку основних відомостей з всіляких областей знання, а при нагоді подати також і різнородну статистику, котра була би корисна для нас — для нашого, українського, народу. Нехай читач сам осудить, чи добре редакція зробила і чи їй вдалося досягнути свою ціль. Треба однак брати під розвагу розміри книжки.

Але ми Українці тілом і душою, головню, коли справа нашого народу висить на волоску. Що-ж би читачеві написати про Україну, про її змагання; які надії остаються для нещасних вигнанців з рідного краю?

Се найтяжша справа до порішення в календарі.

„Ой нема, нема, ні вітру, ні хвилі

Із нашої України. Чи там раду радять?

— Ми не чуем на чужині...”

Все, що походить з нашої безталанної Вітчизни, таке непевне, таке змінне, однодневне, а часом таке гірке, таке гірке, що „немає сліз, немає слів”, аби як слід призадумати ся над сим. А тут і писати треба і то ще без ніяких певних дат! І ломи собі голову, догадуй ся тут, тисячі миль на чужині, чому се або те сталося, а коли не згадаєш — то що ти, чоловіче, варт, яко редактор? — такі закиди сейчас посиплять ся на голову робітників, котрі після найліпших своїх сил хотіли би дати розраду своєму нещасному народови.

Прийміть же, Читачі, отсей календар так щиро, як щиро редакція хотіла його зробити Вашим приятелем. А тоді хоч не буде злобних нарікань на невдачу; коли вдасть ся Вам при читанню витягнути яку користь для себе або зробити яку добру постанову — то се якраз буде доказом, що календар досягнув свою ціль.

Редакція календаря.

СІЧЕНЬ 1920 JANUARY

Свою Україну любить,
Любить її во время люте, —
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа молить!

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	Ч	Грудень, 1919. Іоаніфатія	19
2	П	Ігнатія Богоносця	20
3	С	Юліяни мучениці	21
4	Н	Нед. перед Рожд. св. Отців	22
5	П	10 муч. Мниі і-пр. в Криті	23
6	В	Навечеріє Р. Хр. Євгенії	24
7	С	Рождество Христове	25
8	Ч	Собор Пр. Богор. і св. Й. Обр.	26
9	П	Стефана Первомуч.	27
10	С	2.000 муч. в Нікомидії	28
11	Н	Нед. по Рождестві	29
12	П	Анпзії мучениці	30
13	В	Меліяї Римлянки	31
14	С	Нов. Рік, 1920. Василя Вел.	1
15	Ч	Сильвестра папи рим.	2
16	П	Малахії пророка	3
17	С	Собор 70 Апостолів	4
18	Н	Нед. перед Просьв. Няв. Бог.	5
19	П	Богоявленіє Госп. (Йордан)	6
20	В	† Собор св. Івана Хрест.	7
21	С	Георгія і Еміліяна	8
22	Ч	Поліевкта і Евстрата	9
23	П	Григорія і Дометіяна	10
24	С	† Теодозія преподобного	11
25	Н	Нед. по Просьв. Татіяна	12
26	П	Ермила і Стратоніка	13
27	В	Отців в Синаї і Раїті	14
28	С	Павла і Івана	15
29	Ч	† Поклін окаян св. Петра	16
30	П	† Антонія Великого	17
31	С	† Атаназія і Кирила	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

1. січня. Новий Рік. Святкується в цілих Злучених Державах, з виїмкою стоїту Масахусетс.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

1. січня. Новий Рік.
6. січня. Трох Королів.

ЗАПИСКИ:

3. січня 1919. Торжественна злука Західної України з Українською Народною Републікою у Софійськiм Соборі в Києві.

5. січня 1583. Львівський латинський архієпископ Соліковський велів позамикати церкви у Львові, щоб Українці не святкували Різдва по старому стилю.

10. січня 1675. Запорожці під проводом Івана Сірка побили яничарів, котрі ночію закрали ся на Січ.

11. січня 1647. Умер Петро Могила, київський митрополит і український церковний письменник.

11. січня 1888. Умер письменник Осип Юрій Федькович.

14. січня 1649. Візд гетьмана Богдана Хмельницького до Києва.

15. січня 1667. Андрусівська умова: Росія і Польща поділили Україну.

21. січня 1654. Переяславська рада.

21. січня 1703. Семен Палій розбив табор польського загального ополчення під Бердичевом.

28. січня 1734. Умер гетьман Данило Апостол.

31. січня 1918. Четвертий універсал Укр. Центр. Ради проголошує відірване України від Росії.

ЛЮТИЙ 1920 FEBRUARY

Не плакати нам і сльози не лить;
Не нам, козакам, се діло робить!

н.с	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	Н	Січень. Нед. о мит. і фар.	19
2	П	Евтимія Великого	20
3	В	Максима і Неофіта	21
4	С	Тимотея апост.	22
5	Ч	Климента свшмуч.	23
6	П	Ксенії преподобної	24
7	С	† Григорія Богосл.	25
8	Н	Нед. о блуднім сині	26
9	П	† Перенес. мощ. Ів. Зох.	27
10	В	Преп. Єфрема Сирійського	28
11	С	Пер. мощ. св. Ігнатія Бог.	29
12	Ч	Трох Святителів	30
13	П	Кирила і Івана	31
14	С	Лютий. Трифона	1
15	Н	Нед. мясопустна. Стрітене	2
16	П	Симеона Богопр. і Анни	3
17	В	Ізидора преп.	4
18	С	Агафії муч.	5
19	Ч	Вукола єпископа смири.	6
20	П	Партепія еп. і Луки	7
21	С	Теодора Стратилата	8
22	Н	Нед. сиропустна. Никифора	9
23	П	Харлампія і Порфиція	10
24	В	Власія свьяшшмуч.	11
25	С	Мелетія архиеп.	12
26	Ч	Мартиніяна преподоби.	13
27	П	Авксентія і Кирила	14
28	С	Описима і Пафнутія	15
29	Н	1. Нед. посту. Памфіла	16

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

12. лютого. Уродини Лівкольна: Кал., Кол., Конп., Дел., Ілх. Айо., Інд., Канз., Ме., Міш., Мінн., Монт., Неб., Нев., Н. Дж., Н. Й., Н. Д., Оре., Па., С. Д., Ю., Ваш., В. Ва., Вай.

22. лютого. Уродини Вашингтона: в цілях Злучених Держав.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

2. лютого. Марії Громітної.

18. лютого. Попелец.

ЗАПИСКИ:

1. лютого 1789. Юрій Вашингтон вибраний першим президентом Злучених Держав Америки.
2. лютого 1655. Боротьба Хмельницького з Поляками під Охматовом.
3. лютого 1812. Уродив ся поет Евген Гребінка.
4. лютого 1792. Другий поділ Польщі; прилучене до Росії Волині і Поділя.
5. лютого 1863. Уродив ся о. Остап Нижанковський.
6. лютого 1704. Правобічний гетьман Самусь передав гетьманські клейноди Мазепі.
6. лютого 1908. Погиб Марко Каганець в Коропци, пробитий багнетами трох жандармів.
9. лютого 1918. Україна підписала в Берестю Литовським мир з Австрією і Німеччиною та з їх союзниками: Болгарією й Туреччиною.
14. лютого 1897. Умер письменник Пантелеймон Куліш.
14. лютого 1863. Уродив ся письменник Тимотей Бордуляк.
20. лютого 1054. Умер великий князь київський Ярослав Мудрий.
22. лютого 1732. Уродив ся Юрій Вашингтон.
22. лютого 1894. Основано Український Народний Союз в Америці.
24. лютого 1842. Уродив ся Юліан Романчук.
26. лютого 1608. Умер князь Константин Острожський.
26. лютого 1897. Погиб Петро Стасюк в Чернівці, пробитий жандармом підчас виборів до парламенту.
27. лютого 1664. Поляки розстрілили українського полковника Івана Богуна.

МАРТ 1920 MARCH

Подивіть ся на рай тихий,
На свою Україну;
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну.

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	П	Лютий. Теодора Тирона	17
2	В	Льва папи рим.	18
3	С	Архипа ап.	19
4	Ч	Льва еп. Катанського	20
5	П	Евстахія і Тимотея	21
6	С	Петра і Атанавія	22
7	Н	2. Нед. посту. Полікарпа	23
8	П	† Обрізане гол. св. Ів. Хр.	24
9	В	Тарасія архиеп. царгор.	25
10	С	Порфирія	26
11	Ч	Прокопія ісповідника	27
12	П	Власія пустиножителя	28
13	С	Касіяна преп.	29
14	Н	Март. 3. Н. посту, хрестопон.	1
15	П	Теодота еп. свщмуч.	2
16	В	Зенона і Евтропія	3
17	С	Герасима і Павла муч.	4
18	Ч	Конона	5
19	П	42 мучеників в Аморії	6
20	С	Василія і Єфрема	7
21	Н	4. Нед. посту. Теофілякта	8
22	П	40 мучеників в Севастії	9
23	В	Кондрата і Кипріяна	10
24	С	Софронія (Поклоні)	11
25	Ч	Теофана	12
26	П	Никифора препод.	13
27	С	Вепедикта преподоб.	14
28	Н	5. Нед. посту, Агапія	15
29	П	Савина і Юліяна	16
30	В	Алексія чолов. Божого	17
31	С	Кирила архиеп. Брусал.	18

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

17. марта. Ст. Патрикія, покровителя Ірландії.

25. марта. Благовіщена.

ЗАПИСКИ:

1. марта 1386. Перша злука Литви з Польщею.
2. марта 1861. Скасоване кріпацтва в Росії.
3. марта 1811. Уродив ся поет Антін Могильницький.
3. марта 1827. Умер поет Леонід Глібів.
4. марта 1780. Граф Кирило Розумовський вибраний гетьманом України.
5. марта 1770. Різня в Бостоні.
9. марта 1814. Уродив ся Тарас Шевченко.
10. марта 1861. Умер Тарас Шевченко.
10. марта 1896. Умер поет Петро Ніщинський.
15. марта 1669. Дамян Многогрішний вибраний гетьманом України.
17. марта 1776. Бритійські війська втікають з Бостону.
19. марта 1669. Гетьман Іван Виговський розстрілений невинно польською шляхтою.
19. марта 1917. Перша українська національна маніфестація в Києві.
21. марта 1907. Умер історик Володимир Антонович.
23. марта 1651. Винницький полковник Іван Богун потопив у полонках на Бузі під Вишницею велику силу польського війська.
23. марта 1842. Уродив ся Микола Лисенко.
23. марта 1674. Правобічний гетьман Михайло Ханенко віддав булаву Іванови Самойловичеві.

ЦВІТЕНЬ 1920 APRIL

Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш,
А не возьмеш любови і віри не возьмеш,
Бо українське ми серце і віра вкраїнська.

н.с	д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	Ч	Март. Хризанта	19
2	П	Преподоб. Отців в Саві	20
3	С	Якова еп.	21
4	Н	6. Нед. посту, цвітна	22
5	П	Нікона і учен.	23
6	В	Захарії і Якова	24
7	С	Благовіщенє Пресв. Богор.	25
8	Ч	† Собор св. Арх. Гавриїла	26
9	П	Велика Пятниця	27
10	С	Іларіона і Стефана	28
11	Н	Воскресеніє Христове	29
12	П	Святий Понеділок	30
13	В	Святий Второк	31
14	С	Цвітень. Марії Єгип.	1
15	Ч	Тита преподоб.	2
16	П	Никити іспов.	3
17	С	Посифа іспов.	4
18	Н	2. Неділя по Вел., Томина	5
19	П	Євтихія архиеп.	6
20	В	Георгія еп.	7
21	С	Ірідіона ап.	8
22	Ч	Євсихія	9
23	П	Терентія муч.	10
24	С	Антипа і Януарія	11
25	Н	3. Нед. по Вел. мироносиць	12
26	П	Артемона свтмуч.	13
27	В	Мартина пап іспов.	14
28	С	Арястарха і Пуда ап.	15
29	Ч	Атанії. Трипп	16
30	П	Симсола і Акакія	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

2. цвітня. Велика Пятниця:
Ала., Копп., Дел., Фла., Ла., Мд.,
Мінп., П. Дж., Па., Тенн.

4. цвітня. Великдень.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

4. цвітня. Великдень.

5. цвітня. Святий Понеділок.

ЗАПИСКИ:

2. цвітня 1111. Побіда князя Володимира Мономаха над Торками (Половцями).

4. цвітня 1704. Появила ся перша часопись в Америці.

6—8. цвітня 1917. Український Національний Зїзд в Києві; на нїм признано власть Української Центральної Ради.

7. цвітня 1839. Уродив ся поет Володимир Шашкевич.

12. цвітня 1596. Битва Наливайка і Лободи з Жолковским на урочищі „Острий Камінь”.

13. цвітня 1909. Умер історик Микола Аркас.

14. цвітня 1340. Умер останний галицький князь Юрій II.

14. цвітня 1847. Арештоване Тараса Шевченка.

19. цвітня 1885. Умер історик Микола Костомарів.

21. цвітня 1910. Закрито з наказу поліції київську „Просьвіту”.

25. цвітня 1910. Умер драматург Марко Кропивницький.

25. цвітня 1622. Умер гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.

26—27. цвітня 1918. Німці розоружили українські війська в Києві.

27. цвітня 1904. Умер драматург Михайло Старицький.

28. цвітня 1871. Уродив ся письменник Василь Стефаник.

28. цвітня 1918. Арештоване Німцями Української Центральної Ради.

29. цвітня 1918. Німці настановили генерала Івана Скоропадського гетьманом України.

30. цвітня 1919. Заняв Львів польський генерал Галер на чолі польсько-американської армії.

МАЙ 1920 МАУ

— А я тебе, козаченьку, як душу кохаю —
Але більше є кохане до рідного краю.
Обступили Україну вороги лукаві;
Йди, милий, воювати, добувати слави!

н. с	Д.	Гр. кат. свята	с.с.
1	С	Цвітень. Івана, уч. св. Гр.	18
2	Н	4. Нед. по Вел., о розслабл.	19
3	П	Теодора і Анастазія	20
4	В	Інуарія і інших свщмуч.	21
5	С	Теодора Сиксота.	22
6	Ч	† Георгія великомуч.	23
7	П	Сави Стратилата	24
8	С	† Марка апост. і еванг.	25
9	Н	5. Нед. по Вел., о Самарянині	26
10	П	Симсона свщмуч.	27
11	В	Максима і Йсона	28
12	С	9 муч. в Книзії	29
13	Ч	† Якова апост.	30
14	П	Май. Бремї прор.	1
15	С	Бориса і Гліба	2
16	Н	6. Нед. по Вел., о сліпор.	3
17	П	Пелягії прешмуч.	4
18	В	Ірини муч.	5
19	С	Нова многострадат. і Варв.	6
20	Ч	Вознесеніє Господне	7
21	П	† Івана Богослова	8
22	С	† Ісаїї. Пер. моц. св. Пик.	9
23	Н	7. Нед. по Вел., св. Отців	10
24	П	Мокія свщмуч.	11
25	В	Епіфанія і Германа еп.	12
26	С	Глікерії і Алексап.	13
27	Ч	Іздора муч.	14
28	П	Пахомія Вел.	15
29	С	Теодора Освященного	16
30	Н	П'ятьдесяти. Зелені Свята	17
31	П	Понед. св. Духа і Пр. Трійці	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

30. мая. Дєпъ Прикрася (квітчаня гробів). Святкуєть ся в усіх стейтах, з вимкоу: Арк., Фла., Ла., Місс., Н. К., С. К., Текс.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

13. мая. Вознесєнє.

23. мая. Зелені свята.

24. мая. Понед. Зел. свят.

ЗАПИСКИ:

2. мая 1918. Німці оголосили военний стан на Україні і розігнали Українську Центральну Раду.

2. мая 1648. Вибрано Богдана Хмельницького гетьманом.

4. мая 1838. Викип Тараса Шевченка з кріпацтва.

6. мая 1910. Умер письменник Борис Грінченко.

12. мая 1919. Приготовано українсько-польське перемирє в Парижі на розказ аліантів.

14. мая 1919. Нова польська офєнзива проти України мимо приготованого перемир'я.

14. мая 1857. Тарас Шевченко дістає амнєстію.

15. мая 1848. Скасованє панщини в Галичині.

15. мая 1856. Уродив ся письменник Андрій Чайковський.

18. мая 1917. Всеукраїнський Війсковий Зїзд в Києві.

22. мая 1861. Перевезено і похоронено тіло Тараса Шевченка на Чернєчій горі коло Канєва над Дніпром.

25. мая 1909. Умер композитор Дєнис Січинський.

25. мая 1919. Румунія за намовою Польщі вислала правительству Західної України ультимат зі жадаєм забрати ся зі столиці Станиславова.

26. мая 1648. Побіда Богдана Хмельницького під Корсунєм.

29. мая 1916. Умер Іван Франко.

ЧЕРВЕНЬ 1920 JUNE

Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор;
Най щезає незгоди проклята мара,
Під України єднаймоь прапор!

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	В	Май, Патрірія	19
2	С	Талалея муч.	20
3	Ч	† Константина і Єлени	21
4	П	Василіска муч.	22
5	С	Михайла єписк.	23
6	Н	1. Нед. по Сош. Всіх Свят.	24
7	П	† З. Обр. ч. гл. Ів. Хр.	25
8	В	Карпа ап.	26
9	С	Терапонта св'ящмуч.	27
10	Ч	Никити преп.	28
11	П	Теодовіі дівч. муч.	29
12	С	Ісаакія далмат.	30
13	Н	2. Нед. по Сош. Пресв. Евх.	31
14	П	Червень. Юстина муч.	1
15	В	Никифора патріярха	2
16	С	Лукіяна муч.	3
17	Ч	Митрофана патр.	4
18	П	Доротей єп.	5
19	С	Висаріона пр.	6
20	Н	3. Нед. по Сош. Теодота	7
21	П	Теодора муч.	8
22	В	Кирила архієп.	9
23	С	Тимотея св'щмуч.	10
24	Ч	† Вартоломея і Варн. ап.	11
25	П	Онуфрія пустиножителя	12
26	С	Акилини муч	13
27	Н	4. Нед. по Сош. Єлїсея	14
28	П	Амоса прор.	15
29	В	Тихона єписк. чудотв.	16
30	С	Мануїла, Савла, Ісмаїла	17

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

3. червня. Боже Тїло.
29. червня. Петра і Павла.

ЗАПИСКИ:

5. червня 1709. Гетьман Іван Мазепа прибув до шведського табору.
6. червня 1224. Нещасна битва руських князів з Татарами над рікою Калкою.
7. червня 1843. Умер поет Маркіян Шашкевич.
8. червня 1653. Побіда Богдана Хмельницького над Поляками під Батогом.
8—10. червня 1917. Перший Всеукраїнський Конгрес у Києві; утворене Генерального Секретаріату.
10. червня 1917. Перший універсал Української Центральної Ради до народу всієї України.
11. червня 1876. Видано указ, яким заборонено в Росії друкувати українські книжки.
17. червня 1895. Умер Михайло Драгоманів.
18. червня 1569. Люблинська юнія.
18. червня 1709. Зруйноване старої (чортотлицької) Січи.
23. червня 1870. Умер поет Амврозій Метлинський.
25. червня 1205. Погиб князь Роман у битві з Поляками під Завихостом.
25. червня 1919. Найвисша Рада Мірової Конференції в Парижі дозволила польсько-американській армії Галера заняті цілу східну Галичину аж по Збруч і вигнати з неї українську армію, котру назвала „бандою розбішаків”.
28. червня 1768. Залізняк і Гонта здобули Умань.
29. червня 1898. Заведене виїмкового стану в Галичині.

ЛИПЕНЬ 1920 JULY

А всіх Ефіяльтів за зраду,
За підлість, за рабство, за хулу,
Їх власні діти пішлють на Камчатку,
Щоби і сліду з них не було!

н.с.	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	Ч	Червень. Леонтія	18
2	П	Юди і Зосима	19
3	С	Методія свщмуч.	20
4	Н	6. Нед. по Сош. Юліяна	21
5	П	Евсевія еписк.	22
6	В	Агрипіни муч.	23
7	С	Рождество св. Івана Хрест.	24
8	Ч	Февронії прпмуч.	25
9	П	Давида сол. препод.	26
10	С	Самсона страннопріємця	27
11	Н	6. Нед. по Сош. Кира і Ів.	28
12	П	Св. Ап. Петра і Павла	29
13	В	Собор 12 Апостолів	30
14	С	Липень. Косми і Дамяна	1
15	Ч	† Пол. Ризи Пресв. Богор.	2
16	П	Якннта і Анатолія	3
17	С	Андрея і Марти	4
18	Н	7. Нед. по Сош. св. Отців	5
19	П	† Атаназія Атонск.	6
20	В	Томи і Акакія	7
21	С	Прокопія велмуч.	8
22	Ч	Папкратія свщмуч.	9
23	П	† Аптонія печерського	10
24	С	Евфимії і Ольги кн.	11
25	Н	8. Нед. по Сош. Прокла	12
26	П	Собор Арх. Гавриїла	13
27	В	Акили і Онисима	14
28	С	† Володимира Великого	15
29	Ч	Аптіногена свщмуч.	16
30	П	Маріїи велмуч.	17
31	С	Якннта і Еміліяна муч.	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

4. липня. День Независимости: в цілих Злучених Державах.

ЗАПИСКИ:

2. липня 1881. Пострілене президента Джеймса Гарфільда.
3. липня 1917. Другий універсал Української Центральної Ради до народів України.
4. липня 1776. Проклямація незалежності Злучених Держав Америки.
7. липня 1659. Перемога Ів. Виговського над Москалями під Конотопами.
9. липня 1651. Наказний гетьман Іван Богун виводить козацькі полки з півд. Берестечка; кінець берестецької битви.
9. липня 1649. Козаки побили Поляків під Межибожем і Константиновом.
10. липня 1649. Початок облоги Збаража.
10. липня 1709. Битва під Полтавою.
17. липня 1902. Хліборобські страйки в східній Галичині.
21. липня 1883. Засповано у Львові „Народну Торговлю“.
26. липня 1708. Покарано смертю Кочубея й Іскру.
27. липня 972. Згода князя Святослава з Греками.
27. липня 1881. Уродився письменник Володимир Винниченко.
28. липня 1015. Умер князь Володимир Великий.
28. липня 1672. Дорошенко побив Поляків коло Четвертенівки над Богом.
28. липня 1914. Австро-Угорщина виповіла Сербії війну.

СЕРПЕНЬ 1920 AUGUST

У бій! у бій! у бій! За сьвітлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	Н	Липень. 9. Нед. по Сош.	19
2	П	† Ілїї пророка	20
3	В	Симсона і Івана	21
4	С	Марії Магдални	22
5	Ч	Трофима і Теофіла	23
6	П	† Бориса і Гліба	24
7	С	† Успеніє св. Анни	25
8	Н	10. Нед. по Сош. Ермолая	26
9	П	Пантелеймона	27
10	В	Прохора і Никанора	28
11	С	Калиника муч.	29
12	Ч	Силі і Спудана	30
13	П	Євдокима	31
14	С	Серпень. Проісх. Ч. Хр.	1
15	Н	11. Н. по С. Пер. мощ. Стеф.	2
16	П	Ісаака, Далмата	3
17	В	Сімох молодїїв в Еф.	4
18	С	Євсїгїя мученика	5
19	Ч	Преображеніє Господнє	6
20	П	Дометія прдбмуч.	7
21	С	Єміліяна єписк.	8
22	Н	12. Нед. по Сош. † Матїя ап.	9
23	П	Лавренція архид.	10
24	В	Євкла і Клявдії	11
25	С	Фотїя і Анкитя	12
26	Ч	Максима ісп.	13
27	П	Мпхєя прор.	14
28	С	Успенїє Прєсв. Богород.	15
29	Н	13. Н. по С. Пер. п. Обр. Г	16
30	П	Мпрона мученика	17
31	В	Фцьора і Лавра	18

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.
15. серпня. Успеніє Прєсв.
Богородиці.

ЗАПИСКИ:

5. серпня 1657. Умер гетьман Богдан Хмельницький.
5. серпня 1911. Умерла письменниця Олександра Кулішева (Ганна Барвінок).
6. серпня 1687. Іван Мазєпа вибраний гетьманом.
8. серпня 1834. Уродив ся поет Осип Юрій Федькович.
10. серпня 1680. Умер отаман Іван Сїрко.
10. серпня 1907. Умерла письменниця Марія Марковичка (Марко Вовчок).
11. серпня 1792. Переселене Запорожїїв над рїку Кубань.
13. серпня 1724. Павло Полуботок прибув до Петербурга.
13. серпня 1873. Умер поет Антїн Могильницький.
14. серпня 1919. Похорон полковника Дмитра Вітовського в Берлїї.
15. серпня 1856. Уродив ся Іван Франко.
- 14—16. серпня 1649. Побїда Хмельницького під Зборовом.
16. серпня 1657. Юрій Хмельницький вибраний гетьманом.
17. серпня 1772. Прилучено Галичину до Австрїї.
18. серпня 1704. Козаки побили Поляків під Сенявов.
18. серпня 1836. Уродив ся письменник Олександр Кониський.
20. серпня 1843. Умер письменник Григорій Квітка Основяненко.
22. серпня 1867. Уродив ся письменник Осип Маковей.
23. серпня 1662. Юрій Хмельницький побив Москалїв під Криловом.
- 30—31. серпня 1648. Побїда Богдана Хмельницького під Пилявцями.
31. серпня 1673. Напад отамана Івана Сїрка на Очаків.

ВЕРЕСЕНЬ 1920 SEPTEMBER

Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть;
Що за долю міліонів
Мусиш дати ТИ одвіт.

н.с	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	С	Серпень. Андрія Страт.	19
2	Ч	Самуїла прор.	20
3	П	Тадея ап. і Васи муч.	21
4	С	Агатоніка муч.	22
5	Н	14. Нед. по Сош. Лупа	23
6	П	Євтихія свщмуч.	24
7	В	Вартоломея і Тита	25
8	С	Андріяна і Наталії	26
9	Ч	Пімена прен.	27
10	П	Августина і Мойсея мур.	28
11	С	† Усікнов. гол. св. Івана	29
12	Н	15. Н. по С. Алекс. і Павла	30
13	П	† Пол. пояса Пр. Діви М.	31
14	В	Вересень. Симеона Ст.	1
15	С	Мамагта і Івана	2
16	Ч	Аптіма свщмуч.	3
17	П	Вавиля і Мойсея	4
18	С	Захарії прор. і Єлсав.	5
19	Н	16. Н. по С. Чудо Арх. Мих	6
20	П	Созонта і Макарія	7
21	В	Рожество Пр. Діви Марії	8
22	С	Іоакима і Анни	9
23	Ч	Минодори, Митр. і Німф.	10
24	П	Теодори александр.	11
25	С	Автонома свщмуч.	12
26	Н	17. Нед. по Сош. Корнелія	13
27	П	Воздвиженіє Чесн. Хреста	14
28	В	Никити влкмуч.	15
29	С	Євфимії влкмуч.	16
30	Ч	Софії, Віри, Над. і Люб.	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

6. вересня. День Праці: в ці-
лих Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. вересня. Рождество Пресв.
Богородиці.
29. вересня. Михаїла арх.

ЗАПИСКИ:

2. вересня 1657. Похорон Богдана Хмельницького в Суботіві і вибір Івана Виговського гетьманом.

2. вересня 1812. Уродив ся письменник Іван Вагилевич.

3. вересня 1709. Умер гетьман Іван Мазепа.

5. вересня 911. Договір князя Олега з Греками.

6. вересня 1672. Петро Дорошенко здобув Каменець Подільський.

10. вересня 1769. Уродив ся поет Іван Котляревський.

11. вересня 1727. Данило Апостол вибраний гетьманом.

12. вересня 957. Гостина княгині Ольги в Царгороді.

12. вересня 1903. В Полтаві відкрито торжественно пам'ятник Іванови Котляревському.

12. вересня 1878. Уродив ся поет О. Олесь.

15. вересня 1893. Почала виходити „Свобода”, перша українська часо-
пись у Злучених Державах Америки.

15. вересня 1907. Умер драматург Іван Тобилевич (Карпенко Карий).

16. вересня 1658. Рада в Гадячі.

16. вересня 1845. Уродив ся драматург Іван Тобилевич.

20. вересня 1380. Битва на Куликовім Полю князя Дмитра Донського
з ханом Мамаєм.

21. вересня 1919. Ляхи розстрілили о. Остапа Нижанковського в Стрию.

27. вересня 1651. Білоцерківська угода.

29. вересня 1866. Уродив ся історик Михайло Грушевський.

ЖОВТЕНЬ 1920 ОСТОВЕР

Не зітхай, а працой і одно памятай:
Що лиш праця одна захистить рідний край.

н.с	Д.	Гр.-нат. свята	с.с
1	П	Вересень. Евменій	18
2	С	Трофима і Саватія муч.	19
3	Н	18. Нед. по Сош. Евстатія	20
4	П	Кондрата апост.	21
5	В	Фоки і Йоши	22
6	С	† Зачатіє св. Івана Хр.	23
7	Ч	Теклі первомуч.	24
8	П	Евфрозини преп.	25
9	С	† Івана Богослова	26
10	Н	19. Н. по Сош. Калистрата	27
11	П	Харитона	28
12	В	Киріяка і Теофана	29
13	С	Григорія арм. свщм.	30
14	Ч	Жовтень. † Покр. Пр. Д. М.	1
15	П	Кипріяна і Юстини	2
16	С	Дионизія свщмуч.	3
17	Н	20. Нед. по Сош. Бротоя	4
18	П	Харитини муч.	5
19	В	† Томи апост.	6
20	С	Сергія і Вакха	7
21	Ч	Целягі і Тайсії	8
22	П	† Якова Алфея ап.	9
23	С	Євламнія і Євлампії	10
24	Н	21. Нед. по Сош. Фіяппа	11
25	П	Прова і Андроніка	12
26	В	Карпа і Паппи	13
27	С	Наварія і Параскевії	14
28	Ч	Евтимія і Лукіяна	15
29	П	Льонгіна сотника	16
30	С	Озії прор. і Андрея	17
31	Н	22. Нед. по Сош. † Луки	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

12. жовтня. День Колумба:
Ала., Аріз., Арк., Кал., Кол.,
Кошц., Дел., Айд., Ілл., Инд., Канз.,
Кл., Ме., Мд., Масс., Міш., Мо.,
Монт., Неб., Нев., Н. Г., Н. Дж.,
Н. М., Н. Й., О., Окла., Оре.,
Па., Р. Ай., Текс., Вт., Ваш., В.
Ва.

ЗАПИСКИ:

- жовтня 1807. Перший парохід Фултона на ріці Гудсон в Америці.
- жовтня 1877. Умер учений Осип Бодяньський.
- жовтня 1833. Перша залізниця в Злучених Державах Америки.
- жовтня 1655. Богдан Хмельницький побив Поляків під Городком.
- жовтня 1492. Колумб відкрив Америку.
- жовтня 1866. Умер поет Петро Гулак Артемоський.
- жовтня 1624. Напад Запорозжів на Царгород.
- жовтня 1907. Умерла письменниця Настя Грінченківна.
- жовтня 1648. Богдан Хмельницький почав облогу Львова.
- жовтня 1596. Умер гетьман Іван Косинський.
- жовтня 1851. Цісар Франц Йосиф поклав угольний камінь під „Народний Дім” у Львові.
- жовтня 1876. Уродився публіцист Сергій Єфремів.
- жовтня 1918. Українська Народна Рада у Львові, зложена з послів від галицької, буковинської й угорської України, проголосила незалежність цих країв, яко державу Західної України.
- жовтня 1814. Уродився письменник Яків Головацький.
- жовтня 1917. Третій Військовий Зїзд Українців у Києві.
- жовтня 1596. Берестейська унія.
- жовтня 1682. Основане міста Філядельфії, Па.
- жовтня 1858. Уродився президент Теодор Розевелт.
- жовтня 1894. Умер учений Омелян Огоновський.

ПАДОЛИСТ 1920 NOVEMBER

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину;
А себе довічно бережи без вину,
Та віддай майно і жінку й себе за Україну.

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	П	Жовтень. Йоїла прор.	19
2	В	Артемія влмуч.	20
3	С	Іларіона Великого	21
4	Ч	Аверкія еписк.	22
5	П	† Якова апост.	23
6	С	Арети і Атапазія	24
7	Н	23. Нед. по Сош. Маркіяна	25
8	П	Димитрія Великомуч.	26
9	В	Нестора муч.	27
10	С	† Параскевії і Терентія	28
11	Ч	Анастасії рим.	29
12	П	Зиновія і Зиновії	30
13	С	Стахія і Амилія	31
14	Н	Падолист. 24. Нед. по Сош.	1
15	П	Акиндина муч.	2
16	В	Акепсина і Айтала	3
17	С	Йоанкія Великого	4
18	Ч	Галактіона муч.	5
19	П	Павла еписк.	6
20	С	Брона і Лаваря	7
21	Н	25. Нед. по Сош. св. Мих.	8
22	П	Описифора муч.	9
23	В	Ераста і Олимпа	10
24	С	Миши і Віктора муч.	11
25	Ч	† Йосафата свмуч.	12
26	П	† Івана Златоустого	13
27	С	† Филипа апост.	14
28	Н	26. Нед. по Сош. Гурія	15
29	П	† Матяя ап. і евангел.	16
30	В	Григорія еп. і чудотв.	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

2. падолиста. День загальних виборів.

25. падолиста. День Подлки: в цілх Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

1. падолиста. Всіх Святых.

2. падолиста. День задушний.

ЗАПИСКИ:

- падолиста 1918. Українські війська заняли Львів і Перемишль.
- падолиста 1648. Богдан Хмельницький залишив облогу Львова.
- падолиста 1848. Барикади у Львові.
- падолиста 1885. Умер поет Микола Устиянович.
- падолиста 1872. Уродив ся поет Богдан Лепкий.
- падолиста 1811. Уродив ся поет Маркіян Шашкевич.
- падолиста 1912. Умер композитор Микола Лисенко.
- падолиста 1917. Третим універсалом проголосила Українська Центральна Рада независиму Українську Народну Републику.
- падолиста 1709. Здобуте Батурина Москалями.
- падолиста 1834. Умер поет Іван Котляревський.
- падолиста 1893. Умер поет Леонід Глібів.
- падолиста 1918. Утворене Директоріяту Української Народної Републики в Києві.
- падолиста 1648. Богдан Хмельницький обягає Замостє.
- падолиста 1709. Іван Скоропадський вибраний гетьманом.
- падолиста 1838. Уродив ся письменник Іван Нечуй Левицький.
- падолиста 1698. Умер гетьман Петро Дорошенко.
- падолиста 1918. Поляки заняли Львів.
- падолиста 1778. Уродив ся Григорій Квітка Основяненко.

ГРУДЕНЬ 1920 DECEMBER

Хто вас хлібом накормить, той враз
 З хлібом пійде до гною;
 Та хто духа накормить у вас,
 Той зілеть ся зі Мною.

н.с	Д	Гр. нат. свята	с.с.
1	С	Надолист. П'ят. і Романа	18
2	Ч	Авдія, Варлаама	19
3	П	Прокля і Григорія	20
4	С	Воведеніє Пр. Діви Марії	21
5	Н	27. Нед. по Сош. Филимона	22
6	П	Амфілохія і Григорія	23
7	В	Катерини вмуч.	24
8	С	Климентія і Петра	25
9	Ч	Аліпія столп.	26
10	П	Якова і Палядія	27
11	С	Стефана муч.	28
12	Н	28. Нед. по Сош. Парамона	29
13	П	† Андрея апост.	30
14	В	Грудень. Паума прор.	1
15	С	Авакума пророка	2
16	Ч	Софронія прор.	3
17	П	† Варвара вмуч.	4
18	С	Св'я Богоносного	5
19	Н	29. Н. по Сош. Николая чуд.	6
20	П	Амброзія еписк.	7
21	В	Патапія	8
22	С	Непор. Зачатіє Пр. Д. М.	9
23	Ч	Міни і Ермогена	10
24	П	Даниїла Столпника	11
25	С	Спірідона еписк.	12
26	Н	Нед. св. Праотців. Евстр.	13
27	П	Филимона і Тирса	14
28	В	Елєвтерія свщмуч.	15
29	С	Аггея пророка	16
30	Ч	Даніїла прор.	17
31	П	Севастіяна муч.	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

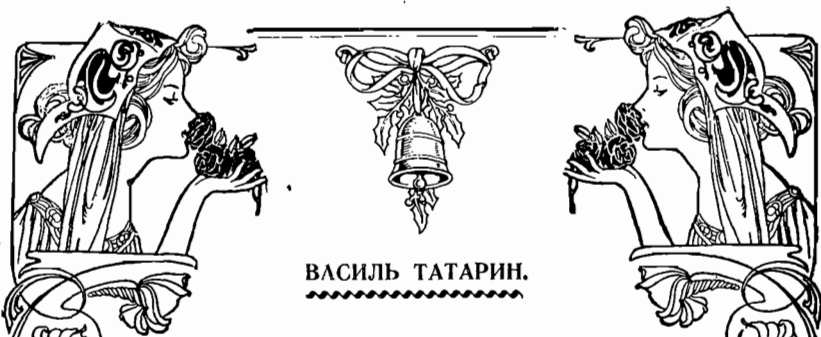
25. грудня. Різдво Христове:
 в цілих Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. грудня. Зачата Пресв. Бо-
 городниці.
 25. грудня. Різдво Христове.
 26. грудня. Св. Стефана.

ЗАПИСКИ:

3. грудня 1848. Умер поет Евген Гребінка.
 4. грудня 1803. Умер Іван Кальнишевський, останній кошовий За-
 порожа.
 7. грудня 1811. Уродив ся поет Микола Устїянович.
 8. грудня 1868. Засноване товариства „Просвіта” у Львові.
 8. грудня 1863. Уродив ся письменник Борис Грінченко.
 12. грудня 1900. Умер письменник Олександр Кониський.
 14. грудня 1799. Умер Юрій Вашингтон.
 14. грудня 1918. Гетьман Іван Скоропадський зрік ся на Україні вла-
 сти, яка перейшла в руки Директоріяту під проводом Володимира Вин-
 ниченка.
 18. грудня 1856. Уродив ся артист Микола Садовський.
 19. грудня 1240. Батий зруйнував Київ.
 21. грудня 1764. Скасоване гетьманщини.
 23. грудня 1873. Заложено Наукове Товариство імени Тараса Шевчен-
 ка у Львові.
 24. грудня 1653. Побіда Хмельницького під Жванцем.
 25. грудня 1848. Заведено у львівськїм університеті катедру україн-
 ської літератури.
 28. грудня 1824. Умер наказний гетьман Павло Полуботок.
 31. грудня 1637. Умер гетьман Павлюк.

ВАСИЛЬ ТАТАРИН.

ЯКРАЗ НА ЧАС!

(На стрічу Новому Рокови).

Приходиш до нас якраз на час,
Дорогий Новий Роче —
Як рідний наш край взиває всіх нас,
Згоди між нами хоче.

За істноване йде боротьба;
Без волі не варта жити.
Станьмо всі разом, взиває судьба,
Щоб себе увільнити.

Бо ворог наш мев гад той сичить,
Що ми бажаєм волі.
Забрали наш край, хочуть нас гнітять
На нашім власнім полі.

Нас на чужині рідна Мати
До згоди всіх взиває;
А хто з нас згоди не хоче знати,
Нехай як раб сконає!

Приходиш до нас якраз на час,
Новий Роче-королю —
З тобою катів проженем від нас,
Здобудем сьвяту волю.

Ми всіх тиранів, зайдів чужих
Виметем з свої хати,
Пірвем кайдани, що закута в них
Рідненька наша Мати.

САМІ СОБІ -- НАШОМУ СОЮЗОВИ.

кими словами пригадати ще цього року українській еміграції значіне Українського Народного Союзу?

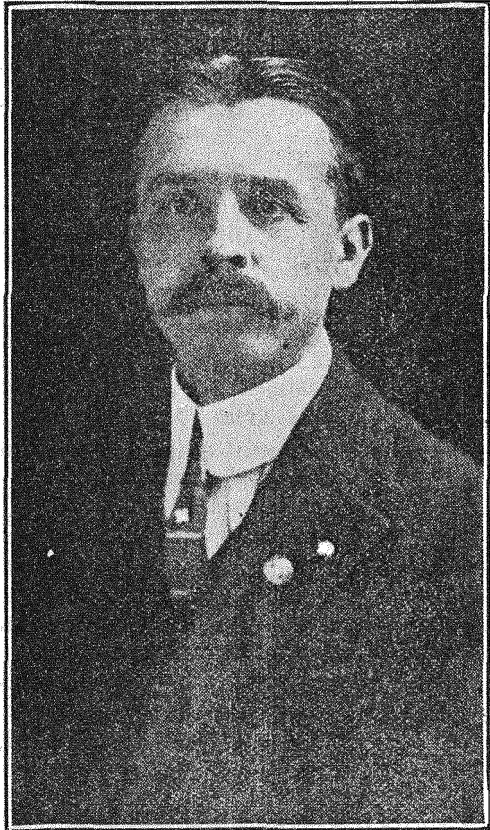
А може вже злишна кожда пригадка? Може кождий Українець на чужині вже знає й доцінне вагу своєї інституції? В такім разі шкода витрачувати місця в книжці.

Отже ні; не треба самим себе обмановати і голосити пусті фрази, що: „Кждий сьвідомий Українець і Українка бережуть своєї інституції як ока в голові”.

Не бережуть; а се слідно по тім:

1. Не старають ся о зріст Українського Народного Союзу; тут розуміеть ся зріст значія і поваги своєї організації. Коли в краю хто сказав „Дністер”, то кождий з пошаною пригадував собі нашу інституцію, здвигнену нашими власними силами, для нашого добра — особистого добра обезпечених членів, як і для загального добра цілого народу, для піднесеня значія українського народу.

2. Не старають ся о розріст Українського Народного Союзу — значить: не думають самі приступати в члени, кажучи, що для них Союз „здорогий”, а зглядно, що вони „забідні” заплатити членську вкладку. А прецінь приступити в члени Українського Народного Союзу в найнижшій клясі з найнижшою оплатою нарочно в тій цілі, щоби збільшити армію карно зорганізованих Українців — се вже дійсно не є тяжко. На такий видаток може спромогти ся кождий, хто заробляє на жите.

Кость Кирчів,
предсідатель У. Н. Союзу.

Андрій Стефанович,
містопредсідатель У. Н. Союзу.

Марія Білик,
містопредсідателька У. Н. Союзу.

Василь Левчик, головний касієр.

Семен Ядловський,
головний фінансовий секретар.

Стефан Миланович,
головний рекордовий секретар.

3. Не старають ся о розріст Союзу - - значить: не старають ся приєднувати нових членів. Гей! Чи не є то встидно сказати перед іншими народами, що головна українська організація в Америці має всього на всього 12.000 членів? Той нарід, що домагаєть ся здвигненя самостійної держави! Чи не варт над сим застановити ся всім свідомим і щирим Українцям і сказати собі: Справді, ганьба нам самим за те.

Що не березуть Українці й Українки своєї інституції, пізнати по сім:

4. Не боронять як слід енергічно Українського Народного Союзу перед явними або тайними ворогами. Часто самі члени покивають головами, коли вороги зогиджують їх інституцію, або — і таке буває — ще й самі чинно зневажають Союз, а тимсамим зневажають себе. Інші, правда, не помагають ворогам, але й не помагають головному урядови підчас боротьби за істноване рідної організації. А така байдужність не є привязанем до організації.

5. Не боронять своїх вибранців, представників організації. Коли хто є членом і вибирає якогось чоловіка на члена головного уряду, то тимсамим оказує своє довіре до него. А коли так, то моральним обовязком кожного члена стояти солідарно зі своїм урядом. Коли уряд недобрий, то треба його змінити на конвенції; вибрати до управи найсвітліїших членів. Се є не лише право, але й обовязок члена.

Таких недостач посеред суспільности супроти своєї рідної організації є більше. А се є знак, що Українцям і Українкам все ще треба пригадувати, що:

1. Істнує в Америці Український Народний Союз.

2. Його цілі є такі широкі, а услівя принятя такі приступні, що вимовляти ся від членства значить тесаме, що бути байдужним до народної справи.

3. Обовязком кожного Українця і кожної Українки поипрати цілі У. Н. Союзу, помагати в його благородних змаганях і памятати все, що помагаючи Українському Народному Союзови, ми помагаємо нікому иншому, а **самим собі**.

Український Народний Союз є оснований лише для добра своїх членів, а зглядно для добра всього українського народу. Ось головні цілі сеї добродійної організації (§ 5 статута У. Н. Союзу):

а) Зединити братньо всіх Українців і їх потомків, замешкалих в Америці, без огляду на їх політичні чи релігійні переконання, котрі є при добрім здоровлю, ведуть чесне і моральне житє і не перевишають 55 літ житя, коли є мужеського пола, або 50 літ житя, коли є женського пола, в часі припиняня їх до Союзу.

б) Нести моральну і матеріяльну поміч нещасним і покаліченим членам і їх родинам і покривати оправдані похоронні кошти по померших членах в сумі, не перевищаючій \$200.

в) Ширити просвьіту між членами в українській і англійській мові; старати ся о їх суспільний, моральний і духовий добробут; помагати родинам, своєкам по крові, правним репрезептантам члена і особам залежним від такого члена, а також справити похорон і виплачувати посмертну заповому, як правила і статuti сего Союзу тепер або в будучности будуть приписувати.

Андрій Савка,
завідатель друкарні У. Н. Союзу.

Володимир Б. Лотоцький,
редактор „Свободи”.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ У. Н. СОЮЗА:

Дмитро Капігула.

Никола Росолович.

Василь Гришко.

г) Заснувати фонд запомоговий для нещасних, покалічених і хорих членів.

г) Заснувати фонд посмертний, з якого на певний доказ смерті члена Союзу, котрий сповнив всі свої правні обов'язки, сума не більша як \$100, \$250, \$500, \$750, \$1000, \$1500 або \$2000, згідно з клясою, до якої померший член належав, зменшена о таку квоту, яку виплачено на похоронні кошти, виплатить ся родинам, наслідникам, своякам по крові, правним респрезентам такого члена, як обмежено і вказано в статутах Союзу дотично смертних запомог, після розпорядку члена, згідно зі згаданими правилами.

Просьвітна діяльність У. Н. Союзу є означена окремим параграфом (111), який звучить так:

Обв'язком головного уряду, або головного езекутивного комітету, є видавати місячні письма, книжки або газетки для просьвічення членів і їх дітей; давати відчити, закладати гімнастичні і товариські клуби та уживати всіх інших спосів до науки і просьвічення членів Союзу. Щоб досягнути всі висше наведені цілі, головний уряд, або головний езекутивний комітет, може час від часу, після переведених ухвал, настановляти відповідних людей до дотичної праці.

Параграф 181-ший постановляє, що кождий член У. Н. Союзу має платити на фонд посмертний сеї організації відповідно до свого віку слідуєчі місячні вкладки:

Кляса	D	A	AA	B	C	BB	CC
В к	\$100	\$250	\$500	\$750	\$1000	\$1500	\$2000
18	9	22	43	65	86	1.29	1.72
19	9	22	44	66	88	1.32	1.76
20	9	23	45	68	90	1.35	1.80
21	9	24	47	71	93	1.40	1.83
22	10	24	48	72	95	1.43	1.90
23	10	25	49	74	98	1.47	1.96
24	10	26	51	77	1.01	1.52	2.02
25	10	26	52	78	1.04	1.56	2.08
26	11	27	54	81	1.07	1.61	2.14
27	11	28	56	84	1.11	1.67	2.22
28	11	29	57	86	1.14	1.71	2.28
29	12	30	59	89	1.18	1.77	2.36
30	12	31	61	92	1.22	1.83	2.44
31	13	32	63	95	1.26	1.89	2.52
32	13	33	65	98	1.30	1.95	2.60
33	14	34	68	1.02	1.35	2.03	2.70
34	14	35	70	1.05	1.40	2.10	2.80
35	15	37	73	1.10	1.45	2.18	2.90
36	15	38	76	1.14	1.51	2.27	
37	16	40	79	1.19	1.57	2.36	
38	16	41	82	1.23	1.63	2.45	
39	17	43	85	1.28	1.69	2.54	
40	18	44	88	1.32	1.76	2.64	
41	18	46	92	1.38	1.83		
42	19	48	96	1.44	1.91		
43	20	50	1.00	1.50	1.99		
44	21	52	1.04	1.56	2.08		
45	22	55	1.09	1.64	2.17		
46	23	57	1.14	1.71			
47	24	60	1.19	1.79			
48	25	62	1.24	1.86			
49	26	65	1.30	1.95			
50	27	68	1.36	2.04			
51	28	72					
52	30	75					
53	31	78					
54	33	82					
55	34	86					

РАДНІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:

Михайло Петрівський.

Іван Пеленський.

Мелянія Кравчишин.

Роман Слоободан.

Омелян Рекрут.

Григорій Кривов'яз.

Обовязки члена супроти У. Н. Союза є означені окремими параграфами статута. Один з тих параграфів (287) говорить так:

Найпершим обовязком кожного члена буде обзнакомити ся з законами Союза і безусловно їм повинувати ся; льюальність для Союза, і старати ся після всіх своїх сил о розвій свого відділу; провадити чесне і моральне життя і уникати всяких поганих вчинків, що моглиб принести шкоду або ганьбу відділови або Союзови.

А параграф 290-тий наказує ось що:

Кожний член повинен у всіх случаях оказувати приязнь для других членів свого відділу і Союза і не сьміє говорити з не-членами про справи відділу або Союза.

— 0 —

По конець верссня 1919 року в У. Н. Союзі було 12.481 членів.

Білянс У. Н. Союза з днем 30. верссня 1919 року представляєть ся так:

Стан чинний:		Стан довжний:	
Готівка	154.210.50	Фонд посмертний	213.940.19
Бонди	237.647.00	„ резервний	128.387.45
Моргечі	56.575.00	„ адміністраційний..	28.675.09
Реальність	19.500.00	„ убогих	10.472.03
Друкарня	21.000.00	„ конвенційний	9.941.52
		„ народний	5.411.84
		„ сирітський	92.104.38
Разом	488.932.50	Разом	488.932.50

З того фінансового зіставлення бачимо, що У. Н. Союз орудує доволі поважним майном, яке досягає суми **пів мільона долларів.**

Алексій Шаршонь,
радний.

Дмитро Андрейко,
опікун Укр. Молодечого
Союза.

У нутрі У. Н. Союзу є ще инша організація, а саме: „Український Молодечий Союз”. У тім У. М. Союзі було з кінцем вересня 1919 року 165 відділів, а в них 3.816 членів (від 1 до 18 літ житя).

Стан каси сеї організації виносив у тімсамім часі \$8.019.93.

Від 1. січня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. У. М. Союз виплатив посмертного по своїх членах на суму \$3.400.

До У. М. Союзу приймаєть ся лише ті діти, котрих батьки або матери є членами У. Н. Союзу.

Кождий член Українського Народного Союзу, мущина чи женщина, що вписав свою дитину до Українського Молодечого Союзу і платив місячну вкладку 25 центів, на випадок смерти дитини отримає з каси У. М. Союзу підмогу на покритє коштів лічення і похорону дитини, а іменно:

1. Коли дитина вмере перед укінченем другого року житя, то він отримає підмогу в квоті \$25.

2. Коли дитина вмере перед укінченем третого року житя, то він отримає підмогу в квоті \$50.

3. Коли дитина вмере перед укінченем четвертого року житя, то він отримає підмогу в квоті \$75.

4. Коли дитина вмере перед укінченем пятого року житя, то він отримає підмогу в квоті \$100.

5. Коли дитина вмере перед укінченем шестого року житя, то він отримає підмогу в квоті \$125.

6. Коли дитина вмере по скінченю шестого, семого, осьмого і так дальше аж до вісімнадцятого року житя, то він отримає підмогу в квоті \$200.

Від початку свого основаня, то є від 22. лютого 1894 року, до кінця 1918 року У. Н. Союз виплатив посмертної належитости по своїх членах на суму \$1,571.269.96 (один міліон пятьсот сімдесять одна тисяч двіста шістьдесять девять долярів і 96 центів), а запомоги за ріжні недуги і каліцтва та на поратунок для убогих членів — \$26.509 (двайцять шість тисяч пятьсот девять долярів). Отже за несповна 25 літ свого істнованя ся українська організація виплатила своїм членам суму \$1,598.778.96 (близко **один міліон шістьсот тисяч долярів**). (До тої суми не є вчислені ті належитости, які виплачено титулом посмертного по членах Українського Молодечого Союзу).

Коли би до сеї суми дочислити ті тисячі долярів, які У. Н. Союз виплатив і виплачує на ріжні народні і просьвітні цілі тут і в старім краю (прим. на стипендії, книжки, ріжні видавництва, жертви і т. п.), то щойно тоді можна би собі представити, скільки добра зробила ся організація для нашого народу.

Тут треба ще зазначити, що побіч різних добродійств члени У. Н. Союзу дістають за невеличку платню (15 центів на місяць) три рази на тиждень часопись „Свободу”, яка є власністю й офіційним органом сеї нашої найбільшої організації в Америці, а також за половину ціни календар У. Н. Союзу.

Хто прочитав повисші стрічки і добре над ними застановив ся, то повинен зрозуміти, що всі свідомі Українці й Українки, котрі проживають в Америці, повинні безумовно записати ся в члени Українського Народного Союзу, бо се є **добродійна народна інституція, яка робить всіляке добро не тільки одиницям, але і цілій українській суспільности.**

Бог знайде, хоч в печи замвруй ся.
Позиченим волом не наробиш ся.
Усім гаразд живеть ся, як хліб у засіках ведеть ся.
Замір ся, та не вдар.
Усяке село буває в заметі.
Запас біди не чинить.
Зачепив ся за пень, тай стояв цілий день.
Не позичай у сусіда розуму.
Запит лиха не чинить.
Літом і мале заробить.
Рана загоїть ся, але слово — ніколи.
Не квап ся проти невода рибу ловити.
Заручена дівка всім хороша.
Брусок ножа не тупить.
Гадюка хоч не вкусить, так засичить.
Чуємо, що бовкає дзвін, та не знаємо, де він.
Як є брязкачі, будуть і послухачі.
Спасівка — ласівка, а Петрівка — голодівка.
Брат не брат, а шкоди не роби.
Не жартуй з медведем, бо задавить.
Не вір нікому, ніхто й не зрадить.
Срібло-злото тягне чоловіка в болото.
Злий і добру річ на лихо поверне.
Не грій гадюки за пазухою, бо вкусить.
Чужа біда за іграшку.
Циган своє за пліт тягне, тай то хвалить.
Як нема болота без жаби, так нема чоловіка без вади.
Хто з торбою оженив ся, до кюфра не прийде.
Маєток скупого ожидає по смерти його господаря.
Чорт не плаче, коли чернець скаче.
Не кидай живого, не шукай мертвого.
Старий віл борозни не попсиє.
Як пян, то й капітан, а як проспав ся, то й свині злякав ся.
І сліпа курка деколи зерно знайде.
Іноді густо та пусто, а іноді рідко та мітко.
Індик хоч не співає, так багацько думає.

ВИДАВНИЦТВО ЧАСОПИСИ „СВОБОДА” І ДРУКАРНЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ого року минає 27 літ від часу, як основано часопись „Свободу”. Основано її в початках нашої еміграції до сього краю, в обставинах тяжких, серед браку средств матеріяльних та сил творчих. Перші видавці сеї першої української часописи, закладаючи її, може і не здавали собі справи, що з бігом літ вона так розвинеть ся в сій чужій нам вітчизні, що стане займати собою широкі круги народні, що згуртує біля себе тисячні маси читачів та стане провідницею соток товариств і кружків. А тимбільше не предвиджували колишні видавці, що „Свобода” займе колись собою цілу так сказати фабрику, в якій мали би працювати десятки робітників машинових, урядників і редакторів. Однак се сталось дійсностю. Часопись „Свобода” по переході з приватних рук стала власністю Українського Народного Союзу. Для неї почато поширювати друкарню і скуплювати добірні технічні й письменницькі сили. Згодом часопись зачала сильно зростати в число читачів, а друкарня, щоб подолати швидше вимогам видавництва, заповнювала ся всякими модерними машинами. Розвій сеї друкарні, як і всюди при культурній роботі, був почином, що стали видавати ся многі дрібні виданя з нашої літератури. „Свободу” змінено в 1914 р. з тижневника на три разове видане кожного тижня. В тім році вона досягла велитенського числа читачів, бо її читало понад 20.000 членів У. Н. Союзу та коло 4.000 посторонних передплатників по всіх усюдах Злучених Держав і Канади.

Серед свого найкрасшого розвою несподіваним ударом для „Свободи” був убуток чотирнайцять тисяч членів У. Н. Союзу, котрі були читачами „Свободи”, а котрі з причини реформи в плаченю вкладок на посмертне, будучи підбурені нещирими нашої організації людьми, виступили з У. Н. Союзу в такім великім числі майже протягом кількох місяців. Сей удар не зменьшив однак скількості тижневих видань „Свободи”, хоча число читачів упало в 1915 році до 10.000, вчисляючи тут і посторонних передплатників.

Тоді зачинаєт ся муравлина праця при видавництві і „Свобода” знов починає зростати в число читачів. Загал Українців починає уважати „Свободу” провідницею в своїх народних змаганнях і „Свобода” стає всіми читана. Вона знов осягнула кілька тисяч читачів, коли нараз з початком 1917 року заборонює її доступу до Канади канадійська цензура, з причини політичних комплікацій на тлі світової війни. І се спричинило новий убуток 5.000 читачів. Сей новий удар

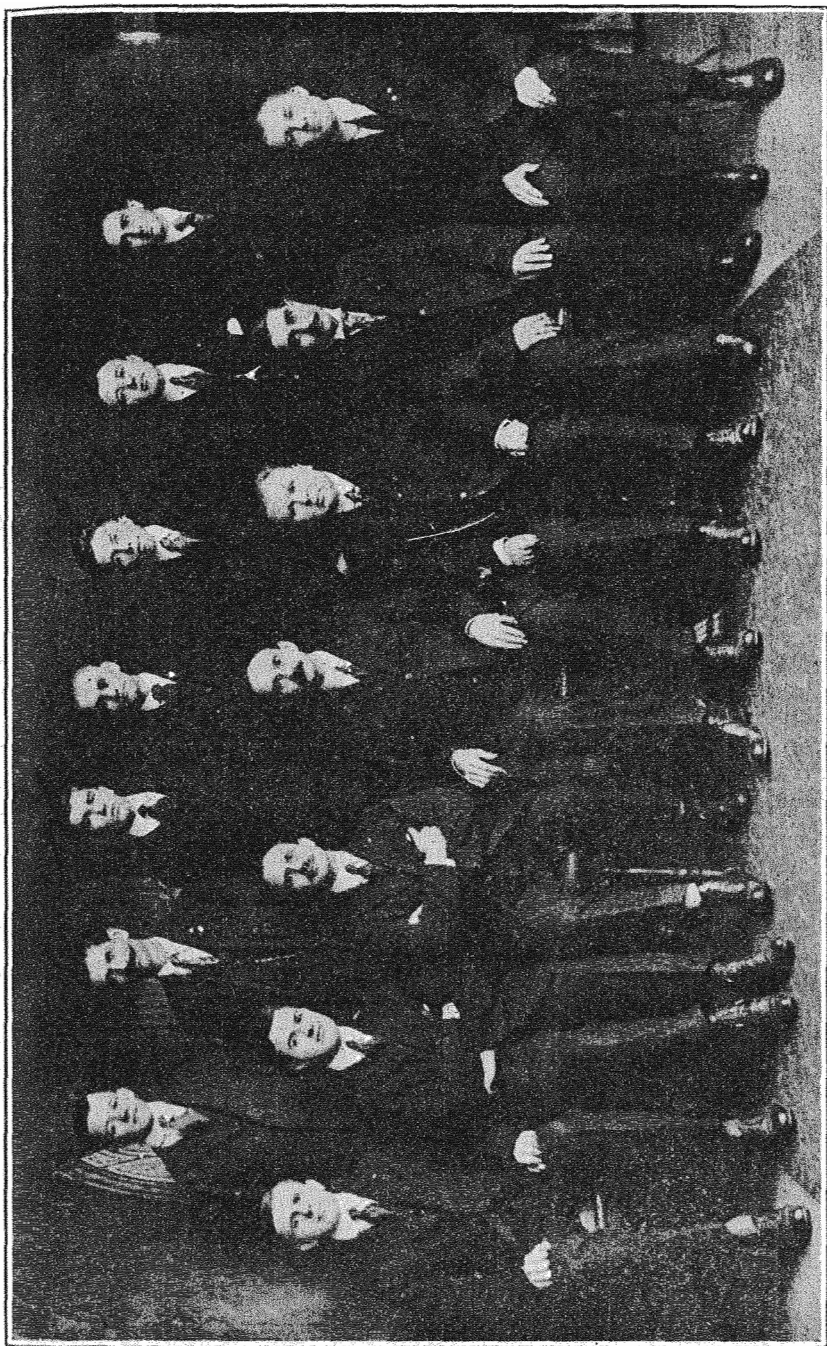
додав завзята видавцям і „Свобода” почала знов рости в силу. Український Народний Союз придбав нових членів, а через те побільшили ся ряди читачів „Свободи”. Редакція найшла ся в руках щирих людей, весь персонал зайнятий при „Свободі” зрозумів свої обовязки і в спільній праці, при заінтересованю ширшого загалу українського, „Свобода” osiąгнула нині 20.000 читачів, які її читають три рази в тижни. І ми маємо надію, та зі щирого серця їй сего бажаємо, щоб вона вже не стрічала на своїй дорозі подібних ударів як в минувшині, але щоб зростала в число передплатників для слави нашого народу.

Не від річи буде, коли ми на сім місци подамо, скільки то праці і гроша спотребувалось на удержане такого видавництва через ряд років.

Тут наведемо докладні числа з фінансових оборотів сего видавництва і друкарні, яка є власностию У. Н. Союза, і який доробок матеріальний отся ціла довголітна праця принесла.

В 1908-мім році У. Н. Союз закупив від приватних власителів на свою власність видавництво „Свободи”, книгарню і друкарню, яка тоді находила ся в місті Нью Йорку, за ціну \$16.855. „Свобода” видавала ся в тих часах раз на тиждень на 8 сторін друку гражданкою, а друге виданє в меньшій обемі латинкою для угорських Українців. Друкарня була уладжена тоді на старій системі технічній; вся робота виконувалась ручно, на не таких практичних машинах як нинішні. Система набирания черенок була ручна й утруднена. Черенки і прочий матеріял друкарський були поєдинчі, бо українських черенок окрасових тут ще тоді не виробляли. Книгарня мала на своїх полицях невеличкий засіб книжочок, складаючий ся головню з давнього видавництва ім. о. Антона Бончевського та з кількох інших дрібних популярних книжочок. В 1911 році друкарню перенесено до власного будинку У. Н. Союза в Джерзи Сіти, в яким вона і доси находить ся. Тут почало ся нове жите. Будинок надавав ся на відповідне розложене друкарні та на уряджене бюр адміністрації і редакції. В короткім часі добудовано ще додаткові убікації і взято ся до ґрунтовної переміни технічної системи друкарні. Закуплено поступенню три машини до складаня, т. зв. лінотайпи, за \$12.000, велику поспішну машину до друкованя часописи на 12 сторін за ціну \$11.000 враз з приборами, уставлено машину до друкованя книжок, а також три малі машини до друкованя дрібних робіт, з автоматами й електричними моторами. Побільшено число робітників і розпочато роботу, щоб і „Свобода” і книгарня і друкарня стрічали сьміло всякі потреби Українців на еміґрації.

Що діяльність сего видавництва і друкарського підприємства була велика, доказують числа фінансових звітів, які стало зладжувано від часу закупна видавництва і друкарні

Персонал друкарні „Свободи”.

У. Н. Союзом від 1908 року. І так від 1908 року до 30. вересня 1919 року звіти адміністрації виказують слідуючий оборот:

ПЕРЕГЛЯД ДОХОДІВ:

Готівка в часі закупна друкарні 1908 р.	\$ 476.24
Передплата від членів	166.056.76
Передплата від не членів	82.426.22
Оголошеня	62.606.57
Друки	90.309.23
З продажі книжок	28.951.12
Звороти, позички, проценти, дрібні доходи	19.561.56
Позичка на закупно друкарні і друк. матеріялів	21.000.00

Загальний дохід \$471.387.70

ПЕРЕГЛЯД РОЗХОДІВ:

Ціна за закупно друкарні в 1908 р.	\$ 16.855.00
Закупно додаткових матеріялів друкарських в часі куплення друкарні	4.145.00
Платня персоналу „Свободи”	180.186.61
Матеріял на приватні роботи	41.661.82
Папір на „Свободу”	78.588.95
Почта за „Свободу”	39.756.60
Адміністрація, електрика і сьвітло, асекурація, дрібні видатки	44.440.95
Купно інвентара	38.683.12
Купно і наклади книжок	15.280.63
Депозити, зворот позичок	9.569.91
Проценти	1.073.27

Загальний розхід \$470.241.86

При зіставленю повисших чисел оказуєть ся касова надвишка в квоті \$1.145.84.

Дальше находимо звіт зі стану майна видавництва і друкарні, який представляєть ся як слїдує:

Стан чинний:

Друкарські машини	\$30.579.32
Канцелярійні прибори	1.629.30
Книгарня	10.227.03
Засіб друкарських приборів	2.309.40
Довжники	1.383.23
Готівка в банку	1.145.84

Разом \$47.274.12

Стан довжний:

Позичка в У. Н. Союзі	\$21.000.00
Фонд резервовий	26.274.12

Разом \$47.274.12

Сі числа вказують, що видавництво „Свобода” як і взагалі ціле підприємство друкарні помімо всяких трудностей придбали для організації У. Н. Союза гарний маєток.

Належить надіяти ся, що ся так корисна інституція буде розвиватись і на далі при щирій праці й підмозі загалу Українців.

На 29-тій стороні сього календаря находить ся фотографія робітників, працюючих в адміністрації „Свободи” і друкарні У. Н. Союза. Їх імена є слідуочі:

Перший ряд, сидячий (від лівої до правої руки): Михайло Смакула, Лука Стахурський, Осип Логин, Андрій Савка, Михайло Беля, Йосиф Сілецький, Стефан Гладкий.

Другий ряд, стоячий: Данило Гоць, Василь Туринчик, Петро Пованда, Микола Янкович, Стефан Шимун, Йосиф Рудницький, Петро Маційовський.

Зріст населеня Злучених Держав.

Підчас першого численя 1790 р. було мешканців:	3.924.214
Після численя в році 1800 було:	5,308.483
В році 1850 було	23,191.876
В році 1900	75.994.575
В році 1910	91,972.266
В році 1918	105,253.300

—o—

Після статистики з 1910 р. було в Злучених Державах:

Сліпих	57.272
Неграмотних (понад 10 літ)	2,814.950
Міського населеня було	42,623.383
Сільського населеня	49,348.833
Вязнів	82.329
Бідних у захистах	84.198
Хорих на умі в шпиталях	120.128
Білих людей було всіх	81,731.957
Чорних загалом	9,827.763
Инших	412.546

Ляк сили додає, а переляк відіймає.

Не погавь криниці, бо схочеш водиці.

Поки гладкий схудне, то худий здохне.

Було учити, як лежало впоперек подушки, а як у здовж,
то вже не поможе.

У голоти нема що молоти.

Зенон Кузеля.

НАШЕ МИНУЛЕ.

Український нарід споконвіку любив свободу і не довго потрапив любити чуже пановане. Ціла, більше ніж тисячлітна минувшина українського народу вповнена безнастанними війнами за власну свободу проти численних наїзників, що переходили через українську землю і хотіли нею заволодіти задля її корисного географічного положення і природного багатства. На протязі своєї довголітної історії приходилось українському народови завзято бороти ся проти Гунів, Аварів, Печенігів, Половців, Татарів, Турків, Москалів і Поляків, і не жаліти ніяких жертв в обороні рідної землі. Зломані сильною перевагою ворогів і змушені до служби чужим панам, Українці ніколи не піддавали ся лиху і скорше чи пізнійше скидали з себе чуже ярмо, бо замилуване до свободи перейшло в кров і кости кожного Українця, а горяча любов до вітчизни додавала сил навіть слабим рукам. Українець родив ся і зріс не на невільника і слугу, а на власного пана й хазяїна у своїй рідній хаті. Українська історія — се zarazом історія безперервних визвольних рухів.

Найдавнішим осередком незалежного українського життя була околиця Києва. Тут витворила ся вже з початком дев'ятого століття велика київська держава, яка з часом злучила під собою всі землі, заселені Українцями і стала наймогутнійшою державою тодішніх часів у цілій східній Європі. Великокиївська держава була щиро національною і об'єднала всі українські племена від найдальших західних границь Польщі і Чехії та від самого Дунаю аж по Чорне море і по степи лівобережної України. Особливого розросту зазнала київська держава за панованя князя Володимира (972-1015), котрий, продовжуючи роботу свого попередника Святослава, збирав витривало „руські землі“; і за його наслідника Ярослава, котрий, маючи розуміне національної єдності, також свідомо старав ся вдержати всі українські землі в границях і залежності від київської держави. В спадщині по них ідею незалежності і єдності земель, залюднених Українцями, переняли галицько-володимирські володарі, котрі з упадком Києва при кінці XII століття перебрали на себе провід в українських землях і створили на довший протяг часу могутчу галицько-володимирську державу, наче протывагу проти зростаючої на півночі сили московських сусідів. Обі ці українські держави були на протязі майже п'ятох століть (IX—XIV) заступниками тодішніх політичних і національних українських змагань і витворили власну багату культуру, яка не лише задоволювала потреби наймогутнійшої державної організації в цілій тодішній східній Європі, але мала великий вплив на око-

личні народи і дала жите своїй будучій суперниці і гнобительці, Московщині.

Українська держава не могла потім вдержати ся під сильним напором кількох могутних сусідів і стратила свою самостійність, підпадаючи в половині чотирнайцятого століття під пановане Польщі і Литви, одначе українська національна думка, яка вічно змагалась до освободження поневоленої країни, не перестала працювати. Українські традиції wraz з українською мовою й культурою переймають по части литовські князі, а коли й вони піддають ся сильнішому від українського — польському елементові і пристають в 1569 р. в так званій польсько-литовській унії до Польщі, переймають їх ролю українські козаки, котрі по оноляченню богатих українських панських родин скоро беруть у свої руки провід у всіх українських справах.

З чисто військової станової організації, яка повстала ще за литовських часів (між XIV а XVI стол.) через лицарську вдачу людности задля оборони полудневих степів України від татарських нападів і зросла потім сильно наслідком господарських утисків з боку польської держави, персмінюеть ся козацтво в половині XVII століття в свідомого представника української національної думки і витривалого борця за волю України. Козацькі гетьмани виходять скоро з вузких станових інтересів і переймають на себе представництво релігійних і національних ідеалів.

Проблиски свідомости національних інтересів бачимо вже у першого визначнішого козацького гетьмана, Петра Конашевича Сагайдачного, котрий побивав ся зручно не лише за цілковиту козацьку самоуправу, але і за незалежну самоуправну організацію церковну, яка мала обхонити всі українські землі, між ними і західні галицькі, для котрих закладає у Львові окрему братську школу, признаючи на се при смерті (1622 р.) значну частину свого майна.

Найяркїйше пробиваєть ся національна свідомість і змагане заложити незалежну українську державу від часів повстання Богдана Хмельницького в 1648 р. Богдан Хмельницький, підносячи давно приготований клич повстання, не руководив ся — як се читаємо у деяких ворожих нам московських і польських істориків — особистою справою і не обмежував ся тільки на саме заспокоєне старих козацьких станових бажань. Хмельницький носив ся з гадкою освободити з неволі цілу українську землю і заложити нову українську державу в межах старої держави Володимира і Ярослава і хоч, яко добрий політик, не хвалив ся перед усіми своїми плянами й ідеями — не дармож читаємо в думках: „Тільки Бог святий знає-відає, що Хмельницький думає-гадає” — то всеж таки не міг часами здержати ся від того, щоб не лише чином, але й словом значити свої задушевні гадки. Не задля станових інтересів переводить Хмельницький політично-війскову організацію України, турбуєть ся релігійними справами, навязує через по-

слів зносили з чужими державами і робить у Турків заходи, щоб Україна стала окремою. Не дармо ми стрічаємо ся з такою відповіддю татарського мурзи, Тугай-бея, зверненою до полоненого польського гетьмана, Потоцького, на його питане— чого хочуть козаки: „Найперше треба, щоб ви їм відпаювали удільну державу по Білу Церкву та звернули їм давню волю, і щоб по містах, замках і по сслах ваші воеводи не орудували!” Розбивши Поляків, Хмельницький по візді до Києва, на обіді у воеводи Кисіля в присутности польських комісарів нахвалив ся підняти на Поляків „всю Русь”. „Згинє ляцька земля, згинє, а Русь буде в тім році панувати!” — кликав Хмельницький до православних панів з України. При частих переговорах Хмельницький випадав нераз з ролі хитрого і мовчаливого політика і вихвалював ся, що він тепер за Божою ласкою „єдиновладний самодержець руський (український)”.

Богдан Хмельницький.

Іван Вигівський.

Хмельницький думав цілком ясно про цілу українську територію і про весь український парід. „Вибю з ляцької неволі” — казав він Кисілеви — „нарід руський увесь!... За границю війною не пійду... буде з мене України, Поділя і Волині; досить достатку в князівстві нашім по Холм, по Львів і Галич”.

Сі думки поділяла безперечно і його старшина, коли Хмельницький міг заявити польським комісарям: „Не знаю, як та комісія скінчить ся, коли наші молодці не згодять ся на 20 або 30 тисяч реєстрових і не вдоволять ся своїм удільним князівством!” Тай полковник Джеджалій, випиваючи польських комісарів, годить ся лишити їм Польщу, а „Україна нехай нам, козакам, останеть ся!”

„Удільне князівство” було певно в плянах Хмельницького; інакше би не казали польські комісарі по своїм повороті до Польщі, що „Хмельницький дбає вже не про козацтво,

але про незалежне пановане в руських провінціях”, -- тай сам Хмельницький не вживав би залюбки звороту „моя руська держава” і не вминав би ся „цілої Руси” і земель по саму Вислу. Хмельницький свідомо стремів до сотвореня сильної, незалежної України і не перебирав у способах, коли йшло о переведене його пляну. Хмельницький вживає проти Польщі і Москви зненавиджених бісурменів, годить ся з Москвою проти Польщі, щоб її знищити, але, переконавши ся про фальш і облуду Москалів, не жахаєть ся знов накладати то з Поляками, то з Турками, то зі Шведами.

Переяславську угоду робив Хмельницький тільки для хвилевої користи і признавав лише зверхню власть царя, забезпечуючи собі й Україні цілковиту незалежність як внутрішню так і зовнішню через право зносин з посторонними державами. Видумки про те, буцімто Хмельницький щиро і радо піддав ся під руку Москви і всі дальші „обєдинительні” вигуки, начеб тимсамим Хмельницький зазначив єдність українського і московського народу, збив сам Хмельницький прикінци свого житя, коли в тайні проти Москви й Польщі відновив союз з Туреччиною вже в рік по Переяславській умові, і з Кримом, заключив угоду з семигородським князем Раковцим (1656 р.), а вкінци порозумів ся зі Швецією. „Діти, -- сказав Хмельницький, довідавши ся, що цар знову погодив ся з Поляками -- треба відступити від царя. Пійдемо туди, куди скаже Вишній Владика. Будемо під бісурменським володарем, не то під християнським”.

Хоча Хмельницькому не вдало ся сповнити всіх своїх плянів і сотворити цілком незалежну Україну, то всетаки полишив він своїм нащадкам самоуправну Україну, котра давала змогу розвою і доходила ся ще цілих 100 літ, аж до скасованя Гетьманщини 1764 р.

Наслідники Хмельницького не всі доросли до висоти свого покликаня і через незгоду та особисті амбіції копали гріб українським вольностям і нищили добутки кровавих зусиль красших гетьманів, як Виговський, Дорошенко та Мазепа, що не спускали з очий плянів великого Богдана і цілком свідомо та пляново змагали до злуки обох частин України і до цілковитої самостійности українських земель.

У першій мірі побивав ся за тим гетьман Іван Виговський, котрий яко генеральний писар Хмельницького знав усї його пляни. Він бачив добре віроломність московського правління та передвиджуючи гаразд судьбу України під рукою „православного царя”, змагав відразу до зірваня Переяславської угоди. Щоби те діло мало успіх, Виговський рішив оперти ся на Польщі і заключив з Поляками угоду в Гадячи (1658 р.), прийнуту потім польським соймом. Гадяцька умова -- се вже акт ясної щиронародної політики і дає прегарне свідощтво про національну свідомість українського гетьмана. Україна мала творити самостійне українське князівство, злучене з Польщею тільки особою короля і спільним польсько-українським сенатом. Всї інші власти мали бути вповні незалежні і

спочивати в руках вибраного сойму українського князівства і вибраного гетьмана. Українське князівство мало мати власні гроші, власний скарб і власну армію, а польські війська не мали права вступу на Україну. Виговський думав злучити і так звані некозацькі українські землі, себто західні, галицькі, одначе на се не згодився польський сойм, приставши за те на управильсьне церковних відносин і усталене прав православної церкви в українських краях польської держави.

Гадяцька умова давала Українцям запоруку свобідного розвою, одначе розбилась о звичайну віроломність і облудне поступоване Польщі і Москви. І Польщі і Москві залежало на тім, аби знищити Україну і тому легко прийшло межі ними до так званого Андрусівського договору (1667 р.), в яким розділено Україну на право- і лівобережну і лишено лівий бік Дніпра при Москві, а правий віддано Польщі.

Петро Дорошенко.

Іван Мазепа.

Андрусівський договір, заключений за згодою тодішнього гетьмана Брюховецького, викликав сильний відпір з боку козацтва, яке гуртується коло гетьмана правобережної України, Петра Дорошенка. Дорошенко бачив ясно перед очима ціль українських змагань і з цілою енергією змагав до зєднання обох роздертих частин України. Вибраний гетьманом 1666 р., він не присягав ні польському королеви, ні московському цареві, бо вважав Україну незалежною. Щоб увільнити її цілковито від московського і польського пановання, признав над собою верховну власть Туреччини і проголосив ся гетьманом право- і лівобережної України. Одначе Дорошкови не вдало ся перевести своїх плянів: він добровільно зрікається ся гетьманської булави в користь гетьмана лівобережної України, Самійловича, щоб тільки довести до злуки обох частин України.

Здавало ся, що на загальнім вичерпаню і з уступленем енергічного і свідомого Дорошенка загинуть і змаганя освободити Україну. На щасте так не було. Українська ідея не затратила ся й у слабших представників козацтва, Дамяна Многогрішного та Івана Самійловича, а у їх наслідника Івана Мазепи спалахнула більшим огнем.

Мазепа бачив помилки своїх попередників і знав добре, що головною причиною наших невдач були особисті незгоди і слабо підготовлена організація. Тому старав ся скріпити свою власть, зорганізувати край і приготувати більшу військову силу, щоб кинути її проти Росії у пригідну хвилю. Та хвиля надійшла, коли Москва вмшала ся у війну Польщі проти Швеції. Мазепа порозумів ся тоді з шведським королем Карлом, і козацька старшина ухвалила зірвати з Москвою та злучити ся з далеким і через те для України цілком безпечним союзником, Швецією, під умовою, що Швеція заручить самостійність України. В 1708 році підносить Мазепа повстанє і оголошує незалежність України, уповаючи на військову силу шведського короля, котрий зі своїм війском звернув ся на Україну. Одначе нещасливий вислід битви під Полтавою в 1709 році розбив пляни Мазепи і вже на завсіди спинив усі більшє виступи його нащадків. Московський медвідь насідає відтепер тяжким тягаром на долі України. Московські царі докладають усіх зусиль, аби знищити останки автономії України: насилають туди воевод і численні військові гарнізони; обмежують, а в части і касують власть гетьманів і винищують українське козацьке військо частими походами, підбурюючи рівночасно простий нарід проти питомих українських властей.

Із гетьманів і автономічних урядників переходить власть чимраз більшє на заступників московського уряду, а зі скасованєм гетьманщини і козацьких полків та зруйнованєм останного захисту української свободи, Запорожа, в 1775 р. зникають і останки самостійного українського державного жита.

Одначе українська національна ідея самостійности не загинула в засмучених серцях синів України. В тайних товариствах потомків славного українського козацтва живе вона дальше, чекаючи знову пригідної хвилі до вибуху і ще з кінцем XVIII столітя роблять ся заходи підняти новий рух на Україні при помочи чужих держав. В половині XIX столітя засновуєть ся у Києві Кирило-Методіївське братство з ціллю змагати до сотвореня української автономної держави у спілці з иншими славянськими народами.

Національна думка й ідея незалежної України обхоплює в другій половині минулого столітя широкі круги українського суспільства і проникає у самі низи, між селян і робітництво. Геніяльний поет Тарас Шевченко віщим і горячим словом розворушує український загаль і ззиває до боротьби за волю України та до скинення московських кайданів, а „розум України”, Михайло Драгоманів, дає почин до організації новочасних по-

Семен Пеглора.

літичних партій, які в свої програми яко найважнійшу точку вкладають боротьбу за незалежність України і всіми силами змагають до її здійснення.

Боротьба України, зачала ся наново. З вибухом всесвітньої війни станули й Українці до праці. Велика російська революція, що почала ся 15. марта 1917 року, дала змогу Українцям зорганізувати ся і проголосити свою незалежну державу (9. січня 1918 року). В скорі однак Німці повалили українське виборне правительство (29. цвітня 1918 р.) і пастановили з гори гетьмана Івана Скоропадського. Та після поразення Німців на заході Українці наново підняли боротьбу за самостійність України, яка серед страшних перпон ведесть ся до нині. Провід веде генерал Семен Петлюра.

Галицькі Українці по розкладі австро-угорської монархії зібрани ся 27. жовтня 1918 р. разом з буковинськими і угорськими Українцями і проголосили незалежність західно-українських земель та порішили (3. січня 1919 р.) їх злуку з Київською Україною. Проти сих визвольних змагань виступила Польща та заляла на спілку з Румунією всю Галичину й Буковину (в червни 1919 р.).

Велика просторонь, заселена 35 міліонами Українців, знову несе на собі сотки тисяч завзятих борців, зливаючись кровю убитих і ранених, і знову кладе український нарід ті жертви в надії, що ними окупить собі давно сподіваний ідеал:

Самостійну, незалежну і вільну Україну.

ТВЕРЕЗІСТЬ В АМЕРИЦІ.

Америка була одним з країв, де найбільше зуживають алкогольних напиктків. Однак невпинно вела ся боротьба проти пияцтва і завдяки сьому стейт Канзас перший дав добрий приклад та завів у себе тверезість на підставі закона ще 1881 року. За ним пійшов стейт Мейн і завів тверезість 1884 р., а дальше Норт Дакота, де введено заказ пия 1889 р. Опісля довший час не слідно поступу під сим оглядом, бо аж в 1907 р. зробив тесаме стейт Оклайома, в 1909 р. Теннесі і Норт Керолайна. Вибух війни заставив людей подумати над сим, чи уживане алкоголью не зменьшить здібности жовнірів до боротьби. Конгрес видав заказ продаваня жовнірам алкогольних напиктків, але не міг ввести цілковитої прогібіції в цілій Америці; конституція вимагає, щоби наперед заявило ся за тим три четверті части всіх стейтів. В роках 1916, 1917, 1918 і 1919 багато стейтів завело в себе прогібіцію, так що коло Нового Року 1919 було вже відповідне число „сухих” держав. На сій підставі конгрес у Вашингтоні ухвалив закон, силою котрого введено з днем 1. липня 1919 р. цілковиту прогібіцію на час военний в Америці. Дозволено продавати лише легкі пива і вина - з малим, законом приписаним, процентом алкоголью.

Іван Франко.

СЛОВО МОЙСЕЯ ДО НАРОДУ.

(З поеми „Мойсей“).

Але ось підняв голос Мойсей
У розпалі гнівному,
Покотились слова по степену
Наче розкоти грому.

„Горе вам, нетямучі раби
На гордині котурні!
Бо ведуть вас неначе сліпих
Ошуканці і дурні.

„Горе вам, бунтівничі уми!
Від Єгипту почавши,
Проти власного света добра
Ви бунтуєтесь завше.

„Горе вам, непокірні, палкі,
Загорілі й уперті,
Тим упором мов клином самі
У нутрі ви роздерті.

„Як кропива ви руку жжете,
Що мов цвіт вас плекає;
Як бугай бодете настуха,
Що вам паши шукає.

„Горе вам, що зробив вас Господь
Всього людства багатем,
Бо пайвнесий сей дар буде ще
Вам найтяжшим проклятем!

„Бо коли вас осяє Господь
Ласки свої проміснм,
Ви послів і пророків його
Нобете все камінем.

„Кожду-ж крапельку кропи тих слуг
І чад своїх найкрасших
Буде мстити Єгова на вас
І на правнуках ваших.

„Буде бити і мучити вас,
Аж заплачете з болю,
І присягнете в горю чинить
Його праведну волю.

„Та як кара жорстока мине,
Знову карк ваш затвердне,
Черга злочинів, кар і жалю
Знов свій закрут оберпе.

„Горе вам, бо столїтя цілі
Жити-мете в тій школі,
Поки навчитесь плавно читать
Книгу божої волі!

„Вачу образ вам: в лісі пастух,
З бука чиру надерши,
У воді мочить, сушить, потім
Бе й толочить найшерше,

„Поки губка та змякне як пух
І візьметь ся в нїй сила
Знід удару підхопити змить
Яру іскру з кресила.

„Ти, Ізраїлю, чир той! Тебе
Так товкти-ме Єгова,
Поки змякнеш на губку й сніймен
Іскру божого- слова.

„Ти пійдеш до своєї мети,
Як бидля в плуг нераде...
Горе тим, що Єгови кулак
Па карки їх упаде!

„Ти далеко в мпнуже глядиш
І в будучі дороги,
Та на близькі терни і пеньки
Все збивати-меш ноги.

„Наче кінь той здичілий летини
У безодню з розгону,
І колієш за ярмо ще свою
Промінявш корону.

„Стережись, щоб обітинць своїх
Не відкликав Єгова,
Щоб за впертість на тобі одним
Не зломав свого слова!

„І щоб він не покинув тебе
Всім народам для страху
Як розтоптану красу змню,
Що здихає на шляху!”

Похиливши ся, слухали всі
Мовчазливі, попури,
Лиш у грудях солю щось глухе,
Наче подихи бурі.

КОРОТКА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ЗА ОСТАННИХ ТРИ РОКИ.

СХІДНА (КИЇВСЬКА) УКРАЇНА.

1. Українську Центральну Раду вибрав в місяці цвітні 1917 р. Український Народний Конгрес (З'їзд), який складався з делегатів муніципальних, численних кооператив, товариств політичних, наукових, літературних і т. д. Пізніше Центральна Рада скріпила ся ще представителями жовнірів, селян і робітництва. В свої ряди Рада прийняла рівнож ще й делегатів Жидів, Москалів і Поляків. Вона установила революційний український парламент, який взяв сейчас власть в цілім краю.

2. В червни 1917 р. Центральна Рада зпоміж своїх членів вибрала міністрів, котрі становили Генеральний Секретаріят, який взяв власть за згодою петроградського правительства, одначе не було без сього, щоби петроградське правительство проти сього сильно не виступало. Се був Генеральний Секретаріят (а особливо генеральний секретар війни Петлюра), який ужив всіх своїх сил, щоби вдержати полудисво-західний фронт в хвилі послідної німецької офензиви в липни 1917 р., аж до часу заключеня перемиря большевиками з Німцями.

3. Дня 7. падолиста 1917 р. Центральна Рада (по большевицькій революції) проголосила Українську Републику торжественним ушівверзалом серед величезного одушевлення всього українського народу.

4. В грудни 1917 р. Франція й Англія вислали своїх дипломатичних представителів до правительства Української Републики (генерала Табуца і п. Багі); за сими представителями вислали потім своїх офіційльних представителів і инші держави.

5. В тімсамім місяці правительство Російської Саветської Републики видало ультимат Українській Републиці, проти котрої онісля зачало й війну.

6. Дня 9. січня 1918 р. Центральна Рада проголосила цілковиту независимість України.

7. Українське правительство муіло поборювати з одної сторони большевицькі банди, які полишали полудисво-західний фронт великої війни та заливали цілу Україну, пльондруючи, підпалюючи, масакруючи і ширячи безладе всюди, де тільки поступили; а з другої сторони воно муіло поборювати большевицьке військо, яке паїздило Україну з півночи.

8. Під такими двома смертельними небезпеками українське правительство згодило ся підписати окремиий берестейський мир (9. лютого 1918 р.), хотяй Центральна Рада за всіді була щирим приклонником принципу загального мира.

9. Німці офірували Україні свої війська, щоби помогти їй освободити ся з большевицьких банд; наслідком сього

предложення німецькі війська прибули на Україну в повисшій цілі.

10. Приходячи в характері так званих приятелів, Німці опинилися перед повстанем, озлобленем і ненавистію народу за їх брутальність та грабіж.

11. Дня 29. цвітня 1918 р. Німці, невдоволені з опозиції Українців, розігнали наш парламент (Центральну Раду) силою своєї армії.

12. На місце українського правительства Німці поставили генерала Скоропадського, з титулом гетьмана.

13. Гетьман уформував реакціонерське правительство, складаючеся з Москалів і піддержуване німецькою командою.

14. Німці, маючи страх перед українською опозицією, здемобілізували всі українські війська і уповажнили гетьмана зорганізувати собі армію, не переходячу більше як 10.000 чоловіка.

15. Переступаючи договір, заключений з Україною, Німці вивезли військові матеріяли, які находились на Україні.

16. Всі українські партії зробили сильну опозицію, наслідком чого велике число провідників політичних партій Німці поарештували та замкнули у в'язниці.

17. По цілій Україні счинилися величезні бунти селян проти німецького війська на Україні.

18. В місяці липня 1918 р. всі українські політичні партії уформували Національний Союз.

19. В хвилі підписання перемир'я між аліянтами а Німеччиною гетьман Скоропадський по ваганню уформував новий кабінет з російських монархістів, на чолі котрого находився міністер Гербель. Гетьман заключив союз з командантом армії російських добровольців, реакційним генералом Денікіном. Завдяки сьому союзови гетьман надіявся на поперте аліянтів в своїм монархістичнім змаганню.

20. Національний Союз уважав такий союз зрадою супроти рідного краю та сильним ударом проти демократії; супроти сього він **установив 15. листопада 1918 р. Директорію**, якої ціллю було скинути гетьмана та вигнати Німців з України.

21. На чолі Директорії находились Винниченко і Петлюра, які на початку мали до розпорядимости лише кільканайцять тисяч жовнірів, збунтувавшихся проти гетьмана, одначе вскорі зорганізували велику армію.

22. Гетьман обороняв себе російськими офіцерами і німецьким гарнізоном в Києві.

23. Дня 14. грудня 1918 р., в хвилі, коли Київ попадав в руки армії Директорії, гетьман зрікся влади і утік під протекцією Німців.

24. До Києва увійшла Директорія з побідоносними арміями, яку витали з пресвеличезним захопленем широкі маси народу.

25. В початках своєї організації Директорія зробила все, що було можливо робити, щоби навязати дружні взаємини з аліянтськими представителями.

26. В місяці грудні 1918 р. аліянтські війська висіли в Одесі, яка була тоді окупована, за згодою генерала Скоропадського, військами російських добровольців Денікіна.

27. Війська Директорії прийшли під Одесу та зажадали, щоби війська Денікіна винесли ся, на що сі відмовились пови-нувати ся сьому розказови.

28. З сього виринула боротьба між військами Директорії а російським війском. Підчас боротьби французьке військо вмішало ся до неї та стануло по стороні Москалів. Аби омч-нути конфлікту з аліянтами, Директорія видала розказ своїй армії перестати боротьбу й уступити з Одеси.

29. В місяці грудні міністер війни в кабінеті Директорії, Греків, пробував увійти в переговори з французьким гене-ралом Боріусом.

30. Французький командант східної армії, будучи під впли-вом консуля Айнавда і Денікінових агентів, видав заяву, що Директорія і її військовий шеф Петлюра є большевиками і во-рогами аліянтів. Ось причина, чому всі спроби навязаня сою-за з аліянтами остали ся без наслідків.

31. Вже в часах правительства Скоропадського війська са-ветського правительства перейшли українську границю та за-чали военну акцію.

32. Саветське правительство вислало велику частину своєї армії в цілі підбитя України і дістати відтам споживчих про-дуктів, яких воно конечно потребувало. Саветська червона армія, по цілорічнім острім муштрованю, виробила ся у ви-дисципліновану і добру армію.

33. Україна, не посідаючи доброї і досить чисельної армії, і не маючи для неї достаточних провізій ані амуніції, мусіла поносити невдачі в боротьбах та опускати одно місто за дру-гим.

34. Надія України спочивала на допомозі аліянтів, якої надіяли ся з дня на день. Щоби прискіпити сю поміч, вислано на початку місяця січня нову місію з професором Мацієвичем, М. Марголліном і д-ром Артимом Галіпом на чолі. Сі делегати оставали в Одесі, не осягнувши жадного успіху.

35. Не маючи відповіді від своїх делегатів, міністер Оста-пенко і міністер війни Греків виїхали до Бірзулі з цілію при-спішити переговори з французьким правительством.

36. Французькі представники запропонували услівя, які мали становити основу союза з аліянтами. Між сими услівями видніло домагане усунути Винниченка і Чеховського, а також на якийсь час і Петлюру. Сі услівя викликали загальне невдо-волене та обурене серед Українців.

37. Дня 6. лютого 1919 р. міністер Остапенко здав звіт про се, що спричинило міністеріяльну кризу. Наслідком сього було те, що переформовано нове правительство. Винничен-ко уступив з Директорії, а його місце яко президент заняв Петлюра.

38. Українське правительство зі своєї сторони предло-жило аліянтським представителям контр-пропозицію, приняв-ши в більшій части услівя, ними попередно предложені.

39. Дня 7. лютого генерал Анзельм видав загальне розпоряджене, в яким заявив в імени аліянтів пійти в поміч полудневій Росії в цілі відбудованя її.

40. Дня 10. лютого українському правительству передано за посередництвом капітана Лянжерона у Винниці телеграму від генерала Анзельма, яка була ультиматом.

41. Директорія приняла засадничо в 24 годинах услівя французького правительства і вислала без проволоки представителів для підписаня договору з аліянтами.

42. Дня 12. лютого капітан Лянжерон поставив нове домагане про освободжене цивільних російських вьзнів, бувших міністрів і агентів правительства Скоропадського і Німців, які знаходили ся замкнені, очікуючи судової розправи.

43. Се домагане і ціла його форма викликали велике заворушене в політичних українських кругах.

44. Дня 18. лютого з Винниці виїхала нова українська делегація з цілю підписаня нового договору з аліянтськими представителями. Сї переговори не допровадили до пічного, а зістали перервані на якийсь час.

45. В полтавській і чернигівській губернії зачали ся бунти проти большевиків.

46. Президент Петлюра зорганізував оборонні полки і зладивши великий стратегічний плян, дня 20. марта 1919 р. зачав велику офензиву в напрямках Києва і Бердичєва.

47. З початком місяця цьвітня зачались наново переговори з аліянтами.

48. Дня 3. цьвітня 1919 р. аліянти зачали опускати Одесу. В курсі боротьби проти большевиків торжественно проголошено 4. сїчня злуку східної Галичини з Україною. Поляки наїхали на Галичину, сим робом приневолюючи Українців вицфати свої війська з большевицького фронту.

49. Від сього часу провадять ся завзяті бої на цілім просторі України проти большевиків і Поляків — зі змінним щастем. Проти України виступили всі сили можних сього сьвіта.

ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (ГАЛИЧИНИ).

1. Зараз по своїм упадку австрійське правительство увійшло в дуже тісні зносини з польськими визначними політиками, бсручи собі за підставу національне питане в Галичині розвязкою „австро-польською”, яка обіцяла Габсбургам польську корону, а Полякам в заміну східну Галичину, заселену 75 процент Українцями, проти 12 проц. Поляків і 11 проц. Жидів.

2. Предвиджуючи грізні як внутрішні так і зовнішні зміни, австрійське правительство при кінці жовтня 1918 р. іменувало головним командантом всеї военної території в Галичині генерала Пухальського, бувшого команданта польського легіону, який боров ся по стороні Німців підчас сеї війши проти аліянтів. І за головну квартиру Пухальському вибрано дуже важний стратегічний центр, а іменно місто Перемишль.

3. Зараз по вибуху в Австрії революції Українці уформували Народну Раду, якій вони припоручили адміністрацію рідного краю.

Дня 1. падолиста 1918 р. українські охотники в контактї з українськими полками бувшої австрійської армії заняли всі міста східної Галичини, особливо Львів, де вони заарештували графа Гуйна, австрійського намісника Галичини, і генерала Пфайфера. Всі ті українські війська вдержували цілковитий порядок на всіх українських територіях Галичини.

4. Тогосамого дня тимчасове українське правительство взяло власть над всіми українськими територіями бувшої Австрії, а в короткім часі опісля воно встановило виконуючий орган, „Державний Секретаріят Західної Української Републики”.

5. Народна Рада сеї Републики ввела тимчасову конституцію, запевняючи національним меньшостям на тій території (Полякам і Жидам) цілковиту національну автономію.

6. Зі сторони Польщі і Румунії вибухла війна проти Західної Української Републики. Поляки викликали розрухи у Львові і помордували Жидів, бо Жиди придержувались нейтральности в спорі українсько-польськїм. Завдяки генералови Пухальському вони заняли Перемишль. Завдяки засобам, даним аліянтами для війни проти большевиків, вони зорганізували в Польщі велику мілітарну експедицію в ціли загарбання східної Галичини. Румуни знова заняли всю ту часть Буковини, яка є неоспоримо українською, та звернулись проти угорської України.

7. Так заатакований з двох сторін і загрожений через можливу інвазію большевиків з півночи, нарід Західної Української Републики змобілізував свої сили до боротьби на двох фронтах та ще знайшов настільки средств, аби допомогти своїй сестрі, Великій Україні, заатакованій большевиками.

8. Дня 3. січня 1919 р. проголошено злуку сих двох республік серед величезного одушевлення мешканців Галичини і східної України.

Обі сторони увійшли в федерацію, задержуючи свої правительства (Рада Міністрів в Києві і Державний Секретаріят у Львові), та передали злучену найвисшу власть Української Републики Директорії, якої президентом є генерал Петлюра. Державний Секретаріят Галичини застеріг собі право дипломатії до улаштування українсько-польського питання.

9. Угорська Україна заявила свою волю прилучитись до решти українських земель.

10. Аліянти післали місію до Львова на чолї ген. Бартельмі, в ціли заключеня перемиря між Поляками й Українцями. Вона не допроварила до нічого через свою отверту сторонничість до Поляків. Завдяки амуніції, яку привіз зі собою сеї генерал і користаючи з заключеня на пару днів перемиря, Поляки зорганізували нову кампанію проти Українців.

11. На своїм засіданю 18. марта 1919 р. найвисша рада мирової конференції в Парижи рішила запросити обі спорячі сторони, себто Поляків і Українців, до завішеня оружа.

12. По одержаню сеї депеші Державний Секретаріят Української Демократичної Републики сейчас прихилив ся до запросин найвисшої ради конференції і в сій справі вислав

спеціальну поту до аліянтських держав. Рівночасно Державний Секретаріят видав в сій справі відповідні інструкції генералови Павленкови. Генерал відііс ся до Поляків і запропонував їм увійти в переговори в цілі завішення оружа. Поляки зволікали з сим, а рівночасно, не оглядаючись на одержану від аліянтів депешу, розвинули интензивну діяльність. Ся активність принесла їм багато місцевих успіхів, підчас коли головна українська команда, придержуючись рішення найвисшої ради, рішила заперестати военні кроки. Українські війська зістали заскочені несподівано сею польською мілітарною акцією.

(Дальші події треба вичитати зі статі д-ра Михайла Лозинського під наголовком: „Польський наїзд на Галичину і роля аліянтів”).

Богдан Лепкий.

ЙДЕШ, ЯК В КАЗКУ.

О, мій рідний, безталанний краю,
Чи побачу я тебе? — Не знаю.

Вечір — зорі — трави — срібні роси.
Де не ступиш, пахнуть сінокоси.

Йдеш, як в казку, і сам ти, мов з казки;
Повний туги і щирої ласки.

Повний ласки, що ніби водиця
Через край із серця твого ллеть ся.

Сам же знаєш, де ти й звідкіля ти?
Люди братя, а природа мати...

О, мій рідний, безталанний краю!
Чи побачу я тебе? — Не знаю.

Не той злодій, що вкрав, а той, що сховав.
В тім пани бракують, в чім убогі смакують.
З бика ні лою ні молока.
Хороба нікого не красить.

Біда, у кого жінка бліда, а в кого румяна — кажуть: усім
кохана.

Благородні — хліба голодні.
Своя воля добра, та непожиточна.
Панська ласка літом гріє.
Ладна баба й без едваба.

Суджене — не розгуджене.
Прийдеш, Юрку, до порахунку.

Коли не піп, то і в ризи не сунь ся.

Принеси, Боже, здалека родину, то ми і в буддень зро-
бимо неділю.

Др. Михайло Лозинський.

ПОЛЬСЬКИЙ НАЇЗД НА ГАЛИЧИНУ І РОЛЯ АЛІЯНТІВ.

Скоро лише проголошено Західно-Українську Республіку, наїхала на неї збройною силою Польща. А за що? Польща твердить, що сей край належав колись до неї і тому вона має право забрати його для себе на все, яко свою невідлучну часть.

Ми знаємо, що українська Галичина належала давно до Польщі, але лише через насильство, проти якого український народ все протестував.

В дійсности се українська земля, котру Поляки хочуть мати за свою; мимо їх вікового гнету остала вона серцем і духом українською.

Навіть польська газета „Независима Польща”, що виходить у Парижі, подає ось-таку статистику (31. мая 1919): „В краю на схід від Сяну є 3,132.233 Українців, а 2,114.792 Поляків, з чого є 1,445.086 католиків, а 659.706 Жидів”.

Певним є, що числа ці є пофальшовані в користь Поляків, але нехай навіть буде й так, то вони говорять самі за себе.

Претенсії Поляків до східної Галичини означають, що мільон і пів Поляків хоче панувати над 3,132.233 Українцями і 659.706 Жидами, се значить над 4 мільонами Українців і Жидів. Значить, що Польща підняла похід на українську землю, щоб її завести пановане меншости над великою більшостию.

Творячи свою власну державу на руїнах Австрії і злучуючи всі українські землі, був український наряд свята переконаний, що в своїх справедливих змаганнях він найде піддержку зі сторони аліантів, котрі проголосили злуку і независимість всіх розділених і закріпощених народів, яко міжнародну програму.

Дуже жалко, що се не здійснило ся.

Перша комісія, яка старала ся в імєни аліантів спинити ворожнечу між Українцями і Поляками, комісія Бартельмі, станула по стороні Поляків; у Варшаві і Львові вона провела цілі тижні на бенкетах, виголошуючи тоасти на шасте Польщі; два рази прийшла вона на українську територію: перший раз на те, щоби дати приказ начальній українській команді залишити военні кроки, а другий раз, щоби стрінути президента Директоріяту України, генерала Петлюру. І ся комісія не уважала за відповідне прийти на українську землю, щоби пізнати основно відносини.

Від Поляків збирала вона інформації цілими тижнями; між Українцями перебула вона лиш один дєнь, аби усталити точки на переговори в справі перемиря. Переговори тривали від 25. до 28. лютого 1919 р. у Львові. Поведене французької комісії було разячо сторонниче і негідне. Вона брала ся навіть сварити, бити кулаками по столі та лопати дверми при виході.

Вкінці ся комісія подиктувала свою постанову. Після умов перемиря означене границь спірної території мало дозволити Полякам задержати не лише значну часть території, занятої Поляками, разом з містом Львовом, але також великий простір української землі з нафтовими богатствами в повіті Дрогобич, занятим під ту пору Українцями.

Зовсім зрозуміле, що допустити до такої розвязки було дуже болючим. Міністерство закордонних справ зажадало вмінання аліянтів в сю справу і виміреня більшої справедливости.

Підчас пересправ принято завішене оружа між Поляками й Українцями; але Поляки, всупереч приреченю, використали сю хвилю на скріплене боевого фронту коло Львова, який був окружений українською армією, котра через те була приневолена зрвати завішене оружа.

Підчас слідующих боїв, які були корисні для Українців, обі сторони одержали телеграму Ради Чотирох з дня 19. марта 1919 р. В сій телеграмі Рада Чотирох просила обі сторони заперестати бої і вислати делегатів до Парижа на поновні пересправи, які мали відбути ся під покровом аліянтів.

Заграничне міністерство Західної України хотіло вірити, що в тій телеграмі находить ся бажане як найсправедливішого полагодження справи і тому рішило ся послухати зазиву Ради Чотирох. Але воно стрінуло ся з неноторим упором по стороні Поляків. Перше предложене в справі завішення оружа зробили Українці на стрічі делегатів у Хирові дня 27. марта 1919 р. Поляки відкинули його. Друге предложене, зроблене в першій половині цвітня за спонукою американського капітана Бакмана, відкинули Поляки знова.

Польський преміер Падеревскі підчас свого побуту в Парижі в цвітні обіцяв аліянтам, що Поляки застановлять ворожі кроки, як тесаме вчинять Українці.

Віцепрезидент української Делегації на Мирову Конференцію, др. В. Панейко, міністер заграничних справ Західної України, вислав за посередництвом американським бездротну телеграму до українського правительства, з просьбою, залишити ворожі кроки.

Хоч ся телеграма наспіла до Станиславова майже незрозуміло, мимо сього правительство, здогадуючи ся, що тут розходить ся о цілковите залишене ворожісчі, вислало 1. мая делегатів на фронт, аби повідомити польську команду про свою місію. Через чотири години очікували вони надармо відповіді, яка ніколи не наспіла.

Дня 7. мая 1919 р. правительство одержало повний текст бездротної телеграми післанцем; вислала отже начальна українська команда 9. мая 1919 р. пропозицію до начальної польської команди, щоби вона здержала ворожі кроки з днем 15. мая 1919 р., та просила, щоби вислала відповідь найдалше до 14. мая. Але замість відповіді почали Поляки загальну офензиву дня 14. мая.

Тимчасом в Парижі польсько-українська комісія під проводом генерала Боти почала переговори в справі заключення перемиря між обома воюючими сторонами. На засіданню дня 12. мая 1919 р. комісія предложила обом сторонам проект перемиря. На засіданню дня 13. мая 1919 р. Українці заявили, що приймають проект.

Правда, що після сього предложеня одна третина Галичини, разом з містом Львовом лишала ся при Поляках, однак українська сторона, вірючи в безсторонність Мирової Конференції, прийняла проект, бо сподівала ся, що справедливе і природне остаточне визначенє границь наступить опісля.

Але Поляки й се відкинули.

Перенесім ся тимчасом до Варшави. Обіцянка, зроблена в Парижі преміером Падеревским в справі залишення ворожих кроків, викликала правдиве нервове потрясене в польськїм соїмі, котрий рішив з цілою силою почати наступ на Українців. Падеревскі отже подав свою резигнацію; соїм її не прийняв, а генерал Пілсудскі винайшов для нього гопоровий вихід, заявляючи і стверджуючи, що польський наступ проти Українців був конечностию.

Він також назвав „українською офензивою” місцевий рух в околиці Устрик, один з тих рухів, які часто відбували ся на обох ворожих фронтах. І у відповідь на сей місцевий рух, котрий не мав найменшої признаки наступу, почала ся польська офензива.

Щоби зрозуміти се польське фарисейство, треба звернути хоч в часті увагу на отсі факти:

Польський соїм рішив польський наступ перед рухом українським, про який ми саме говорили. Також розказ виконати сю офензиву видано ще перед сим рухом. Уся польська преса обсипала похвалами найвисшу польську команду, що знаменито приготвила наступ. Уся польська преса з радости заговорила, що се була правдива нагода, бо позір до неї дала українська „офензива”, себто сей місцевий рух, котрий нібито дав Полякам оправданє до наступу, наперед приготованого, рішеного соїмом і зарядженого генералом Пілсудским.

Ся офензива принесла побіду Полякам. Нічого дивного! В сьому наступі брала участь армія під проводом генерала Галера, знаменито підготована у Франції, добре зоружена й заосмотрена в амуніцію, вислана до Польщі з виразним припорученем бороти ся з російськими большевиками, а не з Українцями. Колиб армія Галера була послухала лише розказу аліянтів, то вже тимсамим була би звільнила польську армію, заняту боротьбою з большевиками, і була би уможливила ужити сю армію на українськїм фронті. В дійности однак розказу, виданого аліянтами, не послухано.

Що більше: відділи армії генерала Галера вислано проти Українців, а сам Галер приїхав до Львова і заявив ся, дня 30. цвітня 1919 р., за походом польської армії на українську те-

риторію в отсих словах: „Неначе орли злетіли ми здалека до сього міста, щоб тут звити собі гніздо, яке би нам помогло йти на схід і усталити границі нашої вітчизни, границі, які повинні бути узнані й шановані”.

Саме в часі, коли Поляки дістали від аліянтів армію добре зорганізовану і заосмотрсну в амуніцію, то українська армія, позбавлена всіх жерел, вистрілювала в своїй обороні рештки амуніції. Легко отже зрозуміти, що серед таких відносин Полякам вдала ся офензива, розпочата в догідній хвилі, приготованій ними самими.

Українська армія була приневолена подати ся серед хороброї оборони на нові становища, доки їй не задано нового удару.

І так дня 24. або 25. мая 1919 р. українське правительство одержало від румунського правительства ультимат з жаданем, видати українській армії розказ забрати ся протягом двацятьох чотирох годин з полуднево-східної частини краю й опорожнити міста Коломию і Станиславів, де саме був осідок державного правительства; Румунія потребувала сеї території на переведене свого війська на Угорщину.

Серед відносин, в яких находилась українська армія, є зовсім зрозуміле, що не мож було опирати ся сьому румунському жаданю.

Правительство уступило разом з українською армією на схід, на лівий бік Дністра. Поляки злучили ся з Румунами, виконуючи точно польсько-румунський договір, уложений давно між сими державами.

Серед тих то відносин увійшли на українську землю Поляки, скріплені і підпоможені румунським наїздом; лише незначна часть краю по лівім березі Дністра, на схід від Стрипи, лишила ся в українських руках і тамтуди перенесло ся українське правительство. На сім малім клаптику землі доказували українські війська чудес хоробрости, доки знова не прийшов сьвіжий удар.

Саме в передодень підписаня мира між аліянтами й Німеччиною наявили ся в пресі комунікати (дня 26. червня 1919 р.), що „Рада Чотирох дозволила Польщі ужити армії генерала Галера, або якоїнебудь иншої польської армії проти Українців у східній Галичині, щоби привернути там лад і вперти розбишаків з краю”.

Сього вчинку дійсно довершено і коло 10. липня вся східна Галичина, завдяки помочи аліянтів, опинила ся в руках Поляків.

Дня 11. липня 1919 р. сповістила Найвисша Рада мирової конференції голову Української Делегації в Парижи, Григорія Сидоренка, що східна Галичина остане тимчасово при Польщі і там заведеть ся цивільну адміністрацію.

Як та „цивільна адміністрація” виглядає, се кождий знає з инших жерел.

Тарас Шевченко.

ГОНТА В УМАНІ.

(З поеми „Гайдамаки”).

Хвалили ся гайдамаки,
На Умань ідучи:
„Будем драти, пане брате,
З китайки онучі!”

Минають дні, минає літо,
А Україна знай горить;
По селах плачуть малі діти:
Батьків немає. Шелестить
Пожовкле листе по діброві,
Гуляють хмари, сонце спить;
Нігде не чуť людської мови;
Звір тільки вие, йде в село,
Де чує труни. Не ховали,
Вовків Ляхами годували,
Поки їх снігом занесло.

Не спинила хуртовина
Пекельної кари:
Ляхи мерзли, а козаки
Грілись на пожарі.
Встала й весна, чорну землю
Сонну розбудила,
Уквітчала її рястом,
Барвінком покрила;
І на полі жайворонок,
Соловейко в гаю
Землю убрану весною,
Вранці зустрічають...
Рай тай годі! А для кого?
Для людей. А люди?
Не хотять на нього й глянуть,
А глянуть — огудать.
Треба кровю домалювать,
Осьвітить пожаром;
Сонця мало, рясту мало
І багато хмари.
Пекля мало!... Люди, люди!
Коли то з вас буде
Того добра, що маєте?
Чудні, чудні люди!

Не спинила весна крови,
Ні злости людської.
Тяжко глянуть; а згадаєм —
Так було і в Трої,
Так і буде.

Гайдамаки
Гуляють, карають;
Де проїдуть, земля горить,
Кровю підпливає.
Придбав Максим собі сина
На всю Україну;
Хоч не рідний син Ярема,
А шира дитина.
Максим ріже, а Ярема
Не ріже, лютує:
З пожем в руках, на пожарах
І днює й почує.
Не мліує, не минає
Нігде її одного;
За титаря Ляхам платить,
За батька святаго,
За Оксану — тай зомліє,
Згадавши Оксану.
А Залізняк: „Гуляй, сину!
Поки доля встане,
Погуляєм!”

Погуляли:
Купую на купі
Від Києва до Уманя
Лягли Ляхи трупом.

Як та хмара, гайдамаки
Умань обстуняли
О півночі; до схід сонця
Умань затопили.
Затопили, закричали:
„Карай Ляха знову!”
Покотились по базару
Кінні народові,
Покотились малі діти
І каліки хорі.
Гвалт і галас. На базарі,
Як посеред моря
Кровавого, стоїть Гонта
З Максимом завзятим.
Кричать у двох: „Добре, діти!
Оттак їм проклятим!”

Михайло Павлик.

Початки української організації на чужині.

У львівській часописи „Товариш”, ч. 1 (видане 10. липня) з 1888 р., помістив Михайло Павлик статтю п. з. „Русини в Америці”. З тої статі подаємо тут деякі виймки, котрі кидають деяке світло на перші проби організації Українців в Америці.

На першу звістку про існуванє в Америці українських поселенців галицько-руська інтелігенція постарала ся зіткнути ся з ними близше; прийшло їй се тим лекше, що й американські Русини почули потребу сього. Через д. Райса більше скуплена частина руських мужиків, що проживають в місті Шенандоа в Пенсильвенії, зажадала в другій половині 1884 р. від львівського митрополита Сильвестра Сембратовича, щоби прислав їм попа грецько-католицького обряду для оснoваня руської парохії; обовязали ся платити попови по 200 злр. на місяць і взагалі поносити всякі звязані з тим видатки. Сембратович пристав на те і під кінець тогож таки року о. Іван Волянський був уже в дорозі до Америки, заосмотрений в юрисдикцію, сьвідоцтва і рекомендаційні листи від митрополита до місцевих властей.

Приїхавши до Америки, о. Волянський удав ся наперед до Філядельфії — представити ся тамошному латинському архиепископови Ріянови. Не заставши його дома, пійшов до генерального вікарія й секретаря архиепископського, о. Бренана, і вони, переглянувши папери о. Волянського, признали їх за достаточні; дізнавши ся однак серед розмови, що о. Волянський жонатий і приїхав з жінкою, як стій зірвали з ним розмову, кажучи йому чимскорше виносити ся з Америки, а архиепископ через тесаме не хотів його навіть і бачити.

Та о. Волянський постановив пійти на пролом. Рішивши ся, що яко духовник самостійного обряду не потребує ніякої иншої юрисдикції церковної, окрім юрисдикції зі Львова, вдав ся як стій на місце свого призначеня, до Шенандоа, опираючи ся головно на інструкції о. Сембратовича, котрий його вислав на місію до Америки. Не діставши дозволу від о. Ленаркевича відправляти Службу Божу в польським костелі, наняв собі якусь салю, зібрав своїх Русинів, відправив службу з усіми церемоніями свого обряду, і гарне „Господи помилуй” та „Многая літа” вперше роздало ся на вільній землі Америки. На се богослуженє приїхали залізницею також деякі мужики з дальших сторін. „Серця наші — пише з тої нагоди один із них до своїх родичів у Галичині — були наповнені великою радостію; мало що не кождий плакав з радості” („Діло” 1885, ч. 6.).

Та важнійше те, що сим дано перший організаційний завязок Русинів пробуваючих в Америці. Той милий для загалу австрійсько-руської інтелігенції організаційний спосіб для люд, — грецько-католицька церква — на перший погляд чуд-

ний, як на Америку. Проти руської церкви на цілій Русі-Україні йде теорія і практика, тепер бо в галицькій і буковинській Русі весь культурний народний рух гуртуєть ся в читальнях... Тепер же, коли зважимо низкий ступень просвіти Лемків, із котрих навіть емігранти в Америці не вміють читати й писати, не знають мови англійської і вже через те відтіяті на разі від висших американських способів культури; коли далі зважимо глибоко ще відчувану серед народу моральну потребу релігії та обрядів, а до того всего додамо ще й факт, що чим далі від рідного краю, тим дорозше стає людям навіть се, на що вони дома мало звертали уваги; коли зважимо все те, то признати мусимо, що на разі годі було придумати відповіднішого та сильнішого способу концентраційного для проживаючих в Америці Русинів, розкинутих надто на просторі соток англійських миль. Своєю дорогою, руська церква в Америці відразу мусіла бути прибрана у всі світські культурні прикраси, практиковані в Америці і в руських читальнях у Галичині, до того, що годі її навіть рівнати з якоюнебудь церквою на цілій Русі-Україні.

А проте, тільки для своєї сути, грецько-католицька церква наткнула ся на такий відпір з боку латинського духовенства Америки, котрий дасть ся витолкувати тільки тим, що те духовенство є крайню нетерпиме та що не знало руських обставин. Заки приїхав о. Волянський, то в Америці навіть не знали, що на світі є якісь Русини. Тамошних Русинів називано доси „Гунгарами”, через те, що вони були з початку виключно знад угорської границі, переважно з повіту горлицького. Таксамо, видно, не мали понятя про істноване такого обряду, що дозволяє попови женити ся. Факт появи в Америці католицького священника з жінкою викликав у загалу зачудоване, а серед духовенства ще й соблазнь. Не дивниця, що на представлене католицьких священників з Шенандоа архієпископ Ріян післав пастирський лист, що був потім відчитаний з проповідниць трох місцевих католицьких костелів і забороняв вірним під загрозою виключеня ходити на руське набоженство.

Та о. Волянський знайшов серед тяжких відносин точку опору в загальній прихильности світської американської публики і в завзятю наших людей. Хоч ще з рік не признано його урядово священником, він береть ся на добре до діла. Треба було найперше побудувати церкву в Шенандоа. З добровільних складок о. Волянський купує на одній з бічних улиць міста ґрунт за 700 доларів і розпочинає будову церкви, котру 6. грудня 1887 р. доводить до того, що того дня могла бути посвячена. Будова тривала, як на бажане вірних, досить довго, а то між иншим через те, що головний будівничий, о. Волянський, мусів часто відривати ся від роботи та обїзджати свою величезну парохію задля церковних треб.

На звістку про істноване в Шенандоа руської парохії, розширену між американськими Русинами головню самим о. Волянським, що відправляв „місії” на цілім занятім ними просто-

рі, ся церква стала ся руською Меккою, до котрої на торжественні набоженства, або в важнійших хвилях житя, напр. для шлюбу, приїзджали наші селяни з найдальших закутків Америки. Таким чином зросла в тамошних Русинах потреба руського обряду, а що рівночасно й наплив сьвіжих сил з Галичини ставав чимраз більший, то зачато і в інших місцях, як напр. в Джерзі Сіти, Шамокін, Міннеаполіс, будувати руські церкви, котрі мають учинити осередки для околичних Русинів, на взір шенандорської церкви. Будову тих церков провадить сам о. Волянський, котрому на його бажане прислано з Галичини о. Зенона Ляховича*) (нежонатого), зразу яко сотрудника; а також д. Володимира Сіменовича, студента університету зі Львова, члена „Академічного Братства”. Стали вони в Америці дня 31. марта 1887 р. і заняли ся дальшою організацією американських Русинів, а найперше піддержанем та піднесенем тих інституцій у Шенандоа, які оснував уже був сам о. Волянський. А інституції ті ось які: 1) Братство св. Николая при церкві; 2) Хор церковний; 3) Руська народна читальня; 4) Руська школа; 5) Руська друкарня, в котрій від 15. червня 1886 р. виходить двотижневник „Америка”, котрої першим редактором і зецером був о. Волянський, а опісля д. Сіменович. Часопись має сповнити дорешти те, чого сповнити не чула ся в силах сама церква.

*) Він помер на „удар крови” 6. падолиста 1887 р. в Кінгстон, Па.

Богдан Лепкий.

ХИБАЖ МИ КВІТ?

Хибаж ми квіт, вишнений квіт,
Щоб нас вітри зривали,
І несли гень в далекий сьвіт,
Й де любо їм — кидали?

Хибаж ми піна на ріці,
Що з філею несеть ся?
Хибаж ми мрака в байраці,
Що з сонцем розіветь ся?

Хибаж ми сон о півночи,
Що ранка не дїждеть ся?...
Точи з нас, доле, кров, точи —
В нас вічне серце беть ся.

В нас беть ся серце молоде,
Що не боїть ся смерти,
По бурі знов погода йде,
Житя в землі не стерти!

Язык до Києва доведе і до кия.
Шолудиве порося і в Петрівку мерзне.
Як би Бог слухав чередника, уся худоба вигинулаб.
Кому чорт не орав, то й сїяти не буде.
Дай дурневи макогін, він і вікна побе.
З козла ні вовни ні молока.
Як дерево зітнуть, кождий тріски збирає.
Давно той умер, що себе гудив.
Сьвяті отці — карбованці.

ПОХОРОН УКРАЇНСЬКИХ ГЕРОЇВ.

Дня 14. серпня 1919 р. відбув ся в Берлії похорон полковника Дмитра Вітовського і четаря Юліяна Чучмана, що знайшли страшну смерть разом з 6-ма німецькими офіцерами в літаку, який згорів в Горішнім Шлеску.

Звуглені тіла вбитих Українців перевезено з місця катастрофи в запечатаних вже домовинах до Берліна (дня 12. серпня) і тут поміщено їх аж до дня похорону в церкві св. Гедвіги, відки перевезено їх в четвер, 14. серпня, на центральний цвинтар і там поховано тимчасово, себто зложено в кам'яній каплиці до часу, доки обставини не дозволять перевезти дорогих останків на рідну землю.

Дмитро Вітовський.

Юліян Чучман.

Рідко коли доводило ся в Берлії бачити такий похорон, як сей, який урядила українська громада своїм героям. Церква св. Гедвіги, одна з перших і найкрасших в Берлії, завітчала ся в той день ціла жалібною-чорною китайкою і зеленими, лавровими деревцями, що двома рядами розтягались від входних дверей аж до самого майже вітаря. Між тими рядами лаврів і свічників лежали на високих катафальках дві однакові металеві домовини, накриті червоними козацькими китайками, на яких вишиті були золоті українські герби.

На китайках сіріли дві козацькі шапки, дві козацькі шаблі і полковницька булава в головах полковника Вітовського.

О 10-тій годині рано почало ся похоронне богослужене, яке відправляв місцевий парох, куратор Руст, в асисті ще двох сьвящеників і в супроводі місцевого церковного хору. Церква була битком набита, бо крім української громади прийшло на похорон дуже багато мешканців Берліна.

Окрім офіціальних представників і членів поодиноких українських місій в Берліні, які явились на похорон майже в повнім числі, прийшли на похорон також два відпоручники від німецького уряду заграничних справ, три заступники німецького товариства „Deutsche Luftschiffreederei”, від Білорусів явив ся посол Леонард Заяць і Захарко; а від Литовців сотник Ходаковський. Яко представники Української Армії приїхали з Відня атаман Коссак в товаристві ще одного старшини, а з ними також і брат покійного четаря Чучмана. В останній хвилі (перед кінцем богослуженя) приїхала також делегація від українських полонених з табору Зальцведель в числі 30 людей, яка рівночасно складала з себе хор і музику.

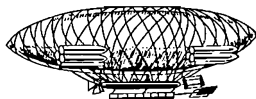
Зложено було багато вінців — між иншими від німецького уряду заграничних справ; тов. „Luftschiffreederei”; Білорусів; Українського Посольства з написио „Вірним синам України — У. Н. Р.”; української фінансової комісії 2 вінці з написями: „Чесному борцеві за волю України, лицареві України, що згинув на варті народних інтересів” (Вітовському) і другий: „Незабутньому українському читареві Чучманови складаємо свій смуток і жаль”; українського тижневника „Воля”; Українського Клубу у Відни; української кооперації і від сотника Чучмана (два вінці).

По богослуженю і латинським „Requiem” відспівав хор українське „Сьвятий Боже” і „Вічная память”, потім зачав формувати ся перед церквою сумний похід, який рушив улицями Берліна на цвинтар.

На цвинтарі відправив куратор Руст над домовинами (перед каплицею) молебен, а далі став прашати покійників в далеку дорогу, яко героїв українського народу, що в боротьбі за волю його положили завчасу свої буйні голови, і висказав в імени Німців слова щирого співчутя українській суспільности з приводу такої тяжкої втрати. **„Не згине сей нарід, котрий має таких борців-героїв, як покійники”.**

Потім сказав слово в імени Української Держави секретар посольства п. Козій, від українського війська атаман Коссак, а в імени білоруського народу п. Заяць.

По промовах відспівав хор козаків „Вічную память”, „Ще не вмерла” і молитву „Боже великий єдиний”, почім обі домовини зложено в каплиці.

О. Олесь.

ПАМ'ЯТИ Д. ВІТОВСЬКОГО.

Схилімо голови... Нова труна.
Нова тяжка, безмірна втрата...
Розбита чаша без вина,
Народ без сина і без брата...

Схилімо голови... Новий удар,
Нова стріла в розбиті груди...
Упав орел, упав зпід хмар;
І вже його нема й не буде...

Упав орел... Високі небеса
Орлячих крил уже не бачуть;
Умерла гордість і краса;
Душа і очи плачуть.

О, не хиліть голов своїх в журбі,
Пайдіть на рани ліки;
Хто умирає в боротьбі,
В серцях живе во віки!

Живе! Хай Чайка-Мати над Орлом
Не веть ся і не квилить;
Хай ворог сам віддасть чолом
І голову похилить.

ЧЕМНІСТЬ І ОБИЧАЙНІСТЬ НА ГАЛИЦЬКІЙ УКРАЇНІ.

(Після Якова Головацького).

Нема другого народу, котрий мав би стільки приговорок чемности й обичайности, як український нарід. Його витаня, пращаня, просьби, перепроси, понуки, благословеня дихають одним духом доброти, сердечности, обичайности; всі вони прості, щирі, сердечні, ніжні, побожні; а заєдно чесні та гідні чоловіка. Пригляньмо ся деяким витаням нашого народу:

Увійшовши в хату або стрінувши ся, заєдно говорять ся: Слава Богу (слава Ісусу Христу). — Відповідають: На віки слава (слава на віки). — Або: Помагай Біг вам. — відповідь: Дай Боже здоровля. — Перший каже: Як ся маєте? — Другий: Гаразд, Богу дякувати; ви собі як ся маєте? — Перший: Гаразд, поки здорові, хвалити Бога. — Другий: Гості до нас! — Перший: Гості! Бог запласть за слово добре. — Другий: Що там доброго чувати? — Перший: Гаразд, Богу дякувати; слово ваше більше.

Відтак вже питають ся про родину або знакомих. Другий: Як ся там кума (сестра, сваха, або хто) мають? — Перший: Гаразд, кланяють ся вам; ваші як ся мають? — Другий: Гаразд! — Перший: Поміч росте? — Другий: Росте швидко, хвалити Бога. Просимо сідати. — Перший: Дякувать вам, най все добре сідає. — Опісля говорять вже за орудку, яку мають.

Коли підчас обіду хто прийде, то господар по першім привитаню каже: Час до обіду, час, просимо сідати. Гість відповідає: Споживайте здорові. Господар: Просимо до обіду. Гість: Боже благослови. Відходячи, каже чужий: Бувайте здорові. Домашні відповідають: Ідіть здорові! Чужий: Майте ся гаразд! Домашні: Дай Боже й вам. Чужий: Оставайте з Богом. Домашні: Боже провадь щасливо і т. д. Коли кого застане при роботі, то прихожий каже: Помагай Біг вам — або: Боже помагай. — Відповідь: Дай Боже здоровля. Прихожий: Дай Боже щасте! (або: щасливо). Відповідь: Дай Боже; дякувать за слово добре.

Молодий старому все каже ви; а як про нього говорить, то каже вони, їх; — старий молодому каже ти. Лишень Гуцул каже і батькови і матери і панови ти, на пр.: Ти панцю солоденький, а духовному: Ти отченьку святий. Гуцул кличе чужого: Ге, мой! Молоде каже заедно старому, хоч і зовсім чужому: Пан-отче, або: Батьку, дедю! Коли жінці старій, то каже: Пань-матко, або: Мамо, нене; як дуже старі, то: Діду, бабо; а старий парубкови або дівці, хоч би і в чужім селі, каже: Сину, доню. — Старе старому, коли не є свояк або кум, каже: Свату, або: Дядьку, — а жінці: Дядино, тето. — Молодці межі собою кличуть ся: Брате, побратиме, а дівчата: Посестро, посестрице, сестро, дівонько.

Гідне уваги і те, що наш нарід такий чемний і гречний, що не вимовить ніякого слова не то зовсім грубого, несприлично-го, але не назве навіть несприличної річи, одежі, звіря, не перепросивши наперед; на пр.: „Шануючи сонічко святе, місяць світлий, день білий, святі образи, вас яко гречних, слухи ваші, честь вашу і т. д., а тоді щойно скаже слово: Штани, або димка (спідниця).

Коли стрічає один другого, то все добрим словом запитує: Що там доброго скажете? Що там доброго везете? За чим добрим ідете?

Коли що лихого оповідає, то все приказує: Непричком кажучи, тоді би ся стало! — Коли показує, як хто кого вдарив, то прикаже: Не проти вас показуючи; нехай ся пріч каже. — Також шанують хліб, або день святий; длятого, коли що лихого каже, то заедно приказує: Окрім хліба святаго; опріч празника святаго; не нині з поминком і т. п.

Декотрі з тих приговірок закидають на забобонність або пересудок народу. Так на приклад, коли чоловік розкажує під ніч про що старшого, то приказує: Не під ніч згадуючи, або: Не спило би ся. — Коли говорить про недугу, то приговорює: Йшла би в трісте, та на суху вербу, в гори-безвісти і т. п. — Коли хто що хвалить, то, щоби не вречи, приговорює: Нівроку, або: Цураха поганим очам і т. п.

Чим серце повне, тим і язиком спливає. Добрий чоловік, згідливий, чемний завсіди має добре слово, на устах; чи зі своїм, чи з чужим — все говорить обичайно, ласкаво, а лиха не має на гадці, не має в серци, тож і в устах нема; міжтим лихий, задерливий, гнівливий, нікчемний заедно з чимсь вихопить ся, все у нього або проклін, або сварка, або яке погане слово на язиці.

Як в родині, так дієть ся і в цілїм народі. Нарід дикий, строгий, буйний, не має ніяких, або дуже мало приговірок обичайности, чемности, почести; навідворот: нарід образований, нарід обичайний, людський, добрий виробляє в своїй бесіді ріжні приговірки, в котрих ясно пробиваєть ся його добре, зичливе серце, його обичай, його чемність, його людскість; ба, чим більше таких приговірок в якій мові, тим сильніший доказ народної освіти, тим більше образований і обичайніший той нарід. Культуру народу пізнати по його поведеню.

Намор.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ.

Генетичний процес, етична й естетична вартість.

Давно читав я казку про арфу Еоля, гарну казку-правду про сей мертвий інструмент, який при найлекшій подуві вітру живими і піжними тонами виспівував казку життя...

Не буду гіперестетом*), коли скажу, що музика є старша від людської мови, бо музика — се мова людської душі, се мова могутого бога Діоніза, се мова живої і мертвої природи.

Величезний розвиток музики на протязі століть, яко безпосередний продукт всесвітної цивілізації, не вбив, не викоринив все таки з серця людей туги по чімсь вічнім, по тім жерелі животворящим і цілющим, по тій музиці природи, музиці правди, яка робить людей щасливими і яка находити собі найкрасший вираз в народній пісні. Народна пісня має в собі щось безпосередного, якийсь елемент вічності, що робить її свіжою, бадьорою, а разом з тим і нагід, котрий її творить.

З природи консервативний, нагід ховає пильно сі скарби свого почуття, і не раз приходить ся перейти тисячі перешкод, аби стати посвяченим і записати народну пісню. Нарід не хоче відкривати своєї душі перед чужими; він не хоче співати, бо пісня — се сьвята-сьвятих його найтайніших почувань, які він уважає негідними, малими перед лицем імпонуючої йому гладкої цивілізації.

Коли йде мова про нагід, то розумієть ся, що народом не є та улична юрба-чернь, „яка ніколи не творить і ніколи не співає, а тільки кричить і заглушує” — як каже Гердер. — Нарід — се тисячі-мільони одиниць, яких лучить-зв'язує нитка однакових почувань, а які в цілости творять спільність душі, повну етичних і естетичних цінностей.

Під тим кутом треба розглядати і генетичний процес творення пісні. Безумовно, народну пісню творить десь-якийсь незнайомий автор; вона є отже плодом творчої фантазії одиниці. Одиниця та є одначе нічим иншим, як частиною спільної народної душі і, творячи пісню, надає вже їй характер цілости. Сей народний творець вживає того, що є зжите з тим народом; він підходить під круг понять та послугуєть ся засобами поетичної і музичної техніки, питомими сьому народови. Пісня ся йде відтак в нагід; вона переходить з уст до уст, її вигладжують, відкидають з неї те, що не відповідає духови сього народу, або являєть ся сьміливим вибриком, і в такім народнім обробленю вона стає власністю всіх. З сього процесу кристалізації видно ясно, що пісню творить в дійсности весь нагід. Він витискає на ній печать свого духа-генія і як дорогоцінну перлинку вкладає її в скарбницю своїх і загально-людських культурних цінностей.

*) Гіперестет — надмірно вразлива людина.

Дуже одначе помиляють ся ті, що під впливом ідей народолюбства хочуть і в музичнім відношеню бачити в тім простім народі якийсь відірваний привид, без звязку з загальним виром життя, якийсь сьвятий ідеал, якийсь предмет безкритичного балвохвальства. Коли придивити ся ближше до генези й історії народної пісні, то стане ясно, що народна пісня не така то вже елементарно-оригінальна, як думають примітивісти. Вони звичайно голосять, що народна пісня — се щось так сьвіже, геніяльне, без хиб, мов деревце, що росте з землі; забувають одначе або не хочуть бачити, що деревце живить ся ріжними соками, підлягає ріжним впливам, зміняє часто свою форму, а коли защеплять иншу галузку, то затрачує навіть свій природний характер.

Народна пісня є перш за все незвичайно еклектична (несамостійна). Нарід не пропустить ні одного випадку, щоб для своєї пісні не використати якоїсь готової мелодії, мотиву, напіву, — коли йому залежить більше на змісті ніж на напіві. Се можна бачити головно в ліричних піснях, де предметом є по найбільшій часті любов, зрада, розлука і т. д., — а де сама мелодія не грає у народного творця домінуючої ролі. В тій області можна навести багачко пісень, що співають ся на один і тойсам напів, або в мотивах, темах і т. д. виказують великі подібности; до того коріння можна вреїті підвести і наші коломийки, яко яркий, впадаючий в очи, хоча й однобокий трохи приклад. На сім психольогічним підкладі виростає теж і явище сполуки. Коли народний творець не має готового напіву, то в уяві його виринають ті обставини, які товаришили даному сюжетови, напр. церква, танець, представлене, всчерниці і т. д., і сі прослухані колись мотиви несьвідомо або півсьвідомо входять в пісенний новотвір. Характеристично, що декуди в Чехії — як каже проф. З. Нседлі — співають народні пісні просто на мотиви Моцартових опер; а скількиж то у нас є пісень з часів театральних впливів за польської панщини, або вояцьких і любовних з часів впливів російської салдатчини, які доказують засаду перейманя і сполуки. Висше сказане сьвідчить про величезний вплив штучної музики на народну пісню. Штучна музика черпає матеріал з народу, але і нарід бере повними пригорщами матеріал від штучної музики, так що явище се можна сьміло зрівнати з снгармонічним колесом, де зубок за зубок зачіпаєть ся і все обертаєть ся в сфері взаїмних впливів. Велика сила пісень складена була напр. невідомими авторами, співцями панських дворів або капельниками двірських театрів, і яко такі пійшли вони в нарід.

Нарід обробляв сі пісні по своему так, що з часом вони затрачували навіть свій шляхотсько-панський характер і ввійшли в збірники яко чисто народні українські пісні (напр. збірки Коціпінського), хоча правильні, симетричні форми вказували на властиве їх жерело і походжене. З другого боку і капельники сі черпали до своїх пісень матеріал з народу, часом брали просто істнуючі вже українські народні пісні і надавали

їм тільки інший вигляд по свому смаку і розуміню. Пісні нашої вічної молодості „Наталки Полтавки” теж походять здебільша з часів кріпостних театрів. Є там пісні чисто народні, є пісні, взяті народом від відомих авторів (Сковороди і інших), є й пісні капельницькі, написані тільки в українському стилі, а вказують вони знов такі на взаємний вплив народу на придворних композиторів і навпаки.

В логічному зв'язку стоїть і далі питання, а саме: взаємні впливи музичних культур різних народів на народну музику в ширшій розуміню. Впливи ці відбивають ся на народній пісні безпосередно, або посередно через штучну музику. Незвичайно богата різнородність української народної пісні є найкращим прикладом цього. Досить згадати тільки про вплив грецької, польської, російської, орієнтальної, по часті німецької (Галичина), ба навіть — що дуже характеристичне — і норвежської музичної культури. При студіюванню найстаршої англійської „пісні про Ролянда” й англійських народних пісень XII віку вражає незвичайно в темах, мелодичних оборотах, многоголосности і многих інших ознаках подібність з українською піснею. Коли сягнемо в глиб історії і пригадаємо далекі походи Норманів, то се наведе нас на думку живих зв'язків між двома відлєглими культурами і дозволить зробити висновок про вплив української музичної культури на англійську, який відбив ся і закріпив ся найкраще в виразі тих давних народних пісень.

Коли говоримо про вплив музичних культур чужих народів на творчий процес української народної пісні і музики, то тим не заперечуємо впливу української музичної культури на інші народи. Взяти під розвагу Польщу, або Росію (головно в області церковної музики), то бачимо, що вплив сей подекуди відбив ся ще сильнійше, а се дає право поширити попередне твердження про сингармонічне колесо і сказати: не тільки в путрі народу відбуваєть ся вічний музичний круговорот впливів народної творчости на штучну музику і навпаки, але й між народами йде безнастанний процес виміни культурних цінностей, — йде процес взаємних впливів музичних культур.

Сі міркування висвітлюють нам генетичний процес творення пісні, а разом з тим дають і основи для оцінки її вартости.

І коли Глинка і Лисенко говорили: „Музику утворює сам нарід, а ми, композитори, її тільки аранжуємо” — то, взявши на увагу те, що й композитор — се частина душі народу — я скажу: людство утворює музику, а нарід її аранжує. Музика — се-ж мова душі людства, але ся мова — крім музичних — набирає безпосередних стичних і естичних вартостей тільки тоді, коли стає народною. А тут не є важний вже сам матеріял, мелодія і т. д., але важне те, як нарід сей матеріял — скажу загально — аранжує, як перетворює його в своїй творчій душі, як перероблює сю мелодію по свому, яку надає ритміку, структуру, який вкладає зміст, — аби з тої пісні била живим ключем душа цього народу. І з цього погляду народна пісня

має неоцінену вартість, бо в ній перш за все містить ся правда — як каже проф. Неєдлі — та музична правда, яка говорить до душі, яка обогачує; та природна правда, яка ярко освітлює всі зверхні і внутрішні сторони життя цього народу, дозволяє заглянути в глиб його душі і відчувати.

Народна пісня, крім своєї внутрішньої естетичної вартости, має й те значіне, що зберігає естетичні цінности народу. Творчий геній народу, який виявляєть ся в народній пісні, є тим товчком, що параліжує чужі шкідливі впливи; він являєть ся тим огнем поглищаючим, що палить-нищить всякі наноси, які обезформлюють душу цього народу і можуть привести до викривлення його природних духових богатств.

Народна пісня — се врешті скарбниця невичерпаних етичних цінностей, і яко така являєть ся вона великим виховуючим чинником в першій мірі свого народу, а дальше і всього людства. Згадаймо історію українського народу, яка може найкрасше ілюструє силу народної пісні у всіх проявах життя. Нарід в пісні знаходив успокоєне розбурханого почуття, радість надії, підтримку духа, клич боротьби. Вона зберігала самобутність, народність і, яко чинник духового зросту й розвитку, стала тимсамим закладним каменем відродження, а врешті й визволення українського народу.

Льогічний висновок висше сказаного: народна пісня се алмаз, се дорогоцінний кристал природи, який скуплює в собі всі нерви, всі промінї життя народу. І коли сі промінї пройдуть крізь призму творчої душі композитора, коли він потрапить уловити той внутрішній зміст-нерв і видобути те специфічно оригінальне, що робить пісню народною, тоді пісня така, твір, може бути більше народна ніж „народна” (людова), бо вона є сполукою його музичного генія і творчої душі народу. Се не дивовижа, але вислід стислої аналізи. Я вкажу на Бетовена, якого симфонії не є чимсь відірваним, а живим народним організмом, вкажу на Сметану, якого правда музична проговорила найяскравіше своє слово підчас війни, та врешті на Вагнера, який став поватором-революціонером, а разом з тим і всесвітнім вслитнем-титаном, бо уловив нерв, відчув зміст душі свого народу. Тойсам Вагнер сказав, що „народне” було все плодотворним жерсьом мистецтва, і сказав велику правду. Тільки звязок з живим народним організмом приносить музиці, етичні й естетичні вартости, які на засаді круговороту взаїмних впливів обогачують тойсам нарід і ціле людство. Зрозумів сю істину Лисенко, котрий почав збирати розсіяні квіти-перлини і став першим революціонером на шиві української музики.

Богдан Лепкий.

ДО НАРОДНОЇ ПІСНІ.

О пісне народна! Одна ти мене,
Лиш одна ти мене не лишаєш,
І куди тільки доля мене не жене —
Ти за мною як пташка літаєш.
В далекому краю, в чужій стороні,
В час безмовного, сірого суму,
Про степи і могили співаєш мені
Як український степ довгу думу.
Ти говориш: минули козацькі часи,
Не минула козацькая слава,
Тож кріпись, не хилий до землі голови,
Наша радість — народная справа.
О пісне моя! Що найкрасшого є
В серці й мисли народу могого,
В твоїх звуках, як в арфі безсмертній жие,
Ждучи воскресеня свогого;
Ждучи на момент, коли з людських грудий
Вийде воля розкута, свобідна —
В бій на смерть і жите попровадить людий,
Не хто инший, лиш пісня їх рідна.
О пісне народна, одна ти мене,
Лиш одна ти мене не лишаєш,
І куди тільки доля мене не жене,
Ти за мною як пташка літаєш.

Добра порода, та лиха врода.
Обійдеть ся на Різдво і без сьвяченого.
Який зріст, така й сила.
Як буде доля, то буде й льоля.
І за свою пазуху не ручись.
Чеси дідька зрідка — гладкий буде.
В ополощі огонь не страшний.
Просьвіти за плечима не носити.
Не прикладав муки, не простягай руки.
Прошений шматок горло дере.
Щоб подорожний не був порожний — треба нагодувати.
Полоханий заяць і пенька боїть ся.
Чоловік на сьвіті, як банька на воді.
Де борошно, там і порошно.
Кому добре, той співає; кому зле, той плаче.
Як маєш бути злим господарем, то красне будь добрим
челядником.
Уродила мама, що не прийме і яма.
Хорий коли не вмре, то розпестить ся.
Прийде літо, то є розмаїте, а прийде зима — кожуха нема.

„ЧОТИРНАЙЦЯТЬ ПУНКТІВ”.

Дня 8. січня 1918 року американський президент Вудров Вільсон виголосив перед конгресом у Вашингтоні промову, в якій заявив, що Америка мусить перевести в жите слідуючі ідеї по виграній війні:

1. Отверті мирові договори, заключені прилюдно; опісля не сьміє вже бути пійких тайних міжнародних порозумінь, а дипломатія має поступати все явно і перед лицем загалу.

2. Рішуча свобода плавання на морях, поза прибережними водами, як підчас мира так і підчас війни, хіба що якесь море дасть ся замкнути в цілости або в часті міжнародним актом для збереження міжнародних умов.

3. Знесене — о скілько се можливе — всіх економічних перепон і заведене рівности в торговельних зносинах між всіми народами, що годять ся на мир і що зобов'язують ся сього додержувати.

4. Відповідні запоруки дані і припяті, що державні зоруженя будуть обмежені до найнижшої можливости, щоби лише вдержати безпеченство в державі.

5. Свобідне, отверте і рішучо безпартійне полагоджене всіх кольоніяльних претенсій, оперте на точнім збереженю засади, що при рішаню всіх справ щодо державної приналежности інтереси самих народів мають мати такесаме значіне, як інтереси держав, яких претенсії мають бути порішені.

6. Опорожнене всеї російської території і поладнане всіх справ, які відносять ся до Росії в той спосіб, щоби як найліпше забезпечити як найсвобіднійше свіділане інших свѣтових держав коло забезпеченя її безграничної і независимої можности рішати про свій власний політичний розвиток і державну політику після власного уподобаня; надто більше ніж радо уділене їй ріжпородної помочи, якої би лише вона потребувала і жадала. Трактоване Росії її посестрами-державами буде добрим свідочством їх доброї волі, їхнього зрозуміння її потреб у відріжненю від їх власних інтересів; се буде також свідочством їх розумної і несамолюбної прихильности.

7. Бельгія — як вироцим цілий свѣт з тим годить ся — мусить бути опорожнена і відбудована без ніякого змаганя до обмеженя її самостійности, якої вона зазнавала разом з іншими державами. Ніякий інший примір не буде таким вимовним, як власне сей, аби привернути довіре між народами до прав, які вони самі установили і визначили яко вказівку для правительств в їх зносинах між собою. Без направи того лиха ціла будова і значіне міжнародного права є на все захитані.

8. Вся французька земля має бути освободжена, а заняті території відбудовані. Лихо, заподіяне Франції Прусією 1871 р. в справі Альзасії й Лотарингії, чим захитано свѣтовий мир через пятьдесят літ, має бути направлене в тім змислі, щоби мир міг бути забезпечений в інтересі всіх.

9. Управильнене границь Італії має паступити на підставі ясно означеної національної лінії.

10. Народи Австро-Угорщини, котрим ми хочемо признати й забезпечити місце між державами, мають дістати як найсвобіднійшу нагоду самостійного розвитку.

11. Румунія, Сербія й Черногора мають бути опорожнені; заняті території віддані назад; Сербії має бути даний свобідний і певний доступ до моря, а відносини кількох балканських держав мають бути полагоджені дружною умовою на підставі історично рішених ліній приналежности і національности. Мають бути також дані міжнародні гарантії політичної і господарської незалежности і територіяльної нетикальности кількох балканських держав.

12. Турецьким частям теперішньої Оттоманської держави має бути забезпечена і запевнена независимість, але іншим народам, які є тепер під

турецьким правлінням, має бути забезпечена безсумнівна певність життя і спокійна можливість самостійного розвитку. Дарданелі мають бути постійно отворені яко вільна дорога для кораблів і торгівлі під міжнародною гарантією.

13. Має бути здвигнена незалежна польська держава, яка має обіймати землі замешкалі неоспоримо польським населенням, і їй треба забезпечити свободний і певний доступ до моря; її політична і господарська незалежність і територіальна недоторканість мусить бути забезпечена міжнародним договором.

14. Має бути створений союз держав з окремими умовами на те, щоби дати взаємні гарантії політичної незалежності і територіальної недоторканости як великих так і малих народів.

Чотири засади

проголошені Президентом Вілсоном в промові до конгресу дня 11. лютого 1918 р.

Перша: Що кожда часть кінцевого поладнання має бути оперта на дійсній справедливості кождої справи і на таким зарядженю, яке би найправдоподібніше забезпечувало тривалий мир.

Друга: Що народи і краї не сьміють припадати раз одній то знова другій державі, неначе би вони були тільки стовпчиками і фугурками в грі — хочби навіть у великій грі о рівновагу сили, яка відтепер на все буде занехана, але —

Трета: Що кожда територіальна справа, зачеплена в тій війні, мусить бути полагоджена в інтересі і для добра дотичного народу, а не яко часть звичайного полагодження або компромісу претенсій спорючих держав; і

Четверта: Що всі ясно означені змагання народів мають бути узнані й заспокоєні на як найбільше їх вдоволене, і то без даваня нових приток до незгоди і ворожнечі, які могли би колись зломити мир в Європі, а затим і в цілім світі.

Хвиля з нашої історії.

Дня 27. жовтня 1918 року проголосили галицькі Українці незалежність української території в бувшій австро-угорській монархії. І вислали послів на мирову конференцію до Парижа.

А з Парижа прийшла до Америки така телеграма:

„Париж, 26. червня 1919. „Рада чотирох” дала Польщі дозвіл ужити армії Галера або якогонебудь иншого її війська, щоби привернути лад у східній Галичині і прогнати розбишаків з краю”.

І прогнали „розбишаків” з їх рідного краю; а котрих не прогнали, тих повішали...

ЯК ПІДПИСУВАЛИ НАЙБІЛЬШИЙ ІСТОРИЧНИЙ ДОКУМЕНТ.

Читаючи історію минулих віків, мимоволі насуваєть ся неодному думка: „Цікаво, які то вражіня мали сі люди, що переживали сю історичну хвилю. Прецінь варт було се видіти або про се чути”.

От ми пережили найбільшу в історії людства війну і ми мали також нагоду читати про найбільший мир, який заключено у Верзаю дня 28. червня 1919 року. А яке вражіне відчував кождей з нас?

Для історії випадає в нашім календарі записати се съвято так, як його подали очевидці і розтелеграфували по цілім съвітї. Найбільша американська телеграфічна агенція — „Зєдінена Преса” подала опис сього съвята до Америки в такім стилю:

Верзай, 28. червня. Німеччина та союзні і стоваришені держави підписали тут нині мирові услівя в тійсамій цісарській салї, де Німці так соромно упокорили Французів перед 48 літами.

Се формально покінчило съвітову війну, яка тривала якраз 37 днів коротше ніж повних пять літ. Нині, в день мира, припадала пятилітна річниця забитя архикнязя Франца Фердинанда сербським студентом в Сараєві.

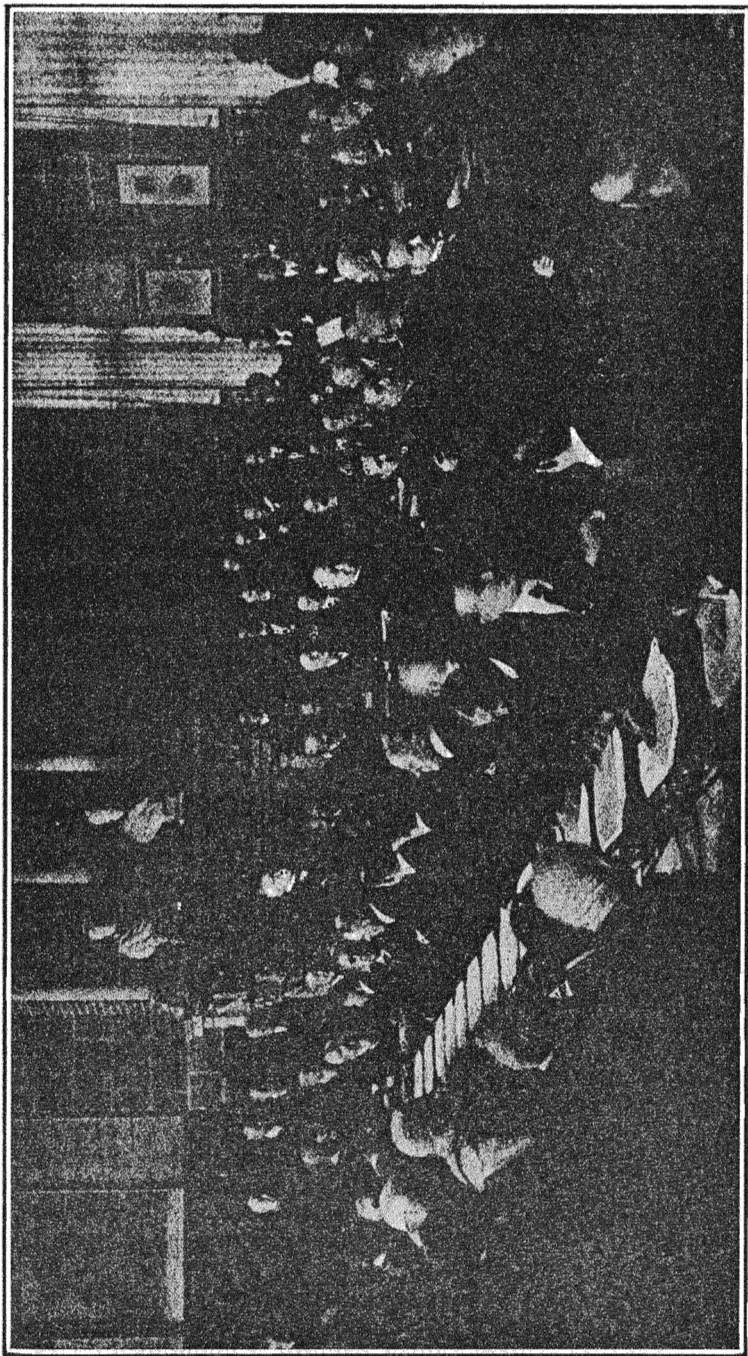
Мир підписано серед обставин, які в дечім притемнили ожидания тих, що працювали і бороли ся через довгі літа війни і через довгі місяці пересправ над її здобутками.

Відсутність китайських делегатів, котрі в останній хвилі не могли погодити ся з полагожденем справи Шантунґа, була першим фальшивим акордом. Писаний протест, який предложив полуднево-африканський генерал Смутс зі своїм підписом, був другою несподіванкою.

Але без порівняня більшою ніж отсі згадані була постава Німеччини і німецьких повновласників, котра — як се виходить із слів п. Клеманса — держить їх ще поза формальним переєднанем; ся постава зробила дійсне привернене правильних відносин і зносин зі союзними державами зависимим не від підписаня „прелімінаріїв мира” сьогодня, але від затвердження його німецькими Народними Зборами.

На осторогу п. Клемансо, зроблену в його вступній замітці, що він надієть ся, що німецькі делегати додержать і вповнять вірно і точно умови договору, сі устами д-ра Ганієля фон Гаймгавзена відповіли по своїм повороті до готелю, що вони ніколи не були би згодили ся покласти своїх підписів, коли би вони були знали наперед, що по підписаню будуть їх трактувати инакше ніж представників союзників; ся ріжниця оказала ся в тім, що вони вийшли зі салї окремо, ще перед загальним виходом всіх учасників конференції.

Серед таких відносин загальний тон настрою підчас історичного засіданя був радше лише відчутем полєкші ізза неоспоримого кінця ворожнечі, ніж почутем повного вдоволення.

Вручене мирових услівій австрійській мировій делегації в Сан Жермен коло Парижа дня 2. червня 1919.

ВЕРЗАЙ. (Versailles).

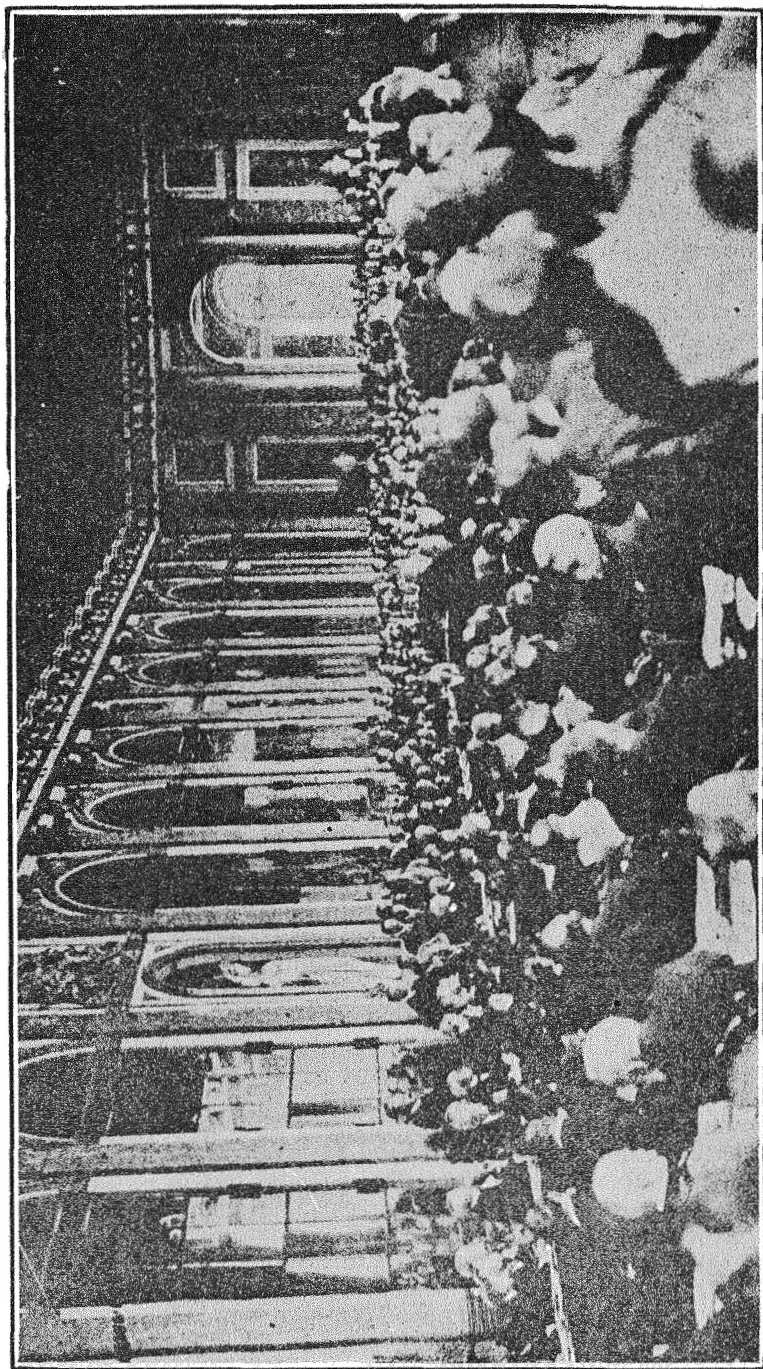
Дня 18. січня 1871 року проголошено пруського короля німецьким цісарем. Коронація відбула ся в „Зеркальній Кімнаті” колишньої резиденції французських королів, палати Верзай, під Парижем.

Не міг зазнати більшого пониження великий французський нарід. Побіджений своїм противником у війні, мусів ще й сю наругу знести. Пять міліярдів франків воєнного відшкодованя, зложених Французами на приказ зелізного Бісмарка, меньше їх боліли.

Верзай — гордість найбільших французських королів і сучасної Франції—бачив не одну таку торжественну хвилю. Історія Верзаю — се історія цивілізації протягом двох століть. Звідси виходила мода, товариські звичаї, дипломатія, війни, література, штука і та дивна енергія, яка царила через двіста літ над цілою Європою.

Коли „Великий Монарх”, французський король Людвик XIV., яко дваінадцятьлітний хлопець відвідав незначний тоді підміський замок в лісі коло присілка Верзай і там провів кілька днів на польованю, йому так подобало ся його полужене, що в якийсь час опісля він рішив ся будувати там свою сталу резиденцію. А що якраз за його часів Франція мала домінуючий вплив у цілім світі і всі народи коли не з подивом то зі страхом дивили ся на могутість отсеї держави, постановив він збудувати для себе памятник, якого не міг поставити собі своїми славними ділами. І виімково йому вдало ся. „Золотий Дім” римського Нерона не міг бути навіть взірцем для Людвика. Сипнув щедро король грішми. Окремі школи артистів, будівничих, малярів і різьбарів удержувано на се, щоби вони доставляли умових робітників для Верзаю. Французський філософ Вольтер обчисляє вартість палати зі всіми додатками і городами, лісами, водограями, мармуровими статуями, підземними хідниками, алеями, артистичними мальовилами і т. п. на сто міліонів долярів. Мірабо — герой з часів великої французької революції — обчисляє видатки на сто сорок міліонів долярів, а ще інші беруть сю цифру подвійно і кажуть, що Верзай мусів коштувати двіста вісімдесять міліонів долярів. В дійности ніхто не може знати видатків, тому, бо Великий Монарх був щедрим дженгельменом. Він платив рахунки сейчас, як їх предложено йому і дер папір на кусники, щоби ніхто не знав вартости штуки.

Пляни для цілого ліса і парку уложив славний архітект Андре Ле Нотр на спілку з малярем Карлом Лебрен. Се мав бути не звичайний город, а просто рай. І йому дійсно вдало ся. Після його взірця і з початку під його проводом працювали тисячі робітників. Сам Великий Монарх доглядав робіт. Йому дуже припав до вподоби вироблений плян. Позакладано о-

Підписане мирного договору Німцями й альянтами в „Зеркальній Салі”, в палаті Версай коло Парижа, дня 28. червня 1919.

Церемонія підписання мирових усливій була коротка. Прем'єр Клемансо візвав засідане до порядку в Зеркальній Салі палати Верзай о годині 3.10 пополудни.

Підписуване почало ся тим, що др. Герман Миллер і Йо-ганнс Бель—делегати Німеччини—поклали свої підписи. Пан Миллер підписав о годині 3.12, а пан Бель о годині 3.13.

Перший зі союзних представників, президент Вілсон, підписав мінугу пізнійше. О годині 3.45 було вже по далекосяг-лім засіданю.

Найдраматичнійша хвиля, злучена з підписуванем, прийшла нагло і несподівано при самім кінці церемонії, коли прем'єр Клемансо, президент Вілсон і прем'єр Ллойд Джордж сходили зі Зеркальної Салі на терасу зі заду палати, де тисячі зрительів зібрали ся і почали кричати: „Слава Клемансови, слава Вілсонови, слава Ллойдови Джорджови!“... Вслід за тим кинули ся маси народа зі всіх сторін на терасу. В одній хвилині всіх трох окружили радісно настроєні філі народа, що бороли ся між собою за доступ до дипломатів.

Був властиво плян, що всі союзні представники мали перейти терасу поперек, щоби по підписаню договору побачити великий водограй в парку, але ніхто не дійшов дальше як до дверей.

Президент Вілсон, п. Клемансо і п. Ллойд Джордж попали в живу струю, яка плила поперек тераси і вони самі стали частиною товпи. Жовніри і прибічна гвардія змагали ся надармо завести лад та очистити дорогу. Нарід товпив ся і тручав себе, хочачи дістати ся як найблизше та діткнути ся руки союзних провідників.

Здаєть ся, що найменше журили ся про своє безпеченство згадані три самі. Вони йшли вперед з усміхом, підчас коли товпа надавала напрям; вони відклонювали ся на всі сторони у відповідь на овацію, а тут і там стискали руки, що їх вперто простягали люди до них. В той спосіб поступали вони через подвіре палати, щоб оглянути водограї. Пущене в рух водограїв було частию програми, плянованої яко сьвято на честь всіх повновласників.

По демонстрації всі три союзні провідники виїхали з Верзаю тимсамим автомобілем, а за ними слідувала товпа з окликами; рівночасно гуділи гармати, а низколїтаючі літаки — здавало ся — наповняли воздух.

Всі дипломати і члени їх делегацій, що були присутні підчас підписуваня договору, були убрані в звичайні, цивільні одяги. Попри се слідно було цілковитий брак золотистих лент і виставности з кількома фантастичними середновічними мундурами, бо якраз сю традицію безпощадно пятнує запечатаний і власне тепер підписаний документ.

Лиш одна краска французької гвардії відбивала на темнім тлі. Кілька вибраних гвардійців було присутних, а їх срібні шеломи, покриті червоними перами, і червоні, білі та сині уніформи впадали кождому в очи.

Яко противенство до французько-німецької мирової конференції з 1871 року, що відбула ся в тійсамій салі, були нині присутні сірі французькі ветерани з французько-прусської війни. Вони заступили місце пруських гвардистів в колишній церемонії і нині Французи приглядали ся торжеству з завзятим вдоволенем.

Обставини з 1871 року якраз були протилежні. Сьогодні ученики Бісмарка сиділи на долішних кріслах, саме коли мраморна статуя богині війни Мінерви споглядала на них з гори. Над головами, на мальованій стелі, були сцени з давних французьких воєн.

Як підписували американські делегати.

Урядове донесене зі Зеркальної Салі до міністерства заграничних справ у Вашингтоні звучало:

Президент Вілсон і американська делегація покінчили підписуване мирового договору о годині 3.14, після париського часу. Американська делегація підписала в такому порядку: секретар Ленсінг, Генрі Гвайт, полковник Гавз і генерал Білсс.

Отсе головний опис величавої церемонії. За тим ідуть телеграфічні описи ріжнородних подробиць, які самі собою дуже цікаві, але на них треба окремої книжки. В календарі годі знайти на все місце. Хто интересуєть ся такими подіями, той певно задержав собі якусь газету з того дня на вічну пам'ятку.

Богдан Лепкий.

ДИВНЕ ДИВО.

Дивне диво. Чув я нині
Дзвони з рідної дзвіниці.
Пахли квіти на долині,
Грали шумами ялиці.

Сяло сонечко горяче,
Вітер повівав від гаю —
І було мені — неначе
Я знов дома, в ріднім краю.

І було мені — непаче
Я знов дома, в батька-мами.
І з повіки щось горяче
Полилось мені струйками.

Не сьвятій, щоб не согрішив; не чорт, щоб не спокутував.
Заочного купця пугами бють.
Не пізно до свого дому і о півночі.
На підлозі пшениця не зійде.
Хто другому пакости вигадує, себе самого до біди при-
водитьь.
Дай панови пучку, а він за ручку.

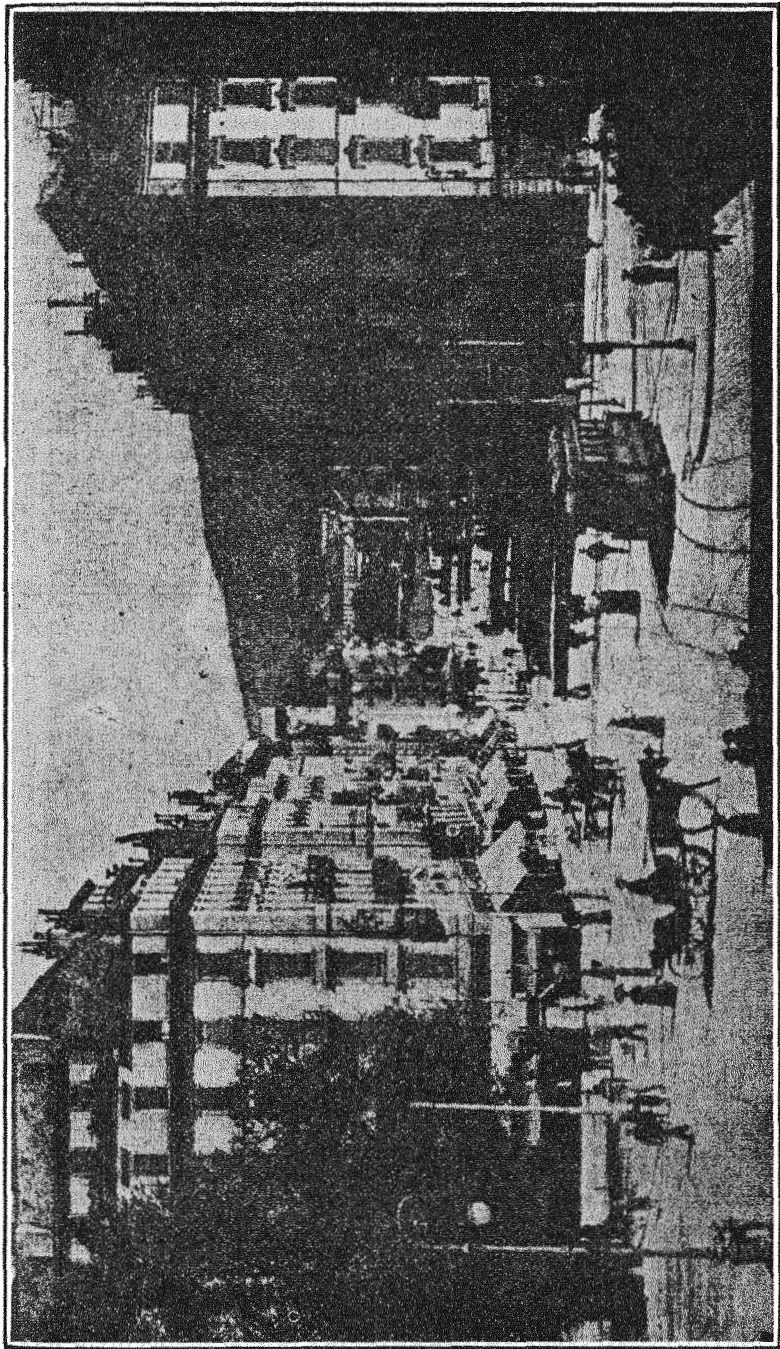
кремі робітні, а в них вилито і різьблено статуї та прикраси. Цілий ліс перекопано і позакладано штучні підземні водопроводи, а також будовано канали, штучні стави й озера. Коли в 1668 р. замок сам по сімох літах праці був майже готовий, прийшла королеви інша думка: замок зруйновано і зачато будувати новий. Первісний будівничий Ле Во не дожив кінця будови. По його смерті йшла праця під проводом славного архітекта Мансарда, котрий до головного пляну додав ще різні свої помисли і нинішній Верзай — се властиво вже твір Мансарда.

Коли в 1682 році король формально замешкав в палаті, то ще тоді працювало 36.000 людей і 6.000 коней над викінченням дрібничок. Король хотів зробити з Верзаю свого ідола. А міг сипати грішми і покривати всі видатки щедро, бо — „Держава, се я!” — говорив він заєдно. Щойно 1684 року викінчено будову палати цілковито. Опісля безнастанно йшли додатки і нові прибудови чи сьвіжі будинки в парку. Кождий з них має окрему історію.

Що се є властиво Верзай? — Се тяжко описати, а ще тяжше ясно представити собі тому, хто там не був. Дещо однак можна пізнати на образках. Верзай називають „найбільшим і найвсличавішим теремом в Європі”. На всякий випадок є він найбільшим. Довжина цілого ряду будинків, получених зі собою, виносить 1.400 стіп, а ширина в осередку 500 стіп. По обох сторонах загинають ся будинки вперед і творять крила. Межи головним будинком і правим (північним) крилом є каплиця, а за ним, дальше на північ, є королівський театр. Кожда часть палати має свою назву, однак сам осередок творить зпереду королівська часть, яка ззаду переходить в мармурове подвірє. Ся часть збудована на найвищім вершку горбка і з неї розлягаєть ся величавий вид на далекі городи, стави, ліси. Порогами спадає дорога з головної палати в напрямі парку. Тут в кожній закутині є якийсь історичний будинок, збудований на забаганку одного чи другого князя, або на домагане надворних женщин, які все мали великий вплив на королівськім дворі. Їх були цілі сотки і їх удержувано державним — „королівським” — коштом.

Людвик XIV. замешкав у Верзаю 1682 р. і тут скінчив своє довге панованє 1715 р. Сам він був совісним монархом, інтересував ся пильно державними справами, але своїм замком і виставним житєм руйнував державу. Нарід перетяжений податками і нелюдським обходженєм вельмож, котрі шукали ласки на королівськім дворі, став тратити надію на полєкшу. Коротке і розгульне панованє його наслідника, Людвика XV., було одним нестертим пятном ганьби на династії Бурбонів. Тимто коли опісля наступив зглядно людяний чоловік, Людвик XVI., мусів він заплатити не лише за свої провини, але й за провини своїх попередників. Революція, яка вибухла 1789 року, загнала і його і його жінку Марію Антоанету на шафот.

Серед революції потерпів і Верзай. Коли товпа вдєрла ся до королівської резиденції і заволоділа нею, почала нищити

Місто Женева в Швейцарії (осідок Ліги Народів).

немилосерно та перепродувати цінні твори штуки. З осередка королівського абсолютизму розносили ся якийсь час революційні кличі „свободи, рівности і братерства”. Верзай перенято на власність французького народу.

Наполеон, ставши цісарем Франції, не любив Верзаю. Він був забобонний і вірив, що в нім товчуть ся духи бурбонської династії, які віщують лихо кождочасному монархови.

Модерний Верзай, відреставрований в части Людвиком Филипом перед французько-німецькою війною, став музеєм для історії і штуки. Чужинці з цілого світа відвідують Верзай, подивляють його будівлю, нагороджені твори шук, практично участь ся історії — і лишають свої иподі тяжко запрацьовані гроші париським міщанам. В доході французького народу се неабияка рубрика.

Дня 18. січня 1919 року оглядав Верзай ще одну історичну подію: В той день зібрали ся репрезентанти цілого світа, включаючи й американського президента, щоби подиктувати побитій Німеччині мир по програній найбільшій світовій війні.

Верзай знова був свідком змінчивости людської долі.

ГЕРОЇ НАШОГО ЧАСУ.

Альберт — король Бельгії. Родж. 1875 р., має літ 45. Є сином князя Филипа Саського-Кобург-Гота і княжни Марії Гогенцолерн-Сігмарінген. Вступив на престол 1909 р.

Давид Бетті, британський віцеадмірал. Роджений 1871 р., зістав командантом британської фльоти 1916 р.

Жорж Клемансо, преміер Франції. Родж. 1841 р., вибраний послом до французьких народних зборів 1871 р. Вибраний послом до париського парламенту 1876—1893 і 1902—1919. В 1906 році зістав покликаний на міністра внутрішних справ і того року зістав президентом міністрів. Видержав на сім становищі до 1909 року. В 1917 р. зістав наново преміером, а підчас мирової конференції був її председателем. Диктував тяжкі усліва Німцям.

Армандо Діац, італійський генерал. Роджений 1861 р., посьвятив ся виключно військовій кар'єрі і яко начальний вожд відніс 1918 р. в падолисті побіду над австрійськими війсками над рікою Пяве.

Фердинанд Фош, французький полководець і головний вожд союзних армій 1918 р. Має титул маршалка Франції. Роджений 1851 року, брав участь яко офіцер у французько-пруській війні 1870-71 р., відніс побіду над Німцями на західнім фронті і подиктував їм тяжкі усліва підчас пересправ над завішемом оружа 11. падолиста 1918 року.

Давид Ллойд Джордж, прем'єр Англії. Роджений 1863 р., вибраний до парламенту від 1890 року. Підчас війни зівстав міністром амуніції, дальше міністром помічним для военных справ, а в 1916 р. зівстав прем'єром. Брав важну участь в мировій конференції.

Доглес Гейг, полевий маршалок Англії. Роджений 1861 р., має виключно військову кар'єру; іменований начальним вождом англійської армії у Франції в 1915 році, яко наслідник генерала Івана Френча.

Виктор Емануїл, король Італії. Роджений 1869 р., вступив на престол в 1900 році по замордованю його батька, короля Гумберта. Оженив ся 1896 р. з Марією, княжною Черногори. Підчас війни 1915—1918 р. перебував часто на фронті.

Йосиф Жофр, маршалок Франції. Роджений 1852 р., брав участь яко кадет у французько-пруській війні 1870-71 р., посьвятив ся виключно військовій кар'єрі. З вибухом війни 1914 р. спинив німецькі війська над Марною і уратував Париж. В 1915—1917 р. був начальним вождом французьких війск. В 1917 р. відвідав Злучені Держави Америки.

Лорд Кіченер, британський міністер війни. Роджений 1846 р., відзначив ся в полуднево-африканській війні з Бурами (1899—1900), іменований 1914 р. міністром війни, відзначив ся скорим зібранем британської армії. Втопив ся разом з кружляком „Гемпшір”, коли разом зі штабом їхав до Росії, щоби відтам кермувати акцією проти Німців. Його несподівана смерть на дії моря дала притоку до ріжних легенд.

Филип Петен, маршалок Франції. Роджений 1856 р., зівстав командантом французької армії 1915 р.; в році 1916 уратував твердиню Верден перед Німцями і за те іменований маршалком Франції в 1917 р.

Вітторіо Орляндю, прем'єр Італії. Роджений 1860 р., був міністром просьвіти 1903—05, міністром справедливости 1907—09 і 1914—1917. В 1919 р. брав участь у мировій конференції і вславив ся яко оборонець прилученя міста Фюме до Італії. Уступив зі становища з кінцем червня 1919 р.

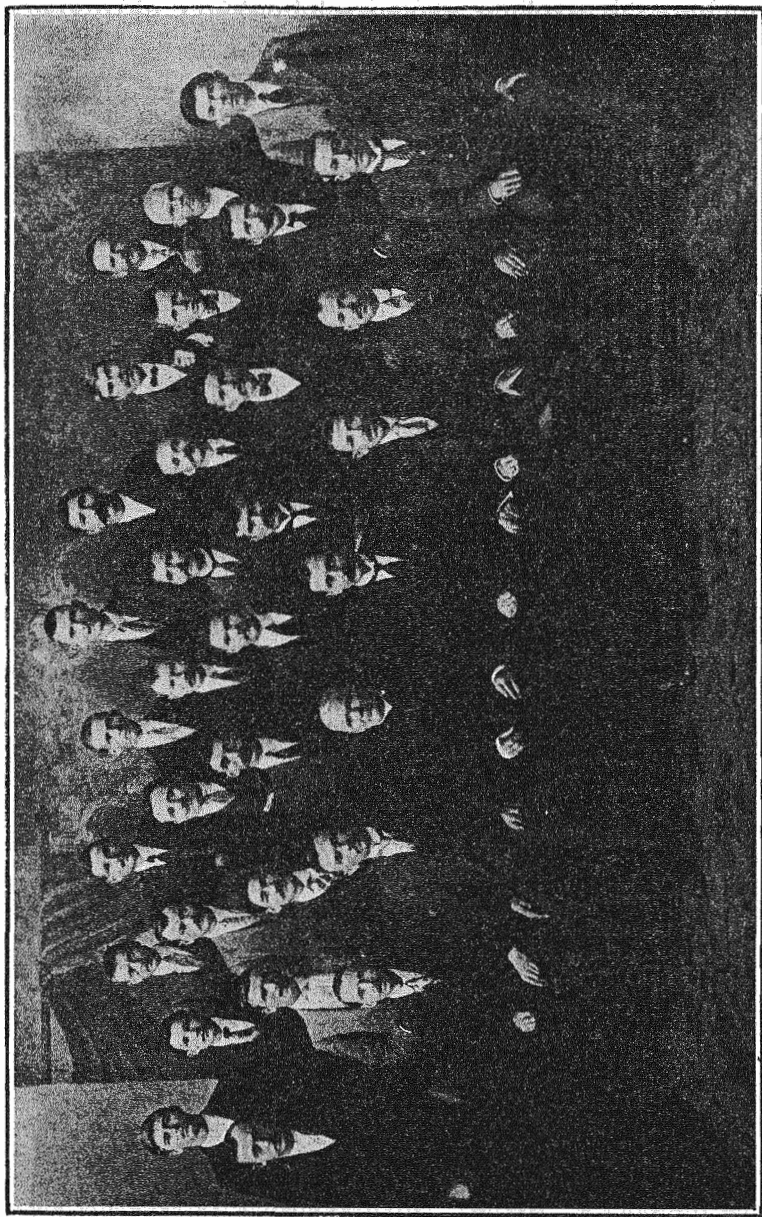
Іван Першінг, американський генерал. Роджений 1860 р., відбув військове образование в американській військовій академії, брав участь в ріжних військових виправах, як на Кубі (1898), на Філіпінах (1899—1903), був військовим атташе при американській амбасаді в Японії (1905—1906), дальше був військовим губернатором на Філіпінах (1909—1913). В 1916 р. гнав за Віллею в Мексику, в 1917 р. виїхав яко начальний командант американських війск до Франції і кермував підчас хороброго наступу в Аргонах в 1918 році. Під його проводом була армія зложена з 2,053.347 людей (обчислене з 20. падолиста 1918 р.). Воюючого війська було 1,338.169. Німців попало ся в американську неволю 44.000 з 1.400 гарматами.

Віліям Совден Сімс, американський віцеадмірал. Роджений 1858 р., скінчив військову маринарську академію, 1897—1900 р. був військовим аташе при американській амбасаді в Петербурзі, 1912—13 р. був командантом торпедової фльоти, 1917 р. зістав начальним командантом американської воєнної фльоти на чужих водах. Американська водна армія після урядового оповіщення дня 8. грудня 1918 р. числила: 65.777 людей з вибухом війни; 497.030, коли підписано перемире. Кораблів 197 з початком війни, а 2.003 з кінцем війни.

Елевтеріос Венізелос, премієр Греції. Роджений 1864 р., вибраний послом 1888 р., брав участь у війні проти Туреччини 1896 р., був предсідателем народного зібрання на Креті 1897 р., зістав премієром 1908—13 р., зріс майже до автократичної сили і підніс 1916 року рєволюту проти короля Константина, стаючи по стороні аліянтів. Зате вигнаний з краю, вернув при помочи аліянтів 1917 року назад та провадив грецькі справи через прочий час війни і на мировій конференції. Президент Вілсон назвав його найбільшим дипльоматом.

Вудров Вілсон, президент Америки. Роджений 1856 р., скінчив університет в Принстон, Н. Дж., 1879 р., покінчив права на університеті у Вірджинії 1883 р., іменованій професором історії і політичної економії в Брін Мор колегії; осягнув степєнь доктора філософії на Джан Гопкінс університеті 1886 р., був професором на Вєслєн університеті 1888—90 р., професором права й економії на університеті в Принстон, Н. Дж., 1890—1910 р., президентом сього університету 1902—10 р., вибраний губернатором стейту Нью Джерзи 1911—13 р., перший раз президентом Злучених Держав 1913—1917 р., другий раз вибраний 1917 р.; його реченець кінчить ся 1921 р. В 1918 р. виїхав до Франції на мирову конференцію, там надавав напрям нарадам і виступив з проектом заложеня Ліги Народів (14. січня 1919). Вернув до Америки 7. липня 1919 року по заключеню мира з Німеччиною 28. червня 1919 р.

Зїзд делегатів Української Народної Ради в Бразилії (Коритиба, 29. червня 1919).

НАЧАЛЬНИЙ ОТАМАН СЕМЕН ВАСИЛЬОВИЧ ПЕТЛЮРА.

(Біографічний очерк).

Національний герой і борець за красшу долю українського народу, Семен Васильович Петлюра, народився 10. мая 1879 року на Полтавщині в убогій козацькій сім'ї. Здобувши освіту з початку в народній школі, а потім в семінарії, молодий запальний юнак починає гуртувати біля себе українську молодь і разом з нею ширити серед темного нашого селянства національну свідомість.

Трудна й небезпечна була ся робота, бо за кожним кроком, за кожним словом стежили царські жандарми і люто катували тих, хто боровся за долю свого народу. Тому не дивно, що С. В. Петлюра раз-враз тернів різні утиски від царської поліції і поневірився по в'язницях та засланнях.

Але все те не спияло й не лякало С. В. Петлюру. Горяча любов до України, до свого поневоленого Московщиною народу, надавала ще більше сил та запалу і всю свою енергію віддав С. В. Петлюра виключно на користь рідного краю, вірючи глибоко в те, що колись український народ визволить ся з московського ярма і буде повним господарем у своїй хаті, на своїй землі.

На початку 1900-них років Семен Васильович Петлюра вступає в українську революційну партію, приймаючи в ній найдіяльнійшу участь, і працює, не покладаючи рук. Пізніше, коли заклалась нелегально українська соціал-демократична партія, С. В. Петлюра вступає до неї і починає з негаснучим запалом ширити ідеї сеї партії серед українського селянства та робітництва. В 1906 році С. В. Петлюру запрошено кермувати соціал-демократичною газетою „Слово”, на чолі якої лишив ся він весь час її існування, працюючи разом з тим і в інших українських газетах та випускаючи для народу невеличкі книжочки: „Українська Соціал-демократична Партія”, „Незабутні”, „Франко, поет національної чести” і пр.

В 1911 р. на Україні запанувала страшна реакція. Царські жандарми стали переслідувати й карати тих, хто боровся за волю України. В обставинах тяжких утисків неможливо стало проводити працю і з огляду на се С. В. Петлюра мусів виїхати з України до Москви. Але й там на чужині не забув він свого покривдженого народу. Серед чужинців згуртував він біля себе Українців і з ними почав видавати великий журнал московською мовою „Украинская Жизнь”, обороняючи в ньому друкованим словом свій український нарід, сподіваючись, що колись прийде та година, коли Україна розкується та зі зброєю в руках стане на оборону своїх прав і національної чести.

Ся бажана, віками ждана хвиля прийшла.

Велика революція в бувшій російській державі — тюрми народів — розбила кайдани царизму і вивела з тяжкої неволі всі нації, які конали під ярмом московських царів.

Разом з іншими народами увільнилась і Україна. Для неї наступив час золотого відродження і великої праці для закріплення здобутків революції.

Проводиром в сій тяжкій роботі став С. В. Петлюра, який в першу чергу взяв ся до організації українського війська. На початку мая 1917 р. скликано перший Всеукраїнський Війсковий Зїзд, на котрім С. В. Петлюру вибрано до Генерального Війскового Комітету, а Комітет вибрав його своїм головою. У червни 1917 р. на другім Всеукраїнськім Війсковім Зїзді С. В. Петлюру перевибрано і протягом пяти місяців стояв він на чолі Генерального Війскового Комітету, організуючи українське військо. Була се дуже тяжка робота, бо тодішнє тимчасове російське правительство на чолі з Керенським весь час перешкаджало роботі сього Комітету. Треба було багато вмільости, такту й обережности, щоб закріпити за українським народом його права й вольности. Треба було невтомного, твердого управителя. Таким управителем був якраз С. В. Петлюра.

За час перебування головою Генерального Війскового Комітету С. В. Петлюра здобув собі серед українського вояцтва велику любов і найширшу популярність серед українського народу, котрий визнав його своїм національним героєм і борцем за сьвітлу долю України, віруючи в нього, як в найкращого свого сина.

Тої віри борець за щасте України, С. В. Петлюра, ні разу не зломив.

Коли московські большевики-комуністи, як татарська орда, напали на Україну в 1917 році і почали все грабувати й нищити, С. В. Петлюра став отаманом козацького коша, котрий обороняв Україну від московських грабіжницьких банд. Протягом трох місяців С. В. Петлюра з рушницею в руках, як звичайник козак, бив ся з тими грабіжниками.

Після того, як німецькі генерали скинули українську владу і настановили гетьмана з папами-поміщиками, С. В. Петлюра, не дивлячись на свою втому, стає головою Всеукраїнського Союзу Земств. Але тут його корисна праця була недовго. Гетьман, боючи ся, щоб С. Петлюра не підняв проти нього повстання, закинув його у вязницю. Кілька місяців С. В. Петлюра мучив ся в гетьманській тюрмі, але нарешті вирвав ся відти і зараз же підняв повстанє українського народу проти гетьмана.

Коли український парід, змучений знущанем гетьманських відділів, почув, що його найкращий син С. В. Петлюра вже на волі і кличе всіх до зброї, він як один піднявсь і під проводом С. В. Петлюри розпочав боротьбу з гетьманом та його папами. Через місяць гетьманське військо було розбите і 19. грудня 1918 року С. В. Петлюра зі своїм народним війском урочисто вступив в столицю України, Київ.

КОРОТКИЙ ПЕРЕГЛЯД ВОЄННИХ ПОДІЙ.

Міс.	1914	1915	1916
СІЧЕНЬ		24. Бритійська морська перемога на Шмідтському морі.	8. Скінчено опорожнювати Галіполі.
ЛЮТИЙ		18. Початок блокування Англії Німцями: „Воєнна полоса”. 19. Англійські і французькі кораблі бомбардують Дарданелі.	16. Москалі заняли Бразе-рум. 21. Наступ Німців на Верден. 25. Німці заняли форт Дуамонт.
МАРТ		10. Бритійці заняли Нью-Шапель. 17. Москалі увійшли до Перемшля.	25. Затоплене британське корабля „Суссекс”.
ЦЬВІТЕНЬ		26. Аліянці ввели війська на Галіполі.	17. Москалі заняли Трапезунт. 24. Почалася революція в Ірландії. 29. Англійський генерал Гавнесенд піддався Туркам коло Кут-ель-Амарі.
МАЙ		2. Австрійсько-німецькі війська переломили російську оборону ліній над Дунайцем. 7. Затоплене корабля „Люзітанія”. 23. Італія ввела війну Австро-Угорщині.	16. Австрійська офензива в Трентіно проти Італії. 31. Морська битва коло Ютландії.
ЧЕРВЕНЬ	28. Замордоване архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві.	3. Австрійці відобрані Перемшль. 22. Відобрано Львова від Москалів.	4. Ген. Брусілов почав новий російський наступ. 5. Англійський міністер війни, лорд Кічерер, загинув разом з кораблем.

КОРОТКИЙ ПЕРЕГЛЯД ВОЄННИХ ПОДІЙ.

1914	1915	1916
28. Австрія виповіла війну Сербії.	31. Німці здобули Люблін.	1. Початок битви над рікою Соммою.
4. Німці ввійшли до Бельгії. 9. Унадок твердині Ліжж. 21-23. Поражене Французів і Англіїців під Мон-Шарлероа. 26. Перемога Гинденбурга коло Маауриських Озер.	4. Німці здобули Варшаву. 19. Корабель „Арабик” затоплений. 25. Німці здобули Бересте Литовське.	9. Італійці заняли Горіцію. 27. Румунія виступила до війни.
2. Москалі заняли Львів. 6-10. Битва над Марною. 16. Москалі виперті зі Східної Прусії. 22. Німецькі підводні лодки затопили 3 англійські кружляки: Абукір, Кресі, Гог.	8. Америка жадає відкликання австрійського амбасадора Думби. 18. Німці здобули Вильну. 25. Французи почали офензиву в Шампапії.	28. Румуни побиті коло Германштадт.
9. Німці заняли Аптверпію. 31. Наступ Німців над рікою Іпр.	5. Аліянти висадили війська в Солуни. 6. Німецько - австрійські війська увійшли до Сербії.	8. Німецькі підводні лодки нападають кораблі коло Америки. 26. Ген. Максизен побив Румунів в Добруджі.
1. Німці побиті над Іпром брїтїйською армією. 1. Перемога німецької флотїї коло Коропель, Чїле. 7. Японці заняли Тсїнгтав. 10. Німецький кружляк „Емден” затоплений.	5. Німці заняли Шїш.	15. Поражене Румунів коло Тїргуджію.
2. Австрія заняла Бігород. 8. Брїтїйська морська перемога коло Фалькляндських островів. 14. Сербї відобрали Бігород. 24. Перший наїзд цепенїв на Англію.	2. Болгари заняли Монастир. 19. Аліянти почали опорожнювати півостров Галїполї.	6. Ллойд Джордж премїером в Англії. 6. Німці заняли Букарешт. 12. Німеччина пропонує мир. 18. Президент Вілсон посилає миру погу.

Почало ся жваве будоване Української Народної Республіки, закипіла горяча робота на користь України. Здавало ся, що доля усьміхнула ся нарешті і наш нарід спочине від тяжкої боротьби. Та склало ся не так. Московські большевики-комуністи, побачивши, що український нарід після боротьби з гетьманом не вспів зорганізуватись і зміцніти, рішили напасти на нього, як злодії в ночі.

Назбиравши банди Китайців, Мадярів та Латишів, московські большевики-комуністи посунулись хмарою на землю стомленого українського народу. Огнем і мечем пройшли вони по селах і містах України, грабуючи селян, розстрілюючи певинних людей і заводячи скрізь московську комуну.

Україна мусіла знову боронитись, мусіла знову брати ся за зброю проти московських бандитів.

І як ранійше, на чолі українського війська став той же невтомний борець, С. В. Петлюра.

Десять місяців українське військо бореть ся за долю свого народу, десять місяців проливає воно свою лицарську кров, терплячи і голод і холод.

Часом опановували ним розпука і зневіра. Але в ті моменти зявляв ся до нього головний отаман, С. Петлюра, і словом бадьорости й віри в перемогу піднімав стомлений дух українського козацтва.

Часто й густо С. Петлюра лягав в окопи і разом зі своїм війском бив ся з московськими большевиками.

Там, де зявляв ся С. В. Петлюра, завше була перемога. Українське хоробре лицарство, побачивши свого героя, стіною йшло на ворогів, знаючи, що на нього дивить ся і кермує ним той, що все жите віддає за щасте України — С. Петлюра.

ВОЄННІ ФАКТИ.

(Дня 4. червня 1919 р. помістив др. Френк Крейн ось-таку статью в шойорській газеті „Глоб“):

Слїдуючі факти про війну зібрав я з літератури приладженої організацією державної позички; інформації походять від міністерства фінансів Злучених Держав:

Загальний видаток на амуніцію і гармати для зоруженя нашої армії виносить по 12 долярів на кожду годину від народження Христа.

Понад 2,500.000 крісів вироблено протягом 19 місяців нашої участі у війні; більше, ніж Франція й Англія виробили їх протягом цілої війни.

Заки підписано перемире, наші фабрики виробляли амуніцію два рази скорше ніж французькі, а 10 процент скорше ніж англійські. При кінці війни наш виріб машинових крісів був два рази такий великий як у Франції, а близко три рази більший ніж в Англії.

Шість мільйонів двіста п'ятьдесят тисяч штук сімдесят п'ять-мільметрової амуніції вистріляла американська артилерія.

Треба десять місяців часу, щоби виробити 14 цалів довгий п'ятьдесят-калібровий моздїр, який коштує около 200.000 доларів. Він вистарчить на 750 стрілів.

Від 6. цвітня 1917.р. до грудня 1918 р. ми виробили 438.652 пістолетів і 743.663 револьверів.

Дня 11. падолиста 1918 р. Америка мала 1,949.316 жовнів-рив в Европі, а 22.234 в дорозі, крім 32.385 морського війська. Ми мали 9.104 жовнів-рив в сибірській виправі, а 1,634.499 жовнів-рив стояло в Злучених Державах, — разом отже наша армія числила около 3,700.000 людей.

Величезність достав приготованих на вивіз до Европи можна виміркувати із слідуочих цифр. Було: коців майже 20,000 000, вовняних блюзок понад 12,000.000, плаців майже 8,000.000, черевиків понад 26,000.000, скарпиток майже 90,000.000, замороженого волового мяса понад 250,000.000 фунтів, муки около 543,000.000 фунтів, около 2,500,000.000 цигареток, фясолі около 40,000.000 фунтів, твердого хліба около 28,000.000 фунтів, соли около 14,000.000 фунтів.

Перевезено для армії за морем від цвітня 1917 р. до 1. падолиста 1918 р. товару на 4,897.600 тон.

Ми стратили 271 своїх літаків, а знищили 491 ворожих літаків.

Щоби як слід заосмотрити наших летунів, було нагромаджено дня 11. падолиста матеріялу на 5,000.000 понад потребу в тім часі.

Коли підписано перемире, ми мали у Франції магазинів приладжених на поміщене 513.000 тон харчів, ліжок і інших шпитальних департаментів для 82.196 недужих, матеріялу на будову 936 миль залізниці, а майже 4,000.000 квадратних стіп простору займали ріжнородні мішані матеріяли.

З кінцем війни ми уживали для здуреня неприятеля ріжнородних матеріялів вартости 1,500.000 доларів місячно.

Льокомотиви пересилані з Америки до Франції були цілком зложені й обвинені в сіно.

А ми щойно були зачали війну!

БОГДАН ЛЕПКИИ.

РАДА.

Хоч безталанний ти будеш й бездольний,
То памятай собі одно: ти вольний!

Хоч гроші згубиш, не згубив усього,
Поки себе не загубив самого.

Тож перше діло, бачиш, любий брате:
Гаразд себе в своїх руках тримати.

КОРОТКИЙ ПЕРЕГЛЯД ВОЄННИХ ПОДІЙ.

Міс.	1917	1918	1919
СІЧЕНЬ	31. Німеччина проголошує безпощадну кампанію підводними лодками.	31. Американці уставляють першу боєву лінію у Франції.	16. Др. Лібкнехт і Роза Люксембург замордовані в Берліні підчас повстання Спартаків. 18. Падеревскі прем'єром в Польщі.
ЛЮТИЙ	3. Америка зриває дипломатичні зносини з Німеччиною. 24. Бритійці відобрали Кут-ель-Амару.	9. Мир в Берестю Литовським. Признане незалежності України центральними державами. 21. Англії здобувають Брйхон.	10. Нові заворушення в Берліні. 14. Вілсон прокладає план Ліги Народів в Парижі. 15. Вілсон відплив з Франції. 21. Прем'єр Баварії Курт Айзнер замордований. 23. Вілсон прибув до Бостону.
МАРТ	11. Англії заняли Багдад. 11. Російська революція. 15. Абдикація царя Миколи II. 17. Відворот Німців у Франції.	21. Німецька офензива на заході. 23. Німці бомбардують Париж далекострільними гарматами. 29. Генерал Фош іменований начальним командантом союзних війск.	5. През. Вілсон відплив знову до Європи. 21. Большевики запанували на Угорщині.
ЦВІТЕНЬ	6. Америка вивіла війну Німцям. 9. Бритійці займили хребет Вімі.	9. Друга фаза німецького наступу на фронті коло Армент'єр. 29. Німці заняли гору Кемель. 29. Скоропадський гетьманом України; упадок Центральної Ради.	13. Вілсон знова у Франції. 25. Перші німецькі мирові делегати явились у Версалю. 28. Поправлений план Ліги Народів прийнятий мир. конференцією.
МАЙ	17. Керенський міністром війни в Росії. 18. Примусова військова служба в Америці.	7. Мир з Румунією в Букарешті. 27. Трета фаза німецького наступу коло Шмен де Дам. 29. Німці заняли Соасон.	2. Папованс Спартаків в Баварії скінчило ся. 7. Німцям доручено мирові усліва у Версалю.
ЧЕРВЕНЬ	12. Грецький король Константин зрік ся престолоа. 26. Перші американські війська у Франції. 29. Греція виступає до війни проти Німеччини...	6. Побіда Американців коло Шато-Тієрі. 8. Новий наступ Німців на захід від Соасон.	16. Німецька залогоа затопила німецьку военну флоту інтерновану в Англії. 22. Німецькі народні збори голосують за підписанем мирового договору. 28. Підписанє мира з Німеччиною.

КОРОТКИЙ ПЕРЕГЛЯД ВОЄННИХ ПОДІЙ.

міс.	1917	1918	1919
ЛПЕНЬ	1. Російський „революційний” наступ. 19. Цілковите поразення російської армії. 20. Керенський прем'єром Росії.	14. Остання німецька офензива над Марною. 18. Фош зачинає протинаступ. 31. Замордоване генерала Айхгорна на Україні.	
СЕРПЕНЬ	15. Папа видає мирову ноту. 24. Італійці заняли Монте Санто.	8. Бритійська офензива коло Мондидіє. 29. Бритійці відібрали Бонан. 31. Бритійці відібрали гору Кемель.	
ВЕРЕСЕНЬ	3. Німці заняли Ригу.	13. Американці заняли горбок Сан Мігель. 26. Американці розпочали рішачучу битву в Аргонах. 30. Болгарія підписала перемирє.	
ЖОВТЕНЬ	23. Французи наступають над Ен. 24. Австрійська офензива проти Італії. 28. Австрійці відбили Горіцію.	1. Французи заняли Сан Квентен. 1. Бритійці заняли Дамаск. 2. Сербі відбили Ніш. 9. Союзники відбили Камбре.	
ПАДОЛИСТ	3. Перша битва межі Американцями і Німцями. 6. Італійці уступають над ріку П'яве. 7. Большевики загорнули власть в Росії. 20. Центральна Рада проголошує незалежність України.	4. Австрія піддала ся на поразенню на італійським фронті. 9. Німецький цісар зрік ся престола. 11. Перемирє з Німеччиною. 21. Німецька фльота в руках Англії. 25. Французи заняли Штрасбург.	
ГРУДЕНЬ	2. Німецький протинаступ коло Камбре. 11. Англіійці здобули Брусалим. 23. Проголошене копституції на Україні.	1. Американці війшли на пімєцьку землю. 4. През. Вілсон відплив до Франції. 13. През. Вілсон прибув до Франції. 14. Замордоване португальського президента Паеса. 16. Американці війшли до Кобленц.	

РІШАЮЧІ БИТВИ.

В протягу півтредця тисячі літ — відколи можна точно слі- дити історію — зведено без числа різнородних воен. Однак мало було таких воен, в котрих розходило ся о справи, які мали вплив на ціле людство. Учені історики наводять 75 битв, які були рішаючими на дальший розвиток історії. Останна та- ка битва була в жовтні 1918 р. в Аргонах, де Німці почали свій відворот під напором зєдинених французько-англійсько-аме- риканських сил. Інші подібні, або ще важніші битви були слідуєчі:

1. Маратон	490 року перед Христом
2. Сиракузи	413 " " "
3. Арбеля	331 " " "
4. Матаврус	207 " " "
5. Армініус	9 року по Христі
6. Шальон	451 " " "
7. Тур	732 " " "
8. Гастінгс	1066 " " "
9. Олеан	1429 " " "
10. Армада	1588 " " "
11. Бленгайм	1704 " " "
12. Полтава	1709 " " "
13. Саратога	1777 " " "
14. Вальмі	1792 " " "
15. Ватерльо	1815 " " "
16. Аргоны	1918 " " "

Кождою з тих битв інтересують ся визначні історики і то- му маємо дуже докладні їх описи. Богато поетів черпають з них матеріял до своїх поем, а малярі-артисти змальовують будь то поодинокі сцени, будь то загальні образи тих битв.

С. Яричевський.

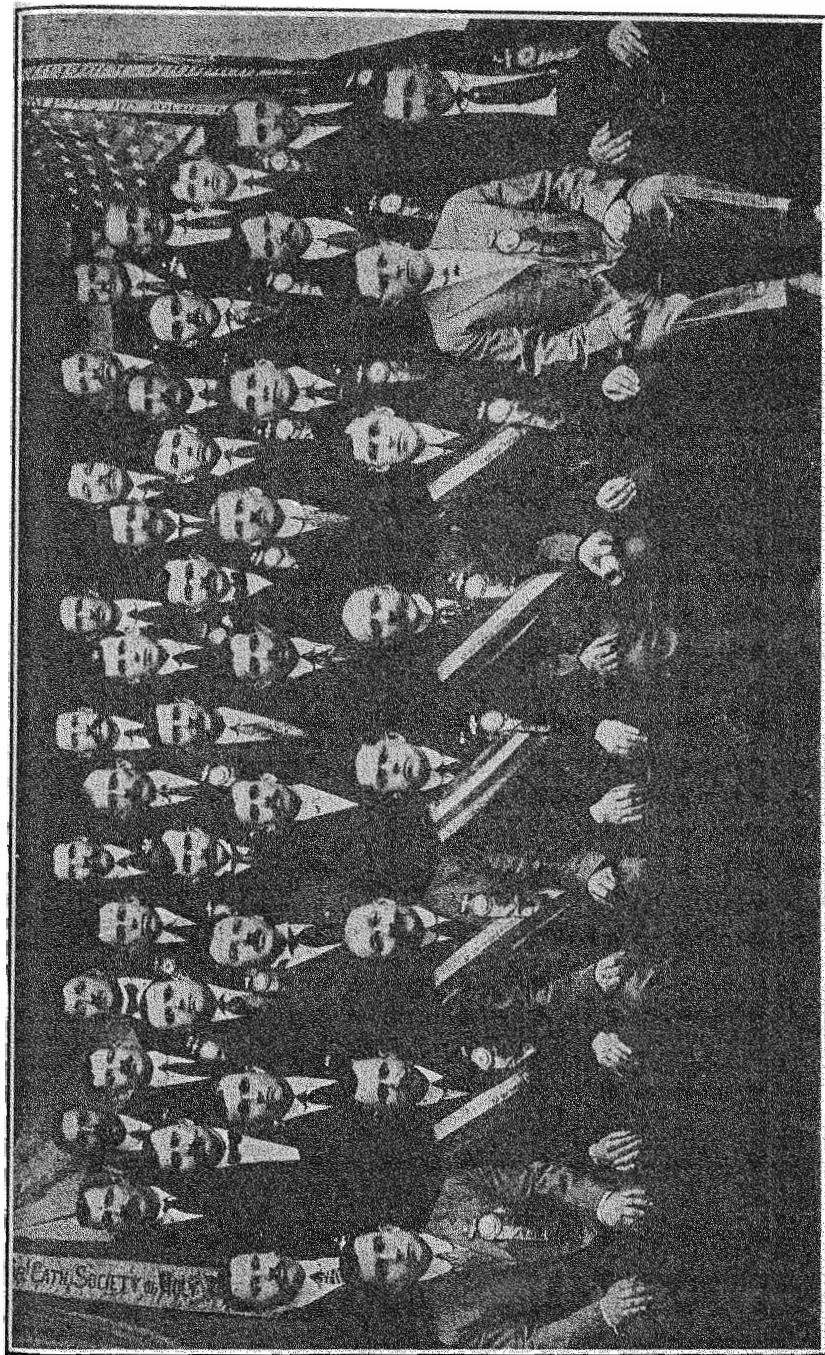
БУРЛАКА.

Мандрєв шляхами безхатий бурлака,
А думка у серці усе та однака:
— Немає у мене ні хати, ні роду,
Одиц, як березка в тяжку негеду —
Хоч з моста та в воду!

Гукають на мене брати благородні,
Що бачити виду мойого не годні;
Хоч маю до людю признати ся право,
То й люд сей на мене глядить веласкаво,
Обходить лукаво...

На сосні усїла ворона таї кряче:
— Чогож ти рїдавш, плаксивий юначе?
Таж препїнь у тебе в роду так много,
Ще людю ти син, а сусїльства дїтина?
Міцний ти, небого!

А голый бурлака підвів свої очі:
— Ай, правду говорїш, ти черні пророче!
Чи тож я маленька, слабенька дїтина?
Знайдеть ся і рід мїй, і поле, й хатина!..
Свїтає вже дїня!..

Братство Пресв. Тройці, від. 203 У. Н. С., в Брукліні, Н. Й.

Др. Семен Демидчук.

З „ХРОНІКИ УВ'ЯЗНЕНОГО“.

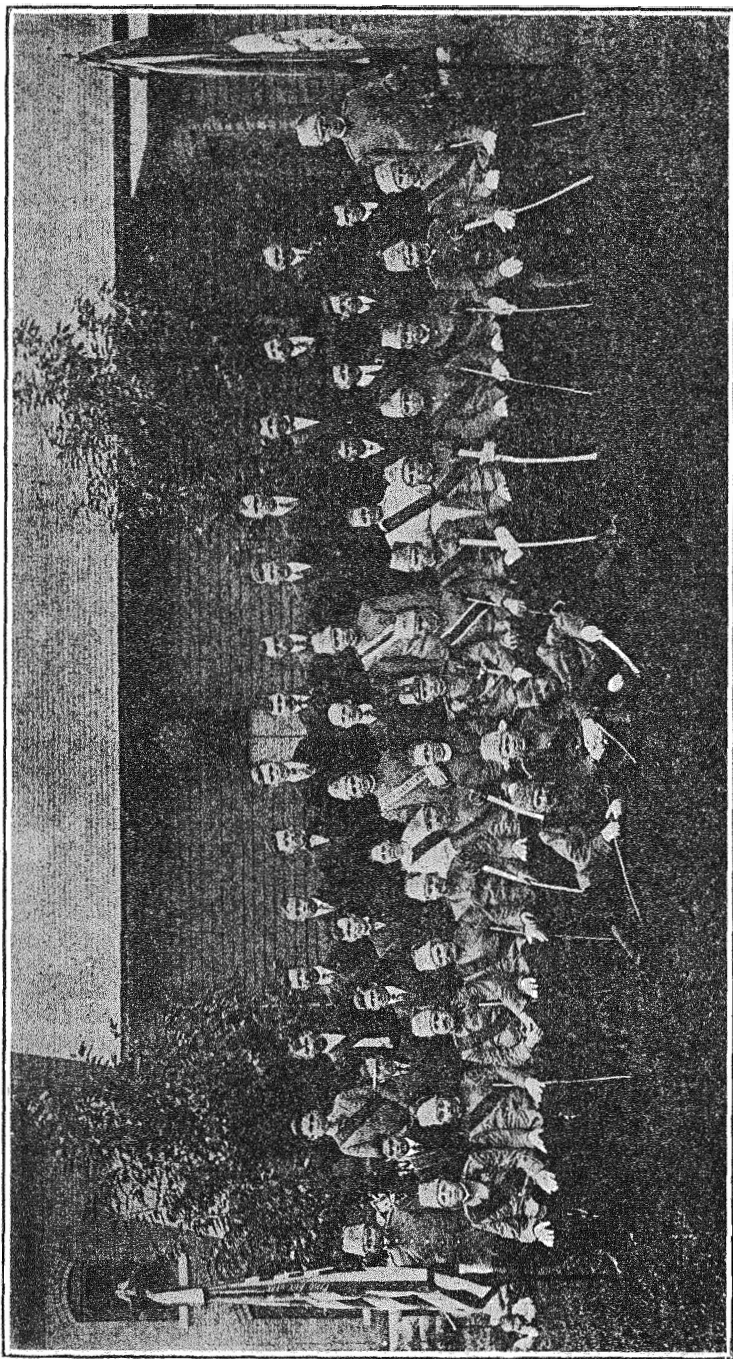
Дня 6. червня 1919 р. звернув мені воєнний цензор мою „Хроніку“, з якої подаю осьтут малу часть:

Понеділок, 15. цвітня 1918. — Перший день.

Переждавши даремно місяць на рішене моєї долі у Вашингтоні, вибрав ся я з моєї кліматичної стації в Сомервелл, Савт Керолайна. Се зробив я за порадою державного агента, що мав мою справу в руках. Згаданий агент арештував мене ще 15. марта таки в моім мешканю і завіз автомобілем до міста Чарлзтон, С. К. Тут по докладнім допиті рішила слідча комісія одногласно відступити від всякого обжалуваня проти мене, хоч доноси на мене переходили моє понятє про границі людської злости.

Нині, в понеділок, прибув я зі своїми пакунками на зєлзничу стацію в Чарлзтон, аби звідси виїхати між своїх земляків на північ до Нью Йорку. Хотячи однак знати, як остаточно Вашингтон полагодив мою справу, вступив я перед вїздом з міста до слідчого бюра. Державний урядник повитав мене щиро, бо він загалом дуже прихильно відносив ся до мене, коли переконав ся, що доноси проти мене се чиста видумка моїх особистих противників. Поговоривши кілька слів, заявив він мені, що має сумну вість для мене; іменно дистриктовий маршаль — урядник, що виконує судові вироки — має телеграфічний наказ з Вашингтону придержати мене. Я чомусь приймив сю вістку спокійно до відома; коли однак незабаром явив ся маршаль і сказав мені, що я є його арештантом, то я дуже тим здивував ся. Та без ніякого протесту удав ся я з ним о годині 3-тій пополудни до повітової вязниці (County Jail). Я вірив, що мене випустять сейчас на другий день, бож я нічого не винен. Що довго не буду сидіти у вязниці, я заключав також з того, що від жовтня 1916 року я лічу ся на чахотку і яко такий довго у вязниці не міг би видержати. Отже я надїяв ся скорого освободженя.

На припоручєне маршалья дозволив мені начальник вязниці остати на дворі аж до 5-тої години, а опісля запровадив мене до моєї келї. Вязниця виглядає знадвору як шестигранна твердиня, а в середині має ріжні переділи для всякого рода виновників, що в нїй сидять. Я дістав найчистїйшу і найліпшу кімнату на самій горі. Увійшовши, я застав там кількох людей і глядїв на них недовірчиво. Один з них приступив тоді до мене і каже: „Не бійте ся, ми не злочинці, ми сидимо за недозволєну продаж горівки“. Се його запевненє успокоїло мене і я почав шукати собі приміщеня. На мою просьбу відступлено мені місце при вікні, бо я все шукав за сьвіжим воздухом. Я мав спати „на землі“ на кількох коцах, але опісля

Товариство „Запорожська Січ“, від. 283 У. Н. С., в Обурні, Н. Й.

без моєї просьби около 9-тої години в ночі принесено мені ліжко. Я був дуже змучений вражіннями, але не скоро заснув. Ледви по півночі забув я на своє положене. Я перший раз в своїм життю у в'язниці.

Вівторок, 16. цвітня. — Другий день.

Перед полуднем прийшов в'язничний лікар, аби ствердити стан мого здоров'я. Тому, що я згадав йому про мою довгу недугу, він рішився взяти до аналізу мою флегму. Тимчасом я лишився даліше в тійсамій кімнаті, бо ліпшого приміщення не було. Цілий ранок сиджу при вікні і чекаю пополудневого проходу. Завважую хвилями сильний біль у грудях. Боюся, що се вплив тюремного воздуха. Флегма пливе обильно, а сього в мене вже не було за останнього пів року. Підчас пополудневого „проходу” сиджу через три години на сонці на тюремнім подвір'ю.

Серед сього покликано мене до канцелярії. Двох урядників в імені маршала списують мій родовід. На картці бачу напись на горі: „Военний в'язень” (Prisoner of war). Заключаю, що мене мають намір інтернувати яко военного бранця на цілий протяг війни. Годжуся зі судьбою; се ще може найліпший вихід серед тих відносин, серед яких я опинився в останнім році.

По вечері один з моїх товаришів — Італієць — грає на музичній трубі (корнеті). Ми всі слухаємо музики, а слухає її також з далекого вікна якась дівчина. Коли він скінчив, вона плескає в долоні на знак вдоволення, хоч зовсім не видить тюремного музиканта, котрий сидить за закраткованим вікном.

Коли Італієць скінчив, я почав співати „Ой Морозе, Морозеньку”. Для дівчини се новість. Пізнає, що вже є хтось сьвіжий в в'язниці. Але надармо ждала вона у вікні цілу годину, щоби почути другу пісню...

Середа, 17. цвітня. — Третий день.

Ніч була ліпша. Я спав спокійніше і встав раніше та порядно обмився. Незабаром замкнули двері від кімнати. Звичайно в день маємо вільний вихід на коритар. Около 10-тої години покликано мене до канцелярії. Маршаль хотів мене видіти, щоби спитати, з якої місцевости я прибуваю. При сій нагоді почав я сварити ся з ним за проволікане моєї справи. Я надіявся прецінь сидіти лиш один день. Він боронився тим, що лікар ще не видав свого рішення про стан мого здоров'я і тому він не знає, що зі мною зробити: чи віднести ся до висших властей з пропозицією, щоб мене вислано до санаторію, чи щоб мене відіслати до табору полонених. По горячковій дискусії радить він мені, що одинокий лік на мое негодоване є терпеливість. Приймаю його єдиноспасительну раду і піддаю ся. Буду терпіти.

Пополудни, якраз по спочинку на сьвіжій воздусі, являється ся фотограф. Я неприготований, вимучений, необголений — але що маю робити? Іду з резигнацією, впевнивши ся впе-

ред, що фотограф стоїть на службі правительства і має обов'язок фотографувати кожного свіжого в'язня. Пригадують ся мені романи з кримінального життя, а сейчас польська народна пісня:

„Мати-ж моя, мати,
Ти мня виховала,
Отож ти із мене
Потіхи діждалась”.

Четвер, 18. цвітня. — Четвертий день.

Я встав раніше ніж попередних днів. Резиґнація викликала довгий сон у мене. Хоч се одно лікарство мені лишило ся, бо не стало ні свіжого воздуха ні відповідної поживи. Молока взагалі не можу дістати; на мое жадане відповідають, що ніхто до в'язниці молока не доставить. Чую, що мої груди слабнуть і то нагло — а я мушу вдоволятись здебільша тюремним харчем: рано каша (ячмінна) і квадратова паланиця з тої-ж каші, в полудне тесаме, вечер тасам паланиця і тюремна „кава”. Снідане і обід приймаю; від вечері відмовляю ся. Хліб (паланиця) проїдаєть ся, а кава, хочби навіть і не тюремна, шкідлива загалом для м'яса. На щасте маю при собі гроші. За них вільно мені купувати хліб, масло, яйця, рибу. Якось видержую.

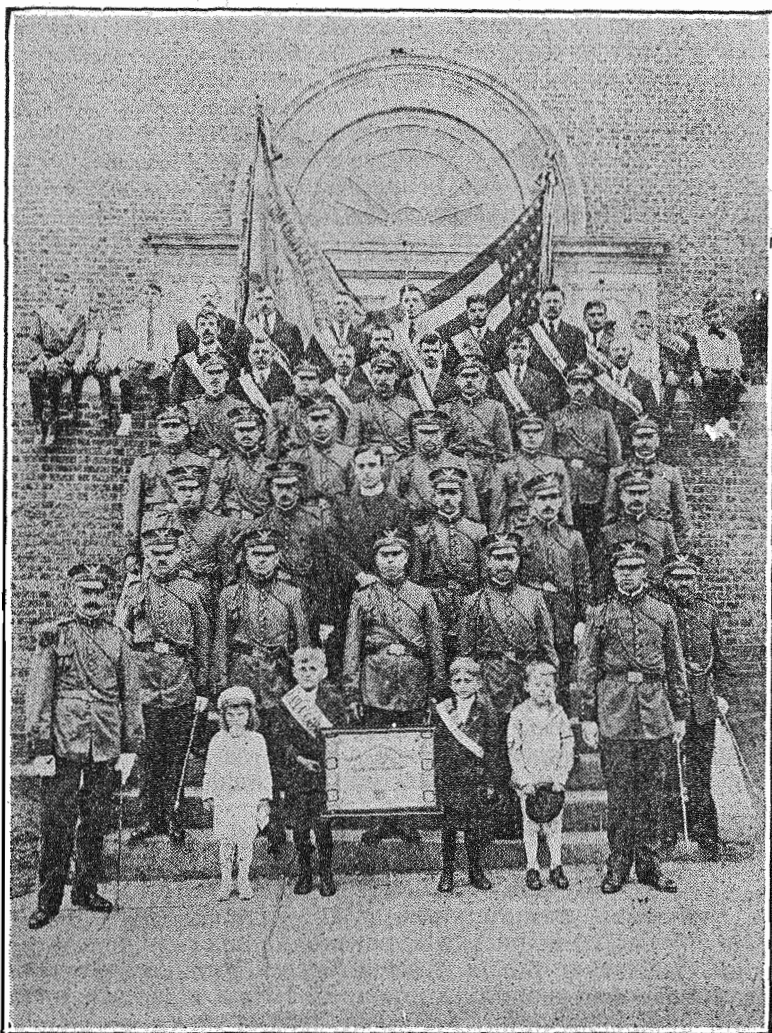
Нині рано почав я колотнечу з тюремниками — Ніґрами. Ледачих хлопців призначено замітати нашу кімнату. Я прошу їх, аби замітали дуже осторожно, бо мені дуже шкодить порох. У відповідь на се вони починають вимахувати мітлами як в стайні. Тоді я крикнув, що вбю на смерть, коли ще раз котрий відважить ся робити мені наперекір. Мені все одно, коли я маю гинути. Погроза помогла. Се одинокий спосіб для Ніґрів. Хлопчиска стали обережніші, а я вийшов з кімнати на коритар.

Около 12-тої години мене покликано до канцелярії. Незвичайно втішив ся я, побачивши двох людей: згаданого вже спеціального агента з слідчого бюро і поручника військової маринарки, котрий з рамени військової власти брав участь в слідстві проти мене. Нині прийшли вони до мене яко мої прихильники. Принесли часописи і яблука. Як вдячним чую ся супроти них. Се може відчутти лише той, хто, подібно як я, опинив ся безборонним в'язнем в чужині, не лише без ніякої помочи від своїх, але противно, ще й засаджений до в'язниці таки на підставі клевети своїх.

Наша розмова тривала з годину. Ми обговорювали з правного боку мое положене і прийшли до заключеня, що ізза военного стану для мене нема ніякого правного средства проти зарядження адміністрації. Мушу терпіти, як терплять другі в тім часі. Українська справа була другим предметом розмови. Завважую, що їх дуже інтересує Україна, яко можливий чинник в міжнародній політиці. Перед відходом питає мене мій цивільний приятель, чи не згодив би ся я пійти до Вашингтону на референта української справи, коли би його

пропозицію в сій справі уряд прийняв. Відповідаю, що сю позицію прийму, однак я не можу о неї просити. Заявляю також, що не підійму ся ніякого діла, котре було би шкідливе для українського народу. При прашаню впевняють мене оба панове, що зроблять все, що в їх силі, аби поліпшити мою долю. Цивільний пан додає, що він не вважає мене за нечесного чоловіка, інакше він не був би відвідав мене. Ціню його щирість зглядом мене, хоч не в силі віддячити ся йому.

Нині дістав я консервоване молоко в бляшаних коробках. Я вдоволений.

Товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 248 У. Н. С., в Котсвіл, Па.

Після віддику на свіжійм воздуху відвідали нас, вязнів, сестри милосердя. Перший раз зрозумів я значіне християнського діла: „Увязненого відвідати”. Як спрагнений води, так відокремлений вязень потребує нових вражінь, листів, чи розмови зі свіжійм чоловіком. Тимто поява нового вязня в кімнаті дає притоку до цілонічної розмови. Тому предмет, який видко через закратковане вікно, стає для вязня щораз дорозшим. Хоч око має на чім спочати... А ще ціннійшою є поява сестри милосердя, яка через пів години розмовляє про різні буденні справи, зовсім не втручаючи ся в релігійні почування.

На мій запит відповіла одна з них, що вона вже 23 роки відвідує сю вязницю, а ніколи не було випадку невдячності зі сторони вязнів. Ніколи не було навіть дрібної нечесности. Видко, кождей, хоч би і злочинець, цінить щиру розмову. — Перед відходом передали сестри торбинку з овочами й одночисло релігійної часописи. Опісля вийшли до слідууючої келії.

Вечером концертуємо. Італієць грає на корнеті, а я співаю на переміну. Підчас пісні: „Чи я в лузі не калина була” дівчина з далекого вікна махає рукою в сторону вязниці, опісля кидає через вікно китицю цвєтів. Але кому — вона не знає і навіть не видить.

Пятниця, 19. цвєтня. — Пятій день.

Рано відчуваю вязничну нудьгу. В келії маємо грамофон, приватну власність одного з вязнів. Пробую розігнати нудьгу в той спосіб, що уставляю грамофон близько вікна і пробую співати англійські пісні, наслідуючи мелодії на грамофоні. По яких десятиох мінутах відчуваю тяжкий біль в грудях, перестаю отже співати, а беру ся до книжки. Один з вязнів має вибір англійської літератури. Находжу відділ „Про славних вязнів”. Між іншими є уступ: „Casanova” і Байрона „Вязень Чійону”. Інтересно читає вязень про інших, що терпіли гірше.

Коло полудня прийшов лікар, а з ним якась дівчина. Вона дуже цікаво оглядала вязничну келію. На мій чемний поклін вона привітно усміхнула ся. Лікар заявив мені, що моя флегма не виказує ніяких туберкулічних бацилів. Я зрадив. В мені зродилась надія, що видержу вязницю без поновних сухіт.

Пополудни звичайний прохід, опісля я вернув, положив ся на ліжку та потонув в думках. Із задуми вирвав мене голос трубки з далекого вікна напротив. Італієць розуміє сей зазив і починає грати на користі. По нім я починаю співати. Тим разом „У сусіда хата біла”. З кількох сусідних вікон посипались оплески. Поволи западає ніч. Мої „співтовариші” варять вечеру на спірітусових машинках, я пью кондензоване молоко. На „добраніч” чути знова голос трубки з протилежного вікна.

Субота, 20. цвєтня. — Шестій день.

По сніданю дозволив мені вязничний управитель вийти на прохід, кажучи, що пополудни може бути дощ. Я перебув

на дворі півтора години. Зі мною було двох інших в'язнів з іншої келії. Я однак не хотів робити з ними знакомства, хоч я завважав, що вони раді були би познакомити ся зі мною. У в'язниці всі вже знали, що прийшов якийсь далекий чужинець.

Пополудни дійсно загального проходу не було. Я читав дещо з Геродота про Єгиптян, аж тут кличуть мене до телефону. Се поручник від маринарки, який відвідав мене в чейтер, повідомляє мене, що йому вдало ся заключити умову з молочарською спілкою в справі доставки молока для мене, кожного дня одну кварту по 19 центів. Заявляю йому, що я не всилі висловити йому моєї вдячності, тимбільше, що скондензоване молоко, яке я мав дотепер, не дає тої сили, що сьвіже. Начальник в'язниці прислухував ся розмові і потім сказав мені, що в Чарлзтон загалом тяжко дістати молока і то хиба за ціну 25 центів за кварту.

Вечером я не співав. Чув ся дуже умученим і ще далеко до 9-тої години положив ся спати. Починаю відзискувати сон, який я був стратив в початках мого побуту у в'язниці. А се важна річ, особливо для в'язнів. Сон ратує їх від чорних думок та розпуки.

Неділя, 21. цвітня. — Семий день.

Рано мав я короткий, півгодинний прохід. Се неділя. День ріжноманітний. Около 10-тої години прийшов один проповідник, приніс деякі релігійні часописи, а опісля говорив на тему: „Чоловіче, чи ти приготований на смерть?” Ледви скінчив сей, як вже прийшов другий. Він перечитав з Біблії уступ про „Христа і блудницю” і відповідно до сього проповідував про прощене гріха. Оба проповідники старали ся говорити в тоні звичайної розмови.

О годині 4-тій пополудни прийшов відділ „Армії Спасення” (Salvation Army). На сей час двері від всіх келій поотвирали, лише зслізні крати в дверях не дозволяють виходити на коритар. Наші двері однак отворені цілком. Се наш привілей за добре поведене.

Я скористав з нагоди й оглянув майже всі келії з дверей. По одній стороні коритаря є жіночий відділ, по другій мужеський, окремі келії для чорних, а окремі для білих людей. Прикре вражіне справляють кімнати огорожені довкруги залізною кліткою, а в них ще менші клітки для поодиноких в'язнів. Всюди вдаряє мене брак сьвіжого воздуха. Про чистість не можу навіть згадувати. Тесер щойно я завважав, що моя кімната — се палата в порівнаню з тамтими, а я і в ній дусив ся!

З „Армією Спасення” прийшов один матроз, кілька дівчат і кількох муштин. Вони співали разом з в'язнями релігійні пісні, а одна дівчина співала сопранове сольо. Нігри співали опісля якусь свою пісню при акомпаніяменті гітари. Їх спів викликав у мене комічний настрій. Мельодія нескладна, а голоси... ну, ріжнородні.

Українське співацько-драматичне товариство ім. Миколи Лисенка в Мінеаполіс, Міни.

Сей концерт відбував ся на коритарі низшого поверха, перд сходами на другий — наш — поверх. Наш відділ отже майже не мав нагоди концертувати, лише слухав тамтих. Зате в нашім відділі йшла инша „рекреація”. Напроти нашої келії була жіноча. Перший раз за мого побуту мали нагоду мвчници побачити жєнщин і розмовляти з ними через закратовані двєрі. І тому пійшли довгі, „сусідські” розмови.

По концерті відвідав провідник „Армії Спасєня” всі кімнати та пороздавав релігійні часописи поміж вязнів. В нашій кімнаті ми мали наш „концерт” вечєром.

Понєділок, 22. цвїтня. — Осьмий дєнь.

Вже цілий тиждєнь сиджу в тюрмі і почуваю ся зглядно добре. Я думав, що навіть одніого днєя не видержу без чистого воздуха, до якого я привик був останніми літами. А тут вже сїм днів в тюрмі, а я ще живю...

Думаю, один тиждєнь досвїду у вязниці досить. На сій підставі я заключаю, що нині пополудни мене повинні випустити, або хоч перенести кудиинде. І чєскаю. Рано приєсєно періодичні наукові, літературні і політичні видавництва (магазини). Про се подбала „Армія Спасєня”. Є що читати — хоч числа звичайно старі.

Підчас пополудневого проходу очікую кождої хвилі повідомлєня, що моя вязниця скінчила ся. Але власти мають инший погляд на справу ніж я. Доведєть ся числити видко не дні, але й тижні може.

Вечєром дістав я перший раз заповіджену кварту свїзєного молока. Зимне й здоровє, як впрочім у всіх америкєнських містах, де є молочарні.

Нині я скінчив 34 літ житя.

Що буде завтра, в дєнь уродин, самє, як каже Данте, „в половині пути житя людського?”

Вівторок, 23. цвїтня. — Дєвятый дєнь.

Нїчого замїтного. Постановляю приготувити ся до постійного сиджєня в тюрмі. Головною невигодою, а радше небезпєкою для мене є брак ідєсальної чистоти, до якої я був навик на свєбоді. Рїшаю ся опанувати всіх чєтирох моїх товаришів і принєволити їх придєржувати ся гігієнічних засад. Але як зробити... Всі вони вже давно знають ся. Я свїжий, а в додатку належу до „вчєних” після їх понятя і вже тому вони чують ся відокремлєні від мене. Обдумую способи. Італієць прудкий, але чутливий. З ним не буде тяжко, коли промовити йому до серця. Один з чужого міста має дуже добрі норови і співчуває зі мною. Тяжко буде з „настоятєлем кєлії” - найстарішим вязнєм межє нами. Він сам має доглядати порядку. Я завважаю, що він любить читати і цікавить ся психічними проявами. Можу отже зискати його прихильність через наукові розмови. А коли вже трох буде по моїй стороні, то четвєртого, фармера, ми вже можемо перєконати

плац. Сержант був в клопоті, як він дасть собі з тим раду, бо я був скований і не міг нічого нести. Я заявив, що я заплачу автомобіль до стації, на що він згодив ся. За десять мінут ми вийшли з в'язниці і їхали до залізничної стації незамітно, посеред звичайного великомиського гамору.

ІЗ ЖИТЄВИХ ПРАВД.

1. Нехай наше жите буде такє чисте як сніжне поле, на котрім наша нога лишає слід - але без плями.

2. Раду часто дають цілими копами, але приймають лише поодинок.

3. Кождий день уродич є нєначе стовп при дорозі, що означає перебуті милі.

4. Ціла тайна, як бути приемним для товариства, лежить у тім, щоби бути вдоволеним з товариства і бавити ся тою думкою, що ми забавляємо приемно других.

5. Того, котрий нікого не може задоволити, не так дуже треба жалувати, як того, кого ніхто не може вдоволити.

6. Є на сьвітї такі люди, що подобають ся нам, коли ввічливо відмовляють нашій просьбі; натомісь є й такі, що викликають нехіть в нас, коли навіть роблять нам якесь добро.

7. Зі всіх тих, які навістили людей, найгіршим є звичай злостити ся.

8. Коли би було можливо подати лише найважнійшу ссенцію книжок, то богато письменників помістило би свої твори на одній картці, а мільони томів пішли би на паливо.

9. Дехто думає, що добрим бізнесменом є той, хто вміє держати добро набуте безправством, а не хоче віддати того, що не його, як сього домагаєть ся закон.

10. Певний степєнь самопошани є одним з найліпших забезпечєнь проти морального упідлєня.

11. Жорсточи люди найбільше люблять милосерде; скупі люблять щедрість; горді — покору — але розумієть ся у других, а не в себе.

12. Розумна розмова викликає подив; благородність серця зєднує пошану; але краса лица викликає любов.

13. Не те, що ми їмо, але те, що ми травимо, робить нас здоровими; не те, що ми зискаємо, але те, що ми заощадимо, робить нас богатими; не те, що ми читаємо, але те, що ми за-пам'ятаємо, робить нас мудрими; і не те, що ми говоримо, але те, що ми робимо, рішає про нашу вартість.

14. Коли ти хочєш ганити других за їх вчинки, спитай наперед себе, чи ти ліпший?

15. Подвійного злочину допускаєть ся той, хто унаслідив по батьках добре ім'я, а дітям полишає неславу.

силою, хоч він дуже спокійний, але зате лїнвий. Всї вони в дійсности не злі люди.

Зближаю ся до Італїйця, починаю розмову по італїйськи. Кілька слів знаю, бо колись, за студентських часів, пробував я вчити ся всього. Тепер персконую ся, що я майже все забув, але зате багато слів розумію. По хвилі завважую, що Італїєць не знає граматики і без обиняків починаю його вчити італїйською граматики, чим він немало здивував ся — і дав ся переконати, що я її знаю; зате він знає мову.

Вечером почав я розмову з „пастоятелем”. Він поставив мені питанє: чому то образовані люди не все вміють панувати над собою і чому між ними такий великий процент безхарактерних. Справа очевидно не була легка, але він чув ся вдоволенний моїми аргументами. Ми заговорились так, що минула 9-та година, коли то я звичайно йшов спати на велике невдоволене прочих вязнїв; від тої години я потребував спокою, а вони хотїли говорити поза північ. Затє вони спали цілими днями.

Середа, 24. цьвітня. — Десятий день.

Якраз кінчив я обїд, коли нечаяно прийшов один вязень, уживаний до послуги, і повідомив мене, що вязничник кличе мене до канцелярії. Я сейчас зійшов. Тут він сказав мені, що маршаль припоручив мені приготувитись протягом пів години до відїзду. При сїй нагодї вязничник перепрошував мене, що не міг дати мені більше свободи, бо йому його правила не дозволяють. Я широ заявив йому, що те, що він зробив для мене, було надсподївано багато і я не забуду йому сього добродїйства. Ми середечно розпращали ся.

Щойно около 4-тої години пополудни явив ся маршаль в товаристві жовїтра-сержанта. Він повідомив мене, що його власть надїмною кінчить ся, а тепер сержант має взяти мене під свою власть і завезти до Форту Oglethorpe в стейті Джорджія, до табору воєнних бранцїв, далеко на північ від Чарлзтон. Пращаючись, побажав він мені всього доброго, а я подякував знова йому за його добру волю зглядом мене.

По сїм приступив я до сержанта і запитав, коли ми їдемо. „В тїй хвилі” — каже він — і витягнув блискучі нїкльові кайдани. Я здержав віддих і зблїд, підозрїваючи якийсь підступ. За кілька секунд я прийшов назад до себе і кликнув розпучливим голосом: „Пане маршаль, чи я дійсно є воєнний бранець?” — „Так”, — відповів маршаль і сейчас відвернув ся. За хвилю він знова звернув ся до мене. Його лице зарумянилось і він тихим голосом промовив до мене: „Се ваша не доля, що ви опинили ся підчас війни в нашім краю”. Він подав мені ще раз руку і скоро вийшов.

„Сповнїть свій обовязок” — кажу я до сержанта і наставив йому обї руки. Він їх скував і я був готовий в дорогу. Я мав три клунки: чорну подорожню торбу, валїзку з білем і окремий пакунок з книжками. Крім сього парасоль і зимовий

Братство св. Петра і Павла, від. 245 У. Н. С., в Треноні, Н. Дж.

Венямин Франклін.

Задорого на свиставку.

Коли я був семилітнім хлопцем, мої приятелі наповнили мої кишені мідяками підчас свьят. Я пішов просто до торговлі з діточими забавками і тут побачив свиставку. Я чув чарівні звуки свиставки в інших дітей і тому я дав купцеви всі мідяки, щоби лише собі посвистати. Посім я прийшов до мів і ходив довкола хати та свистав на повне невдоволене всеї родини. Мої братя і сестри, сестрінки й братанки, знаючи, кільки я заплатив за свиставку, все казали, що я дав чотири рази тільки, що було варт; вони представляли мені, кільки то добрих річий я міг купити за решту гроша; вони так висмівали мене за мою глупоту, що я аж плакав з досади. А думка про се гризла мене ще більше, коли я свистав для приемности.

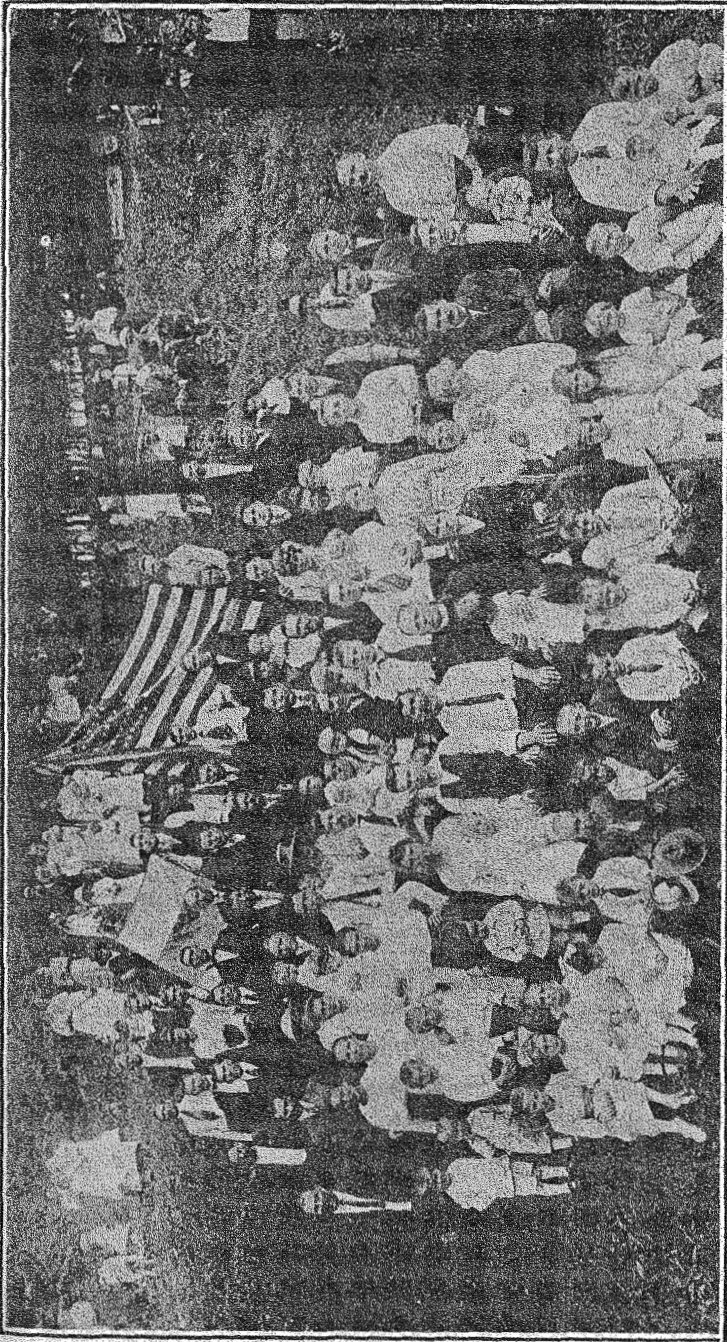
Ся пригода пригадувала ся мені нераз опісля; вражінє її не могло затерти ся в моїй памяти. Часто, коли мене кортіло купити щось непотрібного, я казав собі: „Не давай забогато на свиставку”. І я заощадив свої гроші. Коли я доріс і пішов в сввіт та оглядав людське поступованє, то про дуже богато людей я думав: „Вони забогато заплатили за свиставку”. Коли я завважав чоловіка, що хотів конче дістати ся на панський двір, посвьячуючи свій час на бенькети, жертвуючи свій відпочинок, свою свободу, свою чесноту або може і приятелів, то я говорив сам до себе: „Сей чоловік видає забогато на свиставку”. Коли я завважав иншого, що був жадний ласки народу і тому постійно займав ся політичними парадями, а притім занедбував свої власні справи і руйнував себе через те, тоді я думав собі нераз: „Справді задорого платить він за свиставку”.

Коли я бачив скупаря, що покинув цілковито вигідне житє, покинув всю приемність робити добро другим, стратив усю пошану у своїх співгорожан, а навіть прихильних приятелів, аби лише нагромадити маєток, то я тоді говорив: „Бідний чоловіче, ти задорого платиш за свиставку”.

Коли я стрінув марнотравного чоловіка, котрий посвьятив всякий похвальний розвиток свого ума і свій маєток лише на те, щоби уживати тілесних приемностей, руйнуючи при тім своє здоровлє, то я мовив до себе: „Звихнений чоловіче, ти лише приготовляєш муки для себе замість розкоші; ти задорого платиш за свиставку”.

Коли я завважаю чоловіка, який тішить ся гарним виглядом одежі, величавих домів, меблів, виставних возів, і то саме тоді, коли він на все те зотягнув довги, то я кажу до себе: „Ох, се нещасний чоловік; він дуже дорого платить за свою свиставку”.

Коротко: Я розумію, що велика часть людського горя повстає ізза злої оцінки своїх справ і річий — бо тому вони „платять задорого за свиставку”.

Братство св. Петра і Павла, від. 338 У. Н. С., в Монесен, Па.

Чарлз Дікенс.

ОБРАЗОК З ФРАНЦУСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

З диким туркотом і гуркотом та з нелюдською шаленістю, незрозумілою в наших часах, гнав повіз улицями, скручуючи як вихор на рогах; жінчини кричали з переляку на сей вид, а муштини обіймали один другого і хапали діти, щоби їх захистити. Вкінці, скручуючи на однім розі біля водограю, колесо підскочило, за тим розляг ся гомін і крик, а коні подали ся взад і аж присіли до землі.

Але ізза сеї пригоди повіз мабуть не був би пристанув; часто бувало, що візник переїхав чоловіка, лишав його рапного на місци, а сам гнав що сили дальше. Але тепер перестрашений фірман злетів зі свого сидження і сейчас яких двайцять рук вхопили за віжки. „Що-ж злого стало ся?” — спитав спокійно пан з воза, оглядаючись довкруги.

Високий муштина в нічній шапці вхопив клуночок зпід кінських ніг і положив його на сходах водограю; він сам зігнув ся над клуночком, а на його одіжи було повно грязи і болота. Він викрикував дико, неспаче звір:

„Перепрашаю, пане Маркіз, — сказав иніцій покірний чоловік в лахмітю — „се дитина”.

„Чому він так відразливо кричить? Чи се його дитина?”

„Даруйте за слово, панс Маркіз, — але на жаль — так”.

Водограй був трошки у віддали; в тім місци якраз розширлась улица на яких десять або дванайцять квадратних ярдів. Коли високий чоловік випростував ся нагло і підбіг до повоза, перестрашений Маркіз мимоволі вхопив рукою за рукоять свого меча.

„Убита!” — заверещав чоловік в дикій розпуці, витягаючи свої руки і схрещуючи їх понад своєю головою. Притім вдивляв ся він своїми очима в Маркіза і повторяв: „мертва”.

Нарід сходив ся довкола і споглядав на паца Маркіза. В десятках очий, що гляділи на нього, було видко лише здивоване і повагу; не видко було однак погрози або злости. Нарід навіть не говорив нічого; по першім крику люди замовкли і стояли тепер глухо. Голос покірного чоловіка, що відозвав ся, звучав лагідно і жалко. Пан Маркіз повів очима по всіх присутних, оглядаючи їх як шурів, що повилазили зі своїх нор.

Він витягнув свою мошонку.

„Дивно мені”, — сказав він — що ви, люди, не вмієте допильнувати себе і своїх дітей. Один або другий з вас все влізе мені в дорогу. А звідки я знаю, яку шкоду заподіяли ви моім коням? Ось! Дай їм отсе”.

Він кинув золоту монету свому візникови, щоби сей зловив в руку, і всі голови витягнули ся, щоби опісля мож було глянути в діл, коли би золото впало на землю. Високий чоловік кричав знова всіма нелюдськими голосами: „мертва!”

Вашінгтон Ірвінг.

ЖИТЕ В ДАВНІМ НЬО ЙОРКУ.

В давних часах простоти і сонішної ясности провідною засадою ньюйорських Голяндців було чистота в домашнім господарстві; се вказувало на спосібність господинь.

Головні фронтіві двері ніколи не отворяли ся, хиба на весіля, похорони, день Нового Року, празник св. Ніколая або при якійсь иншій подібній сьвяточній нагоді. Яко головна оздоба на дверях виділа величезна мосяжна клямка, часто дуже дивоглядно вироблена; деколи мала вона подобу пса, а иншим разом нагадувала голову льва. Що дня чистили її і то з такою релігійною ревностію, що часто вона нищила ся через саму дбайливість для її збереження.

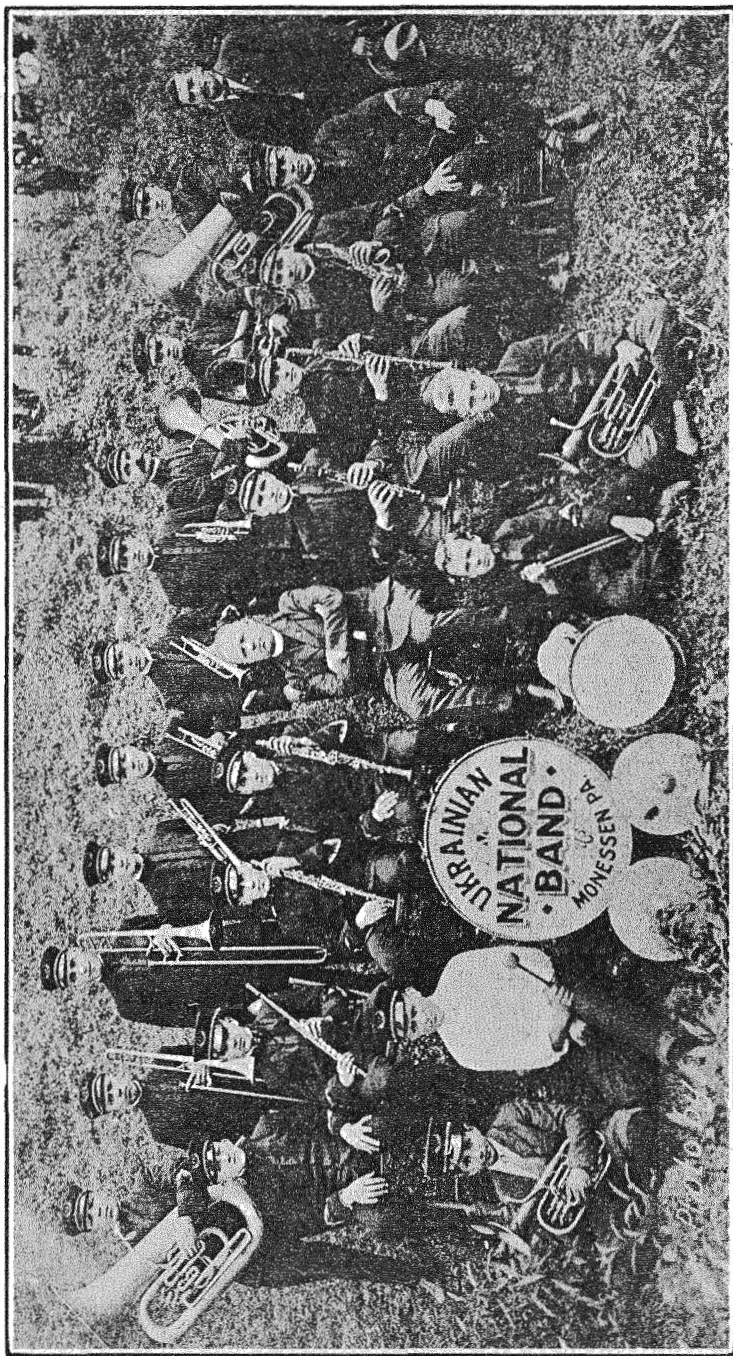
Цілий дім був развраз залятий повенію, а підлоги і домашня обстановка безнастанно мусіли давати ся мити, шурувати, замітати й обтирати з пороху. Добрі газдині в тих часах були властиво звишними земноводними ествами; вони любили хляпатись у воді до тої степени, що один історик замічає, що їм „помежи пальцями в руках повиростали болони як качкам”.

Велика гостиприємна кімната була сьвятостію; там вже зовсім не здержувано пристрасти в чищеню, замітаню і митю. Нікому не вільно було зайти до сеї кімнати, хиба газдині і довірочній служниці, котра заходила там раз на тиждень, аби здорово її вичистити. А коли і при такій нагоді вони мусіли вийти, то все скидали обув перед дверми і лише побожно в панчохах входили туди.

Коли вже вимили підлогу і присипали її старанно піском, не лишаючи ніякого закамарка, коли обчистили вікна, обтирали обстанову, щоб вона аж вилискувала ся, коли положили на огнищи нове поліно сирого дерева, тоді знова замикали вікна, щоб ніодна муха туди не залетіла, а кімнату замикало на замок аж до слідуячого тижня, коли то знова починала ся тасамі робота.

Щодо родини то вона все входила фірткою через город і цілий час мешкала в кухні. Коли хто мав нагоду видіти зібрану цілу родину довкруги домашнього огнища, той мимоволі переносив ся думкою в ті щасливі дні патріярхальної простоти, що являєть ся деколи в нашій уяві як золотий привид.

Огнища були справді патріярхальної величини, де цілісінька родина: старі й молоді, господар і слуга, чорний і білий, ба навіть кіт і пес мали спільний привілей і кожний мав право до свого кутика. Тут старий голяндський бургер сидів бувало серед цілковитої мовчанки, пакаючи свою люльку, споглядаючи в огонь на-пів замкненими очима і загалом не думаючи нічого цілими годинами; противно, його жінка, що присіла ся з другого боку, все крутила дротами в пальцях,

Українська Народна Банди в Монесен, Па.

аби робити свої панчохи. Бувало також, що жінки пряли на коловоротках.

Дітвора збираєть ся бувало цілою гурмою довкруги яко-го старого дивака-Ніґра, котрий був віщуном родини і котрий приміщував ся неначе ворон в однім кутику комина; він то через довгі зимові вечері звик оповідати цілу низку нестворених небилиць про чарівниці в Новій Англії, про упертих духів та завзяті бої з Індіанами.

В тих щасливих днях модні прийоми відбували ся лише межі висшими класами або шляхтою. До тої класи належали такі, що тримали свої зрови, або їздили своїми кіньми. Товариство збирало ся звичайно о третій годині, а відходило около шестої; лише зимовою порою час прийму починав ся дещо скорше, щоби жєнщини могли бути дома ще перед сурком.

На чайнім столі стояла велика глиняна миска, а в ній повно товстої вєпрової печені, припаленої на темно і покраєної на кусні, що пливали в сосі. Товариство засідало довкруги дивачного стола й оказувало свою справність в орудуваню вилками і витяганю найтовстїйших порцій — меньше більше в тойсам спосіб, як моряки кидають гарпуни на морські риби, або Індіани ловлять соми списами.

Деколи стіл удостоїв ся великої паланиці з яблєк, або копчиків наповнєних бресквами та грушками; все однак мусліо бути на столі велике начине з книдлями із солодкого тіста, смажєними в салї; їх називаю пампухами або голяндськими олікеками. Тепер вже не видати сього присмаку в Америці, хиба лише в Голяндїї.

Чай наливаю з величавого дельфтїйського, спровадженого з Голяндїї, чайника, прикрашеного образками, що представляли малих а грубих голядських пастухів і пастушок, які доглядали свиний; на образках були також лодки, що пливали у воздуху, і доми, збудовані в хмарах, а кромє сього ще й инша голяндська всячина. Красунї виказували свою господарність тим, що раз-враз наповняли чайники свїжим кипятком з великого мідяного кїтла. Щоби осолодити напиток, лежала побіч кожного горнятка грудка цукру; товариство на перемїну то сербало чай, то кусало цукор з великою виставністю. Аж пізнійше впроваджено улїпшенє; іменню якась хитра газдиня придумала прикріпити шнурочок до стелі і на нїм завісити велику грудку цукру по самій середині стола; легко можна було гойдати нею з уст до уст.

Підчас сих щирих чайних приймів панувала велика повага і такт; не було ані залицєня, ані жартобливих розмов, ані визиваючого захованя молодих жєнщин, ані надутї мїни богатирів, що то тримають весь свїй розум в кишени, ані не було тоді забавної зарозумїлости і малпячої забавности „золотих молодців“, що то взагалї розуму не мають.

Противно: молодї жєнщини скромно сидїли в своїх кріслах з подвижними сїдалами і мозолили ся над своєю ручною роботою; вони не отвирали піколи своїх усточок, хиба

Але він перестав кричати, скоро лише надбіг інший чоловік, перед котрим всі розступили ся. Побачивши його, нещасливий старець впав на його рамена зі стогоном і плачем, вказуючи на керпицю, де кілька женщин зігнуло ся над неповорущним клушком. Вони стояли таксамо тихо як і муштини.

„Я знаю всьо, я знаю всьо!” сказав прибувший. „Будь відважний, мій Гаспаре! Ліпше для отсього мізерного сотворіня вмерти ніж так жити. Воно вмерло в одній хвилі, без болю. Чи могло би воно хоч одну годину жити так щасливо?”

„Ти, філософе, як тебе називають?”

„Мене називають Дефарж”.

„Чим ти є?”

„Я продаю вино, пане Маркіз”.

„Злови отсе, філософе і шинкарю”, сказав Маркіз, кидаючи другий золотий гріш; „возьми се і пропусти, як хочеш. А коні? Нічого їм не сталось?”

Не кинувши навіть вдруге ласкавим оком на зібраних, пан Маркіз нахилив ся взад на своїм сидженю і власне відіздив з міною пана, що випадково зломив якусь річ і щедро винагородив за се; аж тут його спокій замішав золотий гріш, що його хтось кинув з товпи назад до повоза.

„Стій!” закликав пан Маркіз. „Затримай коні! Хто се кинув?”

Він глянув на місце, де перед хвилею стояв Дефарж, продавець вина; але лише проклятий батько лежав лицем до землі на тім місци, а побіч нього стояла якась темна висока женщина.

„Ви пси!” сказав Маркіз, але гладко і без злости на лиці. „Я переїхав би ся дуже радо по кождім з вас і змів би вас з лица землі. Коби я так знав, котрий то гільтай кинув на віз, а коли би сей розбійник був близко, то я би його розторошив під колесами мого повоза”.

Іх положене було так пригноблююче і вони довгі літа вже мали досвід, що такий пан міг їм зробити правно чи безправно, що не дав ся чути ані один голос, ані одна рука не піднеслась, ані навіть ніхто не відважив ся подивитись. Не знайшов ся жаден сьмільчак межи муштинами. Але женщина, що стояла біля нещасного батька, підносила вперто свою голову і сьміло почала глядіти панови в лице. Але він був загордий, щоби се замітити. Його згірдливі очи глянули понад неї і інших шурів. Він розпер ся вигідно і сказав розказуючим тоном: „Поганяй!”

На мід, а не на жовч люди мухи ловлять.

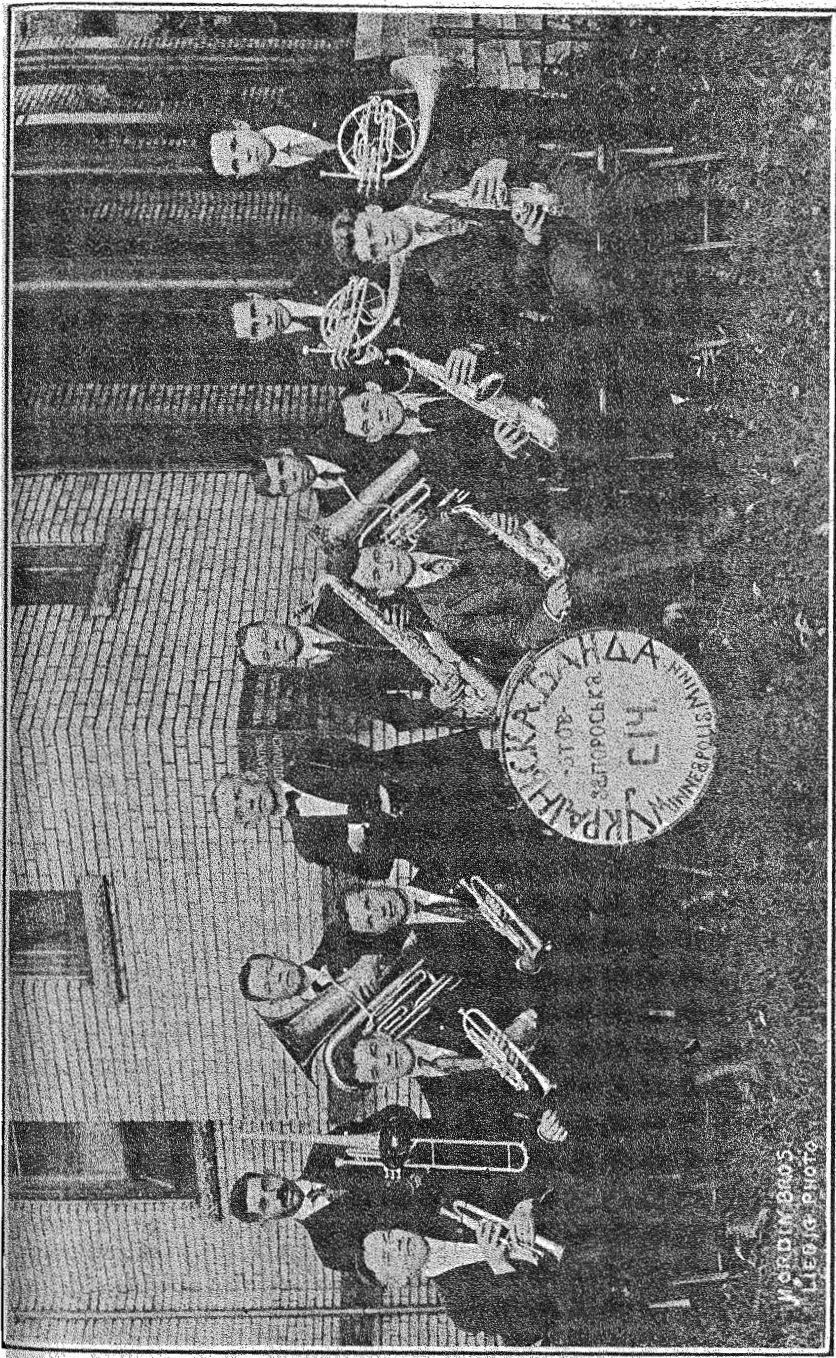
Добра жінка чоловіка на ноги поставить, а зла то ще й звалить.

Яка віра, така й офіра.

Голому й на сїні твердо.

Слова масні, а пироги пісні.

На віку, як на довгій ниві, усяково трафляєть ся: і куіль і пшениця.

Українська Банда тов. „Запорожська Січ” в Мінеаполіс, Мінн.

на те, щоби сказати: „Я, майнгер”, або „Я, врав” („так, пане, — так пані”) на кожде питанє, поставлене до них; вони захоували ся все, як пристало добре вихованим і скромним жєнщинам. Щодо мушин то кождий з них курив спокійно свою люльку і, здавало ся, губив ся в своїх думках над синіми й білими черепками, якими було виложєне огнище; посеред тих черепків були ріжнородні цитати зі св. Письма.

Товариство вставало від стола без шуму і без замішаня. Їхали домів власними повозами, значить рідними візками, які дала їм природа, з виїмкою богачів, які справді могли спромогти ся на віз.

ЧОГО МОЖНА ЗАЗНАТИ В ДОРОЗІ.

Самрі С. Бальдвін, звісний свого часу Американець, що займав ся ціле жите виясненєм ріжних чародійних штук при помочи науки, сам вправив ся в ріжних „чарах” до такої степени, що перевисшив ославлєних індієських факірів. Він відбув (около 1890 р.) подорож по цілім сьвітї, а не занедбав очевидно й Індії, де власне штука магії стоїть найвисше. В своїх записках оповідає він свої цікаві пригоди, які певно заінтересують кожного. Ось що він пише:

„З Бомбаю (місто в Індії, під управою англійських властей) поїхав я до Бурми. Там мені так сьвітло пощастило ся, що я дістав запрошенє від короля Тебав до його столиці Мандалай. По довгих торгах я згодив ся виїхати. Я надїяв ся зробити велику несподіванку королеви й всьможам моєю штукою. І несподіванка прийшла — але не для короля, лише для мене.

„Менє запрошено дати представленє в королівській „срібній палаті”. Вже на самім початку завважав я, що король був дуже підхмєлсний і виглядав несамовито. Йому подобали ся мої перші штуки, але якось підчас третої точки заговорив він до товмача: „Де є дарі від тих чужинців? Чи вони не принесли ніяких діамантів ні жемчугів?” Товмач пояснив королеви, що ми бідні „комедіянти”, котрі хочуть лише забавити його королівську достойність; коли би навіть ми були принесли йому які дорогі каміні, то що вони були би значили в порівнанню з тими, які король вже має. Король озлобив ся сею відповідю і заявив, що ми обидили його, коли не дали ніяких дарів.

„Ми сейчас покинули Мандалай. Щастє, що так стало ся, бо за кілька днів замордовано в королівській палаті около 70 достойників на приказ королеви. Їх запрошено на величавий бєнькет і в ночи підступом всїх вирізано. Се власне було причиною, чому Англія прогнала короля Тебав з престола в якийсь час опісля.

Українська Сокольська Банда в Клівленді, Огайо.

„Може дехто не знає, що бурмійські королики женять ся зі своїми своячками, щоби лише заховати „чисту королівську кров”. І так згаданий Тебав оженив ся з сімома рідними сестрами. Одна з них була в найбільших ласках у короля і наслідком її заздлости прийшло до згаданої страшної різні.

„З Індії вибрав ся я до Китаю і підчас моєї поїздки по тім краю мав я нагоду бачити виконане смертного приговору на 16 розбійниках в місті Кульонг, побіч Гонг Конг.

„Після хінського звичаю їм мали відрубати голови. Вони поклякали рядом на краю призначеної площі і їм позв'язувано руки й ноги. Кат відрубав їм голови довгим мечем. Він був так вправлений в своїм ремеслі, що протягом двох або трох мінут справив ся з цілою шіснацяткою. Звичайно голову відтинав дуже гладко і вона падала кілька кроків від туловища. Перед забитем можуть приятелі давати засудженим опіум, аби в той спосіб притупити їх змисли. Коли вони так клячали, очікуючи смерті, осьмий або девятий з ряду цікаво придивляв ся, як зрубано голову сімом його попередникам. Коли друга голова впала, він дуже сьміяв ся і його лице мало погідний вигляд. Коли трета й четверта голова покотила ся, він аж заходив ся зі сьміху і вже сам старанно склонив голову, щоби не дати катови причини до злости. А коли кат і його голову відрубав, то на лиці його ще й по смерті остали сліди сьміху.

„Інший розбійник, число одинацять в ряді, хотів знова докучити катови. Замість покірно схилити голову, щоби допомгти катови в його роботі, він гордо підніс її до гори і кат ніяк не міг її врубати. Мандарин (урядник), котрий пильнував виконання вироку, порадив катови підрізати мечем карк, а в той спосіб злочинець мусів би опісля схилити голову. Кат послухав ради і підрізав глибоко карк; опісля зарубав останніх п'ять злочинців і вернув знова до одинацятого. Але сей ще таки держав голову просто. Тоді кат трунув його ногою по плечи і якраз, коли сей упав лицем до землі, відрубав йому майстерно голову. Се був відражаючий вид, а проте йому приглядало ся споре число Європейців і кілька тисяч Китайців. Певно на якийсь час опісля зменьшило ся число розбоїв в околиці Гонг Конг.

„Відвідавши столицю Китаю, Пекін, я подав ся до Японії, де відбував подорож рикшами (візками на двох колесах, тягненими одним чоловіком). Раз вечером заглянув я при дорозі хрест, а на нім повішеного злочинця. Його голову підтято мечем і вона звисала на бік, а рівночасно кат розпоров йому живіт і з нього вилізли внутренности. Більше відражаючого виду не можна собі представити! З Японії поїхав я на острів Ява й Борнео і давав там представлення по важнійших містах. У вільних хвилях студіював я звичаї і жите людей. Підчас представлень треба було послугувати ся товмачами, бо я не знав рідної мови тубольців. Але се зовсім добре удавало ся, бо штука магії полягає на зручності, а не на вимові.

„В місті Саравак мусів я дати представлене перед одним короликом. Сей старий непотріб був колись людодом, але англійські багнети приневолили його покинути сей спосіб життя. Нас приняв він в палаті, збудованій з тростини; вона мала лише дах і стовпи, а не було стін. Коли падав дощ або був сильний вітер, тоді спускано тростинові мати і вони давали потрібний захист. Довкруги на стовпах висіли людські черепи, яко признака хоробрости короля, підчас його колишнього польованя на своїх противників. Королик був дуже вдоволений з мого представлення. Його дочка, дика красуня, якраз у віці повної дівочої приманчивости, дуже підхлібно висловила ся про мене й про мою жінку. Щоби і їй щось приємного сказати, заявив я, що коли би я ще раз мав женити ся, то я шукав би лише за такою красою, як вона. Молода королівна була з початку троха заклопотана, але за хвилину на її лици появилось ся вдоволене. Вона живо розмовляла зі своїм батьком і з двірськими достойниками і я вже зі самого виразу лиця мого товмача міг догадати ся, що розмова вела ся про мене.

„Незабаром видав товмач оклик перестрашу, а на його лици слідно було також і здивоване. Своєю ломаною англійщиною оповів він мені, що мою дотепну чемність взяла дівчина за поважну заяву і в той спосіб я сам себе зловив у сіти. Іменно дівчина предложила „мої осьвідчини” батькови і по короткій застанові вони рішили, що я був би їм дуже придатний тим, що вмію викликувати блискавки і тим способом міг би я держати нарід в слухняности. Тому отже королівська дівчина рішила ся приймати мене за свого чоловіка.

„Коли би ще так моєї жінки не було зі мною, то хто знає, може я не дуже був би опирав ся і спробував би щастя на якийсь час. Але зі мною була жінка — а кождий знає, що се в білих людей значить. Отже я просив переказати се королівні. На се вона з усміхом відповіла, що після їх закона я можу мати кілька жінок, і що вона буде дуже вдоволена з теперішньої моєї жінки; вони обі будуть жити як сестри та панувати над другими моїми жінками, які я ще мав опісля дібрати собі.

„Я мав досить клопоту з одною жінкою, тож я рішив ся таки відмовити. Але мій товмач заявив мені, що така відмова означає смерть для мене. Тому я мусів подумати про инший ратунок. Я заявив новій суджній, що я одушевлений щастем, що стану її чоловіком, але що вона є королівською дочкою, тому я мушу справити виставне весіле, а на се я потребую гроший, що находять ся в банку в місті Сінгапор. По них мушу я особисто поїхати разом з моєю жінкою—інакше не видадуть. Нехай королівна пішле зі мною двірського достойника, а я незабаром верну на весіле.

„Королівна не лише згодила ся на се, але ще й дала мені вказівки, що я маю їй купити в дарунку. Коли я прибув до Саравак, то там сказали мені Англійці, що я сам себе здурив. Бритійські власти заявили мені, що моя задумана втеча може

їм наробити багато клопоту. Вони порадили мені умовити ся з корабельним капітаном, аби він заявив достойникови, котрий їхав зі мною, що для нього не стало місця на кораблі. На се знова я сказав, що я поїду хиба сам зі жінкою і верну ся сейчас найблизшим кораблем. Коли я приїхав до Сінгапору, порадили мені Англіїці післати королівній великий документ з печатками, що нібито я помер. Инакше я не спекаю ся біди. Я послухав ради і штука вдала ся. Королівна повірила і якось обійшло ся без клопотів. Від сього часу я вже не сьмів їхати ніколи до Саравак, бо я ще хотів жити.

„З Яви поїхав я до Австралії, а відти до Америки. Колиж незабаром я знова пустив ся до Азії, почали ся нові пригоди, в дечім відмінні від перших. В дорозі приключаєть ся ріжно”

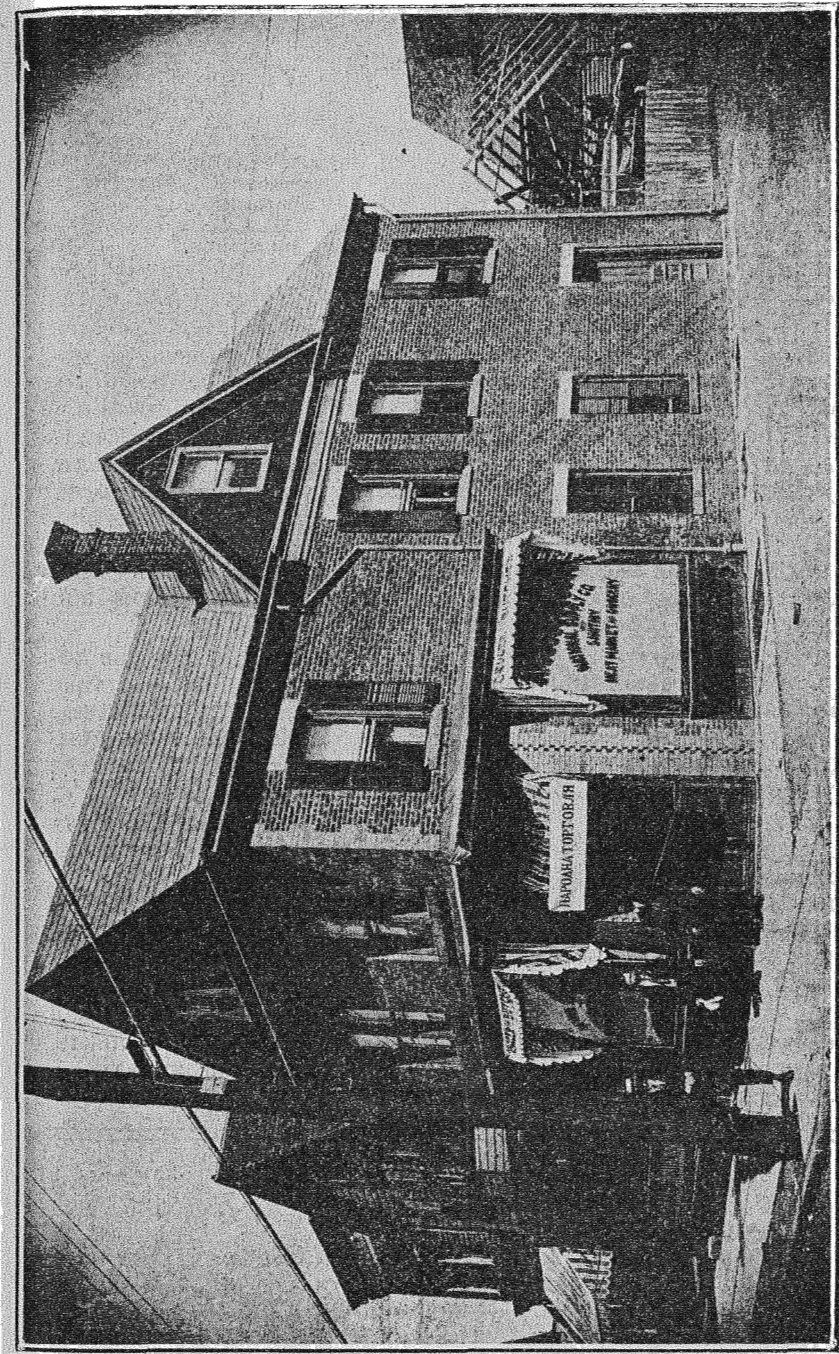
ЧОМУ ЗІВАЄМО?

Коли чоловік зіває, то се дієть ся тому, що він не віддихає правильно. Звісно, що підчас вдихуваня воздуха ми зживаємо багато кисня (оксигену), який є у воздуху. Власне киснь піддержує жите всіх живучих еств. Колиж ми випадково не віддихаємо як належить ся, тоді наші легкі чують недостачу кисня. А наше тіло вже якось так збудоване, що вміє собі природним способом знайти раду. Отже і легкі, коли не мають кисня, подражняють відповідні нерви, а ті знова дразнять відповідні мускули в горлі, горло отвираєть ся широко і втягає нагло стільки воздуха, скільки потрібно для легких. А вже як раз горло отворене, то воно не замкнесть ся скоро, лише аж змучать ся відповідні мускули.

По зіваню чуємо певного рода вдоволене — видко, ми заспокоїли природні вимоги, наша кров дістала відповідну скількість кисня і ми чуємо ссейчас ліпшу кров в наших артериях, а дальше і в жилах.

Цікаве зі зіванем є те, що як один пічне зівати, то другі сейчас заражують ся і собі зівать. На се тяжко знайти поясненя. Можли се витолкувати хиба в той спосіб, що зіване є наслідком лихого воздуха в кімнаті. Коли отже один пічне зівати, то й другі відчувають несвідомо потребу більше воздуха для своїх легких.

Впрочім тут маємо до діла з мимовільним наслідуванем. Ми звичайно наслідуюмо других, навіть не застановляючи ся над тим. Се лежить уже в природі чоловіка. Коли на приклад хтось є сумний, то тоді й окружене стає сумне; колиж ми находимо ся в товаристві веселих людей, тоді і ми самі попадаємо у веселий настрій. Зроблено навіть такий досьвід: Коли кількох людей змовить ся і скаже одному здоровому чоловікови, що він хорий, тоді він справді захорує, — розумієть ся, коли він не підозріває змови. З того то походить наша пословиця: „Вмовляє в мене, як в жида хоробу”. Добрий актор на сцені вміє потягнути за собою всю публику; вона сьмієть ся, або навіть плаче, а коли актор зіває, то вся аудиторія певно й собі пічне зівати.

Будинок „Народної Торговлі” в Каргерет, Н. Дж.

Ж У Р Б А.

Журо-ж моя, журо,
Що-ж ти учинила?
Мене молодого
Ти з ніг повалила.

Що-ж се є, що нищить тільки людей на світі? Се ніщо іншого, як страх, але страх не за тепер, а за минувшину, або за будуччину — за те, що вже стало ся, або що має стати ся. Ніколи за те, що дієть ся тепер.

Звірина, яка не знає ні минувшини ні будучности, не може журити ся. Дитина, котра жие лише тим, що бачить і чує довкруги тепер, не знає журби. Всі сотворіня живуть лише теперішностию; вони не мають памяти і не знають, що стало ся вчера; вони не мають розуму, не вміють предвиджувати, що станеть ся завтра. І тому вони не журять ся. З одним лише чоловіком буває инакше. В певнім віці набирає дитина якоїсь сили, що пригадує їй минувші події; ще трохи пізнійше вона починає застановляти ся, що буде завтра. В неї зроджуєть ся уява. І так все жие чоловік або минувшиною або будучностию, а дуже мало теперішностию.

І ми журимо ся. Журимо ся тому, що в нас є самосвідомість. Ся самосвідомість каже нам поставити себе в таке положене, яке ми вже пережили, або яке ми щойно маємо пережити. Але ми переносимо ся в таке положене лише думкою. Колиб ми могли забрати зі собою наше тіло, то се була би знова теперішність, а тоді не було би журби.

А журимо ся ми ріжними справами. От одного болить нога, має піддати ся операції; а чи вдасть ся вона? Ануж ні... і чоловіка опановує страх вже за те, що лише може стати ся. Колиж прийде операція, то він вже лише терпить, його бо-лить, але він вже не журить ся, бо біда вже є. Кілько інших причин журби? Ліку нема — тільки їх є.

Є багато людей, що думають над способом зарадити журбі. А се важна річ. Бо журба вкорочує і нищить жите. І тому журливі люди повинні самі шукати за тими способами. Не вдасть ся один, може вдасть ся другий. Ліпше журити ся, як позбути ся журби, ніж журити ся клопатами.

Заздрісному боком вилізе.

Слабому животови і пиріг зашкодить.

Мале снідане великий обід попсує.

Чий кінь загруз, у того руки глибше ходять.

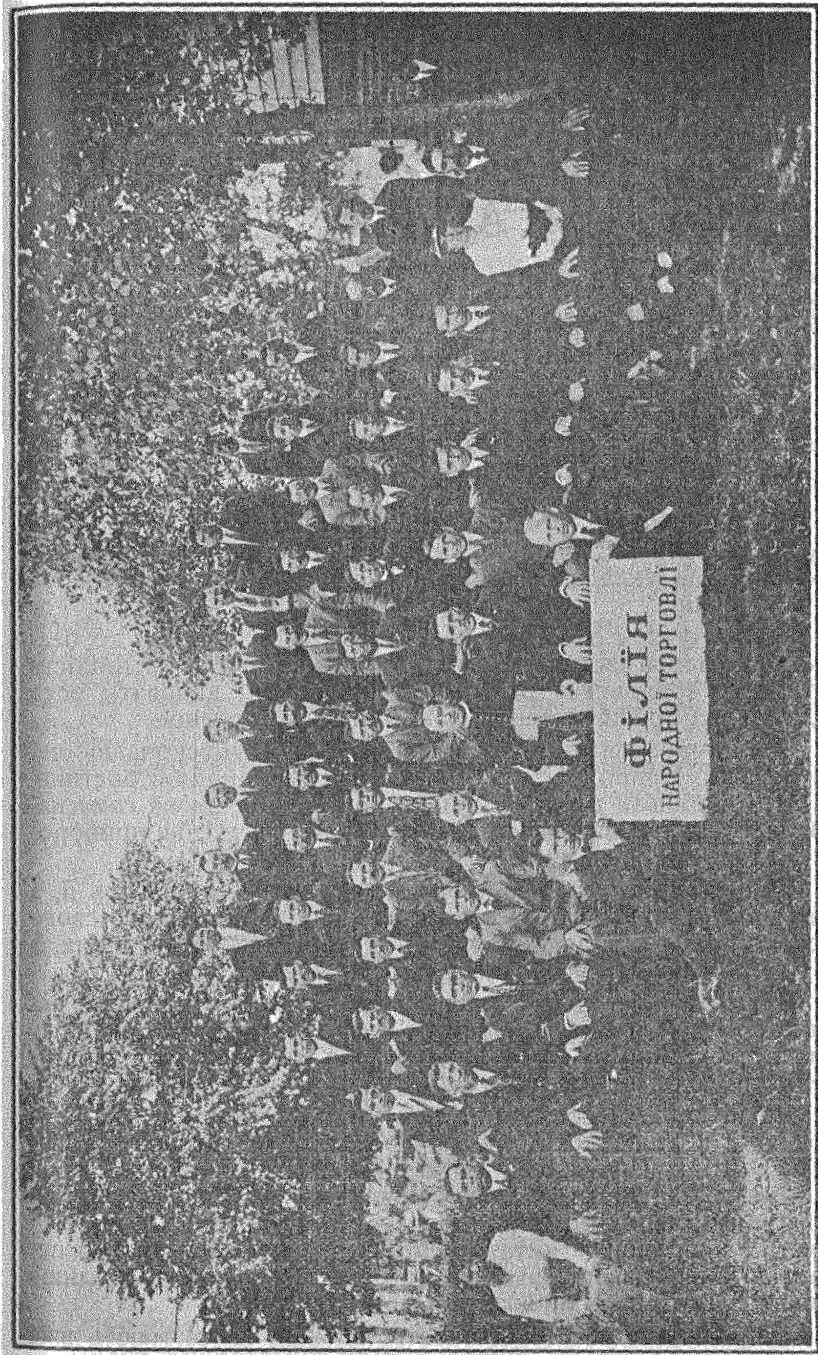
Відклад не йде в лад.

Займи й нашу на пацу — нехай попасеть ся.

На гроші нема пущеня.

Ледача шака скрізь припинки має.

Поможи, Боже, нежонатому, а жонатому й жінка допоможе.

Члени «Народної Торговлі» в Картерет, Н. Дж.

НАУКА.

Чоловік вчить ся або для особистої приємности, або для краси, або для розвиваня спосібностей. Коли чоловік жиє на самоті, здалека від світового гамору, тоді наука є розкошию; коли розмовляє, наука улекшує йому гарний спосіб розмови; а коли розходить ся о видане влучного осуду, або о пляноване якогось підприємства — то що дає ліпше підготоване до сього, як не наука? Вправді люди з досвідом надають ся дуже добре до виконаня якогось припорученя, або до рішення про поодинокі дрібні справи; але загальні вказівки, ведене справ на великі розміри, укладане загальних плянів — все те потребує людий науки.

Посвячувати заобогато часу на науку провадить до безчинности; вчити ся лише тому, щоби виказати свою вмілість провадити товариську розмову, є пустою; видавати осуд після сталих правил є звичайною прикметою вченого.

Наука удосконалює природу і сама себе удосконалює через досвід. Природні талани — се неначе природні рослини, котрі потребують плеканя при помочи науки; знова сама наука дає занадто загальні правила і тому їх треба принорувати до житя досвідом.

Спритні люди гордять наукою; скромні подивляють її, а мудрі послугують ся нею; вони вчать, але не з власного свого досвіду; се є мудрість, котра існує без них і понад них, а котру осягаєть ся через пильне досліджуване.

Читай не тому, щоби сейчас перечити і противити ся перечитаному; не тому, щоби сейчас повірити й уважати за щось певного; ані не на те, щоби мати про що говорити і толкувати; але читай на те, щоби розважити і подумати над справою.

Деякі книжки треба лише скоштувати; інші треба проковтнути; а лише деякі треба пережати і перетравити. Значить: деякі книжки треба читати лише в части; інші треба перечитати в цілости, але без зацікавленя; а лише дуже мало книжок варт читати пильно і з увагою „від дошки до дошки”. Деякі книжки можна читати через заступників; коли хто перечитав книжку, запитай його про зміст. Але так роби лише з меньше вартними книжками.

З правила ми повинні читати книжки, котрі мають вже свою славу добрих книжок. Їх треба читати з розумним замишланем. Лубочні книжки, хоч би давали певного рода при-

емність, дуже мало причинять ся до знання або культури. Неморальні книжки лишають часто нестерту пляму на душі. Такі книжки наносять шкоду одиниці й загалови.

На щасте, тепер є досить добрих книжок, що можуть вдолити смак і духові потреби людей.

Читане робить чоловіка всестороннім; розмова робить його готовим до діла, а писане робить чоловіка точним.

Тому: Коли чоловік мало пише, повинен стреміти до сього, щоби мати сильну пам'ять; коли мало розмовляє, мусить мати готові дотепи; а коли він читає мало, то йому треба багато вродженого сприту, щоби заступити знане.

ВАЛЕНТИН.

Б А Й К А.

Горіла хата. Три брати
Скажено гризлись, як хорти.
Один ес-ером здавна звавсь,
Ес-деком другий величавсь,
А третій брат
Був хлібороб і демократ.
„Мені гасити!“ всяк кричав;
„На се я маю більше прав,
За мною весь народ, земля,
Так чом стояти мушу я?
— „Куди?! Не лізь, бо задушу,
Я сам пожежу погашу!“

Горіла хата! Вже давно
Палало в ній усе майно.
Згоріли крокви, дах згорів,
Огонь вже стіни зьвірем ів,
А три брати
Кричали й гризлись, як хорти.

Тяглась би довго суперечка,
Та тут вмішала ся овечка:
„Гей, схаменіть ся, земляки,
Покиньте всі свої сварки,
Бо доведеть ся вам без хати
Зимою в поли ночувати“.

„Гасіть гуртом!“ вівця кричить;
Але в сю мить
Упали стіни. Дим сховав
Усіх, хто довго так кричав...
Вівця-ж упала й помолилась,
Що не людиною вродилась.

Лихий набуток не дійде третих рук.
Для прошених гостей багато треба.
Не присувай соломи до огню.
На кого люди гомонять, на того й свині хрюкають.
Без пристрою і блохи не вбеш.
Доброму чоловіку продовж, Боже, віку.
Любиш гру, люби й прогру.
І на пронозу є занози.
Не відразу Київ збудовано.
У Бога що дня празник.
Про съвято держав, та в будень сказав.
Олію з водою ніколи не погодиш.
Панських груш не руш; як погниють — самі віддадуть.

А. Ц-ч.

БІЛОРУСЬ І УКРАЇНА.

(Автор сеї статі — відомий діяч білоруського національного відродження).

Народи, які на руїнах старої Росії набули можливість самостійного існування, мають великі труднощі, щоби здобути для себе не тільки активних оборонців, але навіть щирих прихильників їх сьвятої праці і боротьби за будуччину. Дарма будете ви їх шукати по сьвітї: стара Европа живе і ще довго буде жити старими ідеологіями і вживати стару термінологію. Новоповставші народи і держави мусять перевести велику працю, щоби розбити в прах той мур перешкод, які закривають від них сонце всіми визнаного вільного життя. Денеде той мур вже пробитий, підкопаний, але продовжує стояти, і лиш об'єднані сили молодих націй можуть його повалити.

В сій праці, в боротьбі за волю своїх народів і їх державних прав, дві сестри, Україна і Біла Русь, не перший рік виступають поруч. Їх здружене почало ся ще за дідів та батьків сучасного руху. Бабуся сучасної української літератури, „Енеїда” Котляревського, як відомо, була в часах свого народження перекладена на білоруську мову Маньківським, і сим прислужила ся розпочаткові білоруського письменства. Огненні строфи титана Т. Шевченка, який заповістив, що „словом повстане Україна”, зробили ся для Білорусів о стільки-ж сьвятими, о скільки й для Українців, відповідаючи гаслу, яке кинув Матвій Бурачок: „Не кидайте нашої білоруської мови, щоби не вмерти”.

Діяльність Кирило-Методієвського братства, яке заклало головні принципи сучасного українського політичного руху, дала початок першим білоруським політичним гурткам, які свого часу об'єдналили ся в „Білоруську Соціалістичну Громаду”, проклямувавшу тісамі гасла національного об'єднання, що й українські партії, з якими „Громада” була в дуже тіснім звязку.

Послідуючий розвиток білоруського національного руху ще ближше стоїть до українського руху. Під сим зглядом досить пригадати, що представники обох сторін поруч працюють в редакціях часописий віленських та київських, поруч виступають на зїздах автономістів-федералістів при обговоренню справи перебудовання Росії і взаїмних стосунків. В періоді революції 1905 року і потім жадне велике зібране, або прості вечерниці одних не обходили ся без щирих привитань або присутности других. Українські клуби і громади Петербурга, Москви, Києва і т. д. були також рідною хатою і для Білорусів. Імена Михайла Грушевського, Дорошенка, Слівінського та многих інших, як і імена братів Луцкевичів, Ластовського та інших, відомі вже від довшого часу обом сторонам. Спільно виступаючи в тяжкій боротьбі з російським царизмом,

Український Хор ім. Тараса Шевченка при гр.-кат. церк ві св. Покрови в Маріон Гайтс, Па. (По середині сидять: місцевий парох о. Йосиф Бернацьки й і дякочувитель Петро Мартинюк).

представники обох націй мали спільну долю у в'язницях Сибіри і на шафотах.

Але найбільш яскраво ся спільність шляхів національного руху Білої Русі та України виявила ся перед нашими очима тепер, підчас великих сподівань перевороту 1917 року, коли обидва народи, скинувши кайдани чужої влади, почали переводити в дійсність мрії своїх батьків і заводити на своїй землі свій лад. Діячі відродження Білої Русі, всі ті, що розкинені поза межами рідної батьківщини, всі ті, що зістали ся серед народу і всі ті, що гниють у большевицьких та польських тюрмах — всі вони памятають, яким могутнім зразком послужила для них повставша до світа Україна. Утворене національних рад і комітетів, організація військової сили на фронті, організація правительства, проголошене республіки і самостійності — всі ті історичного значіння акти були переведені на Білій Русі в безпосереднім актуальнім звязку з Україною. З тих, котрі перші привитали Білоруський Конгрес в Мінську — були Українці; першим, хто іменем української армії надіслав до Білоруської Військової Ради вітаючу й інструкційну телеграму — був Семен Петлюра, тойсамий Петлюра, якого незадовго передтим білоруські організації на західнім фронті ховали від большевицької розправи. Наконець перший, хто визнав Білоруську Народну Республіку, обміняв ся представниками і послужив матеріальною допомогою — була також старша сестра Україна.

Те, що Білорусь протягом усього часу свого державного будівництва знаходить ся в постійнім контакті з Україною і що Україна, зі свого боку, у всім підтримує Білорусь, не є наслідком якихось припадкових причин і обставин; чинником сього є: історичне сусідство, подібність національно-політичної природи і всіх прояв життя обох народів, а нарешті правильно зрозумілий обопільний інтерес.

Хто був, хто жив на Білорусі, той добре знає, як близькі по духу український та білоруський народи. Захований в більшій частині тип Славянина; спокійний, не задрісний характер селянина; надзвичайна любов його до праці коло землі і до свого рідного кутка; чудова пісня, повна смутку і жалю; однаковість звичаїв і стремління; подібність історичної долі — отсе все те, що лучить, що зеднує Білорусь і Україну. Доля їх в минулім — боротьба з Москалем та Ляхом і тяжка неволя, яку накидували на них сі два більше щасливі сусіди — се те, що поза очима, але міцно звязує сі дві землі. Аж до сього часу Білорусі заховали в собі спомини про спільні походи проти ворогів, про старе козацтво (пісня: „Із-под Слуцка, із-под Клецька ідзе сіла мала-дзецка” та інші) і його проводирів, а слово „Країна” означає просторий вільний, багатий край, де сходять ся наші ліпші люди.

Ось тому то і на Білорусі і на Україні повставали подібні думки щодо справи національного відродження, тому то формували ся вони в тісамі гасла, відбивали ся в масах тимса-

принцип, не програма, надрукована на папери, а лиш один еґоїстичний інтерес. Виходить, що всі слова про волю і рівність народів, про їх права на відроджене і самовизначне — все те тільки „слова”. Розмалювавши себе барвами тільки що зазначених сьвятих слів, „демократична сусідка”, Польща, захоплює білоруську землю, арештує і гноїть у в'язницях білоруські організації, заводить польську адміністрацію і ярмиць білоруський нарід, як за часів кріпацтва і шляхотсько-жидівської аренди. Виставивши на своїм червонім прапорі ті самі гасла — російська Совдепія насилає на Білорусь советських комісарів, розстрілює визначнійших національних робітників, друкє декрет про прилучене Білої Руси до Москви і т. д. Що несуть з собою представники сеї влади в будуччині, ми добре знаємо, бо мали досить виразні зразки в минулім.

Тому то зовсім не дивно, що тепер вся Білорусь з рідною щиростію відчуває всі радощі і болі, всі смутки і сподіваня, якими живе і дише старша сестра-Україна. Кожний стогін пораненого козака пробуджує в серці турботу, кожний крок славного українського козацтва вперед робить в душі надію на добру будуччину. Щиро можна сказати, що український козак, українське військо б'ють ся і обливають ся кровю не тільки за волю своєї матери України, але й нашої матери — Білої Руси. Коли не буде вільної України, не буде вільної й Білої Руси. — Се є переконанем усіх вірних синів нашої Батьківщини.

Цілком зрозумілим є, що ми, Білоруси, з великим зацікавленем слідуємо за державною працею України, за розвитенем її державних стремлінь — будьто на рідній землі, чи далеко за кордоном, — і простягаючи їй всюди нашу братну руку, викликаємо: „Україна живе і буде жити!”

М. Старицький.

НИВА-УКРАЇНА.

Гей ти, пиво, — в тебе гону
Від Карпатів аж до Лону!
Та широка-ж, як погляну,
Геть укрилась килимами,
Огорнула ся лугами
Й простягла ся до Лиману.

Що-ж то, ниво, лихом збита,
Потом, кровию полита,
Ниньки стало ся з тобою?
Не красуєш ся стогами,
Не пишаєш ся стиртами,
А глушиш ся лободою?

Ой ви, жалібники діти,
Та не вам би й говорити,
Як самі байдуже спали!

Деж ви були? Ваші руки
Завдавали рідній муки,
Репяхами засівали!

Колісь добре я родила:
Вирстала з мене сила
Ворогам на страх і горе!
А тепер я геть дичаю
І не бачу скрутї й краю,
Бо ніхто мене не оре!

Правда, пиво! За сльозами,
Не рушали ми з ралами...
Гайда в поле! Гине нива!
Додаймо до праці руки:
Хоч не ми, то діти, внуки —
А таки дїждуть ся жнива.

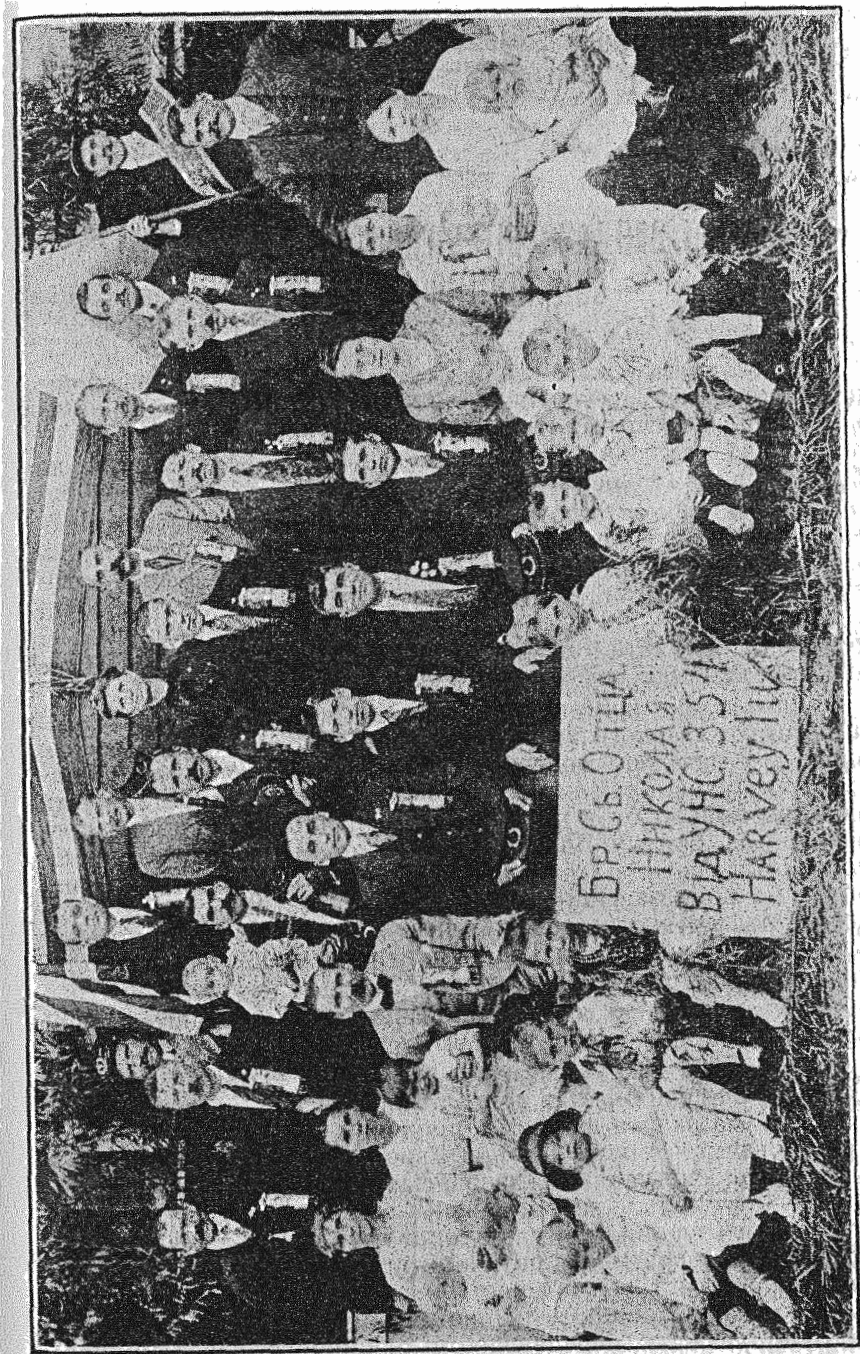
мим вражінем. Спільність ідеї національного відродження, викликана подібними умовами історичного життя, і яка означає подібними прикметами — се те, що лежить в природі білорусько-українських відносин, се ґрунт для взаємної політики. Однак се не все. Сучасний політичний момент і та небезпека, якою загрожують білоруському й українському народам Варшава і Москва, не менше міцно зближують їх одного з другим.

Білорусь є переконана фактами, що коли за попередних часів смертельним ворогом її був російський централізм, „московське самодержавіє”, так нині не менше вороже до неї „великоруське великодержавіє”. Білорусь кріпко держить ся тої думки, що тусаму систему „умерцівлення сепаратистических тенденцій” Білоруси, яку раніше переводили панове Каткови, Победоносцеві та інші, „імже несть числа”, тепер з не меншим жаром ісповідують всі російські партії без різниці, чи вони „красніе”, чи „чорніе”, чи „белие”.

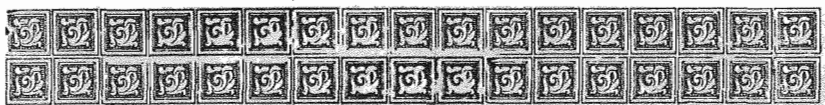
Не менша, а може бути й більша небезпека для Білоруси повстає на наших очах на заході. Замість того, щоби бути вдячній несподіваній припадковости (хто міг думати, що і Росія і Німеччина вийдуть розбитими з війни), яка дала можливість Польщі жити незалежно і займати під сонцем місце, відповідне етнографічній перевазі її людности, сучасна Польща, підмалювавши наново запліснівші ягайлонські скрижалі, на диво всього світа хоче знову примусити вірити в них сусідні вільні народи.

Використовуючи тимчасову слабкість Білоруси, яка не встигла в умовах большевицької руйни зібрати достаточну узброєну силу, вона іде на Білорусь огнем і мечем і нечуванним насильством, удушуючи свідомість народу і денационалізуючи його в жорстокий спосіб, приєднує до себе як „вільний до вільного, рівний до рівного” білоруський народ. „Litwa i Białaruś — to jest olbrzymi teren dla ko onizacyi polskiej” — ось гасло, з яким іде відроджена „вільна Польща” на схід. Обороняючи ся від смертних навалів з двох боків, Білорусь знаходить тільки одного брата, одного політичного спільника — Україну, бо тільки Україна не зрадить, тільки вона зрозуміє і заступить ся за правду і права білоруського народу. Тому тільки з Україною може говорити Білорусь про спільний політичний фронт і державний союз.

Так однак тільки тепер, в часах тяжкої боротьби за свою волю і за свій добробут, зрозуміли ми, що „брати-Українці” для нас, Білорусів, не тільки щире привитане, але й ціла політична програма. Раніше, коли реальні можливости для нас були далеко, коли справою було лише визнане кличів, голих принципів — круг наших прихильників був дуже великий. Тепер же, коли настав час до здійснення наших плянів, до признання *de facto* наших інтересів, коли надійшла хвиля, що треба послужити ся для нас усім тим, на що ми маємо права — майже всі наші „принципіяльні прихильники” зробили ся нашими фактичними ворогами. Виходить, що зобов'язує не

Братство св. Николая, від. 354 У. Н. С., в Гарвей, Ілл.

А. Хомик.

РОЛЯ І ЗАВДАНЄ ІНТЕЛІГЕНЦІ У ВСЕСВІТНІМ СОЦІАЛІСТИЧНІМ РУХУ.

Поняте самої інтелігенції дуже обширне. Вона фактично не є одноцільною суспільною клясою, а радше належить — відповідно до свого соціального становища, до вихованя — до різних суспільних кляс: до фєвдальної аристократії, до буржуазії, до селянства і пролетаріяту.

Одначе так як в природі не можна між поодинокими родами і видами живих сотворінь означити докладних відріжняючих прикмет через те, що один вид чи рід має від другого перехідні форми, які тільки затемнюють схему морфологічної й анатомічної будови, таксамо між різними видами інтелігенції заходять також перехідні форми, які не позволяють нам на різке їх розмежованє.

Одна тільки прикмета обєднує сих аристократів духа без різниці їх клясового становища: вони є мозком нашої, вони є вицьвітєм загально-людської культури, організаторами людської як духової так і матеріальної праці. Без сього вицьвіту людство попало би в варварство, станулоб на місци, не розвивалоб ся. Будучи одначе організаторами людської праці, вони, інтелігенти, відгравали в історії людства дуже визначну ролю, бо вони завсїди формулували своїми виступами з одного боку, до якого степеня розвинулась дана нація, і з другого боку — вони на кілька віків наперед показували ті шляхи, по яких піде розвій людства.

От у тім лежить величезне значіне всєсвітної інтелігенції для революційного руху на свїті.

Не будемо далеко сягати — не будемо входити в старинні віки, після яких настав довголїтний занєпад, і антична цивілізація була залита східним і північним варварством. Досить нам проглянути тільки історію Европи, починаючи від походів хрестоносців, коли то варварський захід зіткнув ся з висшим культурно, але закростєнівшим в своїй культурі сходом. І ось сей культурний схід дав здоровому, але варварському заходови деякі фрагменти античної культури, результатом чого явив ся розцьвіт романтичної рицарської поезії і збудились думки, неначе зародки релігійної реформи, що на ті часи треба було уважати передвісником пізнішого революційного релігійного руху, отсеї найпримітивнішої стадії соціального

руху. Не важно, що Еразм з Роттердаму, Ульріх фон Гуттен, Мартин Лютер, Мелянхтон, Кальвін належали до найвисшого тоді, упривілюваного стану: фєвдального рицарства і духовенства. Вони своєю діяльністю підкопували може несвідомо привілеї свого стану і тимсамим верстали нові шляхи для людства. Вони вийшли із свого стану, станули висше понад вузкі інтереси свого стану. В даний момент вони не шкодили одначе інтересам свого лицарсько-духовного стану. Як довго серед фєвдалів знаходились мужі сильного ума й інтелігенції, так довго стояв авторитет самого стану в очах цілої нації, в очах других станів.

І тільки тоді, коли культурний провід вихоплював ся з рук упривілюваного стану з приводу дегенерації його інтелігенції; тільки тоді, коли сей стан заkostenів в догматичній непорушности, опанцирив ся формулами конвенансу і тимсамим відмежував ся від широких мас пароду — він зачинає тратити вплив серед цілої нації. І горе тій нації, яка не зуміла витворити інтелігенції серед другого якогось стану, в тім випадку серед міщанського буржуазного стану. Такий парід мусить пережити катастрофи, як ми се бачимо з Польщею.

В Англії і Франції, пізнійше в Німеччині ми бачимо, що моральний і культурний провід нації бере безпосередно інтелігенція вже буржуазного походження і ми зауважуємо, що те все, що живе і здорове, діяльне й енергічне зпоміж аристократії, перш за все аристократична по походженю інтелігенція, дезертирує із свого стану і переходить в табор молодшої, здоровійшої і більше революційної інтелігенції буржуазної. Се ми бачили із англійської і французької революції. Серед енциклопедистів 18-го столітя, які ідейно підготовили французьку революцію, бачимо багато аристократичних імен побіч плебейських, які дружно підготовляють революцію. З хвили, коли розпочинаєть ся така дезерція, справа даного стану програє на віки і він не може вже дійти до первісного значія, хоч і стараєть ся вратувати своє становище шляхом контрреволюції. Контрреволюція отже не є ознакою сили, але ознакою слабости і занепаду даного стану чи даної кляси, яка скорше чи пізнійше мусить з історичною фатальностию стратити провідну ролю серед своєї нації.

Французька революція, організатором якої являєть ся вицвіт народу — інтелігенція — без ріжниці свого станового походження — посунула розвій французької нації, а за нею також розвій цілого людства на висший щєбель. Нею був знищений середньовіковий фєвдалізм і почалась організація людської праці на цілком других юридичних, соціяльних і економічних підвалинах. Буржуазії потрібно було знесеня станових привілеїв, увільнення закріпощеного, привязаного до землі селяцтва, щоби мати свобідні руки для організації капіталістичної прєдукції. Предстаники буржуазії мусіли отже формулювати цілком інакший як доси кодекс цивільного, приватного і карного закона, проводячи скасоване станових привілеїв,

скасоване цехів і зрівнане всіх перед одним, для всіх обов'язуючим кодексом. На місце станів виступають тепер тільки соціальні класи, бо аристократія або пристає до буржуазії, побільшуючи її кадри, або коротає свій вік, як невдоволений сучасним станом річий із зверненими в минувшину очима гідальго, яко пережиток завмираючого стану. Титул йому лишається, але він його до нічого не управління: що найбільше, він його може продати, оженивши ся з якогось без ріжниць конфесії богачкою.

Як звісно, авторитет переможця стоїть дуже високо. Переможцем з французької революції вийшла буржуазія і от тому на її услуги відтепер пійшла ціла інтелігенція, цілий вицьвіт нації без ріжниць свого походження. Та буржуазна революція визволила багато культурних і умових сил серед пролетаріату і селянства, серед якого появилось дуже багато великих талантів, а навіть геніїв, які своїми технічними винаходами, своїми науково-теоретичними дослідями, своїми мистецькими високої марки творами піднесли незвичайно високо матеріальну і духову культуру, причиняючись до піднесення продукції. Вони створили так звану буржуазну культуру. Однак так звана буржуазна культура по своему походженню не є чисто буржуазна, бо на її створення складалась не тільки буржуазна по своему походженню і по своїй класовій приналежності інтелігенція.

Що більше, чим далі йшов розвій капіталістичного розвою, тим далі йшла класова диференція, і ось витворили ся сильні кадри так званої професійної, технічної інтелігенції, яка таксамо, як пролетарі, що продають фізичну свою працю, продавала тільки свій організаторський досвід і свій розум на ринку праці і таксамо, як вони, була експлуатована капіталом. Повстала ціла класа так званої трудової інтелігенції, організаторки людської праці, інтереси якої ближші є до інтересів пролетаріату ніж до інтересів власника-капіталіста. Класову свідомість трудової інтелігенції, особливо висшої адміністрації, директорів фабрик, копалень і залізниць, інженірів, штигарів і т. д. затемнювала досить висока платня з боку власника-капіталіста, який мав у тім свій інтерес, аби, приносячи данайський дар інтелігентним працьодавникам, тимсамим розбивати єдність між ним і фізичним робітником. Однак се вдалось тільки там, де між фізичним робітником і умовим була дуже різка ріжниця щодо культурних вимог і навичок. Се вдалось особливо в Росії, де і трудова інтелігенція і пролетаріат тільки поверховно, із брошур, засвоїли собі закони соціальної науки, де класова свідомість трудової інтелігенції і пролетаріату не є свідомістю, а тільки соціальним інстинктом.

От тим то пояснюється трагедія трудової інтелігенції. Провідники московського большевизму на самім початку т. зв. соціальної революції „зорентувались на хама”, на найдикші інстинкти нерозвиненого пролетаріату і хотіли перескочити історію, думаючи, що їм зараз же негайно вдасть ся заве-

Товариство Український Хор в Джерзі Сіті, Н. Дж.

сти соціалістично-комуністичний лад, відсунувши від співробітництва організатора праці, „трудова інтелігенцію”, називаючи її „соглашательською” і „контрреволюційною”. Рядовий дикий московський пролетаріят зрозумів „соціалізацію” так, що можна здирати з „буржуя”, т. е. переважно трудового інтелігента, пальта, кальоші і виймати з кишень зароблені ним гроші, і що настане соціалістичний рай, коли директорів фабрик і заводів, інженірів та висшу адміністрацію вивезеться на тачках.

Не без вини і трудова московська інтелігенція. Вона була поверховно тільки соціалістична і революційна, але в дійсності відсувалася від організації пролетаріату, не виховувала його, служачи занадто широко інтересам капіталіста, котрий не мішався до заряду підприємством, полишаючи вільну руку висшій адміністрації. Та адміністрація одначе обходила ся з робітниками грубо, уживала московської „трохетажної словесности”, фізично зневажувала навіть старих робітників, через що тратила свій вплив і моральний авторитет. І се робила трудова московська інтелігенція тоді, коли програмово вона належала до соціалістичної партії, але не мала соціалістичної психології, свідомости спільности інтересів пролетаріату і трудової інтелігенції. Обі сі продуктивні класи, позбавлені царом політичних прав, здеморалізувались і відокремились від себе, і наслідки явились фатальні. Коли прийшло до перевороту і не стало морального стриму для диких інстинктів, які визволили ся, мусіло прийти до катастрофи, так званої диктатури пролетаріату, яка зруйнувала і пролетаріат і трудову інтелігенцію. Московська трудова інтелігенція проти свого власного інтересу перейшла на бік контрреволюції, а пролетаріат, замість того, щоби продукувати, записав ся до червоної армії, випустив з'рук молот, замінивши його кулеметом, бомбою і крісом. От у тім ціла трагедія московської большевицької революції, що ані трудова інтелігенція, ані московський пролетаріят не доросли до розуміння самих принципів соціалізації.

На заході — в Німеччині, Франції, Англії, Америці, Італії, капіталістам не вдало ся розірвати єдиного фронту між трудовою інтелігенцією і робітничим пролетаріатом, тому, що трудова інтелігенція, як і пролетаріат, стоять на висшім щаблі розвою. На заході трудова інтелігенція знає, що не є її обовязком боронити егоїстичних інтересів самого капіталіста-власника, але виключно інтересів самого промислового підприємства, яко цілости, інтересів самої продукції, інтересів праці, а не інтересів капіталу. Трудова інтелігенція на заході сама причинилась до організації пролетарських мас, беручи за весь час соціалістичного руху провід у боротьбі праці з капіталом. І ось ми бачимо на заході, що там авторитет трудової інтелігенції стоїть дуже високо серед широких пролетарських мас, і большевицька агітація трафляє тільки до умів „люмпен-пролетаріату”, але не до умів зорганізованого, класово свідомого і дисциплінованого пролетаріату.

Революційна філя, спричинена економічним розвалом, угляною кризою, а що за тим іде, кризою продукції всіх предметів першої необхідности, проносить ся по цілім світі. Світова революція йде, поступає наперед дуже величезними кроками; тільки вона не відбувається в таких диких, анархічних формах, як большевицька. Не дивлячись на се, вона далеко глибша ніж в Росії, і буде мати більше далєкосяглі наслідки ніж в Росії: вона змінить цілком соціяльний уклад життя і розв'язе цілий комплекс замотаних питань національної, соціальної і політичної натури. Як уже тепер видко, мусить прийти до соціалізації комунікаційних доріг у всесвітнім мірилї. Соціалізація залїзниць мусить потягнути за собою соціалізацію всіх копалень угля і металевї, особливо залїзної, промисловости також у всесвітнім мірилї, бо робїтництво, яке стоїть під проводом трудової інтелїгенції, не дасть ся заспокоїти ніяким підвишеном платні і щораз то більше буде поглиблювати ту економічну кризу, яку через свою імперіалїстичну політику викликала буржуазія, щоби довести її до повного банкрутства.

Розпочалась гігантська боротьба, в якій веде провід найвищий вицьвіт світової інтелїгенції.

І ось ми зауважуємо тепер, що таксамо як за французької революції станули по боці буржуазії найінтелїгентніші уми без ріжниць походження, причім давала ся зауважувати дезерція живих і прогресивних елементів аристократії на бік тоді революційної буржуазії; таксамо тепер дезертирують живі і прогресивні елементи буржуазної з походження інтелїгенції на бік революційного пролетаріату, ясно бачучи, в чїїх руках спочиває доля людства.

І се психологічно цілком зрозуміле. Правда інтелїгенція, інтелїгенція, котра працює, не має виключно класових інтересів, але перш за все інтереси праці і культури. Раз повстала інтелїгенція, отся правда аристократія духа, то вона ніколи не дасть собі видерти культурного, політичного, соціального й економічного проводу; завсіди хоче бути регулятором життя. Трудова інтелїгенція, як фанатик праці — не має матеріальних маєтків, але має за те інтелект і дуже добре розуміє, що без неї людство не обійдеться ся, в яким би соціяльнім устрою воно не жило.

А саме ті симптоми, що всесвітня інтелїгенція без ріжниць класового походження покидає буржуазні класові позиції, показують, що роля буржуазії кінчається ся, а починається історична місія широких пролетарських мас.

Сей безперечний здвиг на ліво з боку всесвітньої інтелїгенції повинні взяти собі під увагу наші політичні провідники, і зрозуміти, куди їм орієнтувати ся. Нехай їх не відстрашує контрреволюція. Вона ще більше жалка і безплідна ніж контрреволюція по французькій революції. Наглядний доказ сього маємо на Мадярщині. Зусиллям інтернаціональної інтелїгенції, яка має в своїх руках такий грандіозний апарат, як

преса, вдало ся повалити малярську контрреволюцію за не цілих три тижні. З рішучою позицією всесвітнього пролетаріату мусять рахувати ся також реакційні круги, що зібрались на мировій конференції в Парижі.

Ціла політика, очевидячки, іде на ліво навіть з боку мирової конференції, де всеж таки сидять інтелігенти, яким інтереси людства яко цілості далеко дорозні ніж інтереси одної класи.

Тим більше дивує нас становище деяких кругів нашої інтелігенції, які, не вичуваючи історії, думають, що правий курс в українській політиці, всякі компроміси з московською, польською, чи румунською реакцією, всяке кокстование до „упавших богів” в роді Денікінів, Колчаків, Сазонових служать справі українського народу.

З реакціонерами і контрреволюціонерами нам не по дорозі, таксамо, як не по дорозі з большевиками, отсими дезорганізаторами праці і продукції.

Вол. Залозецький.

ВНУТРІШНА І ЗОВНІШНА СИЛА РОЗВОЮ.

Фільозофічно-суспільний нарис.

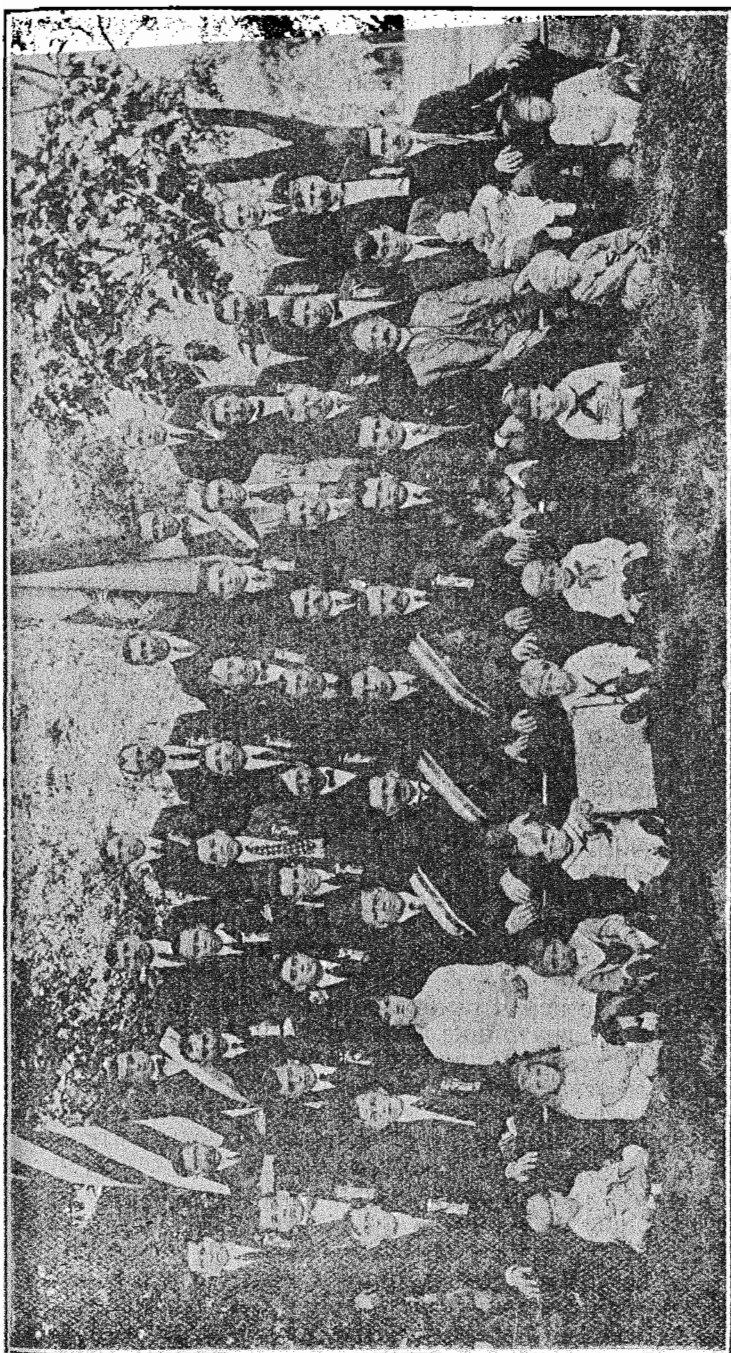
Нинішній спосіб думаня так привик глядіти на явища докола нас лише по їх поверхности, що нам брак прямо органів душевних до спостеріганя і розуміня їх внутренішности. Ми представляємо собі суть явищ яко механічний процес розвою, цілком не питаючи ся про ті первісні, моторичні сили, які не тільки їх спричинюють, але також порушують та кермують.

І се є причиною тяжких і безперестанних помилок; се є дальше причиною нашої пасивности супроти явищ, нас окружаючих; се є причиною того, що ми розуміємо свѣт таким, яким він нам здаєть ся; ідемо сліпо з його течіями, не оглядаючи ся майже цілком на наше відношене до свѣта.

Се відношене до свѣта, яке-б воно не було, є підставою житя, є одним з найважнійших лучників між одиницею і все-свѣтом і на тій реляції спочиває все жите одиниці, котрої духова організація домагаєть ся певного свѣтогляду.

Заки однак звернемось до теперішного нашого духового стану, розгляньмо ся коротко у всесвітній історії і запитаймо, як представляло ся те відношене одиниці до все-свѣта.

Уже старинний грецький свѣт виробив собі гармонійне відношене одиниці до космічних сил і явищ. Гармонія душевних і тілесних основ житя — причім всеж таки перевага матеріяльних підстав — є основна гадка грецького свѣтогляду. З нього вийшла ся висока естетична культура, котрої погідну

Товариство „Згода”, від. 62 У. Н. С., в Філадельфії, Па.

та заокруглену стійкість і гармонію подивляємо по нинішній день.

Новий елемент в сей грецький світогляд, котрий став основою цілої античної культури, внесло християнство. Крайній суб'єктивізм, винесене духового життя на перший план і підчинене йому всіх явищ — є заслугою християнства. Але поруч з тим іде інше значіне одиниці, котра стає духовим осередком сього світа. В античному світогляді одиниця була тільки гармонійною частию всесвіта без якоїнебудь висшедуховної вартости. Вона була частию природи, була об'єктом так, як і кожне явище, її оточуюче. І се рівнопоставлене одиниці з природою зістало переможене християнським світоглядом. Одиниця стає чимсь більше ніж об'єктом, що підпадає під права природи; християнство відкриває в людині її внутрішню-духову вартість, відкриває в людині — суб'єкт. Се відкрите духово-чутевого ядра в одиниці, котре наступило не за одним махом, але йшло поволи, почавши з неоплатонізму, аж до пізнього середновіччя в схоластиці Томи з Аквіно і релігійній містиці — се відкрите духовости людини є великим надбанем в розвою людського духа і є до нині одним з найважливіших компонентів нашого духового життя. Якраз середні віки, котрі донедавна уважали „темним періодом” в розвою людства, витворили сю нову духову підставу, на якій ще нинішній світогляд опираєть ся.

І в новітніх часах нераз звертались одиниці до сих часів висвободження духового значіння чоловіка. Декарт і Спіноза, сі оба апостоли нової філософії, сягають своїми коріннями глибоко в середновічний світогляд. Але попри сім ще одна ціха характеризує модерний світогляд, — се зворот до світа, до дійсности, котрий, почавши від Бакона, кінчаючи філософами природи минулого століття і їх теорією еволюції та матеріялістичними соціяльними науками, творить одну нерозлучну цілість новочасного світа. Сі послідні течії зросли до величезної сили при кінці ХІХ. століття і витворили сю матеріяльну культуру, серед котрої ми і нині ще жиємо і котрою ми оточені.

Стоїмо отже перед глибоким дуалізмом: з одної сторони — спіритуалізм і внутрішнє жите одиниці; з другої — крайній матеріялізм, в котрім одиниця сама по собі, її психічна вартість, тратить всяке значіне. І коли ми під тим кутом будемо розбирати теперішність, то не одно явище стане нам дещо ближшим, не одно явище суспільне, політичне, житеве набере інших красок, стане не тільки чимсь даним, але ми самі потрафимо — бодай в приближеню — знайти відповідну сполуку, відповідне відношенє до життя — як власного так і цілости життя — а о се означене власне нам ходило.

Ми вийшли з заложеня, що в цілім розвою можна розрізнити дві сили: зовнішню і внутрішню. І не тяжко догадатися, що під ними розуміти. Ми слідили за ними — але таки найлекше добачити їх в теперішности, а дуалізм, котрий ми висше спостерегли, в наших часі ясно нам представляє оба

напрями. Але не легким стає рішення, хоч одно стає нам нині по досвідках довгої війни яснійшим: ми відійшли задалеко — або може і зовсім від сеї внутрішньої сили і ступаємо або ступали через чотири кроваві роки лише по силі зовнішній. І є майже біологічною правдою, що кожне ество в собі самім носить зародки смерті — або іншими словами: само через себе гине. І се тут дасть ся примінити.

Чи війна не означає самогубства доведеної до крайности матеріальної культури? Се думки, які нам мимоволі насувають ся і які набирають глибокого змислу, коли причини всесвітніх війн будемо глибше шукати, ніж у національних, суспільних, династичних чи політичних противенствах. Бо окрім вичислених входять ще інші причини в гру; се ті — часто тяжко зрозумілі причини внутрішньої природи, причини, які обіймають не поодинокі явища, а їх житеву цілість. Розглядаючи вже нині результати глибоких переворотів та перемін, приходимо щораз то більше до переконання, що в теперішніх світових подіях борються ся два напрями — а саме ті, котрі ми зазначили: зовнішня сила — то є сума матеріально-технічних здобутків минувшини; і внутрішня сила — се духовна конституція одиниці — котра пробудила ся до нового життя і ставить успішний опір матеріальній механізації одиниці і її праці.

Але дещо відбігли ми від теми. Чи не можна з сих коротких мірковань витягнути заключень, котрі були би повні ваги для нашої суспільности?

І дійсно, можна знайти вихід із скрутного і часто безнадійного становища. Але зворот мусить наступити, зворот в орієнтації, та сим разом не політичний, але далеко глибший: зворот одиниці до світа, що її окружає, перебудова його духової структури. Ми жіємо в часах захитаня всіх матеріальних основ. Жите наше, звязане з ними, хитаєть ся, наповняючи нас непевністю, часто знеохотою, і зневірою. Але найбільше даєть ся се відчувати в політично-суспільнім житю, де можна нині щодо нашої суспільности говорити прямо про „політичний песимізм”. Се явище сягає не раз так глибоко, що деякі одиниці вяжуть з політичними констеляціями гамлетівські слова „бути або не бути”, попадаючи однак притім в „гріх похибки”. Бо в парі з тим іде пасивність, знеохота, безпадійність, котра появляєть ся в міру того, як політичний барометер паде в долину.

Сій односторонній орієнтації треба протиставити иншу, котра не рівнає матеріально-політичної чи фізичної сили народу взагалі з його значінем і силою, котра може навідворот плекає і буде внутрішні сили народу і кристалізує їх, поволи підносячи на поверхню. Отже зрозуміне значіня внутрішних сил, духово-творчих та культурних сил народу є першим кроком до осягнення висше згаданого звороту.

Але ще один великий успіх в порівнаню до зовнішних сил приносить нам внутрішня концентрація сил. Се та суверенна независимість, яку дає кожда внутрішньо-духова праця, незалежність від хитких подій теперішности, незалежність,

котра вяжеть ся тїсно з будуччиною і узискуе в сей спосіб одинокую тривалу непохитну підставу. Кожда внутрішньо-духова праця, котра є підвалиною справдішної культури, без огляду на се, чи вона є на суспільнім, науковім, просвітнім полі — є одиноким творчим елементом, що лучить тїснійше одиниці, суспільности і навіть народи в одну велику спільну працю над творенем всесвітньої культури. І з сеї висшої лучности з загально-людською культурою випливають її безконечні можливости, які дає концентрація внутрішніх сил.

Коли вглянемо в перекрій структури нинішних прояв життя, то побачимо, яке зростаюче значіне прибирають духово-творчі внутрішні сили: ми прямо стоїмо під знаменем тих нових струй, котрі в противенстві до старого ладу будять в одиниці її свобідний вільний духовий розвій. І чи наша суспільність має стати тут позаду? Чи не впливає з сього неминучого перевороту новий обсяг глибоких обовязків, чи не набирає кожда індивідуально закрашена культура нового значіння в великій духовій спільности людства?

Причїм се є одинока запорука, яку може дати індивідуальна свобода не лиш одиниці, але і народній чи етнічній цілості, яка при спільній загально-людській внутрішній праці збереже з одної сторони свою питоменність і повну независимість (в противенстві до все нівелюючого імперіалізму), з другої сторони може брати участь у твореню вселюдської культурної задачі.

І ся внутрішня духово-творча сила збудує сама собі, подібно як „душа собі будує тїло” (Сіммель), своє матеріяльне тїло — свою независимість на зовні і питомість власних ціх.

М. Старицький.

НА ПРЮ!

На прю! Без ляку і знев'ри —
За правду, волю й рідний край!
Бо завзяли ся бузовіри
Народ наш винищити вкрай.

Повсюда чад, а ворог лютий
Пекельні бенкетні справляя;
Гнітять наш мозок нескутий
І точить сили наче тля!

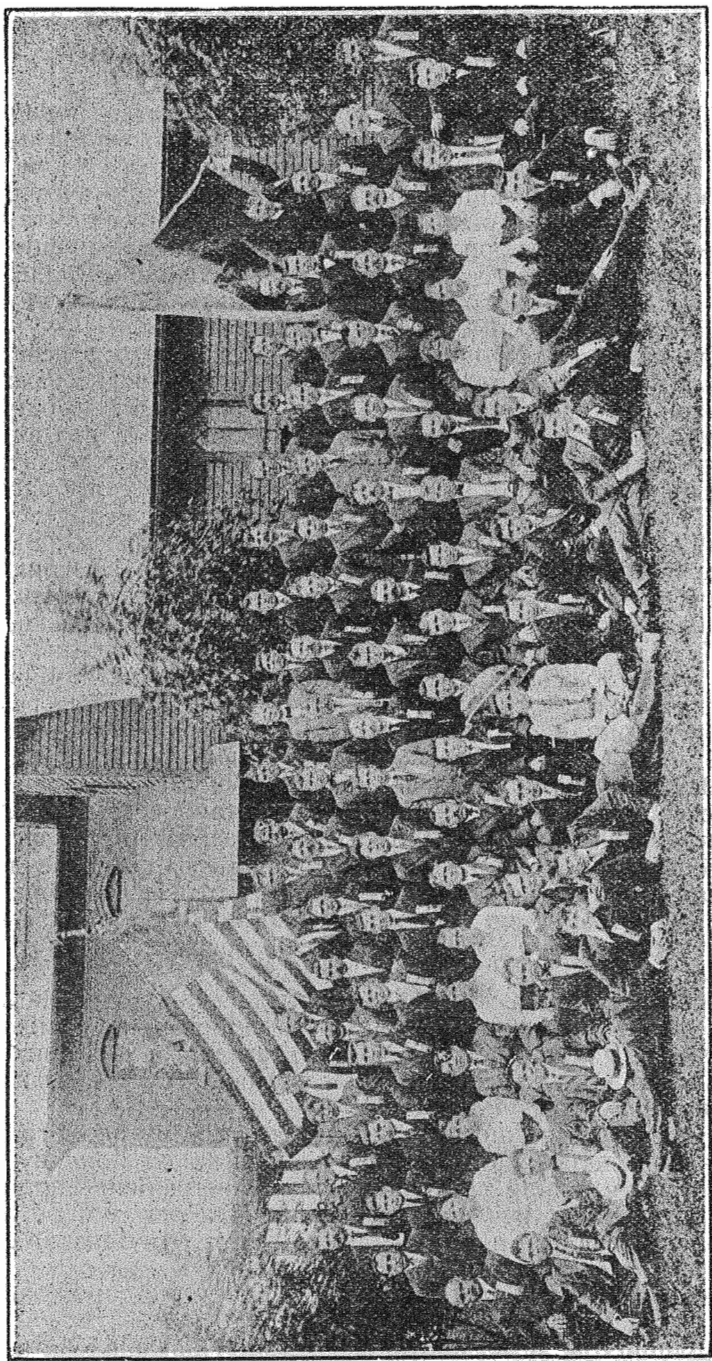
Хоч мало нас, та наша сила
Росте у правді наших дум —
Понесемо-ж ми гордо, сьміло
На вражий регіт і на глум

Новий псалом живого слова!
В ньому не погуба стара,
А світло лагоди, любови,
Братерства, волі та добра.

У гору стяг! Най кат шаліє,
Най тисне нас, та се-ж на мить!
Бо іскру ту сьвяту, що тліє,
Не сила ворогу згасить:

Вона зедна всіх нас докупи,
Дасть силу серию, голові, —
І через скошені трупи
Перейдуть страдники нові!

На прю-ж! До смерті, до загину —
Другого виходу нема!
І хто уникне й на хвилину —
Хай буде проклятий всіма!

Братство св. Николая, від. 38 У. Н. С., в Обурн, Н. Я.

ЛІТАКОМ З АМЕРИКИ ДО ЄВРОПИ.

Чи оплатять ся жертви, які заплатило людство за винахід літаків? — Отсе питане ставить собі кождей свідомий чоловік в теперішних часах. Коли би побіжно представити собі історію розвитку летництва, то можна сказати, що тисячі людей, які згинули при різнородних пробах в цілі підбиття воздушних сфер, ішли зовсім свідомо на смерть. А прецінь ся свідомість не спияла і не спияє їх наслідників. Видко, наука — се щось вишого ніж звичайний житевий інтерес, коли стільки людей радо їй і для неї посвятьчуют ся.

А прецінь минулого року вдало ся щось нового; власне під час нарад мирової конференції в Парижи довершено важного історичного діла, котре може мати більші і благородніші наслідки для потомности ніж отся світова війна, яка видала стільки смільчаків-летунів. І тому сю подію треба згадати та записати її для історії хоч так, як записали її в своїм часі газети. Телеграми з вівторка, 27. мая 1919 р., донесли таке:

„Лісбона, вівторок (телеграма Зєдиної Преси). Здобуток, осягнений через першу воздушну подорож з Америки до Європи, викликав такий запал серед Португальців, якого не затирили від ряду літ. Коли американський надморський літак NC-4 кружляв понад місто Лісбону (в Португалії) і понад ріку Тахо, всьо населене заляло міські площі, щоби дати вислів своїй радости ізза великого подвигу. Гармати гуділи, дзвони дзвонили, а з тисячів грудий виривали ся оклики подиву.

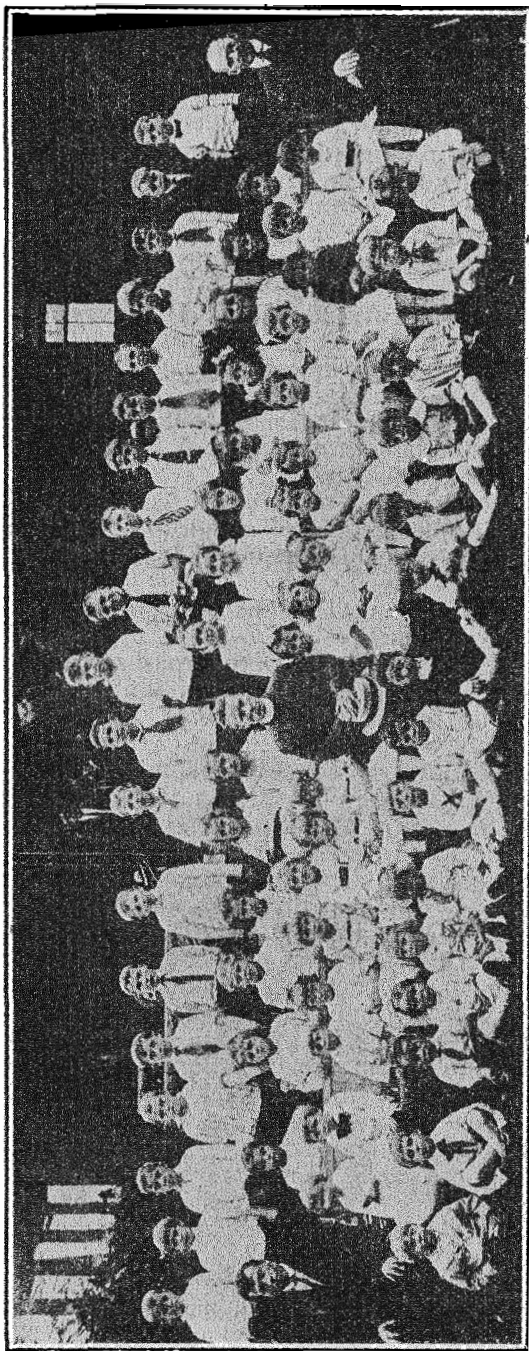
„Цілими днями населене Лісбони очікувало укінчення заповідженої подорожи через Атлянтійський океан, хоч нераз завели ся в надіях, тому, що керманич літака, американський поручник Альберт Ред (Albert Cushing Read) раз-враз доносив, що йому ще не вдало ся направити літака, яким він вже був заїхав з Америки на острови Азори. Тепер люди сміло можуть сказати, що вони дістали нагороду за свою терпелівість.

„Під управою вмілої руки американський морський літак перебув з математичною точностию просторонь поміж поодинокими военними кораблями, уставленими в певних відступах для його безпеки, і маєстатично спустив ня на діл недалеко кружляка Рочестер.

„Богато з тих, що приглядали ся смілому подвигу Американців, не забуло на се, що рівночасно до Лондону (Англія) прибув инший відважний летун, Австралієць Гарри Гокер, якого виратував один данський корабель з моря, куди то він упав був разом зі своїм літаком і вже був близький смерті кілька днів передтим”.

Американський урядовий звіт про сю подорож звучав так:

„Вашінгтон, Д. К., вівторок, 27. мая. Промощуючи першу воздушну дорогу зі Західної на Східну півкулю, американський надморський літак NC-4 під проводом команданта, по-

Молодечий відділ братства св. Николая, від. 38 У. Н. С., в Обурн, Н. Ї.

ручника Альберта Кошінга Реда, заїхав нині дз пристани в Лісбоні, Португалія; є се загалом перша воздушна машина, яка перелетіла власною силою Атлантийський океан.

„Пустивши ся в дорогу з Понта Дельгада, на островах Азорах, вісімнадцять мінут по шестій годині рано після вашиґтонського часу, щоби перебути останну часть своєї задуманої надокеанської дороги з Раковой Біч (Лонг Айленд, коло Нью Йорку) до Плімут в Англії, літак NC-4 перебув простір 920 миль в девяти годинах і сорок три мінутах, задержуючи пересічно скорість 100 миль на годину. Цілий час подорожи з Нової Фунляндії до Лісбони — без вчислення часу на спочинок на Азорах — виносить 26 годин і 41 мінуту”.

Докінчене подорожи Реда наступило дня 31. мая, коли то він прибув щасливо зі стації Фероль в Еспанії до Плімут в Англії.

Так отже пальма першенства в перебуту воздушної дороги з Америки до Европи припадає Американцям. Належить згадати, що Америка й Англія дуже совісно підготовили дорогу, уставляючи на цілїм просторі з Америки до Португалії через острови Азори военні кружляки, щоби забезпечити літаки на всякий випадок. Ся перша подорож була отже цілком удачною.

Але задивляючу новість принесли газети в два тижні опісля. Телеграми звучали:

„Лондон, неділя, 15. червня (телеграма Зєдиненої Преси). Наконечна ціль всіх подвигів, про які мріяли літами летуни, здійснила ся нині рано. Двох офіцирів, капітан Іван Алькок (John Alcock) і поручник Артур Бравн (Arthur W. Brown), злетіли на побережю Ірляндії по своїй першій безперсривній подорожи через Атлантик.

„Іх подорож була без пригод і без непредвидженого випадку — о скільки дотепер мож було ствердити. Се була сьміла проста подорож, перебута в шіснацяти годинах і дванаццяти мінутах — з Нової Фунляндії до Кліфден в Ірляндії, — просторонь, що виносить більше ніж 1.900 (англ.) миль.

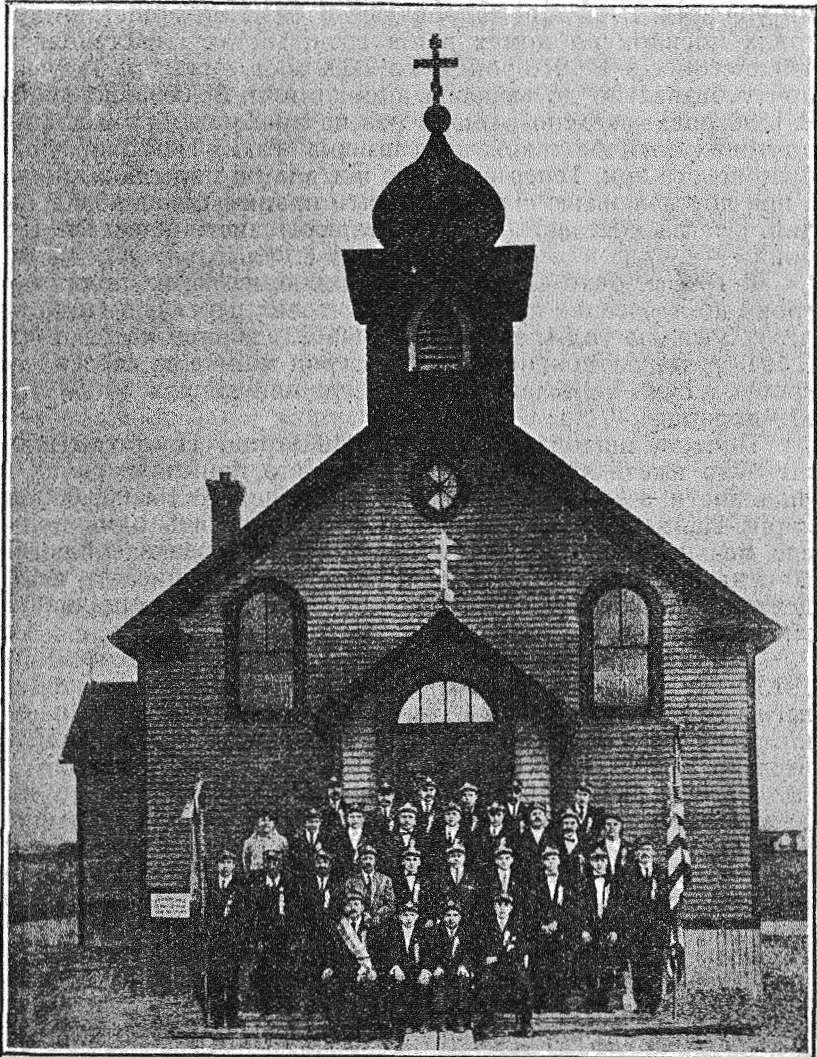
„Але короткий і скромний опис подорожи, що походить від обох летунів з Кліфден, згадує, що се був дивно відважний і очайдушний подвиг. Врака висіла понад океаном, а літак системи Вікер-Ваймі (Vicker-Vimy) то спинав ся в гору, то спускав ся в діл, борючи ся весь час з тим найбільшим ворогом летництва. Літак підніс ся до висоти 11.000 стіп, то знова спустив ся опісля майже над саму поверхню води, а часами оба летуни летіли головою в діл і то лише кілька стіп над водою. Заки спустили ся на сушу, капітан Алькок кружив довкола площі бездротного телеграфу в Кліфден, аби знайти відповідне місце до висіданя. Але не знайшов сухої землі і злетів на мочари.

„Найліпше в той спосіб перслітати через Атлантик” — сказав поручник Бравн, скінчивши сніданє”.

Капітан Алькок і поручник Бравн були оба в службі англійського правительства. Капітан є Англієць з роду, а поручник Американець, роджений в Англії. Оба перебули війну

яко летуни. Алькок служив на Галїполї і там дістав ся до турецької неволї. Бравн служив на французькїм фронтї і дістав ся до німецької неволї. По підписаню перемиря 11. падолиста 1918 р. обох випущено на волю і вони сїйчас взяли ся до дальшої праці. Тим разом їм пощастило ся. Видко, вони вибранці долї.

Заходить питанє, чи отся удачна проба буде мати практичні наслідки. Предвиджують, що незабаром можна буде возити пошту з Америки до Европи і навїдворот протягом двайцяти годин.

Братство св. Василя, від. 87 У. Н. С., при церкві св. Василя в Ленкестер, Н. Ї.

ВЕЛИКАНСЬКІ ЗАДАЧІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЧТИ.

В 1790 р. було в Злучених Державах 75 поштових будинків. В 1918 р. було їх 54,345. Гарне порівняне, неправда? Число поштових посилок доходить 20 мільярдів річно. Щоби як слід сповняти сю задачу, міністерство пошт має під своєю управою 300.000 урядників.

Почтовий відділ американської адміністрації працює день і ніч. Здається, що йому нема пари між другими державними урядами. В 1863 р. запроваджено безплатну доставку поштових посилок по домах в пів сотні містах і настановлено 449 листеносів. В 1918 році було 2.000 міст, в яких доручувано пошту безплатно до мешкань при помочи 35.000 листеносів. В 1896 році заведено перший раз на пробу свобідну доставку поштових посилок також до фермерів. Таких свобідних доріг було всього три. Тепер є більше ніж мільон миль таких доріг, а при доставлюваню сільської пошти працює понад 40.000 людей. „Нагла доставка” (спешел делівері) листів заведена 1885 року.

В 1865 р. було 419 поштових урядів, в котрих приймають гроші до пересилки при помочи поштових переказів (моні ордер). Загалом тоді переслано 1,360.122 доларів через пошту. В 1918 р. майже кождий поштовий уряд займав ся пересилкою гроша, а сума пересланих поштою грошей дійшла до 940,575.- 219 доларів.

Почтову шадницю заведено в 1911 році. Протягом шість літ було вже 6.000 поштових урядів, що приймали гроші на ошадности, а сума тих ошадностей дійшла до 150,000.000 доларів. Найменьша вкладка ошадности виносить один долар, але меньші гроші можна також шадити через закуплюване 10-центових шадничих карток, на котрих прибивається 10-центові шадничі марки. Процент плачений від ошадностей виносить 2 долари від сотки.

Доставу пакунків на американській почті заведено щойно 1913 року. З часом усунено ріжні обмеження щодо величини, ваги і вартости пакунків і тому сей спосіб пересилання пакунків тепер вже загально прийнятий в Америці. В 1918 році переслано 3,000.000 пакунків через пошту.

Від дня 5. мая 1918 року заведено першу правильну воздухоплавну пошту межі містами Вашингтон, Філядельфія і Нью Йорк. Лет межі Вашингтоном і Нью Йорком триває пересічно 2 години, а найскорший залізничий поїзд з Нью Йорку до Вашингтону їде 5 годин. В 1919 році заведено правильне поштове получене при помочи літаків межі Шікагом і Нью Йорком.

Підчас світової війни телеграфи і телефони були також під зарядом поштового уряду.

В 1918 році впроваджено важну новість в доставлюваню поштових пакунків. Правительство закупило велику скількість автомобілевих возів і при їх помочи доставляє вигідно

по домах пакунки, а передівсім поживу по розкинутих господарствах по цілім краю. Система зорганізована в той спосіб, що тягаровий автомобіль бере впрост від фермерів і продуцентів живність і доставляє її до місця призначення, так що навіть не потрібно надавати сього на почтовім уряді. Тепер ся система збільшаєть ся через уживане військових тягарових автомобілів, що служили у війні. Добрий отже ужиток знайшов Вуйко Сем для своїх возів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСЕЛІ (TOWN) В АМЕРИЦІ.

Кождий стейт у Злучених Державах є отворений для організації міст, місточок, чи сіл — загалом осель — о скільки є ще вільні, незамешкані простори. На мапах є позначені малі квадратові площі, названі „township”. Їх поверхня обіймає 6 квадратових миль.

Оселя є одиницею адміністраційною для себе самої. Але є вона також неначе живою особою. Вона може позивати і її можна запізвати перед суд; може позичати гроші; може купувати або наймати поля і площі для загального ужитку; але може також і продавати те, чого їй не потрібно. Таку правну організацію, що має право розпоряджати собою як чоловік, називають корпорацією, а її право — се корпорацийне право.

Коли говорить ся, що місто може щось робити, то треба тут розуміти загал мешканців міста, під проводом вибраних заступників чи урядників.

Місто чи місточко (town, borough) мусить мати одного або більше урядників, котрі в імени міста полагаджують ріжні справи і мають над ними нагляд. Кожду залагоджену орудку треба записати у відповідну „книгу рекордів”, що находить ся під опікою секретаря.

Місточко потребує гроший на будову мостів, або на викопане інших публичних робіт. Догляд дороги належить до управи місточка. Придержане злочинців, виконане вироків мирового судії — се також задача місточка. До всього того потрібно відповідних урядників, платних з міської каси.

А вже найважнійша річ — се журба про просвіту. Місточко мусить удержувати школу одну, або більше. Часом треба поділити округ оселі на більше частий і в кождей части будувати школу. Учителів чи учительок має платити місто. Але щоби сеї справи не мішати з іншими міськими справами, вибирають мешканці оселі свою міську шкільну раду, яка виключно опікуєть ся шкільними справами.

На всі више згадані цілі треба гроший, а сі гроші складають самі мешканці відповідно до вартости землі і їх будинків. З того виходить, що мусить бути відповідний урядник, який оцінює вартість реальностей і вимірює відповідний податок. А дальше виходить також, що податок є в кождім місті чи місточку ріжний — залежно від того, які видатки має громада. Хто купує будівельну площу або дім в якім місточку, нехай на се зверне увагу.

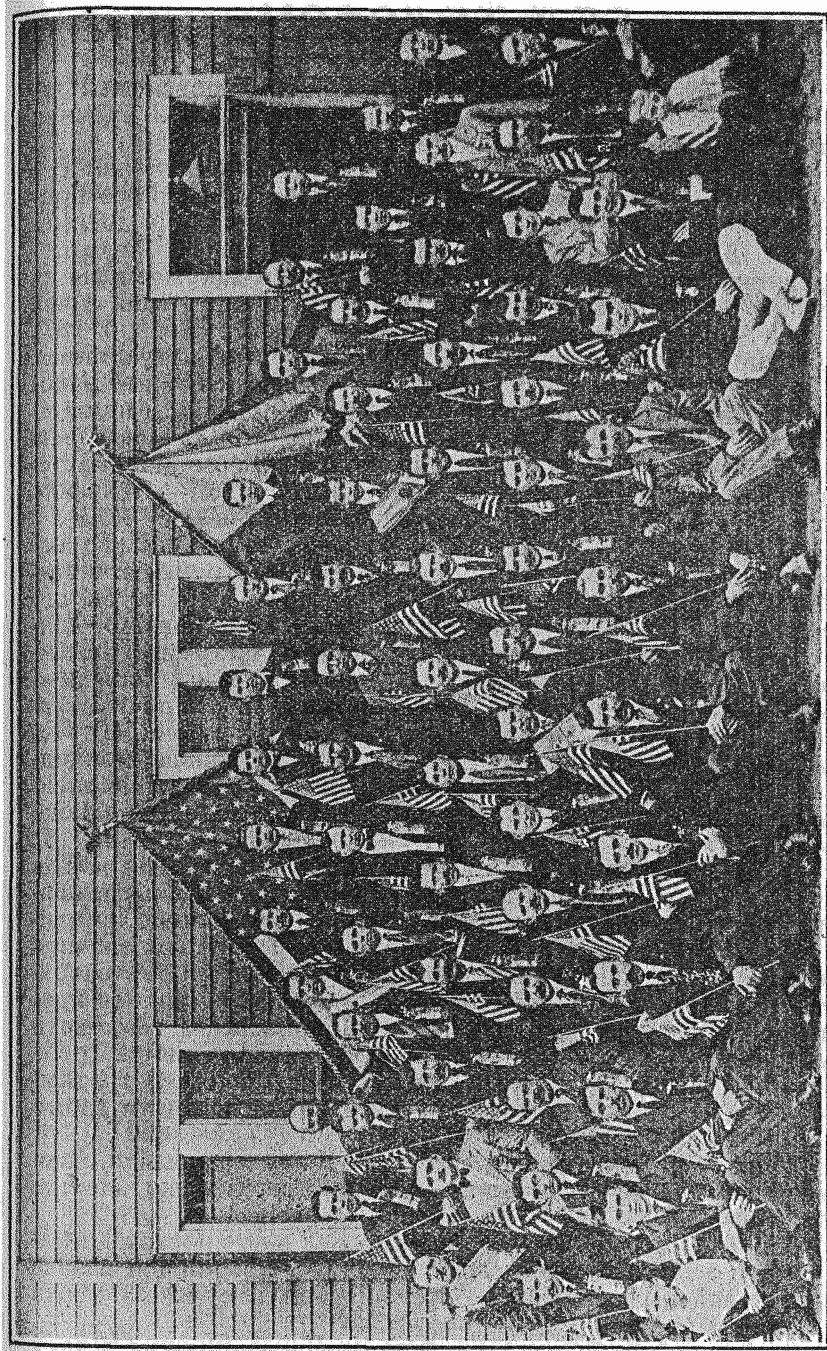
ПРОМОВА ЛІНКОЛЬНА НАД ГРОБАМИ ЖОВІТРІВ.

(На цвинтарі в Геттисбурґу 15. падолиста 1863).

Битва коло Геттисбурґа, яка йшла 1., 2. і 3. липня 1863 р., рішила справу горожанської війни в Америці. Генерал Лі, командант Полудневої армії, піддав ся незабаром генералови Грантови, полководцеві Північної армії. Стейт Пенсильванія закупив 18 акрів землі довкруги Геттисбурґа і там поховано всіх поляглих в бою жовітрів. Цвинтар отворено в падолисті і при сій нагоді виголосив тодішний президент Злучених Держав, Абрагам Лінкольн, свою безсмертну промову.

„Вісімдесять сім літ тому наші предки здвинули на отсій землі нову державу, основану на свободі. Ся держава мала виказати, що всі люди родять ся рівними. Власне тепер ми були заняті великою горожанською війною, яка була пробою, чи отся держава і взагалі кожда держава, основана і здвигнена тим способом, може надовго остоятись. Ми стрінули ся на великім побоевищи сеї війни. Ми прибули тут, аби посвятити частину сього побоевища на місце вічного спочинку тих, котрі віддали своє жите на те, щоби наш нарід міг жити. Дійсно дуже влучно і справедливо ми поступили. Більш торжественним способом не можемо ми звеличати, посвятити й освятити сього місця. Завзяті борці, живі і померші, котрі бороли ся тут, посвятили сю землю так, що не в нашій силі додати щось до сеї жертви, або уймити. Сьвіт мало зверне уваги і не буде довго згадувати про се, що ми тут говоримо; але ніколи сьвіт не забуде того, що вони тут зробили. Тепер є обовязком нашим — нас, живучих — взяти ся за викінчене сього діла, яке вони так благородно довели доси. Тут власне ми маємо приступити до викінченя ршти великої задачі, яка стоїть перед нами; від отсих величаних нами небіщиків ми маємо набрати сьвятого запалу до сеї справи, за котру вони віддали останну дрібку свого одушевлення; тут ми сьвято постановляємо, що їх смерть не була даремною; що в сій державі, при божій помочи, зродить ся наново свобода; і що народне правительство, з волі народу і для народу, не щезне з лица землі”.

Запрягни спершу, тоді й поганяй.
В дорозі товариш мовний стоїть за віз смаровний.
Понів гудьмо, а з попами будьмо.
Не до поросят свині, коли її смалять.
Нема приповідки без правди.
Не квап ся поперед батька в пекло.
Ні з чим до млина, впорожні до дому.
Дурня на голову тручай, а він на ноги паде.
З доброго плота добрий і кіл.

Братство св. Михайла, від. 213 У. Н. С. в Байон, Н. Дж.

БЕЛ ТЕЛЕФОН.

Нема другого приладу в Америці так розповсюдненого, як телефон. Майже кожний дім має його, а великі будинки мають їх по кільканайцять або по кількасот.

Виглядає як забавка — а прещінь, який ужиточний сей винахід. Щойно недавно, бо в 1876 році, придумав його професор Александер Греєм Бел. Молодцем прийшов він до Америки в 1870 р. з Канади. Він шукав за здоровлем. Його попередники були учителями вимови і він сам також віддав ся тому званю. В Канаді вчив він говорити Індіян і тоді почав думати про якийсь „гармонічний телеграф”. Якось в 1871 році запросили його до Бостону, Масс., на учителя глухонімих. За два роки був він вже професором університету і там заложив катедру „фізіології голосу”. Вчив, як розвивати природний дар голосу. Притім він все займав ся своєю давною ідеєю про „гармонічний телеграф”. Але замість „гармонічного телеграфу” він припадково винайшов нове чудо — телефон. Його товариш Тома Ватсон описує сей припадок так:

„Пополудни, 2. червня 1875, ми були заняті щільно нашими давними ідеями. Ми пробували наші інструменти в старій кімнаті на даху. Але щось не йшло; псуло ся нам так, що навіть Бел був знеохочений. Я стояв коло пересилаючого інструменту, а Бел на другім кінці, де другий інструмент відбирав мої депеші в іншій кімнаті. Він щось орудував коло пружин, прикладаючи їх до уха. Нагло закликав Бел в другій кімнаті, а за момент і сам прибїг до мене. „Що ти зробив? Покажи, нехай я подивлю ся!” Він приглянув ся ближше припадковій злучці двох пружин, котрі пересилали безнастанно електричний ток і при помочи котрих я почув його крик з його кімнати.

„Бел відразу зрозумів, що стало ся. Ми пересиділи кілька годин, повторяючи наш досвід і заки ми розійшли ся, перший електричний телефон був готовий. Я мусів лише прикріпити малий барабан на кінці відбираючого приладу, злучити осередок барабанця з пружиною, приложити трубку на барабанець і говорити в неї. Його думка була приневолити пружину дрожати так, як ідуть голосові дрожання, і викликати електричний ток, який мав скріпляти ся підчас розмови. Треба представити собі одушевлене Бела на вид сього відкриття, тимбільше, що останніх кілька тижнів ми стратили зовсім дармо на гармонічних досвідах.

„Опісля пійшли дальші зворушаючі серце досвіди, заки телефон міг передати точно не лише поодинокі звуки, але цілі слова і реченя”.

Дня 14. лютого 1876 р. професор Бел вніс просьбу до Вашингтону о опатентоване свого винаходу, котрий він назвав „видосконалене телеграфу”. Патент видано йому вже 3. марта того самого року.

В тім році відбувала ся у Філядельфії вистава на згадку сотних роковин независимости Америки. Професор Бел вислав

на виставу лише модель телефону зі своєї робітні. Модель маленький, стояв в однім кутику і мало хто міг його замітити. Аж 25. червня зайшов випадок, який звернув увагу загалу на новий винахід. Професор Бел осьтак сам описує сей випадок:

„Панове Гоббард і Саудерс, які фінансово займили ся справою телефону, наперли на мене, щоби сей винахід був виставлений у Філядельфії. В тім часі — а впрочім ще й до нині -- я не мав ніякого пахилу до економічних підприємств. Я мав тоді школу „фізіології голосу” в Бостоні і тоді якраз відбували ся іспити.

„Я поїхав до Філядельфії, негодуючи на відриване мене від моєї звичайної праці. Я приїхав в неділю, 25. червня. Я був незвісним тоді чоловіком і з пошаною дивив ся на визначні личности, які засідали яко судії на виставі й оцінювали то сей то той предмет. На кінці прийшла черга і на мій предмет. Але заки ще вони дійшли до мене, оголошено, що сьогодня не буде вже більше оцінок, бо судії перемучені. Се означало, що телефон не буде огляданий загалом, бо я рішив ся їхати назад до Бостону.

„Але несподівано звернув на мене увагу один судія — а ним був ніхто инший, а сам бразилійський цісар, його величество Дон Педро. Я показав йому свого часу спосіб научування глухонімих в Бостоні, опровадив його по нашій школі і, коли він тепер стрінув мене на виставі, пригадав собі мене, подав мені руку і з усміхом запитав: „Пане Бел, як же ваша школа глухонімих в Бостоні?” Я сказав йому, що школа йде добре, і що я приїхав сюди, щоби показати мій винахід, який отсе мав прийти на чергу. „Ану, ходіть зі мною” — сказав він і пійшов вперед. Очевидно, куди цісар, туди пійшли й инші судії. І оглядин телефону не відложено.

„Я не можу говорити багато про сей предмет вистави, хоч він був головним винаходом, на котрім опирав ся телефон в тім часі. Коли би я так не був вивіз свого моделю на виставу, то хто знає, в якім стані находила би ся телефонічна сїть тепер. Але бразилійський цісар був першим, що надав справі розголосу. Я пійшов до мого персилаючого приладу в иншій будинку, приложивши вперед слухавку відбираючого приладу до уха цісаря. Я сказав йому, щоби він так держав слухавку якийсь час, а сам я пійшов на другий кінець дроту. Я почав говорити: „Бути чи не бути — отсе питане”; і так дальше говорив я довший час.

„Я довідав ся опісля від мого приятеля п. Вілліяма Гоббарда, що цісар досить недбало тримав слухавку коло уха, аж нагло закликав: „Боже! таж там говорить”. І він опустив слухавку. Тоді підняв її Вілліям Томсон, а опісля инші судії по черзі слухали, як я вигукував до ніжної оболонки далеко в иншій будинку вистави. Нечайно я почув шелест і гуркіт. До мене зближала ся товпа народу, що йшла за бразилійським цісарем, котрий хотів придивити ся, як виглядає телефон на другім кінці. Всі вони дуже заінтересували ся, але я не міг довше лишити ся і таки тоїсамої ночі поїхав до Бостону.

„Та стало ся так, що хоч судії чули розмову передану тонкою оболонною в слухавці, то однак вони не хотіли вірити, що се слектрика передає голос. Дехто шепнув на ухо, що се є звичайний телеграф зі шнурка — „телефон любовників”, — як його тоді називано, — а голос переходить мехайічно з одного приладу до другого. Але я про се підозріне зовсім не знав тоді, а коли один зі судіїв просив дозволити йому забрати прилад з того місця, я сказав: „Алеж певно, робіть, що вам подобаєть ся”.

„Мій приятель, п. Віліям Гоббард, що прибув того дня з Бостону, щоби мені товаришити, заявив, що він сам зробить, що лише в його силі, аби переконати судіїв. Він не знав нічого про мій апарат, хиба що раз яко мій знакомий відвідав мене в моїй робітні. І хоч він не розумів ся на слектричних приладах, то мимо сього здіймив апарат і дозволив судіям самим осудити електричний дріт під апаратом. В той спосіб вони вкінци переконали ся наглядно, що голос переходить при помочи електрики.

„Сер Віліям Томсон, що був одним з англійських судіїв, розголосив сей винахід в Англії і від сього часу світ увірів в істноване телефону”.

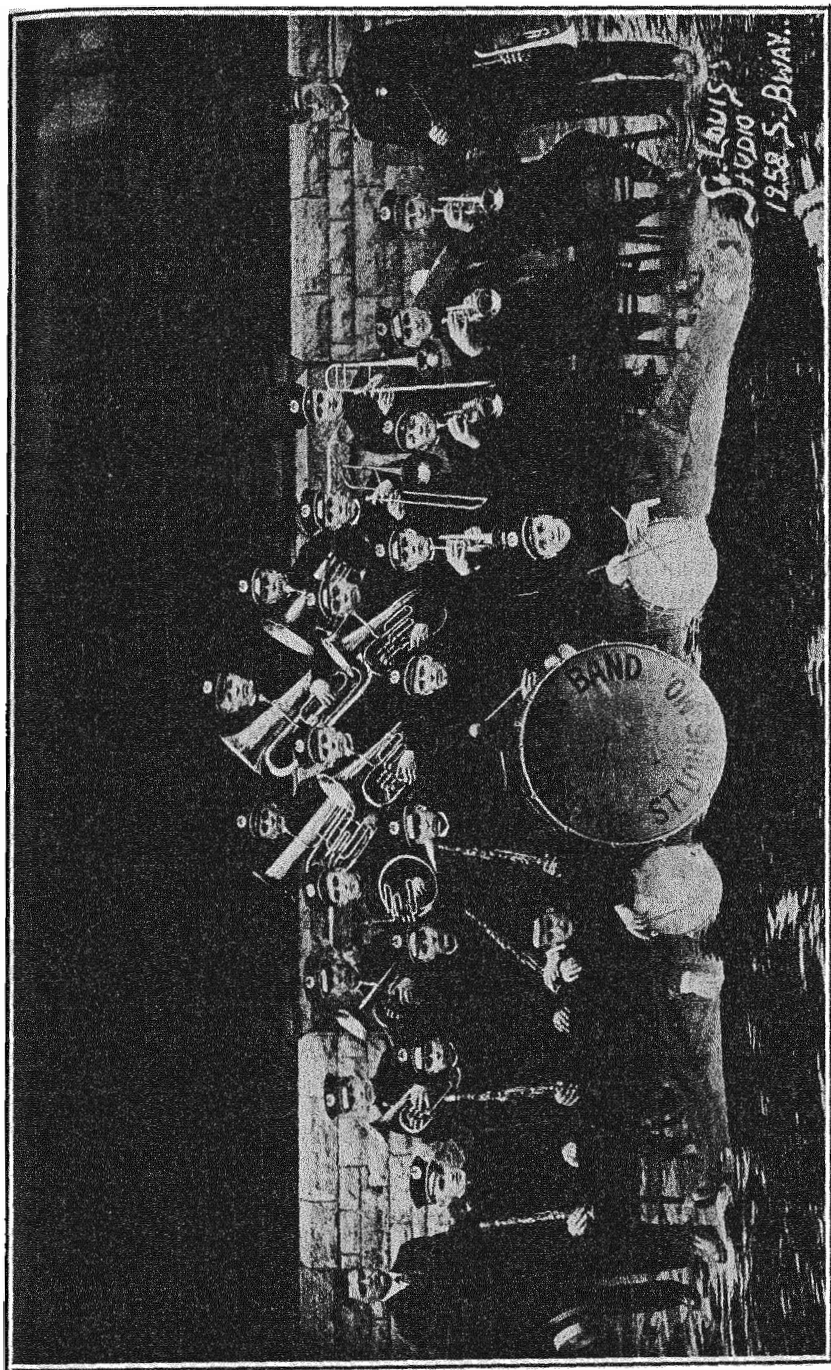
В жовтні 1876 р. перший раз передано телефонічну розмову на дальшу просторонь, межі містами Бостон і Кембрідж, в стейті Масачусетс.

В маю 1877 року один підприємчивий Бостонець умістив в своїм бюрі звичайну слектричну закрутку і в той спосіб получив одним дротом пять банків. В день уживав він сього приладу для розмови, а в ночи для остороги перед злодіями. Се є перша проба передавання розмови з більше особами на одним дроті.

Розповсюджене телефону йшло швидко вперед. В серпні 1877 р. було вже 778 телефонів Бела, а в 1914 році — перед вибухом світової війни - - було в цілім світі 13,500.000 телефонів, з чого около 9,000.000 (отже около 64 процент) в Злучених Державах Америки.

Розвій бездротного телеграфу потягнув за собою і дальший розвій телефону. Придумано вже і бездротний телефон і якраз Америка перша ввела бездротний телефон на своїх літаках. Так отже високо, зпід хмар, може летун розмовляти з людьми на землі.

Коли президент Вілсон вертав з Європи по пернім засіданню мирової конференції в лютім 1919 року, на кораблі „Джордж Вашингтон”, то до нього ужито перший раз ще новішого приладу - бездротного телефону на кораблях. Міністер війни Бейкер вислав йому привіт з Вашингтону на його корабель, що находив ся на морю, два дни дороги від пристани. Чи здійснить ся одначе мрія, щоби телефон подавав також фотографічну знимку особи, з котрою розмовляємо? — Пождім лишне!

Українська Банда в Ст. Луїс, Мо., зорганізована 9. грудня 1918 р.

Натанайл Готорн.

СОСНОВІ ГРОШІ.

За кольоніяльних часів американської історії капітан Джан Гул чеканив гроші для цілої провінції Массачусетс. Се був новий рід зарібку. Бо в самих початках англійської кольонізації всіляка монета була в обігу mezi переселенцями. Йшли золоті й срібні гроші з Англії, Португалії й Еспанії. А що монет тих було мало, то поселенці часто-густо мусіли взаїмно вигоджувати собі своїми обслугами, замість предавати й купувати.

Так, наприклад, коли треба було кому зимової теплої одежі, то він давав за неї шкіру з медведя. Коли хто хотів купити бочілку солодкого сиропу, то мусів заплатити за неї цілу купу соснових дощок. Замість англійських мідяків-фартінгів уживано звичайних куль до стрільби. Індіани знова мали певний рід своїх грошей, званий вампум, роблених з черепашини, і сей дивний рід грошей приймали також англійські поселенці яко сплату довгу. Про ніякі банкноти тоді ніхто не знав. В богато сторонах краю не було навіть на стільки гроша, щоби оплатити проповідників по церквах. І тому вони часто мусіли приймати платню на вагу: рибами, збіжем, вязанками дров, чи там чим иншим, замість сріблом або золотом.

Але населене зростало щораз численнійше, а з тим мусів збільшатись і торговельний оборот; брак гроша давав ся таки добре в знаки. Щоби сьому зарадити, Загальний Суд видав закон, силою якого установив гроші, а то: шілінги, шістьпенси (шістьпенси) і чвертьшілінги (трипенси) на взір англійської монети. Капітан Джан Гул мав вибивати сі гроші, а хто приніс йому срібло на виріб грошей, той мусів заплатити йому за його працю кожний двацятий шілінг.

І почало напливати до капітана Джана Гула всьо старе срібло з цілої кольонії. Срібні папіросниці, ящики, кубки, брошки, поломані ложки, срібні гузики зі зношених плащів, срібні рукояті від шпад, ношених достойниками в суді — всі такі і тим подібні цікаві старі річи йшли до перетоплюючого кітла у фабриканта грошей. Але головну часть грошевого матеріялу становило щире срібло, привезене з полуднево-американських копалень англійськими авантурниками, котрі мало чим різнили ся від звичайних морських розбійників. Властиво се срібло зрабували вони в Еспанців і привезли до Массачусетс.

Коли все те старе й нове срібло стоплено і вибито з нього гроші, тоді нагло появилася велика скількість блискучих шілінгів, шістьпенсів і трипенсів. Кожний з них мав дату 1652 на одній стороні, а на другій образок, що представляв сосну. Звідси то називано сі гроші сосновими шілінгами. А не забудьте, що з кожних двацяти вибитих шілінгів капітан Гул забирав собі один до своєї кишені.

Бетсі зробила так, як сказав батько; вона все слухала батька, не питаючи, на що їй по що так має робити. Але, що батько міг тепер думати, вона зовсім не розуміла. Найвище могла здогадувати ся, що молодий мав би заплатити за неї стільки, скільки вона важить — а в таким випадку се був би дорогий бариш.

„А тепер” — відозвав ся чесний Джан Гул до льокаїв — „принесіть скриню”:

Скриня, на котру показав чеканяр, була велика, зроблена з дубових дощок, сильно окована залізом. Льокаї пробували з цілої сили, але ніяк не могли піднести її. Вкінці мусіли пересунути її по підлозі. Капітан Гул витягнув тоді ключ зі свого пояса, отворив скриню і підніс тяжке віко. І диво! В ній по самі береги було янших соснових шлілнгів, щойно такі з чеканарні. Самуїл Севел почав думати, що його тесть зібрав разом всі гроші зі скарбу в Массачусетс. Се була однак лише чесна заплата чеканяра за його труди.

Льокалі на приказ капітана почали сипати пригорщами шлілнги на одну тереску, підчас коли Бетсі стояла на другій. Шлілнги брєніли раз-у-раз, коли пригорща за пригорщею падала на вагу, доки тяжка і пухка молода не піднесла ся під їх тягаром зі своєю терескою в гору.

„Ось мій сину” — промовив чесний чеканяр, сїдаючи назад в своїм „дідовім кріслі” — „отсе є віно мові дочки. Обходи ся з нею ласкаво і дякуй Богу за неї. Не кожда жінка варта того, щоб її важити вагою срібла!”

КІНСЬКА СТАТИСТИКА.

В 1850 році було в Злучених Державах 4,336.719 коний. Мимо сього, що закладано залізницї, число коний в 1910 році виносило 18,267.020, в 1910 році було їх 19,833.113, а в 1918 році, після обчислення міністерства рільництва, зросло число коний до висоти 21,563.000. Коли близько перед сто літами почали говорити про можливість будови залізницї, тоді проковано коневі скору смерть. Ворожба не лише що не сповнилася ся, але як бачимо, противно, число коний росте. А прецінь у тім часі винайдено біциклї, електричні вози, то що. Обчисляють, що як би міські електричні трамваї заступити кіньми, то треба би 2,000.000 коний. Навіть автомобілі, котрі тепер є в загальнім уживаню не лише для їзди людей, але і для перевозу тягарів, — навіть ті не пошкодили коневі. Бо кінь знайде всюди, а автомобіль ні.

Уживане автомобілів зростає скоро останніми літами. В 1899 році було в Злучених Державах ледви 10.000 автомобілів. В 1905 р. було їх 85.000, а в 1910 вже 400.000. Дальший зріст представляеть ся так: 1915 р. було 1,754.570, в 1916 р. було 2,225.000, в 1917 р. кругло 3,000.000, а в 1918 році 3 і пів міліона.

В Нью Йорку згинуло в 1917 році 119 людей переїханих кіньми, 159 переїханих слектричними возами і 525 переїханих автомобілями. Разом згинуло 803 людей під возами.

Урядники скоро почали міркувати, що грошевий майстер буде мати на тім найліпший бариш. Вони хотіли дати йому навіть добру платню за його роботу, щоби лише він зрік ся сього двацятого шілінга, що його він все побирав до своєї кишені. Але капітан сказав, що він вповні задоволений тим, що має. А він дійсно міг бути вдоволеним, бо він так пильно працював в своїм занятю, що в кількох літах його кишені, його мошонки і його тяжка скриня були набиті сосновими шілінгами. Се мабуть було причиною, що він остаточно справив собі „дідове крісло”. А що він тяжко працював в чеканарні, то се було зовсім на місци, що він справив собі раз вигідне крісло.

Коли грошевий майстер розбогатів ся, тоді молодий чоловік, Самуїл Севел, почав залицятися до його єдиної дочки. Його дочка — я властиво не знаю точно її імени, але назву її Бетсі — сердечна дівчина, але зовсім не була струнка, як то багато дівчат в наших часах. Противно: тому, що вона все зі смаком їла гарбузяні паланиці, пампушки, індіанські пудінги й інші пуританські ласощі, вона виросла така круглолиця і пухка, як сам пудінг. В отсій то круглій румяній Бетсі залюбив ся Самуїл Севел. А що він був молодець чесного характеру, роботящий в своїм занятю і був членом парохії, то чеканяр радо згодив ся на таке.

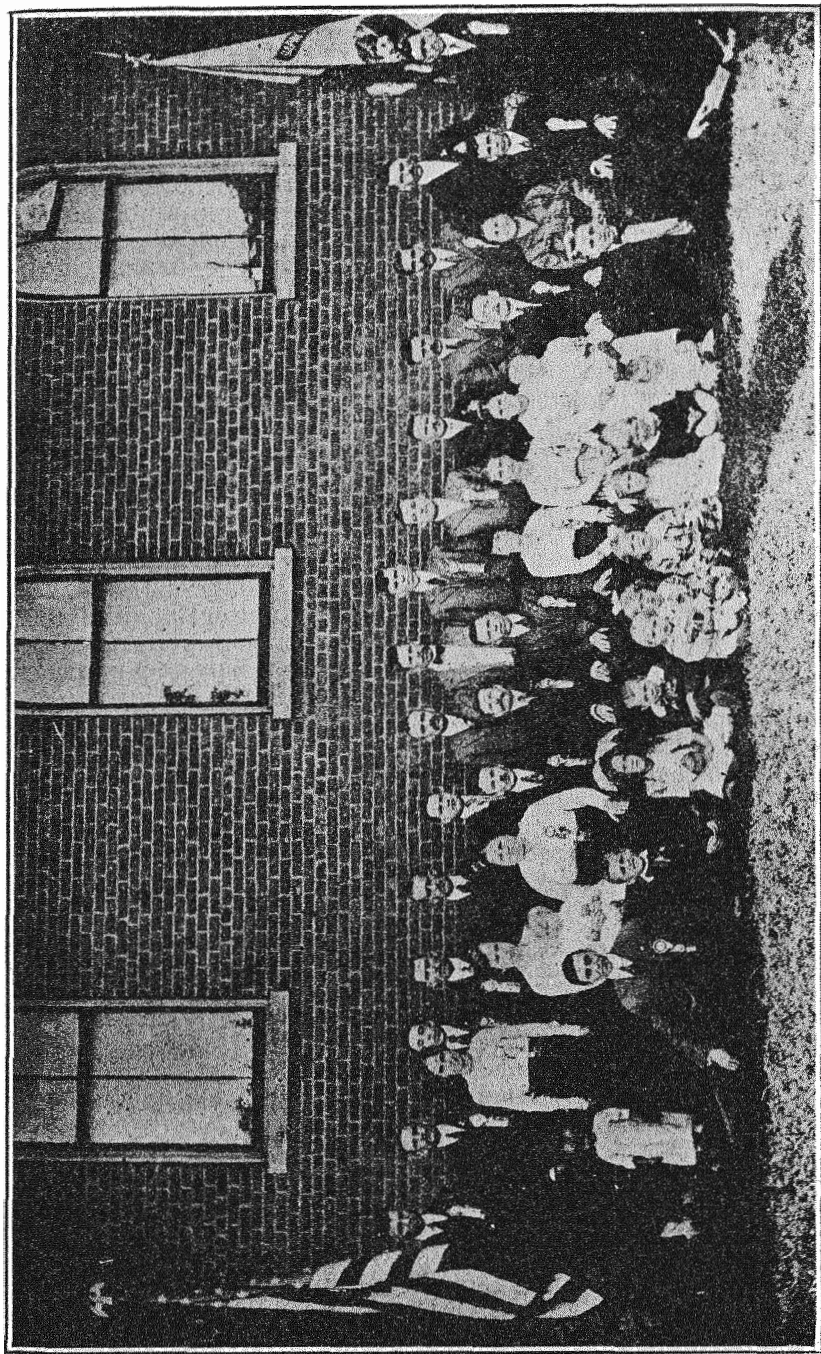
„Так, ти можеш її взяти”, сказав він прямо — „але ти також скоро завважаєш, що се не абиякий тягар”.

В день весіля — треба догадати ся — чесний Джан Гул убрав ся в свій червоний мундур, а всі гузики при нім були зі соснових шілінгів. Гузики при камізольці були з шістьпенсів, а на колінах при його шараварах видніли трипенсові гузики. Так убраний, засів він поважно в своє „дідове крісло”, потонувши в нім цілий — від ліктя до ліктя. На противній стороні між двома дружками сиділа Бетсі. Вона червоніла з цілої сили і виглядала як розцвила півонія або велике червоне яблуко.

Там також був і молодий, одітий в гарний пурпуровий сурдук і золотисту камізольку та ще й в інші прикраси, після пуританського закону і звичаю. Його волосе було обстрижене при самій голові, бо намісник Ендікот заборонив мущинам носити волосе, яке спадало би поза уши. Але проте він був дуже милий молодець; так думали також дружки і сама Бетсі.

Грошевий майстер був також вдоволений своїм зятем; особливо сподобало ся йому се, що він залицяв ся до його дочки з чистої любови і нічого не питав за придане. Коли вже весільні церемонії скінчили ся, капітан Гул шепнув щось своїм двом льокаям, котрі сейчас вийшли на двір і внесли в хату велику вагу з двома тересками. Такої ваги уживано нераз при заміні господарських плодів. Але тепер що иншого мало важити ся на ній.

„Доню Бетсі” — сказав чеканяр — „стань собі на одну тереску”.

Товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 137 У. Н. С., в Істон, Па.

I. Фенімор Купер.

ВАШІНГТОН І ШПИГУН.

Було се на склоні дощового дня в місяці вересни. Великий здвиг офіцерів зібрав ся коло дверей будинку, положеного в самім серці околиці Джерзи, занятої революційними американськими військами. Вік, одіж і достоїнство в поведеню сих борців вказували, що се були офіцери на високих становищах; одному однак зпоміж них оказувано особлившу пошану і послух, а з сього мож було заключати, що він був найвисший. Його мундур був скромний, але зате на нім були пришиті відзнаки визначної військової команди. Він сидів на гарнім кони, темної краски. Громада молодих людей в яснійшій одежи очікувала очевидно його слова і неначе ожидала його розказів. Коли хтось з офіцерів промовив до нього, то не один капелюх повівав у воздуху, а сейчас потім, коли він заговорив, настала глибока тишина і на лиці кожного слідно було побожну пошану для свого старшини.

По своїй промові генерал скинув свій капелюх та вклонив ся поважно зібраним довкруги нього. Йому відклонили ся всі і розбрили ся на всі сторони. Генерал лишив ся лише зі своєю прислугою і з одним прибічним офіцером. Він зіскочив з коня, відступив взад кілька кроків, і глянувши коротко але значучо на офіцера, подав ся до будинку, а за ним і офіцер.

Вступивши до кімнати, призначеної очевидно на його прийняте, він заняв місце на кріслі і думав довго над чимсь, неначе би боров ся сам зі собою. Підчас сеї мовчанки помічник стояв, як би очікував його приказів. Наконець генерал підніс свою голову і заговорив тим низким, спокійним голосом, що виглядав на його природний спосіб говореня:

„Чи прибув уже чоловік, котрого я хотів бачити?”

„Він чекає на ваші бажаня, ексцеленціє!”

„Я прийму його тутки, і то самого одного”:

Помічний офіцер вклонив ся і відійшов. За кілька минут двері знов отворились і до кімнати увійшов тихонько чоловік та станув оподалік від генерала скромно, не говорячи ані слова. Генерал зовсім не замітив його, лише сидів дальше на кріслі і вдивляв ся в палахкотячий огонь. Він думав. Кілька минут проминуло, заки він забурмотів до себе півголосом:

„Завтра треба піднести заслону і виявити наші пляни. Коби лише Бог поблагословив їх”.

Незначний рух, зроблений чужинцем, долетів до його уший; він щойно тоді відвернув ся і замітив, що він не сам в кімнаті. Він вказав мовчки на огонь, куди подав ся чоловік, хоч тяжка одіж, яку він носив на собі радше для непізнаня, і без того захищала його від зимна. Другий лагідний і ввічливий рух руки вказав на порожне крісло, одначе незнакомий вклонив ся чемно і відмовив ся від сеї чести. Наступила знова мовчанка на добру хвилину. Вкінці генерал встав, і отвираючи шафку, поставлєну на столі, при котрім сидів, витягнув з неї малий, але мабуть тяжкий мішочок.

„Гарвею Бірч”, — сказав він, звертаючись до чужинця — „прийшов час, коли наші приятні зносини мусять скінчити ся; відтепер ми на все мусимо бути чужими для себе”.

Бурлака розігнув ковчир свого великого кожуха, в якім було укрите його лице і глянув поважно через хвилю на генерала; опісля спустив голову на груди і сказав покірно:

„Коли се є бажанем ексцеленції...”

„Се є потрібне. Від часу, коли я дійшов до сього становища, яке тепер займаю, я маю обовязок знати багато людей, котрі, подібно як і ви, були моїми орудіями і приносили мені різні вісти. Вам вірив я більше ніж усім другим; я скоро замітив у вас правдомовність і придержуване засад, і я дуже радий, що могу ствердити, що я ніколи не завів ся на вас: ви садинокі знаєте моїх довірочних агентів в тім місті, а від вашої вірности зависить не лише їх поведжене, але і їх жите”.

Він перестав, іначе би застановляв ся, як би то віддати повну справедливність бурлаці; опісля почав дальше:

„Мені здаєть ся, що ви є одним з немногих, котрих я уживав, а котрі були вірні нашій справі; але хоч вас все мали за ворожого шпигуна, то ви ніколи не зрадили ся з тим, чого не вільно було відкрити. Мені, і лише мені виключно є звісне, з якою посвятою ви працювали для свободи Америки”.

Підчас сеї промови Гарвей поволи підносив свою голову зі своїх грудий, аж підніс її так високо, як лише можна було, і випростував ся цілий. Легонький румянець покрив його виски і поволи розширив ся по цілим лицю; він стояв гордо і тяжко віддихав, бо різні чувства розпирали його грудь. Очіма однак шукав він ніг генерала.

„Тепер я почувуюсь до обовязку заплатити вам за ваші прислуги; дотепер ви все відкладали прийняте заплати і через сей час наріс вже тяжкий довг для мене. Я зовсім доцінюю всі безбепки, на які ви себе виставляли... Тут є сто еспанських дубльонів. Ви мусите зважити на убожество вашого краю і тому лише приписати сю низку платню”.

Бурлака підніс свої очі і глядів на лице бесідника; коли сей однак держав ще дальше гроші перед ним, він відступив назад, іначе би гордив мішочком.

„Се не є досить за ваші услуги і нараження, я признаю се” — продовжав генерал — „але то є все, що я вам могу дати; при кінци нашої виправи може я буду міг збільшити сю суму”.

„Чи ексцеленція думають, що я наражував своє жите і викривляв свій характер за гроші?”

„А коли не за гроші, то за що?”

„А що привело вас, ексцеленціє, на поле бою? За що ви виставляете своє цінне жите кожного дня і кожної години на боротьбу і на стричок? Чого то жалувати мене, коли такі люди як ви ризикують цілим своїм істнованем для нашої вітчизни?... Ні, ні, ні! Ані одного доляра з вашого скарбу я не діткну сь: бідна Америка потребує їх всіх!”

Торбина вирвала ся з руки генерала і впала під ноги бурлаки, де вона лежала аж до кінця розмови. Генерал дивив ся постійно в лице свого співрозмовника і продовжав:

„Є багато причин, які спонукують мене держати вас дальше незнаним. Наші становища є зовсім інші. Мене знають яко команданта армій; але ви мусите сходити до гробу з пятном зрадника свого рідного краю. Памятайте на се, що заслона, яка прикриває ваш правдивий характер, не може бути знята за ваших часів, а може і ніколи”.

Бірч знова похилив свою голову, але по нім не було слідно ніякої уступчивости.

„Ви незабаром будете старі; цвіт вашої молодости вже минув ся; з чогож ви будете жити?”

„З отсього” — закликав бурлака, витягаючи свої руки, почорнілі від мозольної праці.

„Але вони можуть вас завести; возьміть хоч щось, аби забезпечити себе на старість. Памятайте на ваші клопоти і труди. Я-ж вам вже говорив, що істноване многих людей залежить від вашої мовчанки; яку-ж запоруку дам я їм про вашу вірність?”

„Скажіть їм” — заговорив Бірч, поступаючи кілька кроків вперед і наступаючи несвідомо одною ногою на мішочок з грішми — „скажіть їм, що я не взяв золота. Се буде запорука!”

Лагідні черти лица генерала перейшли в добродушну усмішку і він сильно вхопив руку бурлаки.

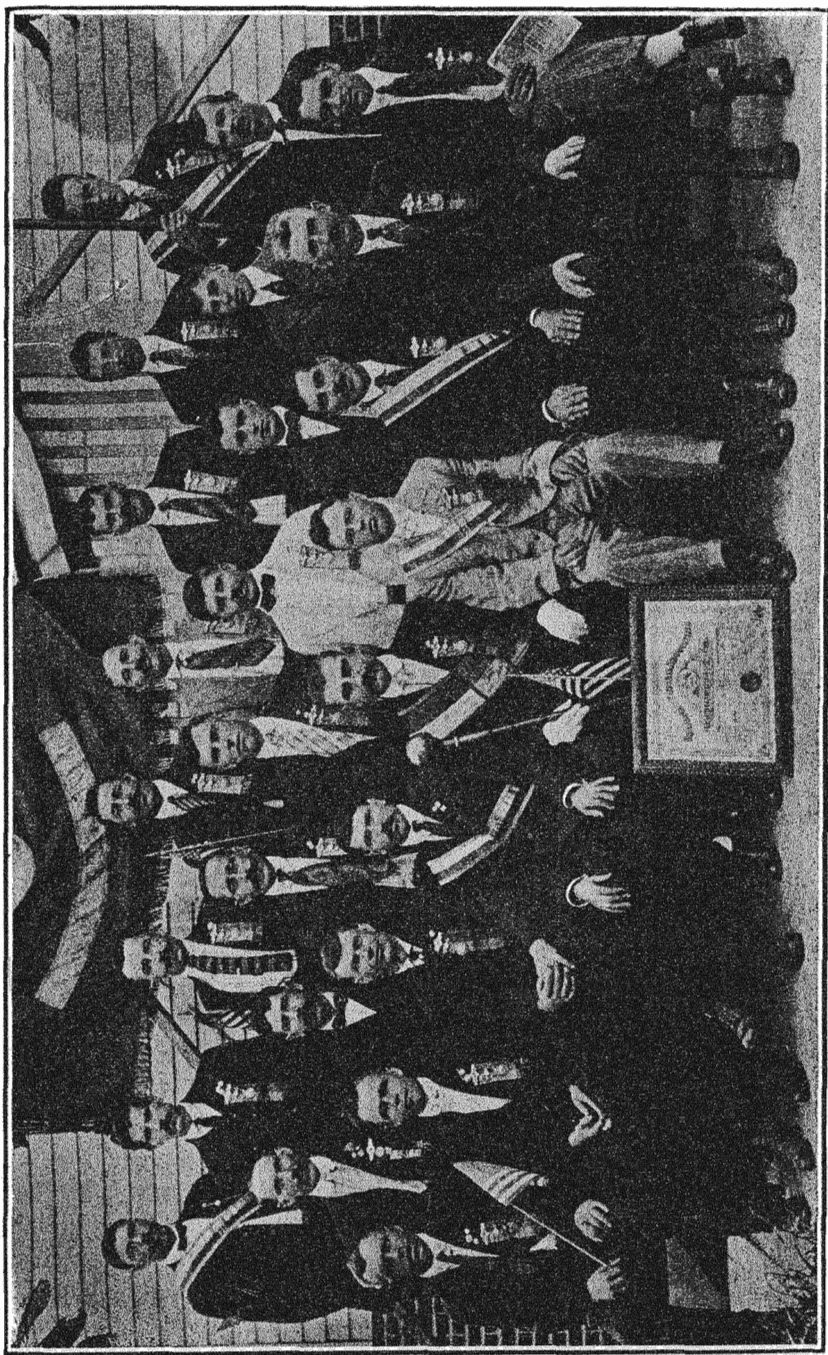
„Тепер справді я знаю вас; і хоч ізза тихсамих причин, які спонукували мене дотепер не виявляти вашого характеру, я і надалше мушу задержати ваше імя в тайні, але приватно, особисто, я можу все бути вашим другом. Коли би прийшли для вас прикрі часи і ви опинилиб ся в безвихіднім положенню, тоді не забудьте зголосити ся до мене. Так довго, як Бог мені дасть, я не забуду поділитись Його дарами з тим, котрий має такі благородні чувства”.

„Я дуже мало потребую в тім житю” — заявив Гарвей; „як довго Бог дає мені здоровле і чесну роботячість, я ніколи не буду нуждарем у сім краю; коли я однак знаю, що ви, ексцеленціє, є моім другом, то се варта більше ніж все золото англійської скарбниці”.

Генерал стояв через кілька хвилин в тяжкій задумі. Він опісля присів при столі, написав кілька ліній на папери і передав письмо бурлаці.

„Сей край буде мати велику і сьвітлу будучність, я мушу се сказати, коли я є сьвідком, як патріотизм перейшов в кров і кости всіх наших людей” — сказав він. „Се мусить бути страшним для такого ума, як ваш, сходити в могилу, ще й напаятнованим яко ворог свободи; але ви вже знаєте, кілько би то людей потратило жите, коли би виявив ся ваш дійсний характер. Неможливо віддати вам повної справедливости тепер, але я без страху повірю вам отсю посьвідку*). Коли би

*) Посьвідка звучала: „Важні політичні обставини, котрі наразили би на небезпеку майно і жите многих людей, були причиною затаєня сього, що сей документ тепер виявляє. Гарвей Бірч був ціяма літами вірним слугою свого рідного краю, без ніякої заплати. Коли люди не можуть, то нехай Бог відплатить йому його посьвятю! — Джордж Вашингтон”.

Товариство „Запорозьська Січ“, від. 355 У. Н. С., в Сент-Джозеф, Мо.

ми ніколи не стрінули ся, то вона може стати в пригоді вашим дітям”.

„Дітям!” закликав бурлака. „Чиж можу я передати мойй родині ганьбу, привязану до мого імени?”

Генерал глядів на важке чувство, яке болючо ворушило грудь чужинця; мимовелі він поступив кроком в напрямі мішочка з грішми. Однак вираз лица його товариша здержав його. Гарвей відгадав намір генерала; він покивав головою на знак запереченя і продовжав вже лагіднійше:

„Се дійсно є скарбом, що ви даєте мені, ексцеленціє; сей скарб є також певним. Є люди, котрі скажуть, що мое жите було нічим для мене, в порівнаню з вашими тайнами. Той документ, про котрий я вам сказав свого часу, що затратив ся, я ликнув був, коли я дістав ся в руки мешканців Вірджинії. Се був одинокий випадок, що я вас ошукав і він буде послідним. — Так, справді, ваш папір буде цінним для мене; може” — продовжав він серед мелянхолійної усмішки, — „по мойй смерти буде звісним, хто був моім приятелем; а коли би ні, то і так не буде нікого, хто сумував би по мені”.

„Памятайте”, сказав генерал зі сильним зворушенем — „що в мені будете мати все тайного приятеля; але отверто, перед світом, я не можу вас знати”.

„Я се знаю, я се знаю” сказав Бірч. „Я знав се, заки я підійняв ся моеї служби. Тепер мабуть востанне бачу вас, ексцеленціє. Нехай Бог зішле свое благословсене на вас!” Він закінчив і поволи посував ся до порога. Генерал супроводив його очима, в яких пробивало ся глибоке співчуте. Ще раз відвернув ся бурлака і, здавало ся, вдвляв ся в лагідні але розказуючі очи генерала з жалем і пошаною, а опісля, вклонивши ся низко, забрав ся.

Американську і французьку армію провадив до бою сьвітлий полководець проти спільного ворога. Війна скінчила ся зі славою, хоч зачала ся серед великих трудностей. Велика Британія скоро опісля знеохотила ся до війни і мусила признати независимість Злучених Держав.

Коли літа минали, то ріжнородні діячі з війни і їх наслідники чванили ся своїми подвигами. Однак імя Гарвея Бірча завмерло серед множества агентів, про котрих загално думали, що вони працювали потайки проти свого рідного краю. Його образ однак часто стояв перед очима могучого начальника, котрий одинокий знав його дійсну вартість. Він кілька разів казав потайки відшукувати колишнього бурлаку, але лише раз вдало ся йому довідати щось про його долю. Іменно донесли йому, що якийсь бродяга з иншим іменем, але з тимсамим виглядом, вештаєть ся поміж нові оселі, які почали численно виростати в новім краю, і що він бореть ся зі старостию і з нуждою. Лише смерть не дала генералови дальше інтересувати ся долею колишнього його повірника. І довгий час минув, коли то він знова дав чути про себе.

ЧУЖОМОВНА ПРЕСА В АМЕРИЦІ.

Управа „Союза чужомовних газет” в Злучених Державах оголосила в червни 1919 р. ось-такі дані про розгалужене чужомовної преси.

Скількість газет друкованих в чужих мовах:

	з того ради-			з того ради-	
	всіх разом:	кальних (соціалі- стичних):		всіх разом:	кальних (соціалі- стичних):
Альбанських	7	0	Мадярських	44	5
Асирійських	4	0	Норвежсько- данських	62	3
Вірменських	17	3	Польських	101	4
Болгарських	5	2	Португальських ...	19	0
Чеських	75	7	Румунських	11	0
Китайських	18	0	Російських	15	7
Хорватських	23	4	Сербських	14	0
Голяндських	22	0	Словацьких	44	1
Естонських	2	2	Словінських	18	2
Фінських	27	8	Еспанських	159	1
Флямандських	3	0	Шведських	81	2
Французьких	48	0	Сирійських	12	0
Грецьких	30	2	Турецьких	2	0
Італійських	212	7	Угро-руських	7	0
Японських	36	0	Українських	10	2
Жидівських	67	13	Велшських	2	0
Кореанських	2	0			
Латинських	3	2			
Литовських	30	3			
			Разом	1.232	80

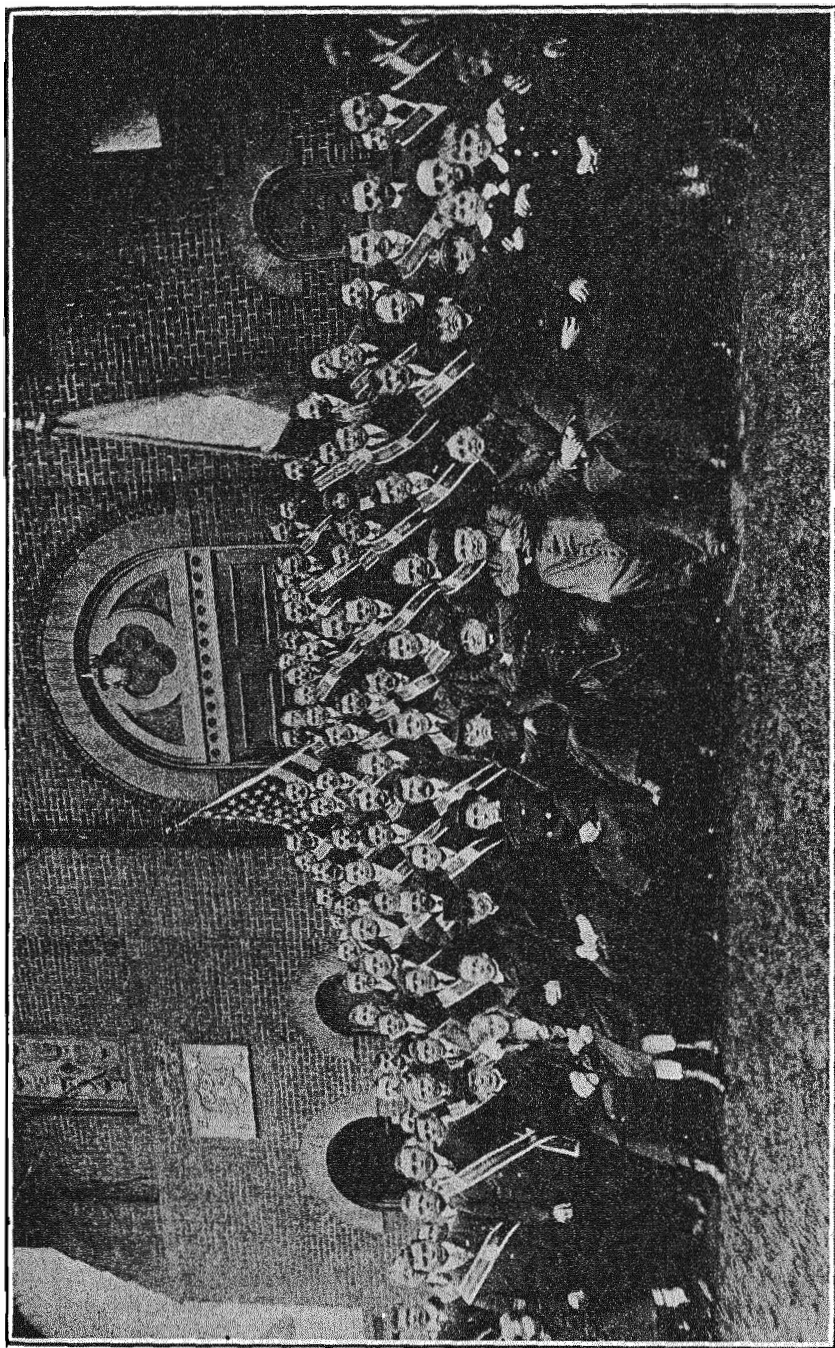
Циркуляція нерадикальних газет виносить около 8 міліонів примірників, а радикальних (соціалістичних, большевицьких) 631 тисяч.

Тут не вчислені німецькі газети, яких було понад 600 перед війною.

Загально всіх радикальних видавництв в Америці є 320, з того в англійській мові виходить 240 і вони мають циркуляцію около 10 міліонів примірників.

Після заняття читають чужомовні газети ось-такі люди (виказ ще з 1910 р.):

Ювілери	9.054	Торговці блатними товарами	15.758
Шевці	44.802	Банкирі	2.592
Посередники торговельні ...	3.899	Посередники біржеві	1.573
Земельні агенти	19.317	Імпортери й експортери	2.424
Великі купці	11.195	Торговці обувом	7.877
Різники	43.322	Торговці цигарами	6.308
Цукорні	13.725	Торговці кольоніяльними тов..	2.287
Аптики	8.624	Огородники	1.181
Торговці одержом	22.336	Торговці овочами	14.530
Торговці мукою	1.574	Загальні торговці	11.390
Торговці меблями	5.744	Торговці залізом	6.024
Торговці харчами	65.117	Торговці збіжжем	8.618
Молочарні	5.315	Фотографи	5.783
Торговці шкільними прибор.	2.559	Прачі	2.883
Архітекти	2.980	Готельники	15.108

Братство св. Йосафата, від. 217 У. Н. С., в Рочестер, Н. Й.

Ріжного рода робітники, котрих заняте навіть годі точно означити, переділачували в 1910 році 2,167.548 газет. Розумієть ся, що від 1910 до 1919 року розвій чужомовних газет поступав величезним кроком вперед. Загально можна припускати, що число чужомовних газет і їх читачів зросло в п'ятеро в тім часі.

Як чужомовна преса помагала Америці виграти війну, можна заключати з таких цифр:

Ньюйорчани чужого походження підписали 450,000.000 доларів на першу позичку Свободи.

На третю і четверту позичку підписали чужинці в цілій Америці 1.300,000.000. При третій позичці становили чужинці 41 процент підписчиків і закупили близько 18 процент бондів.

Около 300.000 чужинців-копальників помагало удержувати весь промисл в руху, видобуваючи цілою силою уголь.

Найтяжші роботи сповняють в Америці робітники чужинського походження, які не знають англійської мови. Деякі галузи торгівлі і промислу в Америці стоять головно на чужинській роботі.

А загалом при всіх нагодах чужинська преса давала американському правительству визначну поміч.

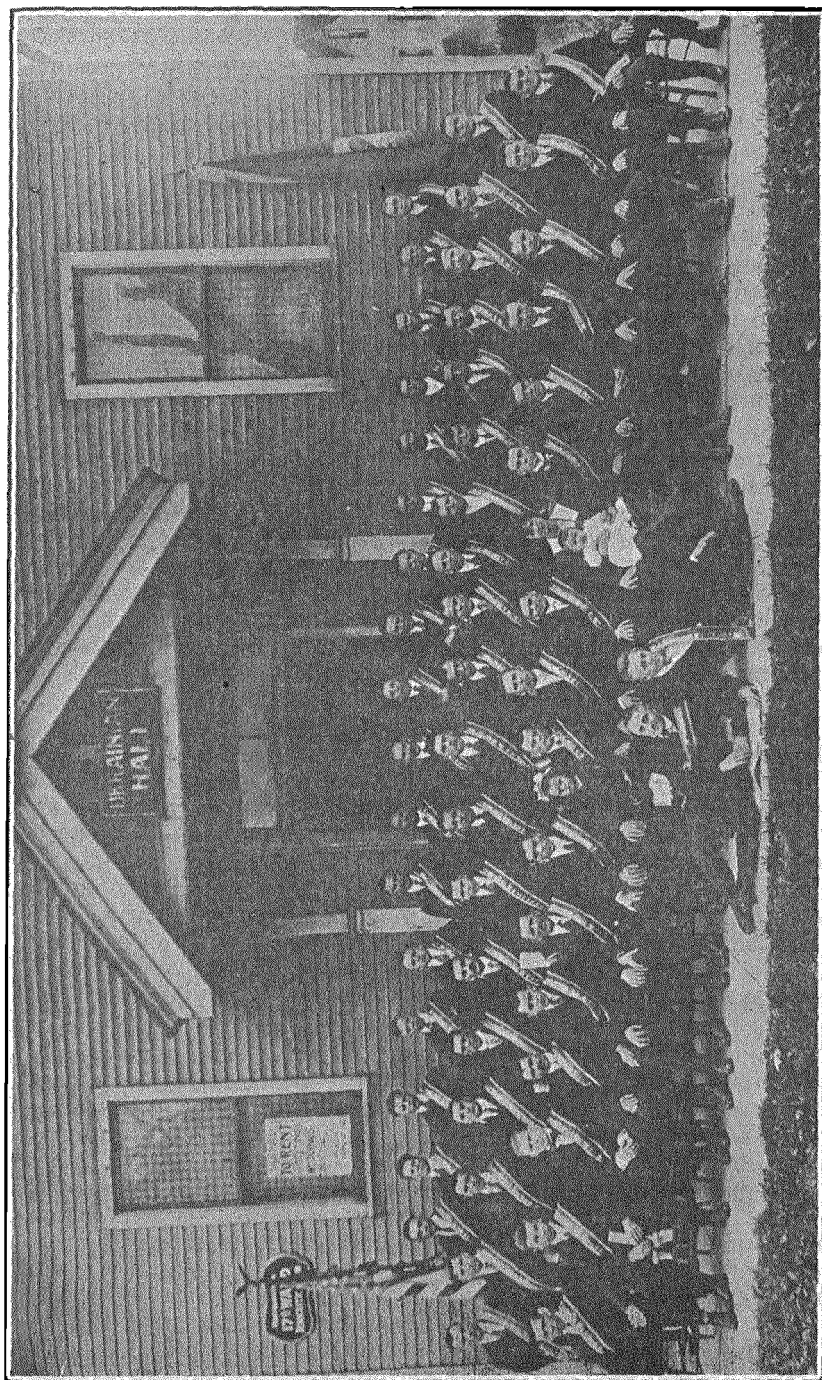
У віддяку за се ведеть ся тепер дуже сильна агітація між міродатними чинниками за заборону чужомовних газет.

БАТЬКО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.

Часто брами вязниці ставали новим щєблєм слави для талановитих людей. Слабі одиниці ломлять ся і пропадають серед таких нещасть. Натомісць сильні характери уважають се за час проби, і використовують його на науку та працю. В той спосіб вони приготовляють ся до будучої діяльности.

Такесаме стало ся з великим Голяндцем Гроцієм.

Гуго Гроцій (Hugo Grotius) був загальною образованим ученим. Він знав теологію, філософію, право і вже в молодечім віці — яко 15-літний хлопець — визначив ся своїм знаннем літератури. Він уродив ся в 1583 році, а в 1613 році зістав міським урядником в місті Роттердам. Якраз тоді почались острі релігійні та політичні спори в Голяндії, а що Гроцій, яко вчений, брав в них участь, наразив ся тим своїм противникам; його сторона „програла” і його засуджено в 1619 р. на досмертну вязницю. Він сидів в місті Гага, теперішній столиці Голяндії, і почав у вязниці поглиблювати дальше своє знанне. Головно студював він право, а книжковий рух до нього був так великий, що йому доставлявано їх цілими скринями; і се допомогло йому також до утечі з вязниці. Його жінці вдало ся підмовити одного з вязничних дозорців і він запакував Гроція в скриню з книжок та в той спосіб висвободив його. Він утік до Франції і незабаром видав свої дві найви-

Товариство „Вільні Козаки“, від. 316 У. Н. С., в Рочестер, Н. Й.

значнійші праці: „Про правдивість християнської релігії” і „**Про право війни і мира**” (книжка ся вийшла по латинськи п. з. „*De iure belli et pacis*”). Ся книжка стала підставою нинішнього права народів, званого звичайно: „Міжнародним правом.”

Гроцій помер в 1645 році, але його праця стала підставою до дальшого розвою міжнародного права. Благородні мужі науки почали глибше застановляти ся над причинами і наслідками воєн і в своїх письмах почали рішучо заступати погляд, що у війні треба всім придержувати ся певних засад. Щойно по численних зусиллях, пробах і невдачах усталено на міжнародній конвенції в Женеві, в Швайцарії, в 1864 році, засади, до придержуваня котрих зобовязались опісля всі держави на випадок війни.

Вслід за тим появили ся змаганя до цілковитого усуненя війни. Почала ся пропаганда за рішанем спорів не війською, але мировим судом. І знова по різних пробах зійшла ся по раз перший загальна мирового конференція в Гадзі (де якраз сидів у вязниці батько міжнародного права, Гроцій) дня 18. мая 1899 року. Її скликано на пропозицію російського царя, а в ній взяло участь сто представників від 27 держав цілого світа. Конференція займала ся трома головними справами: 1. поправою засад женевської конвенції щодо веденя війни; 2. загальним удержанем сталого мира; 3. обмеженем мілітарної сили, або і цілковитим розброєнем держав. Перша Гагська Конференція скінчила ся 29. липня 1899 року і вона становить важну епоху в історії міжнародного права. Там установлено сталий Міжнародний Трибунал, який мав рішати міждержавні спори, коли сторони добровільно згодять ся піддати який спір під рішене сього трибуналу.

Незабаром, завдяки щедролюбивости американського мільонера Андрія Карнегія, почала ся в Гадзі будова „Палати мира” (викінчена в 1913 році), в якій мав засідати колись будучий вимріяний міжнародний конгрес.

Однак мимо слідуючих конференцій і загальних змагань не вдало ся людству запобігти війні. Вона вибухла в серпні 1914 року і обгорнула цілий світ. Своім страховищем вона перевисшила всі давніші війни. Та мимо попередних невдач ідея тривалого мира не завмерла. Сю справу піднято наново на мировій конференції, що почала радити в Парижі 18. січня 1919 року, і на ній предложив американський президент Вудров Вільсон проект утвореня „Ліги Народів”, котра мала би утруднити вибух війни і положити підставу до заведеня прилюдної дипломатії, а за тим і піддане під публичну дискусію різних замотаних міжнародних справ.

НЬЮТОН.

Імя Ньютон говорить само за себе, а при нагоді варт познакомити ся з житем сього славного астронома.

Ізаак Ньютон уродив ся 25. грудня 1642 р. в місцевости Вулсторп, округа Лінколншир, в Англії. Коли по домашнім вихованю під проводом матери він пійшов до народної школи в 12-тім році житя, то сейчас почав показувати свій нахил до механічних праць, получених з математичними обчисленнями. Будував млинки підчас забави, водний годинник зі старої скринки і придумував всілякі інші машинерії.

По скінченю народної школи він мав приучувати ся сільсько господарки. Але його зловили нераз то на читаню книжок, то на різних обчислюванях і підчас ярмарочних днів і загалом говорено, що він до нічого. Тоді його мати рішила ся вислати його до висшої школи в місті Кембрідж, де його принято по певнім підготованю. Треба собі представити, що цікавий молодець попав тут на своє. Він не лише вмів бути добрим товаришем, не лише знав, як поводити ся в добрім товаристві, але умів також і вчити ся. Якось подобали ся йому філософічні твори, а дальше фізичні книжки славного тоді астронома Кеплера. Інші подібні книжки, як „Геометрія” (Дескарта), а навіть давня „Астролюгія” вавилонська звернули пильно його увагу. З тої „натуральної філософії” найбільше подобали ся йому досліди над світлом. Він брав нераз тригранно врізане грубе скло — оттаке, як то висить в церкві при великих свічниках (його називають „призма”) — наставляв його проти сонця і дивував ся, чому то сонячне світло відбиваєть ся на стіні в різних красках і заломлюєть ся в довгих лучах. І саме він перший почав помічення над сим, що ясне світло складаєть ся властиво з богато лучів, котрі різно заломлюють ся і мають різні барви. А се відкрите було дуже важною підставою до науки оптики.

В місті Кембрідж вибухла якось зараза і розпущено школи. Поїхав отже домів і Ньютон — але не сидів безчинно як другі; лише що тут не мав тільки нагоди до науки як у школі. Він пильно слідив усьо, що видів. Він завважав раз, як упало яблуко з дерева. „Чому воно впало?” — почав думати. І поволи з сього думаня попав він на дуже важну в науці теорію тяжести (гравітації). Він по якімсь часі обчислень виражував, скільки разів скорше падає олово від дерева, а дерево від паперу і т. д.; а дальше з того він скочив і на зьвізди, місяць, сонце та планети і прийшов до заключеня, що небесні тіла бігають довкруги на підставі певних засад тяжести. Він то винайшов сі славні в астрономії правила гравітації.

В два роки онісля скінчив він школу, а за других два роки вже став професором в тійсамій школі. Там якраз він викладав студентам свої нововідкриті відомости з математики,

а даліше і з оптики, а вже найбільше переконували його слухач його помічення про барвні лучі в яснім сьвітлі.

Мимо своєї вчености він був дуже лихо платний і жив так скромно як студент, бо всі гроші видавав на наукові книжки й інструменти. А ніколи не відмовляв бідним, коли ще мав що при собі.

В 1683 р. Ньютон докінчив свою славу наукову працю про „Принципи, або Математичні підстави природної філософії”. Незабаром опісля він вже був представником університету в парламенті, а скоро по сім вже й можні сього сьвіта почали числити ся з ним. Королева Анна іменувала його начальником чеканарні, бо він із своєю наукою найбільше до сього надавав ся. Сей уряд займав він до кінця свого житя, а вільні хвилі посьвячував на наукові досліди.

Але його характер все був тойсам. Лагідна і добротлива його вдача зеднувала йому без числа прихильників; ніколи не показував своєї мудрости в товариській розмові, через що кождей сьміло міг з ним розмовляти; і від нікого він не втікав, хоч як шкода було йому часу. Зате він дуже рано вставав до праці, щоб відбити собі страту часу. Його твердий і розумний спосіб житя та ясність ума зберегли його черствим і погідним до пізної старости. Коли його стать середного росту почала показувати признаки старости, а голова покрила ся б. тим волосем, то саме в тім часі він зеднав собі найбільше пр. ятелів, бо ніхто не міг нарікати на нього, що він „старий дивак”. Вкінці на нього прийшла черга досьвідів. Тяжка недуга довго мучила його, однак він зносив її як герой. Дивувати ся треба було, як міг 84-літний старець витерпіти спокійно страшні болі. Помер 20. марта 1727 р.

Ті, що пишуть житєпись Ньютона, з подивом висловлюють ся про його черти характеру. Він був обдарований з природи великим таланом; а мимо сього працював з подиву гідною витривалостию. Не чванив ся своєю мудростию, але завзято слідив рухи планет, зьвїзд, комет, а даліше рух води в океані, удачно розсліджував він власности сьвітла і красок — пад чим ніхто перед ним навіть не застановляв ся. Скромність його пізнати по його загально звіснім вислові: „Мені здаєть ся, — сказав він — що я лише є дитиною, яка вибирає камінчики на березі океану, а міжтим цілий океан Правди лежить нерозсліджений передімною”.

Який дід, такий і його плід.

Терпи, тіло, маеш, чога хтіло.

Унадилась свинота до чужого болота.

Чоловік як ворона, а все жінці оборона.

Микола Віконський.

ЦЬВІТНА НЕДІЛЯ.

Білі сорочки позатягали люди, сьвяточні кафтани накиннули на себе, в кожухи вбрали ся, бо холодом ще повіває, тай на Всеночне пійшли.

Ізза ліса підійшло сонце. Ціле село потонуло в його сьвітлі. Зеленіють верби на долині, а Царова Гора наче дівчина вродлива запишала ся. Усьміхаєть ся в обіймах сонця. Сірим обрусом постелила ся на ній тїнь Сорокової стодоли.

В церкві правлять Всеночне.

Під церквою клячуть баби в білих кожухах. То ті, що робили цілий ранок пироги тай припізнали ся трохи. Як прийшли, не годен вже було дїпхатись.

Крізь двері вилітає на двір дяків голос. Як сокіл на дужих крилах. Лстить аж до панського саду і звідтам знова вертаєть ся.

Воздух пахне запахом весни. Закрадаєть ся до церкви і виганє з неї запах сьвічок.

З поля несе вітер на легеньких крилах пісні жайворонків.

Люди і жайворонки славлять Творця вселенної...

Всеночне скінчило ся. Стають в довгий ряд малі й великі, дівчата й хлопці, баби й чоловіки. Всі рівні перед Богом. Ряд посуваєть ся наперед.

— Во імя Отца і Сина... і губить ся решта слів.

Передній згинаєть ся, цілує образ і хрест, а потім „ксьондз” в руку. Ксьондз дає йому гилячку лози.

Бють поклони люди, півголосом шлють до Бога ранні молитви. Наче ліс в церкві шумить. Мішають ся слова тих, що на долині, і тих, що на хорах. А попід самим склепінем плыве дяків голос. Начеб хотїв заглушити помішані слова молитов тай не годен. Дяк співає про Христа, як віздив до Єрусалиму, а нарід стелив Йому по дорозі цьвіти.

Не чути співу жайворонків...

Як пчоли з улия висипали ся з церкви люди. Їх лица бліді. Шість неділь посту минуло. Барабольки з юшкою тай хліб з олієм. В неділю борщ забілений молоком...

Як з рукава сиплять ся з дверей. А на дворі сьмієть ся до них сонце усьміхом весни.

— Дозволить ще Господонько тиждень пережити і Великодня дочекаємо ся.

— Щоб хоть гарно на дворі було. Повідають старі, як в цьвітну неділю, так на Великдень.

— Ей, куме, здав би ся дощик на засіви. Озимина не зазеленїла як слід...

Довкола церкви вганяють діти. Позривали ся ранісенько, з цілого села зійшлись, бо ксьондз лозу роздають.

„Лоза бє, не я бю, від нині за тиждень буде Великдень”, і вдаряє один другого через плечі.

Відскакують базьки від гилячок і котять ся по зеленій траві.

Луць Черкасів розплакав ся, бо з оповіщенням про прихід Великодня лоза якогось шибеника твердо переїхалась по його плечах.

Жайворонки ще дужше розспівали ся. Аж в ухах лящить. Помішали ся зі собою їхні пісні, як людські молитви в церкві.

Луць, хлипаючи, втирає сльози і от — усмішка на його у-

Товариство „Запорозьська Січ”, від. 192 У. Н. С., в Геркімер, Н. Й.

стах. Розглядаєть ся, кого-б то своєю лозою почастувати. На ній вже всі базьки пооблітали...

Серед дороги зійшли ся дівчата. Наче вівці на пасовиську, як сонце дуже пражить. Радять, як вбирати ся на Великдень. В кацабайках ще зимно буде. Щоб хоть на дворі коло пасок не стояти, а то-б справді померзли.

— Ну і як?... Як котра схоче.

Як маків цвіт зацвітуть за тиждень на ягідці. В новеньких хустинках, в пишних вишивках. І коралів навішають. Хлопці очи позавертають.

Ех, красавиці!...

— Параню, а ти проковтнула вже базьку з свяченої лози?

— Та на що?

— Мої бабуня казали, що хто ковтне базьку, той кашляти не буде.

— Чекай, я ковтну.

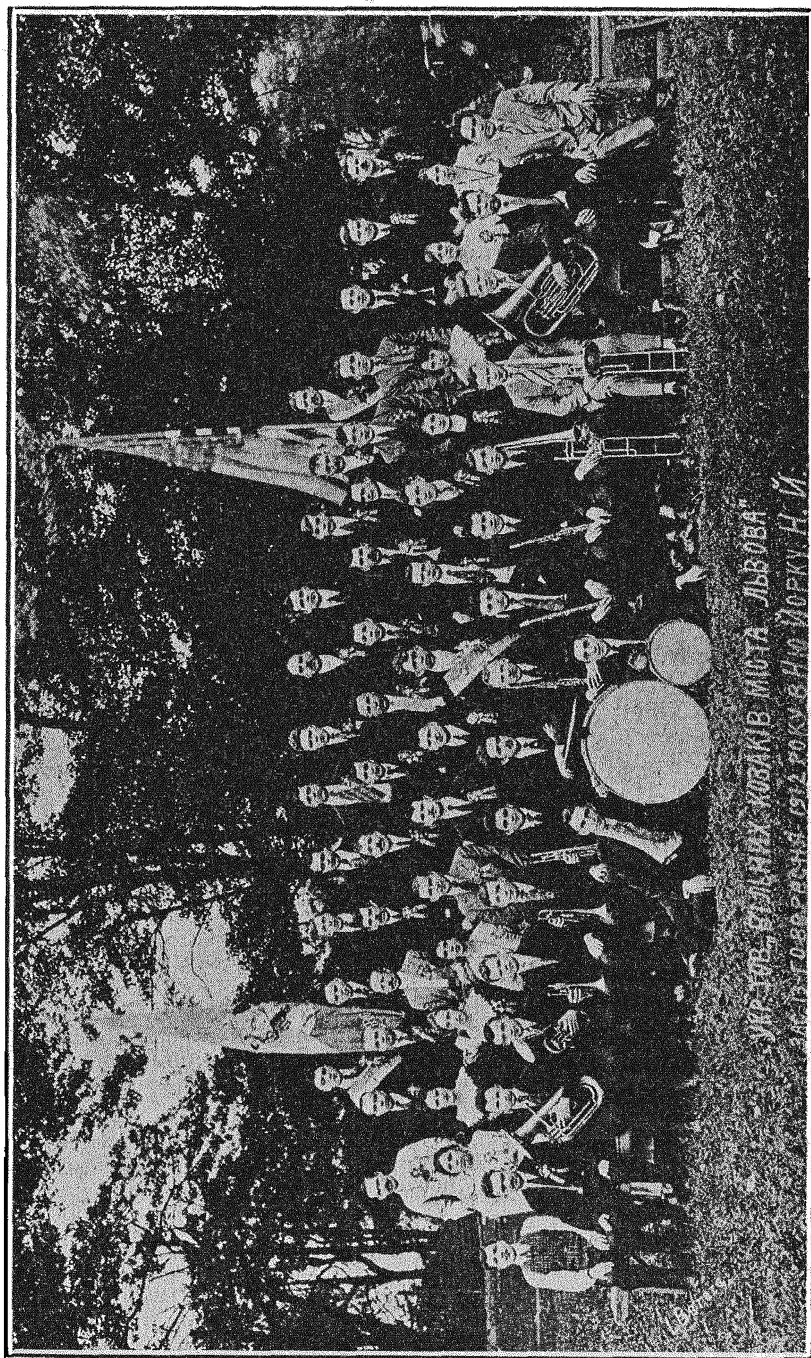
І пійшли на долину. Великий дзвін кликав людей на Службу Божу.

ГОТИ І ГУНИ.

Оба племена були колись страшні для Європи, оба відзначали ся жорстокістю. Дуже шанували своїх володарів і ними дорожили навіть по смерті. Історія записала два подібні приклади страшного похорону Аттилі, короля Гунів, і Алярика, короля Готів.

Аттиля помер 453 р. по Хр. Його похоронено на розлогій рівнині в золотій домовині; її вложено в срібну, а срібну в залізну домовину і щойно тоді спущено тіло в гріб. Разом з небіщиком закопано всю особисту добычу короля: кінську упряж, мережену золотом і перетикану жемчугами, багаті шовки і всякі дорогоцінності, зрабовані в палатах побитих противників-королів. А щоби ніхто не знав, де закопано Аттилю, Гуни повбивали всіх робітників, котрі копали й засипували гріб Аттилі.

Подібно зробили Готи зі своїм королем Аляриком. Коли він помер 410 р. в місті Косенка, в провінції Калябрія в Італії, Готи відвернули русло ріки Васенто в місце, де вона найбістрійше плила. На дні ріки викопали гріб, вложили там тіло Алярика в повній збруї, з ним дорогоцінну добычу і прикрили назад гріб землею, піском і каменем. Опісля пустили назад ріку в її давнє русло, а робітників, котрі довершили сеї великанської праці, повбивали. З тої причини ніхто не знає, де спочивають сі славні полководці, яких імя жахом переймало колись цілу Європу.

Товариство „Вільні Козаків міста Львова”, від. 143 У. Н. С., в Нью Йорку, Н. Й.

КОЛИ БИ ЧОЛОВІКА РОЗІБРАТИ НАУКОВО.

Возьмім чоловіка, що важить 150 фунтів і розберім його науково; аналіза покаже, що в його тілі є 3.500 кубічних стіп газу, а то: кисня, водня і азоту. Коли за тисячку кубічних стіп світляного газу платять ся 80 центів, то чоловік випродує такого газу за \$2.80. Але ще і його товщ може придати ся на освітлене. Іменно з товщи чоловіка можна зробити свічку, що важила би 15 фунтів.

Чоловіком можна би й писати. Двайцять два фунти угля має людське тіло; коли би його мож відповідно порізати, то можна би зробити 780 тузинів або 9.360 штук угляних олівців до писаня. В крові чоловіка находить ся около 50 зерен зеліза, а в цілім тілі є його стільки, що можна би з него зробити зелізний джаган такий тяжкий, як сам чоловік. Здоровий чоловік має пятьдесят чотири унцій фосфору. Се, як звісно, смертельна трутина. З неї можна би зробити 800.000 сірників, а можна би нею також затроїти на смерть 500 осіб. Ся отруя змішана з двома унціями ванна становить матерію наших костей і мозку.

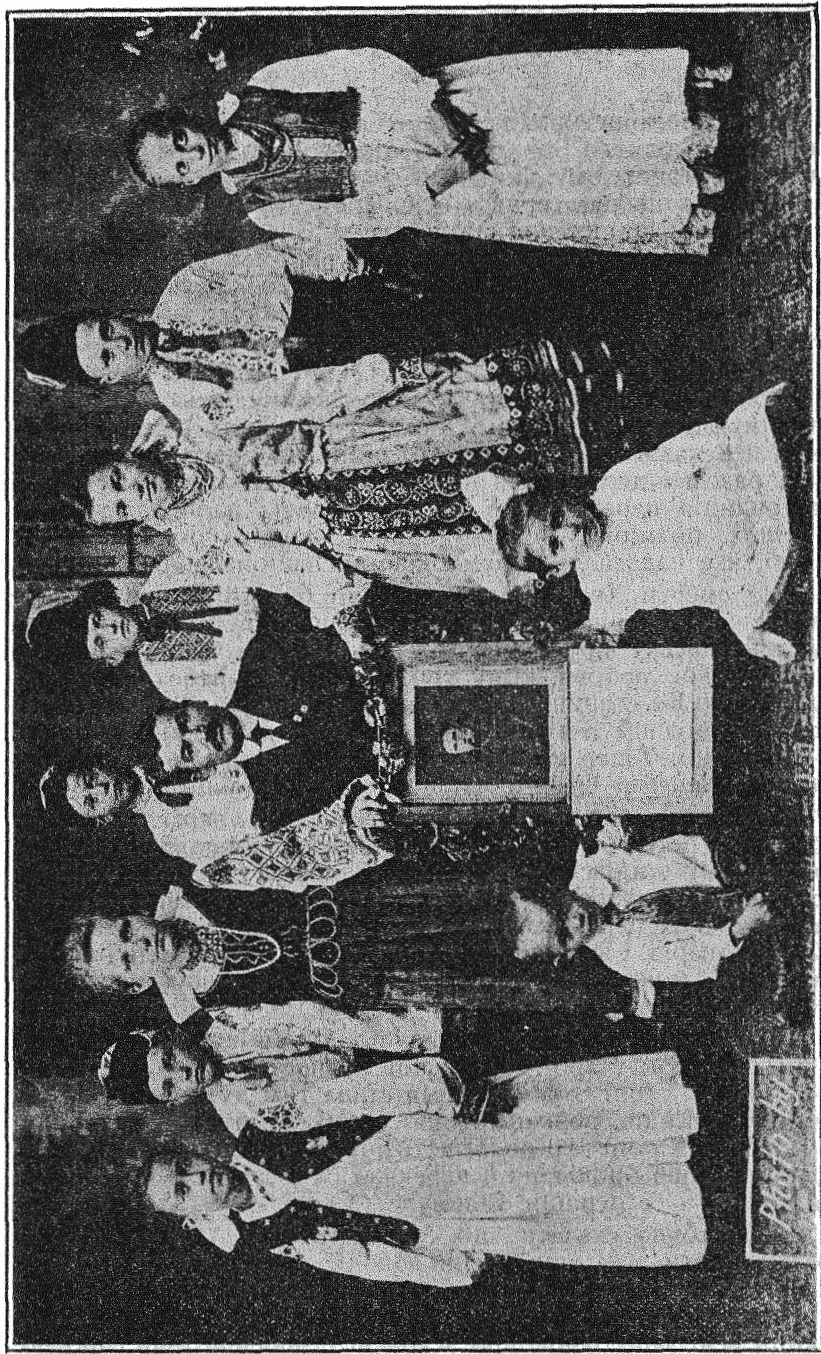
Хоч би як сквашений був чоловік, то в нім все таки находить ся около 64 кісток цукру — звичайних шестигранних грудок, що то їх кунуєть ся в торговлі. Щоби тіло не було засолодке, до нього додано ще 22 ложки соли. Коли би чоловіка мож випарувати і перемінити у воду, то можна би дістати 38 кварт, значить більше ніж половина його ваги. В нім є також досить крохмалю, потасу, магnezії, сірки і гідрохльорового квасу. Коли би потовчи 1000 шкаралуп з яєць у великім моздіри, то в тій муці була би таксама мішанина, як є в чоловіці від ніг до голови.

КОЛИ ЧОЛОВІК НА ОБРАЗКУ ГЛЯДИТЬ ВСЕ ЗА НАМИ?

Нераз образок уперто глядить на нас, денебудь би ми стояли: з переду, з лівого або з правого боку, в горі чи в долині. „Що за диво?“ — думаємо. Натомісць на іншим образку чоловік ані не звертає на нас уваги. Він глядить, куди сам хоче, лише не на нас.

Коли чоловік йде до фотографії і в хвили зниманя його образу глядить просто у віконце фотографічної камери, то його образ так відібеть ся, що все буде водити очима за тим, хто його оглядає. Такесаме і з мальованим образом. Коли маляр-мистець малює образ чоловіка просто „з лица“ і чоловік глядить малярєви в очи, то намальований образ вийде такий як фотографія. Очи все будуть дивити ся за оглядачами.

Коли отже ми замітимо чоловіка на образку, що не водить за нами очима, тоді можемо знати, що він не дивив ся в сочку фотографічного приладу, — коли се фотографія, ані малярєви в очи, — коли се мальований образ.

Шкільна дівчора з представлени „Слідами Тараса”, зі своїм учителем п. Стефаном Лабойком, в Монесен, Па.

ТАЛЬМУД.

До часів християнства Жиди були саодиноким народом, який вірив в одного Бога. Вони отже є найстаршими представителями монотеїзму. В парі з релігією було в них високо розвинене моральне право, основане на волі самого Єгови. Їх декальог, принесений Мойсеєм зі Синайської гори, став підставою до пануючої тепер етики. Зпоміж всіх старинних народів Жиди мали найвисше розвинене релігійне жите. Тимто і їх література є передівсім релігійного змісту. Писана гебрійська література звісна цілому світови яко Біблія Старого Завіта.

Але побіч сього святаго збірника жидівської літератури існувало межі Жидами багато неписаних пісень, оповідань, переказів та звичаєвих традицій. Як довго старі Гебреї були разом і держали ся ерусалимської святини, так довго ся традиція переховувала ся між ними і набирала чимраз ширших розмірів. Вона становила певного рода звичаєве право, яке надавало Жидам окремиий національний характер.

По смерти Христа однак почало багато Жидів ставати християнами, а рівночасно апостоли наvertsали тисячі поган на християнську віру. А що між християнами брала верх теорія братньої любови, тому грозила Жидам небезпека винародовлення. Бо старинні Гебреї жили все вірою, що вони саодинокі є вибраний Богом нарід, а всі прочі, чужинці, погани, є невірними. Тепер же і погани і Жиди ставали вірними — але християнами. Отже вони не робили ріжниць між собою.

Заходила тепер потреба ратувати себе яко нарід. Християни приймали писану літературу — Біблію Старого Завіта — за свою. Тому жидівські націоналісти, які не хотіли приймати християнства, мусіли оглянути ся за чимсь иншим, що би їх держало в їх переконаню, що вони саодинокий — упривіліюваний — нарід, і знайшли сю стародавню, усну традицію. Почало ся — може й несвідоме з початку — списуване легенд, оповідань, пісень, молитов.

Коли незабаром — 70 року по Христі — Римляни збурили осередок старо-гебрійської лучности — ерусалимську святину, — тоді отся традиція стала тим духовим скарбом, який мав Жидів, розкинутих по світі, лучити в одну родину. Шойно в році 190 по Христі повязав рабін Юда Святий всі ті старинні оповідання й перекази і списав їх в одну книгу. Ся книга — се перший Тальмуд.

Годі точно сказати, що се властиво є. Але в Тальмуді можна найти все: про насія, овочі, дерева; про бенкети і свята; про женщини і їх обовязки та клопоти; про весіля, контракти і розводи; про звівірину домашню і винагороджене шкоди нею заповідної; про згублені і знайдені річи; про позички і лихву; про господарство, спадщину, купно і продаж;

про присягу, свідків, арешти, ідолопоклонство; про жертву і богослуження; про начиня й очищене; про одіж, домашнє господарство і купіль; про медицину, чародійство, астронію, астрольогію і коротко: про все. Є се чудна книга, котра свідчить про роботячість, мудрість і глупоту людську. Побіч мудрих висловів находимо там найдивачнійші забобони. Побіч оповідань з історії можна знайти в Тальмуді і такі дивовижні оповіданя, що подивляти треба само припушене, аби хтось у те повірив.

Основою поваги Тальмуда є віра, що Мойсей на горі Синайській дістав від Бога-Єгови багато устних вказівок, котрі не були списані. Сї вказівки списав щойно рабін Юда Святий і вони називають ся Мішна. Побіч сього йдуть на громаджені віками поясненя рабінів, які разом зібрані називають ся Гермара. Ся власне Гермара відзначаєть ся незвичайно буйною фантазією. Щоби була однамітність в толкованю, установлено окремі правила. Се власне є причиною, чому Тальмуд на цілїм світі має тесаме значіне.

Між нашим народом панує персконане, що Тальмуд містить тайні приписи для поборюваня християнства.

Правди в тім тільки, що Тальмуд робить ріжницю між вірними і невірними. До невірних належали погани, бо в тих часах, коли Тальмуд списувано, йшла боротьба між поганами й Жидами. В тих часах Жиди уважали християн за еретиків. З часом однак приняла ся в Тальмуді ріжниця між Гебреями і чужинцями. І супроти чужинців допускає Тальмуд иншу етику ніж супроти Жидів. Тальмуд отже позволяє обманювати чужинців, а також свобідна є лихва супроти них. Тому, що в середних віках Жиди не належали до суспільности — їм дозволяли мешкати лише в певних дільницях по містах — Тальмуд проповідує ненависть до християн. Се виразно зазначено на пр. ще в Тальмуді, виданім в Амстердамі в 1645 році. Але в новійших часах зачало ся очищуванє Тальмуда від того рода напряду і тепер лишив ся лише загальний дух, противний чужинцям.

Натомісць ще доси є багато непідхлібних патяків про Христа і його учеників, бо Жиди ще й тепер очікують „свого” Месії, хоч час його приходу вже давно минув.

МИТЕ РУК.

(Приписи в Тальмуді).

1. Кватирку води треба виляти на руки одного чоловіка; таксамо се може вистарчити і для двох. Коли треба мити руки пятьом, десятьом або й сто людям, то — каже рабін Йосель — води мусить бути в начиню тільки, щоби для останного лишила ся хоч кватирка. Для другого обмитя рук можна доляти води, але для першого митя не вільно доливати.

2. Можна ляти воду на руки зі всякого начиня: камінного, глиняного або металесвого, але не вільно ляти води вищербленою стороною, або брати воду зі самого дна бочки. Анї не вільно давати другому води зі своєї долоні. Воду можна переховувати лише в таких начинях, що мають накривки.

3. Вода, котрою не вільно напувати звїрят, не надаєть ся також і до митя, коли вона стоїть в начиню; але, коли вона на землі, то вільно. Коли фарба, чорнило, або вітріоль капне до води і змінить її краску, то вода вже недобра. Коли хто уживав води, або вмочив у нїй хлїб, то вона теж нездала.

4. Коли хто полокав начинє у водї, то вона вже нездала. Коли однак хто полокав у водї начинє вже вимите, або полокав нове начинє, то вона добра.

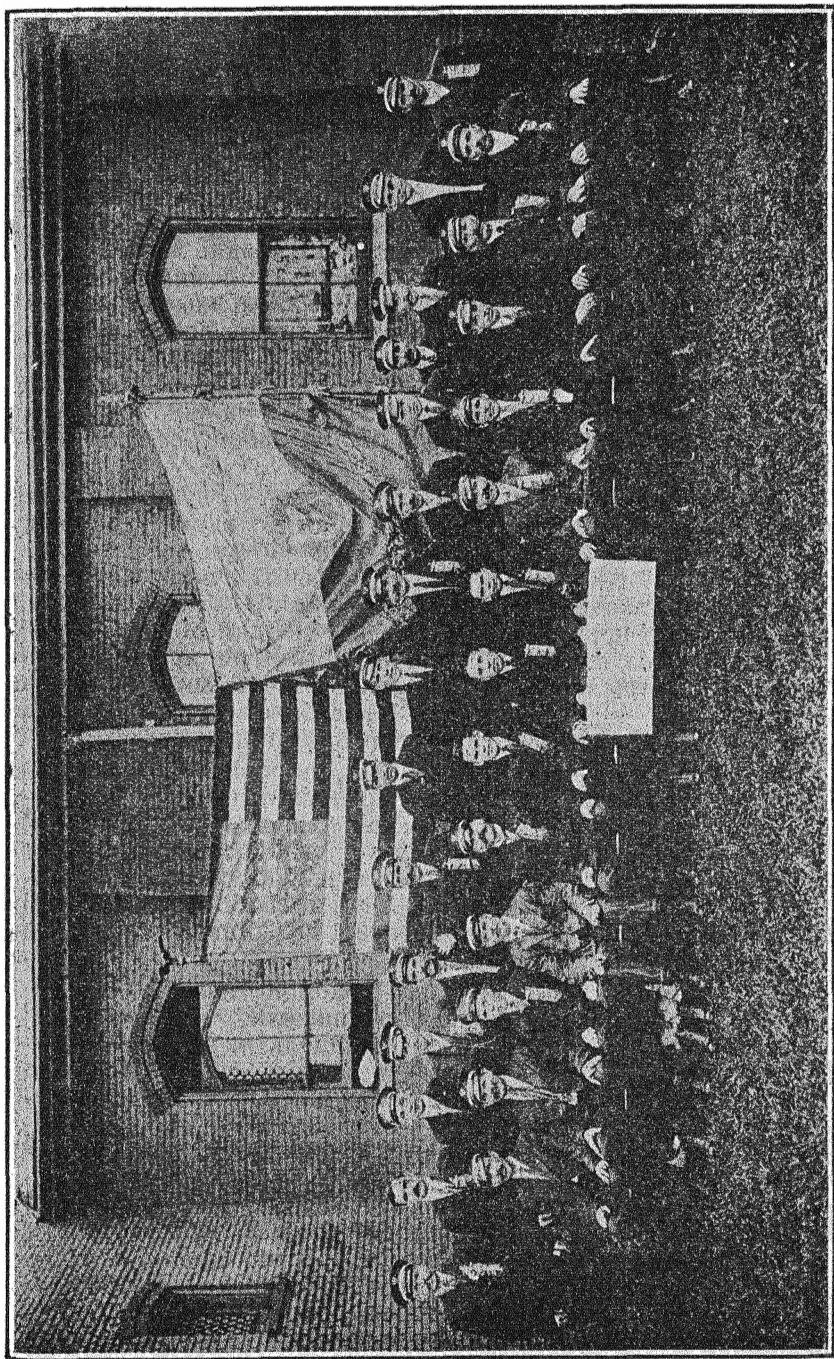
5. Вода, в котрій пекар умочив булку, нездала; але коли він умочив, тримаючи її в руках, вона ще добра. Кождому вільно зливати руки, навіть глухому, дурноватому, або малолїтному. Чоловік може держати коновку межі колїнами і ляти воду на руки. Можна також схилити бочку і ляти воду. Рабін Йосель не годить ся з тим.

МОЙСЕЙ -- ПАСТИРЕМ.

(З народних уст).

Коли Мойсей пас вівці на долині, відбігла одна вівця від стада; він пустив ся за нею і вкінци дігнав її аж за горою; він побачив, що вона зайшла до ставу, щоби напитись води. І каже Мойсей: „Бідна овечко! Я й не знав, що ти така спрагнена; я зовсім надармо гнав за тобою і кричав. Тепер я вже коло тебе; ходи, я візьму тебе на плече й занесу назад до череди”.

Дав ся чути голос з гори, що закликав: „Тому, що ти маєш таку лагідну мову в твоїх устах, відтепер будеш пасти мою сьвяту вівцю — жидівський нарід”.

Братство Сошествія св. Духа, в.д. 237 У. Н. С., в Честер, Па.

ПРАВДА І КРИВДА.

(Народна казка).

Жили колись два брати: один багатий, а другий бідний. От раз зійшли ся вони тай збалакались. Бідний каже: „Хоч як гірко в світі жити, а все краще по правді жити”. — А багатий: „Де ти тепер знайшов правду? Нема тепер правди на світі; тепер скрізь сама кривда. Кривою краще жити”. — А вбогий на те не пристає: „Ні, таки, брате, правдою краще!” Тоді багатий: „Ну, гаразд! Давай об заклад: підемо людей питати, — кого стрінемо, того й питаємо — і так до трох разів. Як на твоє скажуть, то все мое майно твоє буде; а як по моему — так я все твоє майно заберу”. — Убогий каже: „Добре!”

От і пішли вони дорогою. Ідуть, ідуть, — зустрічаєть ся їм чоловік, — з заробітків іде. От вони до нього: „Здоров, чоловіче добрий!” — „Здорові!” — „А що ми тебе хочемо поспитати?” — „Скажете”. — „Як на світі краще жити: чи по правді, чи кривою?” — „Е, добрі люди”, — каже чоловік, — „де ви тепер правду знайшли? От я скільки робив, робив, а заробив як кіт наплакав, та ще й з тих грошей відтягнув хазяїн. Де вже там правдою проживеш! Краще жити кривою ніж правдою”. — „Ну, брате, — каже багатий, — отсе тобі раз моя правда”. Зажурив ся вбогий, тай пішли собі далі.

От зустрівають вони вже купця. „Здорові, добродію!” — „Здорові!” — „А що ми вас хочемо поспитати?” — „Скажете!” — „Як на світі краще жити: чи правдою чи кривою?” — „Ге, добрі люди! Деж таки його правдою проживеш? Тут як почнеш продавати, то сто разів збрешеш та піддуриш чоловіка. А то й не продаси”. — Тай поїхав собі. — „Отсе тобі вдруге моя правда!” — каже багатир. Ну, бідний ще дужше зажурив ся, тай пішли собі.

Ідуть, ідуть — здибали пана. „Здорові, пане!” — „Здорові!” — „А що ми вас хочемо поспитати?” — „Скажете!” — „Як на світі краще жити: чи правдою, чи кривою?” — „Ге, добрі люди, — деж тепер та правда на світі? Правдою не проживеш. Се мені як би правдою жити, так..” І не доказав, поїхав собі. — „Ну, брате”, — говорить багатий, — „вертаймось до дому та віддавай мені своє майно!”

Іде той бідний до дому та так його журба й хилить... Забрав багатий брат усе його майно, тільки хату й лишив: „Поки поживи”, — каже, — „бо мені не треба зараз, а згодом — шукай собі иншої”. От сидить бідний із своєю родиною і хліба шматка в хаті нема, і заробити ніде, бо хліб скрізь не вродив. Терпів убогий, терпів... діти кричать... Узняв він мірку тай пішов до багатого брата просити хліба. „Дай, — каже, — братіку, хоч мірку якого-там борошна, чи зерна: нема що їсти, діти з голоду пухнуть”. А той: „Дай”, — каже, — „тобі око вийму, -- тоді дам мірку борошна”. Думав той бідний,

думав, — мусів згодитись: „На”, — каже, — „виймай, Бог з тобою; тільки дай чоґо їсти”. — От богатий виколов бідному око і дав йому мірку борошна; той узяв, приносить до дому; — жінка як подивилась на нього — так і скрикнула: „Що се, чоловіче, з тобою зробило ся? Деж се твоє око?” — „Еге”, — каже, — „де! Брат забрав!” Тай розказав їй. Поплакали вони, пожурились тай живуть тим хлібом.

За тиждень там, чи за скільки — знову хліба не стало. Узяв той чоловік мірку, знову пійшов до брата. „Дай”, — каже, — „братіку, хліба, вже того не стало, що ти мені дав!” — „Дай око вийму, тоді дам мірку!” — „Як же я, — каже, — братіку, буду без очий на світі жити? Ужеш ти одно виняв. Змилуй ся, дай уже так!” — „Ні, — каже, — дурно не дам; дай око вийму, то тоді знову дам одну мірку. — Мусів той бідний і на те пристати. „На”, — каже, — „виймай, — Бог з тобою!” От богатий брат узяв ніж, виколов йому й друге око і насипав йому мірку хліба. Той сліпий узяв тай пійшов до дому.

Так-сяк, за тини держучись, полапцем дійшов він до дому, приносить той хліб. Жінка як на нього глянула, аж перелякалась: „Як же ти се, чоловіче, будеш на світі жити без очий? Ми-б якось роздобули хліба, а тепер...” П'яче сердешна так, що й слова не промовить. Тоді чоловік: „Не плач, — каже, — жінко! Будем жити так, як Бог милосерний дасть. Не один же я на світі темний: є багато сліпих, тай живуть таки якось і без очий”.

От скоро й того хліба не стало; чи багато там його — мірка; а їсти є кому — смя! „Ну, тепер, жінко, — каже чоловік, — до брата вже годі ходити. Відведи мене за село під ту велику тополю, що над шляхом, на роздорожу; там мене покинеш на весь день, а всер прийдеши тай возьмеш мене до дому: хто буде йти або їхати, то може подасть шматок хліба”. От жінка відвела його туди, посадила під тополю, а сама вернулась назад.

Чоловік той сидить... Хтось там трохи подав йому... Далі вже вечеріє, а жінка забарилась. Устав чоловік, хотів сам до дому йти, та не туди звернув, не потрафив до дому. Іде тай іде і сам не знає куди. Коли чує — ліс над ним шумить. Доводить ся йому в лісі ночувати. Побоявни ся чоловік звіра, виліз так-сяк на дерево тай сидить там.

Коли так о півночі прилітають на те місце під той дубок нечисті, а з ними ватаг їх. От і став той ватаг питати, хто що зробив. От один і каже: „Я таке зробив, що брат братови очи за дві мірки жита повиколовав”. А ватаг каже: „Добре ти зробив, та ще не так!” — А як же? — „Як той сліпий потре свої очи тою рососою, що під тим деревом, то буде знов бачити”. — О! хто-ж то й чув, хто-ж то й знав, що треба зробити.

Ну, а ти-ж що зробив? — питає ватаг другого. — А я в однім селі всю воду повисушував, що й крапельки нема; а

носять її туди за трийцять та за сорок верстов. Богато там пропадає людей. — „Добре ти зробив, та ще не так”, — каже ватаг. — А як же? — „Як хто відкине той камінь, що лежить на крайнім городі, то потече знід нього вода на все село”. — О! хто-ж то й чув, хто-ж то й знав, що треба се зробити!

— Ну, а ти-ж що зробив? — питає ватаг трстого. — „У такім то королівстві у короля одна дочка; так я її поробив так, що осліпла і нічого лікарі їй не подіють”. — „Добре ти зробив, та ще не так”, — каже ватаг. — А як же? — „Та як сею росою, що під тим деревом, їй очи помазати, то вона одужає”. — О! хто-ж то й чув, хто-ж то й знав, що треба се зробити!

А чоловік сидить собі на дереві та чує все, що ті говорять. От як уже розлетілись вони, він зліз із дерева, помазав очи тою росою — так і став бачити. Тоді думає: „Мені Бог поміг, поможу-ж і я людям”. От набрав тої роси з собою в флашочку тай пійшов.

От пійшов він до того села, де води нема. Не доходячи до села, зустрілась йому бабуся — несе пару ведер на коромеслі. От він поздоровкав ся тай каже: „Дайте мені, бабуся, напитись!” — „Е, е, синочку! я-ж її несучу за трийцять верстов, а поки дійду до дому, половину розхлюпаю, а селя в мене велика — пропаде без води”. — „Я як прийду у ваше село, надам води на всіх”.

От вона дала йому напитись та така рада, та мерщій у село і розказала людям... Люди і ймуть віри, і не ймуть, виходять йому назустріч, витають його: „Чоловіче добрий, заратуй нас від видимої смерті!” — „Добре”, — каже, — „тільки помагайте мені! Всдїть мене до вашого крайнього городу!” Привели вони його. Почав він шукати, почав шукати, — найшов той камінь. Як узняли ся гуртом — підважують той камінь та зсувають його... Таки зсунули! Як зсунули, так вода знід нього й ринула... Як пійшла, як пійшла, — так скоро і криниці, і ставки, і річки — скрізь стали повні водою. Люди так і зраділи, дякують тому чоловікови; надавали йому і гроший і майна...

Сів він тай поїхав. Їде та все розпитує дорогу в те королівство. Може й довго їхав, — таки доїхав.

Приїздить до королівської палати тай питає людей: „Я чув, що у вашого короля дочка нездужає, — нічого з нею лікарі не подіють, а може-б я їївилічив”. — Е, чоловіче, куди тобі! тут такі лікарі, тай ті нічого не подіють, а ти-ж що”... „От же таки скажїть королеви!” Вони не хотїли, а він таки налягає; нема що робити, — сказали. Кличе його король до палати. Привели його перед короля: „Ти можеш, — каже, — вигоїти мою дочку?” — „Можу”, — відказує. — „Коли вигоїш, дам тобі все, що схочеш”. Повели того чоловіка в ті покої, де лежала королівна. Помазав чоловік тою росою царівні очи, — так вона й стала бачити. Тоді король такий уже радий, що й не сказати. Стільки тому чоловікови богатства надавав, що вже кіньми він його повіз до дому.

А тимчасом жінка його бідує і не знає, де чоловік її. Думав же так, що й на світі його нема. Коли се він приїздить в ночи, стукає у віконце: „Жінко, відчини!” Вона почула, голос пізнала та так зраділа!... Вибігла, відчинила, веде в хату, — думає, що сліпий. „А засьвіти, жінко!” — говорить чоловік. Та засьвітила; як глянула на нього, та аж руками сплеснула: видющий чоловік! „Ой, слава-ж тобі, Господи! слава-ж тобі, милосерний! Та як же се тобі зробилось, чоловіче, — розкажи!” — „Стривай, жінко, — наперед треба майно позносити!” Як стали зносити, — куди тепер тому багатому братови до сього!

Ну, так ото вони забогатіли тай живуть. А багатий брат дочув ся про се тай прибігає: „Як се так, брате, що ти й видющий і забогатів? „Той не потаїв, розказав усе. „Так — каже, — й так”. — От багатому братови й закортіло ще більшого багатства придбати. Тільки ніч прийшла, зараз він нишком у той ліс, виліз на те дерево тай сидить. Коли так о півночі прилітають знову ті нечисті з ватагом. От і збалакались: „Що воно за знак: ніхто того не знав, а вже сліпий брат видющим ходить, і водч пушено зпід каменя, і царівна одужала. Се-ж нас хтось мабуть підслухує. А давайте лиш шукати!” Кинулись шукати та на дерево, аж там той богач... Так вони його як ухопили, так і розірвали...

ДУША ФІНЛЯНДІ.

Російська революція з марта 1917 р. вивернула до гори корінем політичну будову східної Європи. Одною з перших самостійних держав, що повстали на руїнах царської імперії, була Фінляндія.

Коли хтонебудь з просьвічених людей згадає про Фінляндію, то мимоволі йому приходить на думку Калевала. Фінляндська Калевала! Фінляндія і Калевала — се два нерозлучні поняття.

Народними піснями оспівував фінляндський селянин та рибак свою давнину. Передісторична боротьба Фінців з Ляпляндцями — се тесаме, що мітична боротьба Греків з Троянцями в Малій Азії. Дальше описують фінські старинні пісні боротьбу сьвіта з темнотою, боротьбу добра зі злом. Опісля йдуть пісні про історичні події, а помежи них повплітані прості народні перекази і легенди про Аїна, про Морську Русалку, про женихане Дочки Воздуха, про Золоту Суджену, про женихане Сипа Коя, про неволю і визволене Місяця і Сонця. Слідують інші пісні про Діву Марію, а дальше молитви, заспіви, гимни, чародійні пісні, весільні співи і т. д.

Всі оті згадані пісні поділені на три часті і вони становлять Калевалу.

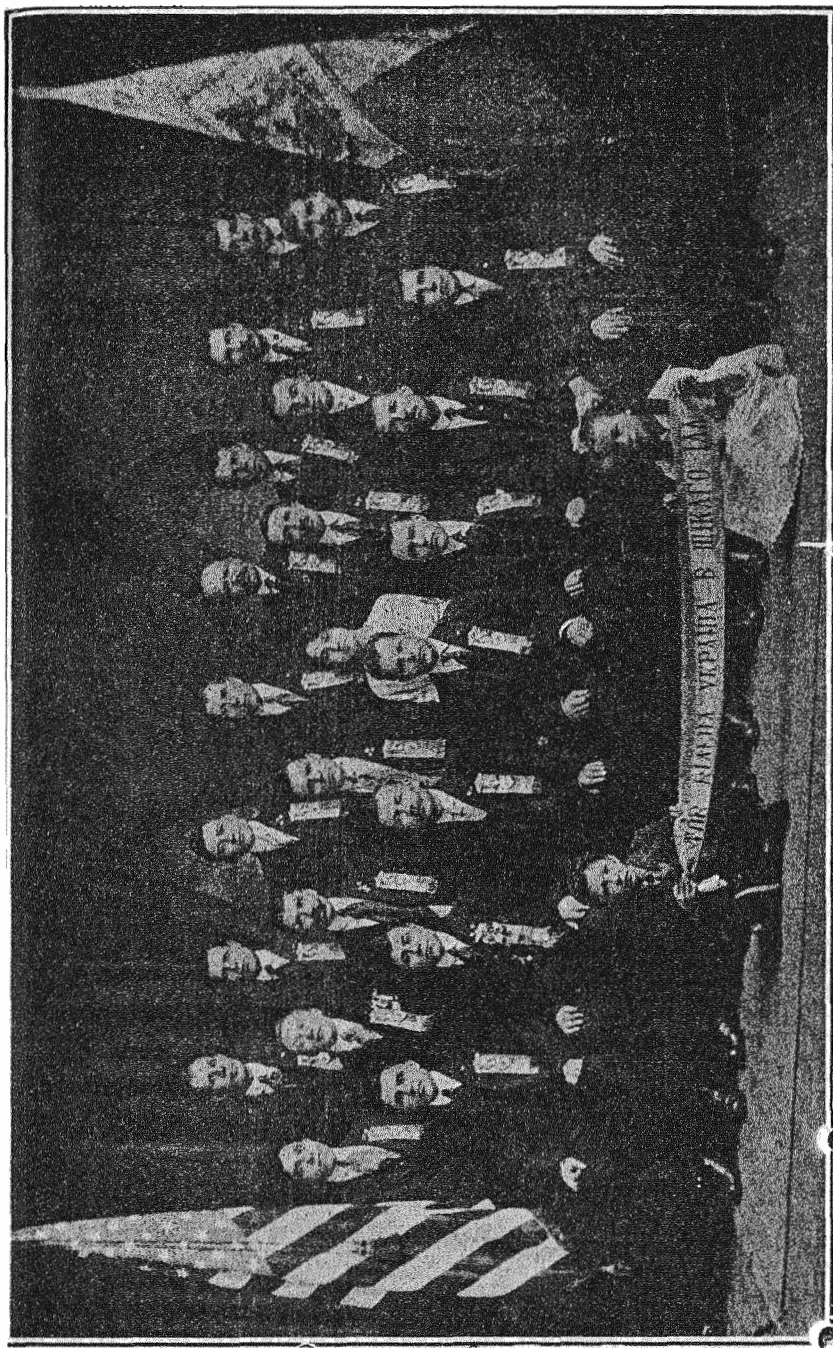
Калевала є отже одією великою народною поемою — епопеєю — зложеною з ріжнородних фінських народних пісень. Сі пісні походять ще зі старинних часів і вони переходили з роду в рід. Щойно фінський учений і поет др. Ілля Ленрот зібрав сі пісні з великим трудом, поукладав їх після певного порядку, повязав відповідними своїми поезіями і утворив з них в той спосіб національну фінську гордість — народну епопею, яка дорівнює своєю красою і артистичним викінченням старинним грецьким та індійським епопеям. Слово „Калевала” — се старинне фінляндське слово на означене Фінляндії. Тому вже само слово мало і має чаруючий вплив на народні маси, які радо читали свою епопею, одушевляли ся подвигами своїх героїв і мріяли про нові геройські діла. А до геройських подвигів мав Фінляндець нагоду у всіх періодах своєї історії.

В давнину Фінляндія була незалежною державою. В дванадцятім столітї підбили її Шведи і з часом запровадили там християнсько-лютеранську віру. Хоч Фінляндія була злучена зі Швецією аж до дев'ятого століття, то там ніяк не прийняла ся шведська мова в народі, хиба лише навчили ся її образовані верстви. Коли в 1809 році серед війни зі Швецією Росія загарбала Фінляндію, то забезпечила їй повну самоуправу, а російський уряд навіть попірав змаганя Фінляндців до заведеня фінляндської мови в урядах, аби лише позбутися в той спосіб шведської. В тім часі відогравав власне велику ролю автор Калевали, др. Ілля Ленрот. Хоч з занятя лікар, проте студіював він пильно фінляндську мову і народну літературу і в 1853 р. зівстав професором фінської літератури в місті Гельзінґфорсі. На сім становищі він розвинув таку визначну діяльність, що скоро весь учений світ запізнав ся з фінською літературою, а з тим і з фінською історією. Його „Калевалу” перетолковано на всі європейські мови, а його рідні земляки залюбки вчитували ся в ті пісні, які походили з народної душі. Любов до всього, що фінське, почала чимраз глибше вкорінювати ся в масах народу.

Сього настрашив ся російський уряд і незабаром настало насильне московщенє Фінляндців, починаючи від шкіл. Вслід за тим пійшло московщенє урядів і знесене самоуправи.

Як Фінляндія відповіла на сі насильства, про се ще памятає теперішнє покоління. На кождий замах російського уряду відповідав і фінський сойм і цілий фінський нарід і поодинокі борці-герої відповідними ділами. В сій боротьбі набрав солідарний нарід сили, а коли вибухла в Росії останна революція, фінський нарід був першим, що відорвав ся цілковито від Росії.

Товариство „Вільна Україна”, в ід. 139 У. Н. С., в Шікаго, Ілл.

Олександр Шевчук.

ПОЗА МЕЖІ ТЕРПІНЯ Й БОЛЮ.

Сидів при вікні, облитий місячним сявом. Його окурили Зневіра, Нудьга і Погорда. Під ногами, мов клубок мертвих гадюк, лежали притоптані Пристрасти й Жадоби, а трохи оподалік, посеред кімнати тріпотав безрадно блискучими крилами Запал. В темній закутку кімнати Надія з Розпукою вели утаєну боротьбу...

— Кругом чернь і чернь! — шептала Погорда, нахилившись над ним. Чернь високоуроджена і проста, образована і неграмотна, чернь і духово порожня! Тільки в мені лежить почин мудрости! Віддатись мені зовсім, стати холодним та недоступним для ніжних почувань і для марних житевих поривів, стояти з гордо піднесеним чолом оподалік непроглядних товп, віддалюватись від них чимраз більше і більше — се одиноке жерело вдоволення! Хитнув на се потакуючо головою, а Нудьга та Зневіра приступили вже ближше.

— Нудно й пусто! погано на світі! Пощо се всьо? нащо? яка його ціль? — шепотіли обі враз.

— Нудно й пусто! — повторив за ними. — Жите одиниць? істноване? свідомість? І пощож се? Чим тут дорожити, над чим вагатись? Се простий ембріологічний случай, вислід сліпих пристрастий, невільнича чолобитня законови природи! Зтоптати його, знищити свідомість, покинути світ і товпу — в одній хвили змінити ся в грізного володаря над своїм житем! До нього став поволи приближати ся Запал...

— Як се гарно, як чудово! — говорив далі до себе. — Якраз у сім лежить висшість людини над прочими ествами. Всі низші ества зносять терпеливо накинене їм природою ярмо жита, приймають без протесту назначену їм долю і кінчину, один тільки „*homo sapiens*” (чоловік обдарований розумом) може в кожній хвили визволити ся зпід її кормиги і — коли не змінити, то бодай знищити раз на все свою долю, свою свідомість, своє істноване!.. Бо *homo sapiens* се диссонанс, се бунт і протест проти її законів, се орлине яйце, висиджене несвідомо нею самою на своє упокорене! Природа з жахом доглянула свою похибку, тож завчасу звязала йому крила всілякими інстинктами, обезсилила рабськими похотями, з яких він сам потворив собі ріжні суспільні обовязки та моральні приписи і став також її слухняним рабом!...

— Тож визволитиб ся йому з сих оковів, покорити всі ворожі собі сили, срібним орлом полинуту в блакит і там, любуючись лаврами побіди, сягнути вершин слави і щастя! — персебив йому звінкий голос Запалу.

— Невжеж се можливе? Невжеж людина може побороти всі ворожі собі сили? — відізвала ся знову Зневіра. А хочби й було се можливе, то чиж дальше істноване не стане опісля ще нуднішим? Чи спочин на лаврах не е вже сам про себе

нудним, чи може він справити вдоволене? — цїдила крізь зуби Нудьга.

— Орли духа не знають спочину! — промовив знова Запал. — Їх ділом безустанна боротьба за ідеал правди і волі; в ній находять вони щасте і вдоволене!...

— Боротьба за ідеал правди і волі? — повторили обі з насмішкою. — Боротьба за се, що в дійсности нїде не існує, — безуспішна боротьба, що дає певну побїду на дні пропасти Нєбутя!...

— Проч, проч від мене всьо! — гукнув, повстаючи з місця... Нудьга і Зневїра відступили в темний куток, Погорда стояла непорушно по середїні кімнати, а Запал прибрав поставу, немовби шукав чогось незнаного. Притоптані Пристрасти й Жадоби стали поволи відживати... Він сам приступив на хвилю до вікна, а відтак почав нервово проходжуватись по кімнаті...

— Сьвіт є дурний, далеко дурнійший, ніж думав день... — спарафразував слова філософа і усміхнув ся іронїчно. — Яке-ж всьо марне, яке дійсно нудне — роздумував далї. — Видати на сьвіт подібну до себе одиницю і згинути, отсе цїль кожної животини. Для ества сьвідомого і розумного се рішучо замало! І тому каждая сьвідома одиниця-атом вишукує сама собі цїли, творить власні ідеали... Інші цїли винаходить товпа, інші філософи та генїї, а ще інші люди верстви середної. Так повстають всі наші „Правди“, мішають ся з собою, поборюють себе взаїмно, а в дійсности не є вони нічим більше, як тільки обманюванєм себе самого. І маємо на сьвітї товпу з наївно-побожним мозком і дико-безбожним серцем, і мудрців з безбожним і скептичним мозком а наївним серцем, і людий мірности з порожним і на всьо байдужним мозком і серцем... Контрасти і дивогляди! Орли без крил — черваки з орлиними поривами! Царі закляті в рабів — раби з царськими обличами! І невжеж нема ніякого виходу, ніякого ратунку?

Хвилю стояв мовчки, а відтак усїв на давнім місци.

— Ось, безконечний простір — а в нїм відвічна запліднююча ся матерія; серед неї ділане всемогутних творчих сил, безупинна боротьба сьвітла з темрявою, безпереривний ланцюх розвитку й занепаду, житя і смерти — і так все далї й далї в безконечність! Всьо проминаюче — отсе всьо, що можемо доглянути зором ума! І яка-ж роля розумної одиниці-атому серед сих безмежних просторів вічности? Сливаковий похід вперед, вишукуване з великим трудом в темних гушавинах знаня зерен зглядної правди, розсіване їх на полях духової творчости, плекане з них цьвітів власного ідеалу і кормлене через короткий час їх соками та запахом себе і своїх наслідників, а відтак?... відтак розклад на хемічні первні — утрата сьвідомости!...

— Яке-ж се марне, яке пuste та нудне! — відізвались на се знов Нудьга і Зневїра.

— Противно, се гарне, високе, чудове! — закликав Запал. Се веде до вершин слави, запевнює вічно тривале жите в сьвідомости цілих грядучих поколінь. Се заміна дочасного жита на безсмертність імені!

— Так, се гарне і пусте, високе й нудне, чудове й марне — зачав повторяти майже несвідомо, розглядаючи ся стурбовано довкола себе.

З жахом спостеріг аж тепер, що здавлені ним Пристрасти й Жадоби знова повідживали... Довкола голови та шиї обвивалась йому гордість жадоби: слави, щастя, почестий, знаня і багато-багато інших позапускали свої жала в мозок, гнів і мечь розсаджували йому грудь, а в серце вплилось почуване любови разом з всіми змисловими пристрастями й похотями... Почував ся зовсім безсилим і близьким божевіля... Зразу пробував встати, але ноги відмовили йому послуху, відтак хотів досягнути руками набиту пістолю, що лежала на столі, одначе в обох руках утратив владу... Нудьга та Зневіра мовчки гляділи на него засупленим зором, Погорда відвернула лице в противну сторону, а Запал надармо тріпотав довкола нього крильцями, хочючи подати йому яку поміч. Напослід виповзла з закутка страшна Розпука, бажаючи і собі приблизитись до нього, та в одну мить Надія заступила їй дорогу...

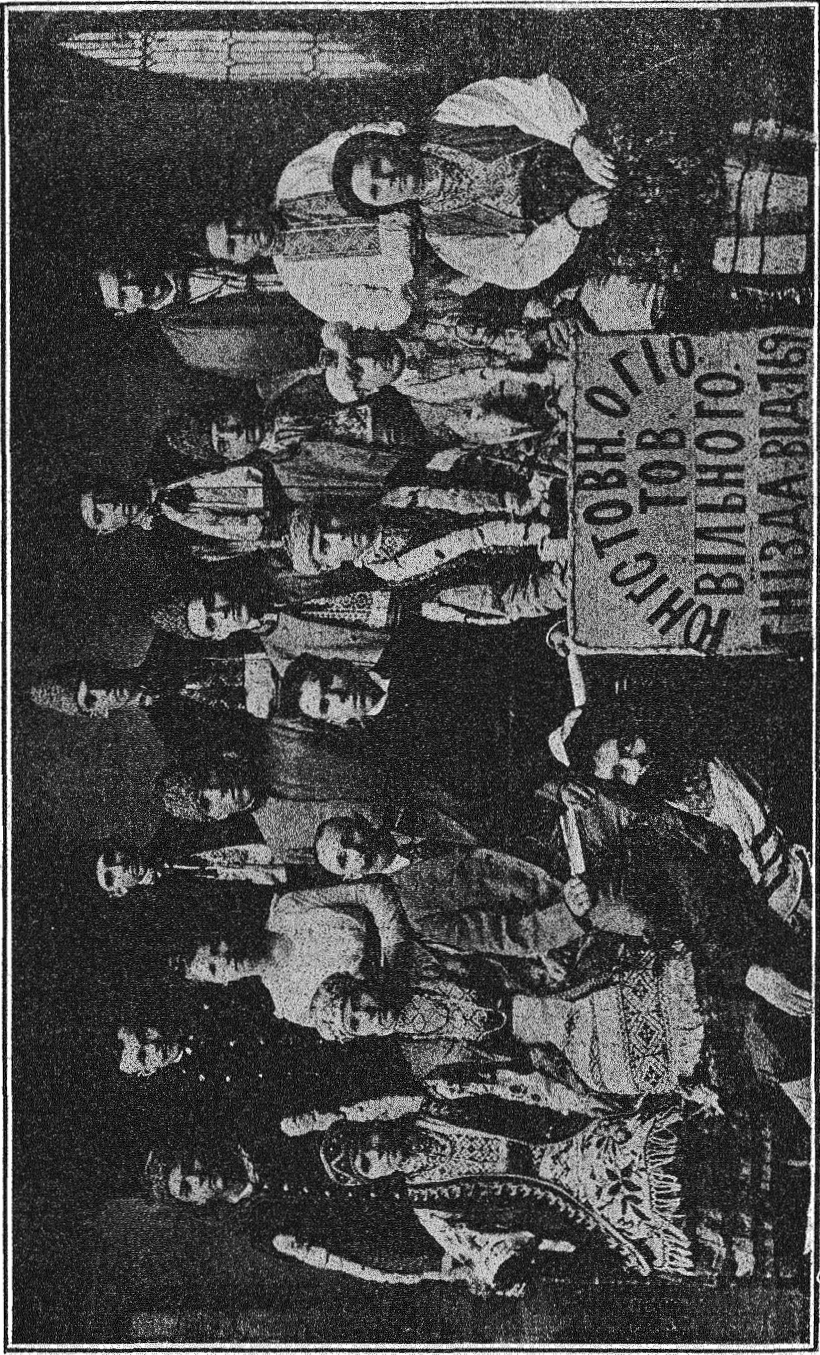
— Спасай ся, спасай ся, ось перед тобою одинокий ратунок на твої болі і терпіня — промовила до нього, вказуючи на розколісану в місячнім проміню чудову постать Поезії, що власне в сю хвилию влетіла крізь отворене вікно в кімнату, окружена цілим роєм мрій та снів... Її широкі, дугами високих почувань і уяви полискуючі крила, обняли його в одній хвили довкола, а рої снів стали поволи висисати з нього пекучу їд, запушену жалами Жадоб і Пристрастий.

— Держись її крил! — говорила далі з поспіхом Надія. — Я обійму провід в дорозі, Запал усувати-ме всякі перешкоди і так, свобідний від болю й терпіня, перелетиш простори земського жита, полишаючи мов метеор за собою ясну сьвітляну смугу. Вона стане дороговказом для твоїх наслідників, вінцем твоєї слави та охороною перед забутем. Бо тільки на її крилах, при помочи Запалу і під моім проводом зможеш найти на кождім місци щасте і вдоволене.

Богдан Лепкий.

НЕ БУЛО БИ.

Не булоб Господа на небі,
Не булоб правди на землі,
Булиб не люди, а зьвірі,
Колиб Ти, наша Україно,
За ті пожежі і руїну,
За кривди бідного народу,
І за його бездонні болі
Не виборола в нагороду
Собі хоть крихту, крихту волі!

Товариство „Вільне Гніздо”, від. 169 У. Н. С., в Юнгстани, О.

ПЛЕКАНЄ ВОЛОСЯ.

Гарною прикрасою голови і доброю охороною перед змінами температури є волосе. Воно часто випадає, коли його занедбуєть ся. А прецінь догляд волося є дуже простий. Треба передівсім старати ся держати його чисто і достаточ-но „відживляти” його. Значить, треба все допроваджувати кров до корінїв волося через відповідне натиране шкіри на голові („масоване”). Все те однак треба робити обережно, щоби не зранити шкіри, ані не виривати непотрібно волося. Часте стрижене в молодости спричинює се, що поодинокі волоски стають грубші і скорше ростуть. Однак густійшим во-но через те не стане.

Раз на місяць вимити волосе при помочи відповідного мила зовсім вистарчає. Натомісць чесати і чистити треба частійше. При чесаню треба звертати увагу на се, щоби подразнити шкіру на голові і викликати правильне кружене кро-ви. В тій ціли належить уживати гребенів з довгими зубами.

Попри гребнів уживаєть ся також і щітки, але не занад-то твердої, щоби не нищити волосків. Щіткою вичісуєть ся порошок, який падає на волосе і ослаблює його зріст. Найліп-ший час на се є перед спанем. Тоді також добре є натирати во-лосе і скропити його алькоголем чи відповідною лічничною водою, коли хто мусить якої уживати. В ночі є голова від-крита, тоді є правильний доступ воздуха і кров може пра-вильно кружити і відживляти волосе. Все притім треба ру-ководити ся здоровим розумом.

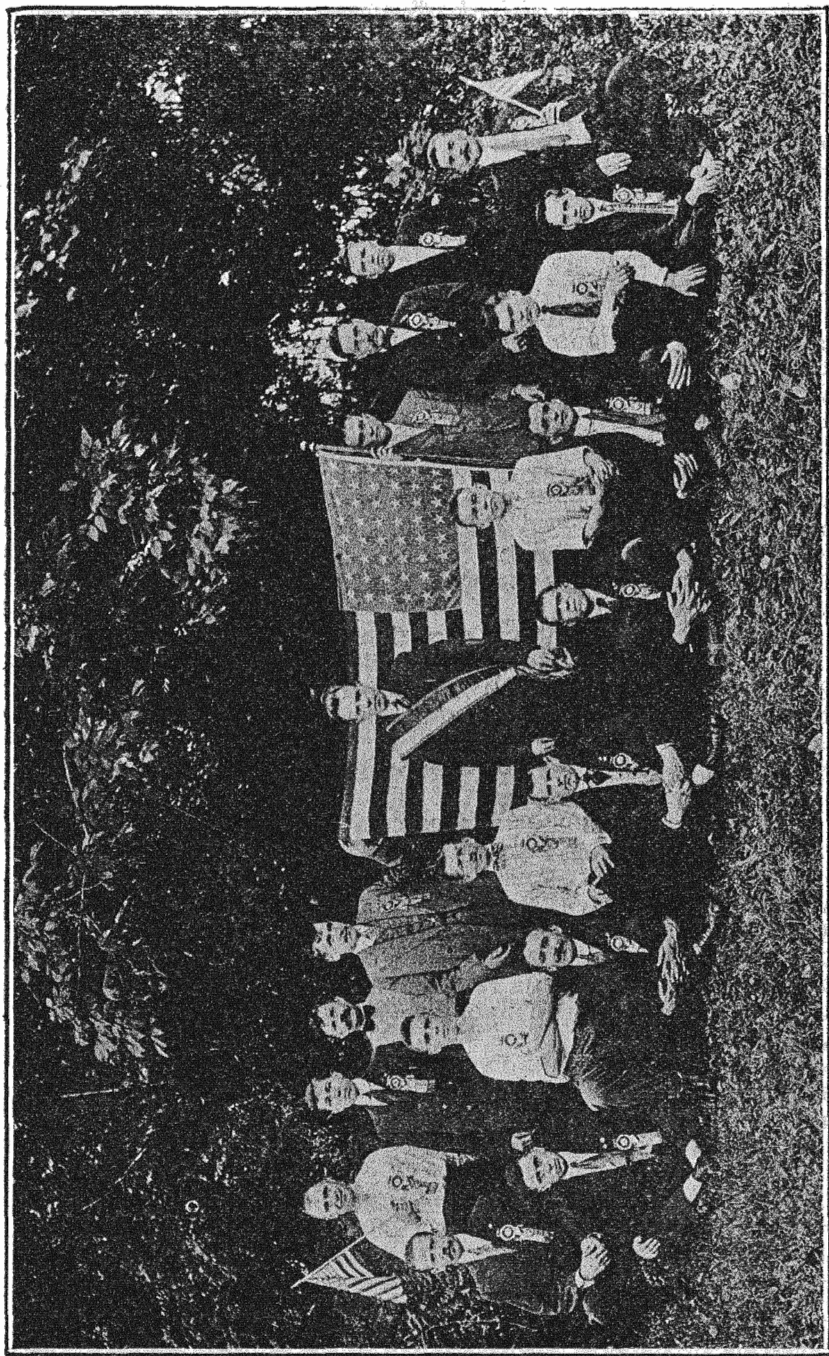
Коли кому починають випадати волоски, треба чесати голову гребенем навіть десять разів денно, щоби прискіпити обіг крові, а також треба старати ся ходити все — о скільки можна — з відкритою головою.

Мастити волосе треба лише тоді, коли воно дуже сухе. Колиж має досить товщи, тоді треба його мити частійше.

Гребнів і щітка повинні все бути як найчистійше удер-жувані, инакше вони можуть пошкодити волосю. Щітку тре-ба наперед вичесати гребнем, видмухати порошок, витерти в чисту шматку, а опісля вимити в зимній воді, до котрої тре-ба додати амоняку. Ані милом, ані горячою водою ніколи щітки не мити!

Можна вичистити щітку без митя, уживаючи газоліни, амоняку або бораксу. Гребнів миєть ся і чистить ся в тойсам спосіб що і щітку.

Товариство „Подільська Січ”, від. 8 У. Н. С., в Йонкерс, Н. Й.

Л. Брэдль.

КУЩ РОЖІ ЛЮБОВИ.

Переклав Ів. Німчук.

Ніч... На лавці перед домом сидів Гуссеїн і мріяв. Ціле село з малими, закопченими хатками, що пригадували якусь безформенну масу скал та диких урвищ, вже спало. На окраях села тягнула ся широка долина, а на ній були найгарнійші в цій околиці рожеві городи. Через те всі темні, понурі хатки купали ся в чудових пахошах рож.

Гуссеїн мріяв довго... Покинувши далекі поля малої Азії, блукав він якийсь час по улицах і заулках Стамбулу та чудовою арабською пісонькою будив захват у всіх. Однак швидко опустив столицю ісламу і розпочав блуканину від міста до міста, від села до села. Так обійшов всі турецькі землі від кінця до краю в даремній, безнадійній погоні за щастем, за якимось невідомим, невиданим, у власній тільки душі вимірним ідеалом.

Одного вечера зайшов в се болгарське село над берегом рожевої долини. Незчислимість найкрасших під сонцем рожевих корчів очарувала його своїм чудовим запахом та приманчивостию красок. Інстинктивно закликав Гуссеїн: „Тут мушу остати!“

І Гуссеїн лишив ся тут та почав любити ся розкішним повітрям болгарського села.

Людям сеї тихої закутини сьвіта подобав ся його лагідний настрій і вічна його тиха задума та двое чорних задивлених очей в якісь незнані сьвіти. Супокійний, розміряний, меланхолійний музулманин добув собі в одягнених в довгі плащі, непогамованих і замкнених в собі Болгарів якесь дивне довіре. На вид Гуссеїна, якби під впливом якогось заклія, лагідніла їх завзята душа та їх дика сила. Називано його в цілім селі чарівником, бо оповідав прегарні казки і співав чудові пісоньки.

Одного дня побачив Гуссеїн принадну Мартону, похилену над корчем рожі. Лінії її стрункої статі видали ся йому так гарними й гнучкими, як смуги небесної веселки, і здавало ся йому, що з цілого її ества віють розкішні аромати та якби якийсь сьвітляний, осяйний блеск. Чиж би була вона живим олицетворенем сеї долини рож? Чорні кучері окружали її лице, а його краска ясніла, наче позолочена. Коли підняла голову, здавало ся йому, що бачить перед собою первовзрір людської краси.

Гуссеїн підійшов до неї ближше. Мартона була жінкою пастуха Мірка, якого дикої, непогамованої натури бояли ся в селі всі люди. Бо не було в цілім селі міцнійшої і завзятійшої людини від него, особливо, коли напив ся вина. Однак Мартона, повна доброти й лагідности, терпіла тиранію мужа;

вона одинока уміла також погамувати вибухи його люти. Був то дикий тигр, якого вміла вона провадити на ливні і який щоденно вечером, коли Мартона сідала по цілоденній праці в поли на порозі дому, лягав у її ніг, лагідний наче баранець.

Ляк впав на Мартону на вид надходячого музулманина. Прецінь і вона знала чар його мови, приману його голосу та звук його чудових пісень.

Через хвилю забула про понуре, зловіще лице Мірка. Через хвилю здавало ся їй, що пропала всяка ненависть між хрестом та півмісяцем, та що серед рожевого подуву, який слала до них долина, никнуть всі кроваві спомини минувшини. Та швидко очунялась і вказала дрожачою рукою на дім, де спав сном блаженних, споений вином Мірко.

— Не знаю, чи він спить твердо, — вишептала, дрозачи під впливом огнистих поглядів Гуссеїна, наче лист, колисаний вітром.

— Що-ж се нас обходить? — відповів зі сьміхом Гуссеїн.

— Коли збудить ся і не застане мене дома, випаде як дикий зьвір. Відійди, відійди чимскорше!

Стало ся, як предвиділа Мартона. Здалека почули нечаяно дикий, храпливий голос Мірка.

— Чуеш, Гуссеїне?

Тяжкі кроки зближили ся. Як тїнь похнюплений виринув нагло перед ними Мірко з розкуйовдженою чуприною, готовий до скоку.

— Турок! На нос!*) — закликав стеклим голосом.

Гуссеїн станув перед Мартоною і відповів: „Згода! Жду на тебе!”

В руці Мірка блиснув ніж і Гуссеїн добув ножа.

Болгарин впялив у музулманина свій дикий зір, його грудь через хвилю підносила ся й опадала, наконець підняв ніж високо в гору.

Оперта о мур гляділа Мартона на обох мушин з переляком. Була безрадна й безсильна. У віддали виставали як ніч чорні гори аж ген під вершки зоряного неба, а перед нею стояло двох, жадних крови й пімсти мушин, аби звести боротьбу о неї...

Через хвилю відступив Мірко, аби з тим більшим розгоном вдарити. Гуссеїн відскочив на бік. Болгарин відсунув ся знов, похилив голову і намірив ся другий раз до страшного удару. Турок не міг устояти і впав. Мірко кинув ся на него наче розбішений тигр. В смертельних обіймах стискали ся в пів, падали на землю, вовтузили ся в поросі та підоймали ся знова, а свої тіла кусали зубами до крови.

Вкінци удалось Міркови визволити ся з обіймів ворога, кинув ним до землі, придавив коліном його грудь та зловив обіруч за горло. Гуссеїн почав харчіти, його очи виступили на верх, а з уст спливав по лиці вузкий, дрібний потічок крови...

*) На нос — до ножа.

Зпоза хмар приглядався сій кровавій картині блідий, понурий місяць. Мірко звернув ся до своєї жінки і сказав: „Иди зі мною!”

В тихій закутині між двома скелями роздерли круки тіло Гуссеїна. Мартона десь пропала. Що з нею стало ся? Село про се мовчало. Мірко оминав людей. Та про него говорено, що коли в його самотній хатині настає ніч, то Мірко має якісь дивні привиди.

По кількох літах виріс на долині новий куш рожі. Своєю висотою перевищав він всі інші корчі, його цвіти були червоні наче багрянниця, а на сонці мерехтіли як кров. Такими гарними червоними рожами не красувався в тій долині ще жаден куш.

Стара ворожка, що вештала ся по селі, оповідала, що на тім місци, де виріс сей корч рожі, убив перед роками якийсь пастух свою жінку...

Мультатулі.

СТАРЧИХА.

Одного разу сидів я з Фансею під брамами Гарлему. Нараз у віддалі спостеріг я криваючу жебрачку. Схиляла ся часто, підносила щось з землі, а що піднесла, кидала в запаску. Шукала відпадків, дрібних відломків дерева...

— Що се за нужда! — подумав я. Я зміркував, що за хвилину вона підійде до лавки, на якій я сидів, і я кинув на землю гріш, щоб піднесла його.

І я тішив ся кожним її кроком, що приближував її до гроша, тай хотів, аби дарунок одержала случайно.

Та бабуня, що збирає хворост, а комета — се дві зовсім ріжні річи. Отся комета зачеркнула колесо, що не сходило ся з моїми обчисленнями, і тому я збоїв ся...

— Мамуню!

— Га?

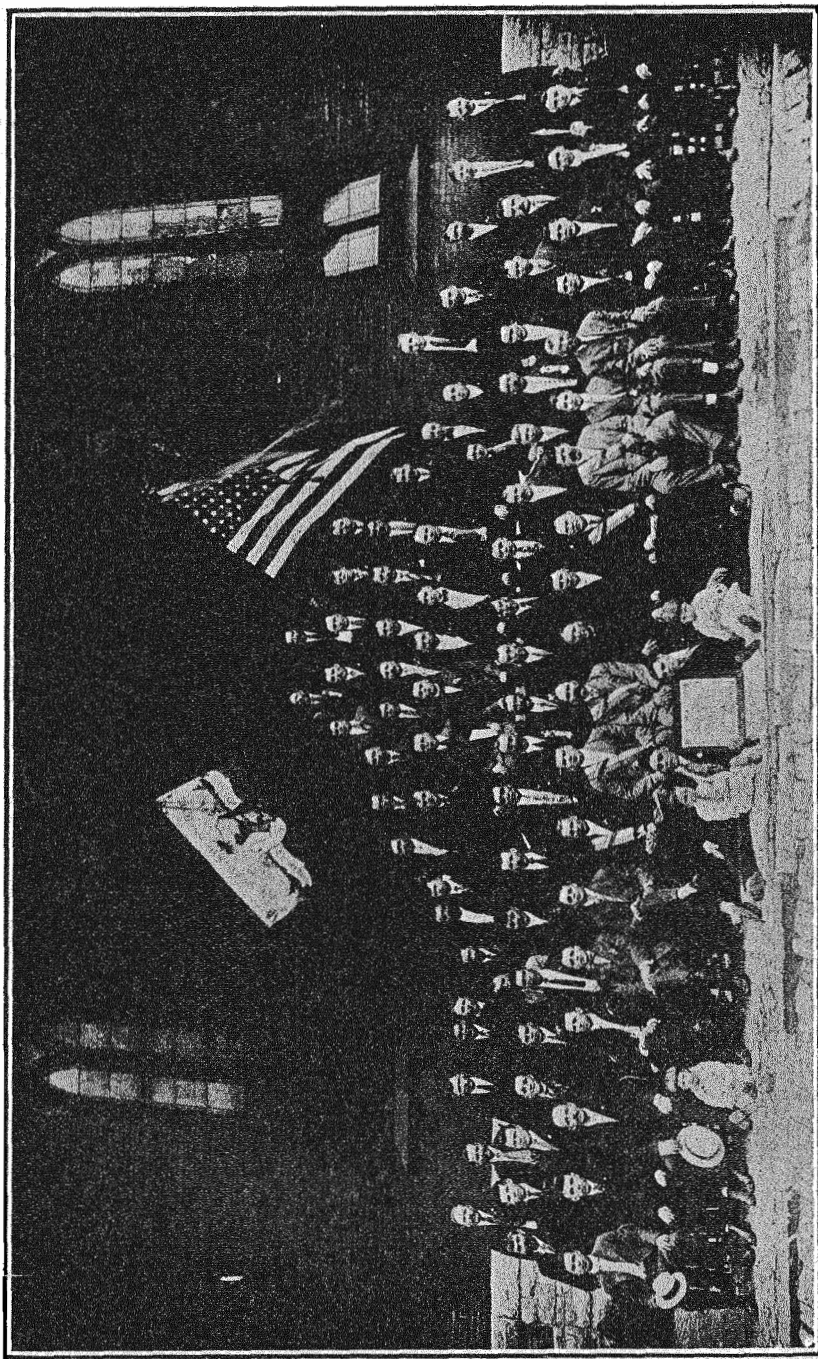
— Ви так пильно шукаєте чогось... Мені здаєть ся, що осьдечки лежить щось, ось тут!

Не приближала ся, а збираючи, йшла далі. Певно! Шукала під деревами трісок і хворосту, а гріш, на який я вказав, лежав на стежці. На стежці не було дерева, а вона шукала трісок. Правдоподобно думала, що я шуткую.

— Та справді, кажу правду, мамуню!... Ходіть сюди! Мені здаєть ся, що тут лежить щось... бодай, чи не гріш...

— Го! го!... Колиб вам так здавало ся, ви самі піднесли би його!

Тоді я підніс гріш, заніс її і мене огорнув сум на думку, що отся старчиха через ціле своє довге жите стрінула так мало добрих людей...

Братство св. Володимира, від. 179 У. Н. С., в Ст. Луїс, Мо.

Т. Романченко.

НЕ ЗІТХАЙ.

Не зітхай, а працюй,
Поки сили ще є;
Тільки праця одна
Гарні жнива дає.

Не зітхай, а працюй,
Марно часу не гай,
Праці широкі жде
Вже давно рідний край.

Не зітхай, а працюй
І одно пам'ятай:
Що лиш праця одна
Захистить рідний край.

ЗАМКНЕНІ ОЧИ.

Коли замкнемо очі, ми ніяк не можемо йти просто перед себе. Все скрутимо чи в один чи в другий бік. Чому се так?

Бо кроки лівої і правої ноги не є рівні, коли ми йдемо. А не рівні кроки, бо наші ноги не є цілком рівні. Ми не думаємо про се і нам здаєть ся, що ноги рівні. Міжтим спробуймо їх докладно змірити, а переконаємо ся, що воно так не є. З того дальше виходить, що ми не можемо бути певні себе при ставленню кроків і все один крок буде більший від другого. Довша нога буде робити довші кроки і ми, коли замкнемо очі, будемо все йти кругом. Коли отворимо очі, тоді ми мимоволі мусимо йти просто, бо наш мозок працює і помагає ногам тримати ся простої дороги. Другу задачу ще сповняють очі: вони все помагають удержати наше тіло в рівновазі на ногах і тяжко є стояти рівно зі замкненими очима. Колиж ми замкнемо очі і пробуємо йти, то ще тяжше нам удержати рівновагу; а коли додамо до сього ще згадану вище причину — нерівність ніг — тоді зовсім неможливо йти просто і ми не лише киваємо ся, але ще й кружляємо в ході. Певно, що всього можна навчити ся; таксамо можна навчити ся ходити зі замкненими очима. Але пощо посвячувати час на се? Хиба, що хто надієть ся осліпнути — а тоді вже конечно учити ся ходити без помочи очий.

Чому знова замикаємо очі підчас сну? Тут вже инша причина. Коли чоловік не спить, його мозок працює; а працюючий мозок порушує нерви цілого тіла; порушує руки, ноги, язик, очі, порушує отже й повіки. Колиж чоловік засне, тоді засипляють всі нерви, засипляє мозок, засипляють отже і сі органи, котрі контролюють повіки. А коли відтяти електричні дроти, або застановити силу електричну у фабриці, де її виробляють, то не засьвітимо лампи і в нашій кімнаті. Таксамо, коли мозок засне, засипляють повіки й замикають ся. Коли чоловік не може замкнути очий, то такий сон є лише півсном і чоловік не вивчасуєть ся. Дуже виїмково бувають люди, що все сплять з отвертими очима. Але вони вже з природи мають якусь хибу в своїм організмі.

Шкільна дівчора з Рідної Школи у Вунсокет, Р. Ай., зі своїм пархом о. В. Турулою і з учителем п. М. Запаринюком.

ЧОМУ КУПАТИ СЯ.

Деякі історики кажуть, що цивілізацію якогось народу пізнати по сім, кільки він зуживає мила. Таксамо чистість і благородність якоїсь родини оцінюєть ся по скількості зужитої води.

Обчисленя по містах вказують, що скількість зуживаної води буває пересічно така: 6 до 8 гальонів на особу між найбіднішими, де є лиш одна водна закруцька, а около 60 гальонів по домах богачів. Пересічно на кожного мешканця по містах припадає 20 гальонів води денно. Більше води уживаєть ся в літі ніж в зимі — бо в літі мож купати ся і в зимній воді, а не всюди бувають по мешканях прилади для огріваня води.

Бувають народи — от на приклад Англіїці, — що в них купаєть ся чоловік що дня. Але се може занадто вибаглива чистота, скаже дехто: тому приймім засаду, що чоловік повинен купати ся що найменше раз в тиждень. Буває часто, що люди купають ся не так ізза здоровля, як радше, щоби... гарно виглядати. Звичайно такі люди купають ся в суботу, щоби в неділю прийти чистим до церкви. А таксамо „випадає” вже скупатись, коли хто йде на хрестини, весіле, чи иншу забаву.

В дійсности люди повинні тямити на властиву причину, ізза якої треба купати ся. Людська шкіра має мідіони дрібненьких дірочок, званих порами. Через ті пори виходить на верх всякий бруд, який повстає із чищення тіла в середині. Коли пори заклепять ся тим брудом, тоді тіло не може належито очиститись і наслідком того слабне і є склонне до всіляких недуг.

А чому то так часто нападає чоловіка катар? Коли пори є забиті брудом, тоді нема доступу сьвіжого воздуха до нутра тіла; тоді нема „продуву”. А коли повіє зимний вітер „поза шкіру”, тоді нагло кров охолоджуєть ся і охолоджує внутрішні органи тіла, головно слизисту оболону в голові, в носі, в кишках, в нирках і т. д. А за тим іде се неприємне явище — „катар”, котрого нераз так тяжко позбути ся.

З того заключене:

Як хто хоче забезпечити ся хочби лише перед катаром, нехай часто купаєть ся. Коли пори будуть чисті, вони будуть сповняти свою службу, будуть відсьвіжувати і скріпляти ціле тіло. А сильне тіло в найделікатніших частях — се найліпша безпека перед всякими недугами, отже і перед катаром.

Деякі части тіла, як пахи, ноги, і т. д. мають більше пор на однім квадратом ціли ніж прочі члени; вони отже потяють ся більше і занечищують ся скорше. З того виходить, що їх частійше треба мити. Найчастійше однак треба мити ноги, щоб удержати ціле тіло здоровим. Коли хто мие ноги перед спанем, повинен уживати теплої води, щоби відтягнути кров від мозку. Колиж хто мие їх рано, то найліпше мити в зимній воді, щоби тим способом розбудити кров і післати її по цілім тілі.

Смичкова орхестра шкільних дітей в Мікзпорт, Па.

Василь Пачовський.

В ГОРУ, КАЙДАНИКИ!

— 0 —

I.

Ой на бій на два фронти, на бій
Уставайте з проніжєня волі —
Ви мужі — будьте сталь у боротьбі важкій;
Ви жінки — співтовариші долі!

Уродили ся ви у зслізні часи,
Киньте пестоші всі поколінням;
Кожний день хай буде без квіток, без роси,
Та завалений чинів кременем!

Не теряйте житя в почуваннях без діл,
Не квітки вам боги присудили —
Що сімя — хай буде нам живий самостріл,
Кузня бунту, будучої сили!

Повні духа жінки, тверді в силі мужі,
Кожний день обчисліть ся із чину,
Чи принесли що ви на жертвенник без лжі
Вітчині під тяжкую годину!

Дітям кров запаліть тим огнем, що спалить
Нашу кривду і правду збудує,
Сліпій масі вкажіть на кроваву блакить,
Що їй серце до бою збунтує!

II.

Ставаймо в ряд усі, хоч кождий у кайданах,
Живі до крови й кости й молоді,
Орлами ми кіхті вирвали тверді;
Хоч наше тіло в ранах
І хоч душа ціла з наруг тяжких кєрвава,
Ми йдем сталені духом у ряді —
Кайдани дзвонять: Слава, слава, слава!
Ми гордо чола кулями поорані несем,
І співом жалю горами трясем,
За пятьсот літ неволі — пятьсот літ!
А в тих лігах змарноване житя
Сто, тисяч геніїв під батогами мєсти
Гнобителів без іскорки чутя
І чєсти!..
У тій валяві стоптаних людей
Неодин дух упав,
І неодин погіб Богдан, Володимир і Сьвятослав!..
І як би ті всі жертви пробудили ми,
Ми засіяли-б серед тої тьми
Землі, як тисяч сонць на небосклоні,
Всім камінь горя вирвалиб з грудий
І кинули би щастє в людскости долоні!

В гору, кайданники! У гору ясні чола!
Дивіть ся, тьма довкола,
А ваша ціль — перевернути сьвіт
І сонце ваших душ розкинути лучами
На чорний туск людей, що мруть і мруть без тьми
Без просьвітку, в зневірі тисяч літ!...
Лягла неволя лавою граніта,
Ламались люди, духи, генії землі,
А сьвіт був чорний і горів
До нині від огнів
Ненависти і мимо сьвітла гинув серед тьми
І в смутку здвиг у блакиті сьвіта
Пекельні стіниша тюрми!...
Аж се встає сповитий у імлі
Кайданників народ,
Що ріс під гуком бурі і негод,
Як стоголова гидра, тисяч раз
Порубаний на чверти,
Та вічно жив, жиє і буде жити —
Нараз
Прорвав ся з прогалини смерти,
Як гураган нового чину, в темний сьвіт,
Несе вам щастя заповіт!

В гору, кайданники, у гору ясні чола!
Дивіть ся, тьма довкола!
Земля — від смути скорчений старець,
А сонце сплямлене... Гей, крицьоперих крил
Новому летови, несіть вінець, вінець
Любови в темну твань понурих сил
І землю оживіте!...
А тихо, тихо йдіть, в кайданах не ячіте;
Зоря зійшла на вас, роса паде на цвіти,
А очі ваші — ясні гризоліти,
Здіймайте в гору сплетені руки
Й дзвоніть кайданами — стріляючи з розпуки:
Гурра гей! Перші шанці вже добуті!
Гурра гей, на вал! на вал!
Українці закуті... несуть великий шал:
Нове жите несуть, жите як ідеал!

На крик: гурра у бій! поляжемо у славі!
Всі вирвали з камінями окупи свої ржаві
І рванулись вперед, волочучи кайдани
З камінями, що били гранами їх рани!
Лиш хлопець той малий зирнув на їхній лет,
Остав, заплакав сам...

Та зважив ся на муку,
І вирвав ся, оставивши в залізах ліву руку,
А правою пірвав багнет утікшої сторожі,
Підбіг за ними в слід блідий від болю серед дροжі
В лівім рамію, кєрвавив шлях кєрвавий
І мчав за їхнім співом:
Гурра гей! ми йдем на поле слави!

ЕЗОП І ЙОГО БАЙКИ.

Около пятьсот або шістьсот літ перед Христом жив в Малій Азії, в краю Лідії, найславніший писатель байок, Езоп. Час його життя припадає якраз на сей вік, коли в Лідії царствував славний король-богатыр Крез, а в Греції жило сім великих мудрців, котрих слава перетриває до кінця світа. Завдяки щедролюбовности Креза почала ся тоді горячкова праця над розвоєм писаної грецької літератури. На дворі Креза перебували найвизначніші філософи і письменники з Азії і з Європи і тут був якийсь час важний осередок науки.

Сій обставині треба завдячити, що про Езопа знає нині цілий світ. Бо Езоп був сином невольниці — отже і сам невольник. А невольників не уважав ніхто в тих часах за людей. Його дуже розумній матери вдало ся якось умістити свого сина на королівськім дворі, де він навчив ся читати і писати та взяв ся пильно до науки. Будучи з природи дуже талановитим, зумів він в короткім часі визначити ся своїми влучними замітками і жартами. Се промостило йому дорогу до самого короля, котрий взяв його за сьміхунця до своєї палати. Тут стрінув ся він з ученими, мудрцями і письменниками і, не тяжко догадати ся, що Езоп використав їх для свого об'язування.

З часом сьміхунець став мудрцем, а своїми дотепами умів він показати також і свій талант. Учені його товариші муіли не лише признати його за рівного собі, але нераз муіли також і клонити голови перед розумом бувшого невольника. Вибивши ся в той спосіб поміж сучасними великанами науки, він пустив ся в подорож по Малій Азії і Греції, підчас котрої він вславив ся яко бесідник при ріжних нагодах. В свої промови вмів він вплітати влучні приказки, які і доси ще остали ся незрівнані. Він згинув випадково: в місті Дельфі виголосив він промову до товпи про справедливість — і за його правдомовність обурена товпа кинула його в пропасть. Щойно по його смерті Дельфійці настрашили ся свого негідного вчинку, але вже було запізно. Вони хотіли змити зі себе вину і накладали на себе добровільні кари за його неповинну смерть. В той спосіб вони прославили його імя — і рівночасно заінтересували всіх Греків його мудрощами.

Півтретя тисяча літ минає від сього часу. Пороху з Езопа вже не стало, але остали ся його твори. Се його славні байки. Діти читають їх в школі; бесідники наводять їх в своїх промовах; філософи включають їх в свої писання; учителі переповідають їх для науки. Варт і нам їх перечитати і добре пригадунуться, в чім саме полягає їх вартість.

Ось кілька байок Езопа:

Скриплячі колеса.

Як воли тягнули тяжкий віз по нерівній дорозі, колеса почали страшно скрипіти. „Тумане! — закричав фірман до воза

— чому ти так стогнеш, хоч нічого не везеш, коли колеса, що тягнуть весь тягар, так тихо справують ся?”

Сі, що кричать найголоснійше, не все терплять найболючійше.

Лисиця і виноград.

Якраз в часі збору винограду лисичка закрала ся до виноградні, де на високих тичках звисали доспілі, сонічні виноградні ягоди. Вона то підбіжить то підскачить, то мордочку витягне, але ніяк не може дістати солодкого винограду. Вкінці закусила зуби зі злости і сама до себе приговорює: „Овва, що то шкодить! Виноград і так квасний”.

Хлопець і вовчиця.

Хлопчина стояв на даху високого дому, а коли перебігала туди вовчиця, він почав її лаяти. Вовчиця глянула на хлопця і вже хотіла бігти дальше, але якось станула і каже: „Ей, мудра ти, дитино, мудра! Тобі здаеть ся, що то ти мене лаеш, а прецінь се криша дому лає мене. Ти не сказала би ані слівця до мене, коли би ти не стояла так високо”.

Курка і кітка.

Коли кітка почула, що курка лежить хора в своїм гнізді, пішла відвідати її, як звичай велить. Зайшовши до курника, питає: „Як же маеш ся, моя дорога товаришко? Чим можу прислужити ся тобі? Може тобі чого недостає? Скажи лише, а все зроблю для тебе; тільки не жури ся і будь сильна духом!”

„Дякую тобі дуже за твою зичливість — каже курка; — коли ти така добра, то зроби мені одну прислугу: лиши мене в спокою, а я певно скоро подужаю”.

Непрошені гості є часто дуже пожадані, коли вони заберуть ся від нас.

Лев і лис.

Лис згодив ся служити львови. Оба вони мали сповняти свою роботу: лис звичайно показував добичу, а лев сейчас нападав на неї і ловив. Але раз лис згордів. Йому здавало ся, що він також такий сильний як його господар, тай забажав сам полювати на добичу, замість вишукувати її для льва. Лев згодив ся на се тай лис взяв ся сейчас до діла. Але якраз в хвилі, коли він хотів скочити поміж стадо овець, напали на нього ловці і він сам упав жертвою.

Держи ся свого місця, а місце захистить тебе.

Злюща собака.

Була раз собака, та така зідлива і злюща, що її хазяїн мусів привязати їй сильну дротяну сітку на голову; лише тоді впевнив ся він, що собака не покусася його сусідів. Але собака і тим гордила ся; вона побігла на улицю та пишно потрясала своїм дротяним намордником, щоби лише звернути увагу людей на себе. Але якась друга хитра собачка прибігла до

неї і шепнула їй на ухо: „Товаришко! Чим менше гамору ти будеш робити, тим ліпше для тебе. Прецінь не за заслугу наложив хазяїн на тебе намордник, а за кару!”

Люди часто міняють славу за розголосо. Вони воліють, аби про них навіть і зле говорили, ніж бути незвісними.

Пажорі й оселедець.

Морські пажорі (людюди) і кити вели війну. Коли раз битва дійшла до вершка завзятя, якийсь оселедець втиснув ся поміж воюючих і хотів їх погодити. На се крикнув один пажор: „Приятелю, лиши нас самих! Ліпше нам згинуті в боротьбі, ніж щоби ти нас мав годити!”

ЧИ БІЛІЄ ВОЛОСЄ ЗІ СТРАХУ?

Хоч багато визначних лікарів твердить, що се неправда, то факти вказують на що иншого. В житєписи славного французького письменника Монтеня записано таке:

„До знакомих Монтеня належав також п. Д'Андельо, бувший королівський намісник в Ст. Квентен. Половина його бороди й одна брова були білі. Він казав, що се сталось нагло, в одній хвилі. Іменно одного разу сидів він дома, похнюпивши голову в смутку за братом, котрого саме недавно повісили за участь у політичній змові. Д'Андельо підпер голову рукою, а коли за якийсь час підніс її, присутні замітили, що якраз та часть бороди, що була прикрита рукою, побіліла, неначе би хто посипав її мукою”.

Инший подібний випадок наводить один англійський лікар, що був разом з експедиційною армією в Індіях.

„Коли в лютім по однім бою дістало ся в наші руки кількадесят індійських жовнірів, наші вояки привели їх до міста, щоби їх десь помістити. А що уродженці Індії бувають хорі на ріжнородні недуги, то треба з ними обходити ся дуже обережно. Тому кожного з них треба було дуже докладно оглянути. Один з полонених незвичайно перестрашив ся, коли його окружили наші жовніри та стягнули з нього одіж. Він певно думав, що його хочуть розстріляти. Я мав нагоду слідити його перестрах від самого початку. Він почав трясти ся неначе в лихорадці, а на його лиці слідно було розпуку і безнадійність. Хоч він відповідав на всі питання, то, здавало ся, що він навіть не звертає на сі відповіді уваги. І якраз підчас сеї обсервації, в протягу якої пів години, його волосє почало сивіти по цілій голові — хоч жовнір був молодий, бо числив 24 літ житя. Сержант, який власне пильнував сього полоненого, завважав перший сю зміну і закликав: „Таж він сивіє!” Тоді всі ми почали пильно дивити ся на його волосє, яке посивіло цілковито таки в наших очах протягом не більше як пів години”.

Сестрицтво Пенитентного Зачая Пресв. Діви Марі, вид. 112 У. І. С. в Клівленд, О.

ПЕРЕСТУДА В ТЕПЛІЙ КІМНАТІ.

Нераз чоловік дістане катар в теплій кімнаті — і то зовсім здоровий чоловік. Щоби зрозуміти се, треба пригадати собі, що тіло чоловіка має дуже високу температуру — звичайно 98 степенів Фаренгейта. А температура в тілі удержується при помочи води в тілі. Звісно, що вода в тілі безнастанно парує, викидаючи в той спосіб через пори різнородний бруд зі середини. Се є процес ogrівання і очищування рівночасно. На місце випарованої води через пори в шкірі приходить свіжа пара при віддишуванні, бо воздух є все змішаний з паром.

Що-ж діється в теплій кімнаті? Наслідком тепла воздух осушується цілковито. А коли в кімнаті нема води, то нізвідки не прибуває водна пара. Людське тіло, не дістаючи пари з воздуха, видаєть усю пару, яку має, і наслідком того остигає. Хоч може воно теплійше ніж воздух в кімнаті, але сього тепла замало для тіла і воно перестуджується. Приходить кашель, катар і т. д. Яка отже рада, щоби не перестудити ся в теплій кімнаті? — Треба налити води в миску, у ведро чи в яку иншу посудину. В бюрах, в робітнях у фабриках, де води не держать, а де ogrивають паром чи електрикою, ставлять осібні бляшані начиня з водою. В той спосіб удержується у воздуху все відповідну скількість водної пари.

БОРОДА, ВУСИ І ГОЛЕНЄ.

Хто носить бороду, той мусить добре її пильнувати, инакше вона занечищує ціле лице. Бороду треба часто мити, чесати і сушити, а щойно тоді вона буде гарно виглядати і не шкодити чоловікови. По вимиттю треба запусити бороду спиритусом і то так основно, щоби він дістав ся аж до шкіри і там поубивав всякі бацилі. Коли часто стрижесть ся або голить ся бороду, тоді поодинокі волоски грубують.

Ще більше треба доглядати вусів. Їх треба не лише мити кілька разів денно — по кождім їдженю, рано і перед сном, — але ще й відповідно натирати та пригрівати горячим ручником. Надто чиста помада є також помічна. Щойно в той спосіб плекані вуси набирають гарної форми і додають краси лицю. Коли хто голить ся, то повинен робити се кожного дня, або найменше що другий день. Дехто нарікає, що через те шкіра дуже нищить ся; але сього нема чого бояти ся, коли уживаєть ся доброї бритви, коли її держить ся в добрім порядку і коли хто голить ся правильно в тусаму сторону — ніколи проти поросту. Конечним є вимити бороду по голеню відповідним роцином; дуже дешевий і загально уживаний є пероксайд (peroxide).

Щоби приготувити бороду до голєня, треба її вперед намастити відповідно розробленим добрим милом. Уживати

все теплої води, бо і шкіра і волосе втягає горячу воду, мякне і стає більше пригожим до голеня. Чим більше часу посьвятить ся на основне намилсне борода, тим лекше опісля голитись. По склепах легко тепер дістати вже готову пасту до миленя борода і з нею дуже вигідно в подорожи. Бритву все треба вмочити в горячій воді перед її ужитем.

Щодо удержаня бритви в добрім стані то в тім згляді є багато простих забобонів, котрі в дійсности не мають ніякого значія в практиці. Одно треба тямити: держати бритву все чисто і старанно та уміло обтягнути її на ремени. Обтягати треба перед і по ужитю, а опісля висушити і насмарувати солодкою оливою або лоем. Ремінь до обтяганя мусить бути гладкий — не порізаний — і при обтяганю добре натягнений. Хто не вміє добре натягнути реміня, нехай положить його на гладкім дереві і щойно тоді приложить цілу бритву так як клин і потягає в одну і другу сторону яких 10 до 20 разів. Розходить ся о се, щоби ціла стіна бритви прилягала до реміня, інакше можна її лише затупити. Бритва є острою тоді, коли можна нею перетяти волосок, який держить ся одним кінцем в руці.

При голеню треба держати бритву таксамо як при обтяганю, лише острим кінцем посувати вперед. Притім треба старати ся порушати нею так як косою, або різакком, отже робити скісний рух — вперед і вділ чи вперед і вгору. Тоді і бритва не затупить ся і борода гладше голить ся. Ніколи не ставити бритви заостро на лиці, лише все плазом.

Машинки до голеня є тепер дуже розповсюднені і зовсім добре заступають бритву. Треба однак їх чисто держати. Дехто однак волисть бритву, бо „знає, як голить ся”.

ЯК ПОВСТАЄ ЗВУК.

Нераз чуємо, що хтось стукнув, крикнув, або що хтось грає на музичнім інструменті. Кажемо, що всі ті голоси — се звуки. Щось отже мусить бути причиною того, що ми чуємо.

Звуки приходять до нас за помочию воздуха. Коли би ми могли видіти воздух, то ми замітили би в нім такісамі филі, як у воді, коли в неї кинути каменем. Коли шершень летить, то він махає крилами дуже скоро і порушає воздух. Крила не видають ніякого голосу, але їх скорий рух викликує скорє дрожанє воздуха і се власне є гудіне шершеня. Коли ми плескаємо в руки, то воздух порушаєть ся сильнійше і чути лоскіт, подібно, як у воді повстають більші круги, коли кинемо більшим каменем. Коли би не було воздуха, тоді не повставали би воздушні филі і ми не чули би ніякого звука. Тоді не чули би ми ані барабана, ані людської мови, ані співу, ані музики. Ми були би неначе глухі.

Ага! А чому глухий не чує? Прецінь же до нього доходять воздушні филі? — Так, але він має знищений орган слуху,

глухий не має ушного барабанця, о який відбивають ся воздушні филі і який подражняє відповідні нерви в нашім мозку.

Коли воздушні филі є правильні, то такий звук ми називаємо музичним. Колиж филі неправильні, тоді ми кажемо: се звичайний крик. Є такі люди, котрі вмюють видавати музичні тони; ми кажемо, що вони співають. Інші видають такі звуки, що аж серце здригаєть ся, а иноді аж уши треба затикати.

Коли ми візьмемо тонкий дріт і розіпнемо його на двох кілочках, а потім легенько будемо вдаряти по нім, тоді повстають правильні воздушні филі і ми чуємо приємний — музичний — звук. Коли ми скоротимо дріт, тоді звуки будуть правильні, але вже тоніші, або „висші”, як ми кажемо. Коли візьмемо гітару, де всі струни є рівні і там зачепимо струну „Г”, то її голос буде грубий-„низкий” тому, що струна „Г” є грубша, хоч тоїсамої довжини. Се є басова струна. Але коли на гітарі порухати другу, тонку струну „Г”, то вона також видасть звук „Г”, але ніжний, тоненький-„високий” тон „Г”. Ми кажемо, що перша струна „Г” має інший ключ, а друга струна „Г” має знова інший ключ. Власне на різниці ключів полягає ціла музика.

На сій підставі придумано фортепян, або „пьяно”, як звичайно в Америці називають. Там є дроти — струни— різно-родної грубости і довжини. Коли ми ударлемо по білих ключах („клявішах”), то сейчас порушимо в сіподі молоток, який вдаряє по відповідній струні. Струна дрожить, порушає воздух, а воздушні филі вдаряють о наше ухо і ми чуємо тони. Є люди, що вмюють схопити тони на папір. Писані тони називаємо нотами. Після нот грають, або співають.

Коли ми говоримо, то вдаряємо в нашім горлі також по струнах. В горлі є дві голосові струни. Вони дрожать і видають голос. Наші голосові струни — се чудо. Їх є дві, а ми можемо скорочувати їх і продовжувати і тим способом можемо видавати такі тони, які є у фортепяні. Лише що фортепян має кількадсятъ струн, а людське горло всего дві.

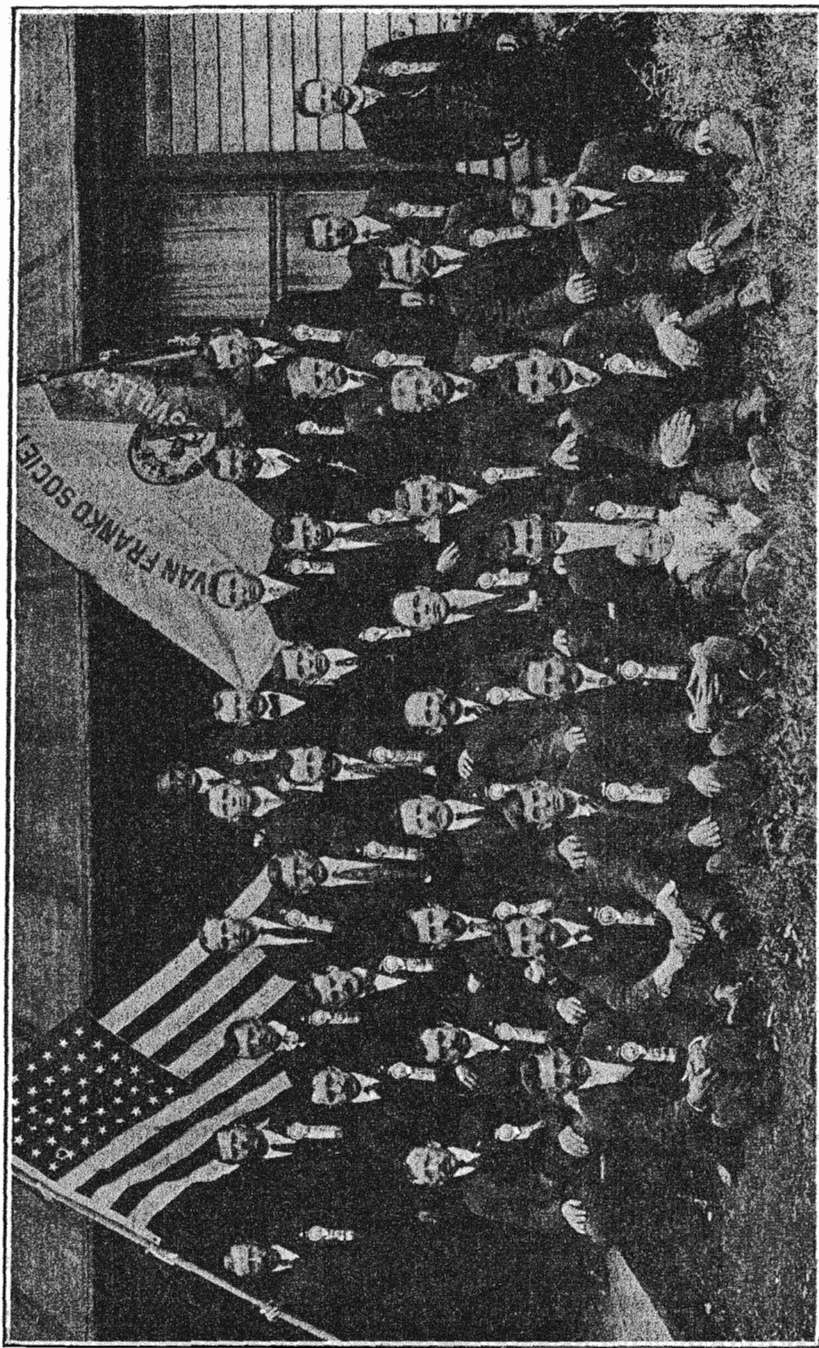
Щоби знати, як орудувати тими струнами, треба вчити ся. До сього належить наука співу. Голос без науки, без вправи, буде або цілком, або на-пів диким. Голос образований є голосом музичним.

Богдан Лепкий.

ЗІВ'ЯНЕ КОЖДИЙ ВІНОК.

Зів'яне кождий вінок,
Навіть з найкрасших квіток,
З рож і лелій,
З туги і мрій —
Зів'яне кождий вінок.

Тільки терпіння вінок,
Сплетений з горя квіток,
З жалю і болю,
Пійде з тобою —
Гень у могильний кутюк.

Товариство ім. Івана Франка, відл. 72 У. Н. С., в Тайтусвіл, Па.

ЯК КОЛИСЬ ЧИСЛИЛИ ЛІТА І ЯК ЧИСЛЯТЬ ЩЕ ТЕПЕР.

Епоха — се важна подія, від якої числять час. Такими епохами є на пр.: сотворене світа, założене міста Риму, народжене Христа, утеча Магомета до Медини і т. д. Від тих і подібних інших епох числили або тепер ще числять літа.

Час, який минає від якоїсь епохи, називається ерою. Тому ми маємо на пр.: християнську еру — значить числене літ від різдва Христа; магометанську еру — числене літ від хвилі, коли Магомет утік з міста Мекки до Медини, і т. д. Від найдавніших часів аж до нинішніх були або ще є ось-такі ери:

Грецька ера від сотворення світа (числено від року перед Христом) 5598.

		почала ся
Цивільна ера Царгорода	перед Христом	5508
Александрійська ера	" "	5502
Юліянський період	" "	4713
Світова ера	" "	4008
Жидівська, від сотворення	" "	3761
Ера Авраама	" "	2015
Ера грецьких Олімпіяд	" "	776
Римська (від założення Риму)	" "	753
Метонський круг	" "	432
Сирійсько-македонська ера	" "	321
Маккавейська	" "	166
Тирійська	" "	125
Сидонська	" "	110
Юліянський рік	" "	45
Еспанська ера		38
Августійська		27
Загальна християнська		1
Від упадку Єрусалиму		69
Магометанська ера		622

Деякі з тих ер мали лише місцеве значінє; так на пр. ера сидонська і тирійська були уживані лише в містах Сидон і Тир. Римська ера — спосіб числення літ від założення міста Риму — була з початку також лише місцева, але з розвитком римської держави почали її приймати щораз численніші народи, аж вкінці вона стала загальною, так як на пр. тепер є ера християнська.

В Греції загально уживана, а опісля поширена і на Схід, була ера Олімпіяд; значить Греки в старині числили літа від свого першого загально народного ігрища, називаного Олімпіадою. Сі Олімпіади повторялись що чотири літа і лучили всіх Греків в одну родину. Тому для них уведене в жите Олімпіяд було такою важною подією, що від сього вони числили літа.

НАЙВИСШІ І НАЙНИЗШІ МІСЦЯ НА ЗЕМЛІ.

Найвисше положені гори:

Північна Америка:	
Гора МкКінлея на Алясці є висока стіп:	20.300
Полуднева Америка:	
Гора Аконкагва в Чіле є висока стіп:	23.080
Європа:	
Гора Мон-Блян у Франції є висока стіп:	15.782
Азія:	
Гора Еверест на границі Індії і Китаю є висока стіп:	29.002
Африка:	
Гора Кібо у східній Африці є висока стіп:	19.320
Австралія:	
Гора Косцюшка, Нова Полуднева Валія, висока стіп:	7.328

Найнижше положені долини:

Північна Америка:	
Долина Смерти в Каліфорнії лежить понизше морського зеркала стіп:	276
Європа:	
Каспійське море має зеркало низше від прочого океану стіп:	86
Азія:	
Мертве море в Палестині низше стіп:	1.290
Африка:	
Пустиня Сагара низше стіп:	150
Австралія:	
Озеро Торренс в полудневій Австралії низше стіп:	25

СТАТИСТИКА РЕЛІГІЙ НА СВІТІ.

Християн на цілій землі є:.....	564,510.000
Ісповідників Конфуція	300,830.000
Магометан	221,825.000
Гіндусів	210,540.000
Анімистів	158,270.000
Буддистів	138,031.000
Шінтоїстів	25,000.000
Жидів	12,205.000
Неозначених ісповідників	15,280.000

Разом всіх ісповідників релігій є: 1.081,981.000

Зпомежи християн є:

Католиків	272,860.000
Орієнтально-православних	120,000.000
Протестантів	171.650.000

Теперішня християнська ера зачинаєть ся 753 роком від заложєня міста Риму. Инакше кажучи, Христос народив ся 753 року від заложєня Риму. Колиж з часом число християн стало зростати і наконець вони прийшли до сили, рішили ся числити літа від народжєня Христа. І тому рік народжєня Христа принято за перший рік, а всі інші давнійші події почали числити яко такі, котрі збули ся перед Христом. Так отже тепер ми кажемо, що Христос народив ся 1-го року, а місто Рим заложєно 753 року перед Христом. А колись писали: Рим заложєно першого року, а Христос народив ся 753 року від заложєня Риму.

Тепер християнська ера є уживана між усіми цивілізованими народами, бо для цілого сьвіта нема жадної иншої важнійшої події, як народжєне Христа.

НАСЕЛЕНЄ СЬВІТА.

Африка	має мешканців.....	142,751.000
Америка Північна..	” ”	140,084.000
Америка Полуднева	” ”	56,337.775
Австралія	” ”	16,228.591
Азія	” ”	872,522.000
Європа	” ”	464,681.000

Разом всіх мешканців на землі є:1.692,604.366

ПРОСТІР ЗЕМЛІ.

Африка	має квадратних миль	11.622.619
Америка Північна	” ” ”	8,589.257
Америка Полуднева	” ” ”	7,570.015
Австралія	” ” ”	3,312.613
Азія	” ” ”	17,206.000
Європа	” ” ”	3,872.571
Північні підбігунові околиці	” ” ”	5.031.935

Разом поверхня землі має квадратних миль: 57,255.000

З того:

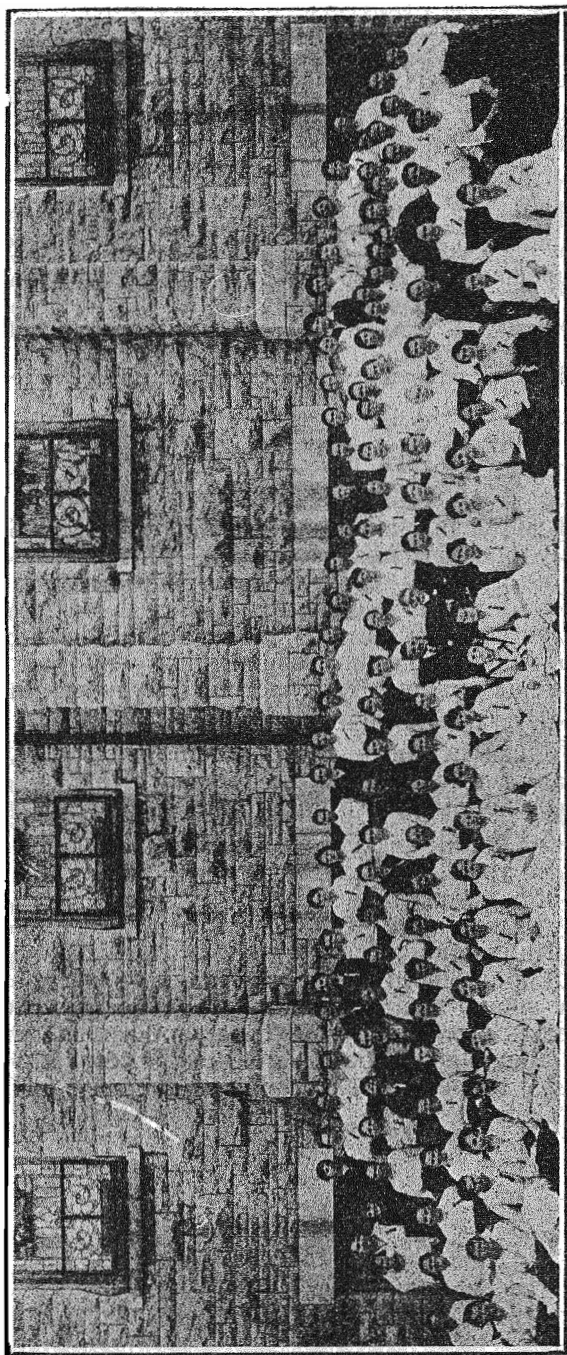
квадратних миль

Плодовитої землі має бути.....29.000.000

Степів

Пустині

Підбігунових ледових земель

Сестрицтво св. Анни в Шахокін, Па.

ВЕЛИЧИНА РАС.

До індо-германської (білої) раси належить мешканців:	796,000.000
До монгольської	630,000.000
До семітської	70,000.000
До чорної	134,000.000
До маляйської	35,000.000
До індійської (в Америці)	27,000.00
Разом:	1.692,000.000

ЗУБ МУДРОСТИ.

Кожний дорослий чоловік має його, хоч би навіть не відзначав ся мудростію. Але як инакше його назвати? Два останні зуби по кутах — а зглядно чотири, бо на долішній і на горішній щоці приростають чоловікові межі двацятим і двацять п'ятим роком житя. В тім часі чоловік є вже зовсім совершенно умово і тілесно розвинений — він вже є зрілий. А зрілий чоловік повинен бути настільки мудрим, аби дати собі раду в житю. А се власне практична мудрість.

Хибно однак думають деякі, що нібито сам зуб мудрости дає мудрість. Ні, мудрість не залежить від зуба, але від розвиненого мозку і житевої практики.

Але буває клопіт зі зубом мудрости, коли він зачне боліти. Тоді вже треба справді мудрого лікаря, щоби втихомирить біль, або мудро вирвати зуб мудрости. Тому, що сей зуб приходить пізно, він осадовляєть ся дуже кріпко в яснах, аби служити чоловікові аж до кінця житя в пізній старости. Він має три коріні, іноді два зрослі разом і загнені взад. Коли отже хто не шанує зубів — а таких людей є дуже багато — тоді починають боліти навіть зуби мудрости. Їх дуже тяжко витягнути і звичайно треба аж розтинати ясна. Щоби се винути, треба добре шанувати зуби мудрости і мити їх кілька разів на день.

Марк Твен.

БРИТІЙСЬКІ СЬВЯТКОВАНЯ.

З англ. переклав П. Франко.

Оглянувши водопад Ніягари, перейшов я на канадійський беріг. Тут в найкраснім готели стрінув я майора 42-го полку стрільців та тузин красних і гостинних Англіїців, що запросили мене відсьвяткувати з ними день уродин королевої. Я на се згодив ся радо і запевнив їх, що дуже приязно відношу ся до всіх Англіїців, котрих лише знаю, а для королевої маю лише подив і пошану, як і всі мої земляки. Одначе ледви чи усунеть ся одну перешкоду: я, іменно, переконаний противник опянюючих напиків і не знаю, чи буду міг відповідно пошанувати такі іменини тими слабими напоями, до котрих я призвичаений.

Майор почіхав ся в голову і піддав справу довгому і сумлінному розглядюви, але здавало ся, що неможливо було усунути сю перешкоду. А був надто образованим, щоби міг мені порадити стати хоч на хвилю невірним своїм принципам.

Вкінці одначе промовив: „Знаю вже! Пийте содову воду”.

На тім і остало. Ми зібрали ся у великій салі, пишно оздобленій хоругвами, і засіли за столом, заставленим стравами в ціпкім і плиннім виді. Ми остали разом аж геть-геть до півночи серед дотепних тоастів і знаменитих промов. Ніколи в житю не був я ще так вдоволенний, і випив 38 фляшок содової води. Але мені здаеть ся, що се не є відповідний напик до частого ужитку. Коли я встав на другий день, то був повний газу і так туго напнятий як надутий балйон. З моєї одежі ніщо вже не пасувало мені, — окрім парасоля. По сніданку побачив я, що майор був занятий новими величними приготовленнями. На питане, що се значить, пояснив, що сього вечера обходить сьвяточно іменини князя Валії. Ми отже сьвяткували; помимо мого ожиданя було при сім дуже весело і сим разом підняли ся ми десь аж о півночи.

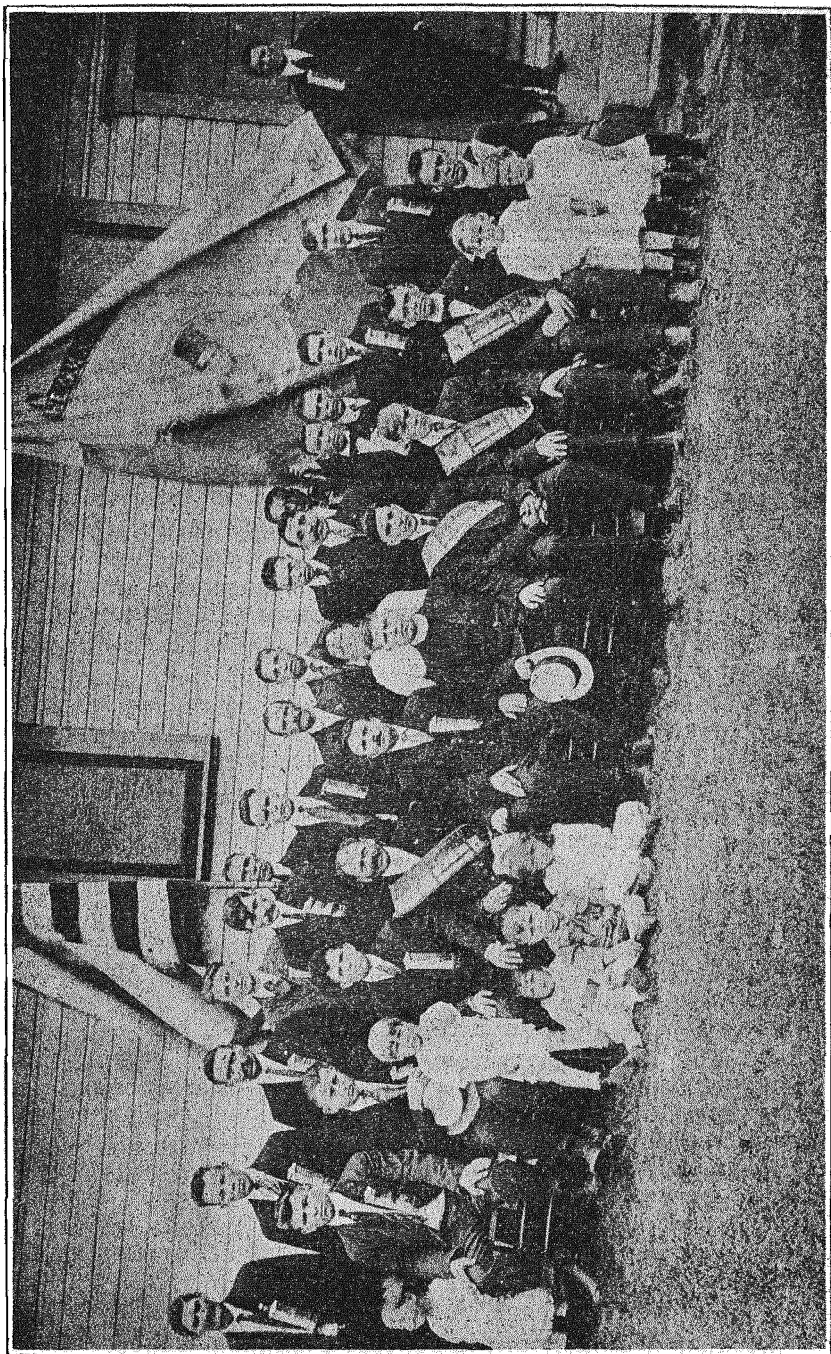
Я „проїв” собі вже содову воду і взяв ся до лімоняди та випив її кілька кварт. Можна би подумати, що лімоняда випита у великій масі лїпше зробить чоловікови, як содова вода. Але се помилка. На рано прокваснила вона мені цілий жолудок і так притупила, що я не міг нічого кусати, зовсім, як би дістав корчі мязів щок. Притім чув ся я дуже слабим і сумним.

Небавом по другім сніданю стрінув я майора, занятого новими приготовленнями. Коли він сказав, що се іменини княжни Гелї, затаїв я свій смугок.

„Хто се княжна Геля?” запитав я.

„Донька її величности королевої”, відповів майор.

Я не ставив ніякого опору. Вечером відсьвятковано іменини княжни Гелї. І се сьвято тривало до пізна в ночі, і справ-

Братство св. Николая, від. 120 У. Н. С., у Вуллон, Па.

ді я був дуже вдоволений. Але лімоняди я не міг більше знести. Я випив кілька кварт ледової води.

На рано мав я біль зубів, корчі, відмороження, до того все ще тупі зуби і досить багато газу в середині. Але невтомимого майора знайшов я знов при праці.

„А се-ж чие святя?“ запитав я.

„Його королівської милости, герцога з Единбургу“, звучала відповідь.

„Сина королевої?“

„Так“.

„І нині його іменини? Ви часом не помиляєте ся?“

„Ні, нині вечером іменини відсвяткуємо“.

Я покорив ся своїй судбі. Святковане відбуло ся і я випив пів бочки яблочника. Коли я на другий день оглянув ся по окруженю тупим поглядом, жовтим з жовтачки, сейчас замітив майора при нових безконечних приготованях. Зворушило ся моє серце і я розплив ся в сльозах.

„Кого маємо нині оплакувати?“ запитав я.

Княжну Беатрісу, доньку королевої“.

„Гов!“ скликнув я, „тепер треба трохи точнійше розвідати ся. Як довго потриває ще родина королевої? Хто приходить на чергу?“

„Королівські високости герцог з Кембрідж, княжна Рояль, князь Артур, княжна Мейрі з Тек, великий герцог з Мекленбург-Штреліц, велика герцогиня з Мекленбург-Штреліц, князь Альберт Віктор...“

„Досить!“ перервав я йому. „Чоловік багато може знести, але всьо має свої границі. Я смертельний. З всякими мого пола можу поміряти ся; але хто хотів би відсвяткувати всіх членів родини, і остати при житю, мусів би бути більше ніж чоловіком — або менше. Коли ви се повторюєте що року, то я дякую Богу, що я вродив ся в Америці; з моім здоровлем я не зміг би бути Англійцем. Не можу брати в тім підприємстві дальшої участі; вибір моїх напоїв вже вичерпаний. Так, для мене нема вже напитуку, а на здоровле так многих треба би ще було черкнути ся чарками! Жадного напою, а ми доперва, так сказати, в присінку родини. Мені дійсно прикро, що мушу усунути ся, але гірка конечність змушує мене до сього. Я наповнений газом, мої зуби ледви держать ся в роті, терплю на корчі, шкорбут, біль зубів, кір, напухлі щоки і корчі щоккових мязів, а вчера дістав я від яблочника холеру. Мої панове, помимо найкрасших намірів у світі, я дійсно не годен святкувати з вами прочі іменини. Мушу просити о павзу“.

ПРИБРАНИЙ БАТЬКО.

(Народна казка).

Зістали ся три брати сиротами — ні батька, ні неньки. І дома нема нічого — ні хазяйства, ні хати. Ото й пійшли вони всі три найматись. Ідуть тай думають: „Коли би Бог дав на-трафити на доброго хазяїна!” Аж іде дід старий, старий, борода біла. Зустрів братів тай питаєть ся: „Куди се ви, діточки, йдете?”

А вони кажуть: „Наймати ся”.

— Хиба у вас свого хазяйства нема?

— Нема, — кажуть. — Як би до доброго чоловіка в найми попасти, то ми-б йому по правді робили, по щирости слухали і за рідного батька його малиб.

Тоді дід і каже:

— Добре! Коли так, то будьте ви мені сини, а я вам батько. Слухайте мене, то я з вас людей пороблю, навчу як жити, з правдою не розминаючи ся.

Згодили ся вони тай пійшли з тим дідом. Ідуть темними лісами, широкими полями... Ідуть та йдуть, коли бачуть, аж стоїть така хатка чспурна біленька у вишневім садку, квітками обсаджена. Вибігає з хатки дівчина така гарна, що сама як та квіточка. Глянув на неї найстарший брат тай каже:

— Коли-б мені сю дівчину посватати, та ще щоби були в мене воли та корови!

А дід-батько й каже:

— Добре, ходім сватати! Буде тобі дівчина, будуть у тебе воли й корови. Жий щасливо, та тільки за правду не забувай!

Ото вони тоді пійшли сватати тую дівчину. Висватали її, відгуляли весіле, і ото вже найстарший брат хазяїном став і в тій хаті жити зістав ся.

Ідуть вони далі — вже втрох. Коли знову стоїть хата гарна, а коло неї млин і ставочок, і дівчина хороша щось робить коло хати — така працюовита. То середущий брат тільки глянув тай каже:

— Коли-б мені ту дівчину за себе взяти, та ще щоб млин і ставочок мені, то я-б у млині сидів тай хліб мав би поки мого й віку.

А дід-батько й каже:

— Добре, синку, так і буде!

Зараз вони пійшли в тую хату, посватали дівчину, вже середущий брат до тої дівчини в приими пристає. Відгуляли весіле, тоді й каже дід-батько:

— Ну, синку, тепер жий щасливо, та гляди, за правду ніколи не забувай!

Тай пійшли собі вже вдвох: дід-батько та наймолодший син. Ідуть, коли бачуть: хатка вбога стоїть, і дівчина виходить з хати гарна дуже, як зірочка ясна, а вбога така, що лата на латі. То наймолодший брат і каже:

— Коли-б мені з сею дівчиною одружити ся, то робилиб ми і хліб у нас був би, то не забулиб ми про вбогих людей: і самі-б їли, і людей наділялиб.

То дід-батько й каже:

— Добре, синку, — так і буде. Гляди-ж тільки: правди не забувай!

Оженив і сього тай пійшов собі по сьвітах.

А три брати живуть. Найстарший брат так забогатів, що вже будинки собі помуровав; червінці складає та тільки про те й думає, як би то йому тих червінців як найбільше настягати; а щоб убогого чоловіка запомогти, то того й не згадує, — дуже скупий був. Середуший брат теж забогатів. Стали за нього наймити робити, а сам він тільки лежить, їсть, не та порядок дає. Наймолодший так собі живе: коли що дома є, то з людьми поділяєть ся, а як нєма, то й так собі проживє.

Ото пійшов дід-батько по сьвітах... Пійшов, а тоді вертаєть ся — подивити ся, як то його сини живуть та з правдою не розминають ся.

Приходить до найстаршого старцем убогим... Той ходить по подвірю... Він кланяєть ся і каже:

— Як би ваша ласка подати мені милостиню!

А той каже:

— Ге, не такий старий! Схочеш, то заробиш, — я сам недавно на ноги зіпняв ся.

А в нього добра такого, що страх: будинки муровані, стоги, стодоли, товару повні обори, комори добра повні, гроші... А милостині не дав...

Пійшов той дід. Відійшов так може з верству, став, оглянув ся назад на ту господу та на те добро, — так усе добро й запалало.

Пійшов він тоді до середушого брата. Приходить, а в того і млинок, і ставок, і хазяйствечко гарне. І сам він у млині сидить. От дід уклонив ся низенько тай каже:

Дай, чоловіче добрий, хоч трохи борошна: я вбогий чоловік, не маю що зісти.

— Шкода, — каже, — я ще й собі не намов. Богато вас тут таких волочить ся!

Пійшов дід. Відійшов трохи, оглянув ся, — так і обхопило той млин полумінем.

Приходить той дід до третього брата. А той живе вбого, хатка невеличка, але чистенька. Прийшов та такий уже зробив ся обшарпаний, обідраний.

— Дайте, — каже, — ради Христа хоч шматочок хліба!

То той чоловік:

— Ідіть, — каже, — дідусю, в хату, — там вас нагодують і шмате дадуть.

Приходить він у хату; жінка як глянула на нього, що він такий обідраний, пожаліла його, пійшла в комору, внесла штани, сорочку внесла, — дала йому. Надів він... Та як надівав, вона глянула, аж у нього на грудях така рана велика, така страшна!...

Посадили вони його за стіл, нагодували, напоїли... А чоловік питаєть ся:

— Скажіть мені, дідусю, з чого се у вас рана на грудях?

— А се, каже, така в мене рана, що від неї мені скоро зрть буде. Тільки мені день і зістав ся жити.

— Отсе лихо! — каже жінка, — і нема на неї ніяких ліків?

— Є, — каже дід, — та тільки ніхто тих ліків не дасть, і кождий може.

Тоді чоловік:

— А чомуж не дати? Аби міг! Кажіть, які.

— Та такі, — каже дід, — як хазяїн сам візьме та підпагь свою хату та все його добро згорить, то тоді взяти того пелу тай засипати мені рану, то так і загоїть ся. Та хибаж який чоловік на сьвіті, щоб те зробив?

Замислив ся наймолодший брат. Довго думав, а тоді доки: „а як, жінко, думаеш?”

— Та так, — каже жінка, — що ми хату вдруге наживе-, а добрий чоловік як умре, то вже йому другого житя не те.

— Ну, коли так, — каже чоловік, то виноси діти з хати!

Повиносили вони діти і самі повиходили... Глянув чоловік на хату — жалко йому свого добра! А чоловіка жалкій! Взяв тай підпалив. Так ураз вона полумінем взялась і в десь пропала. А замість неї повстала инша хата, така гарта пишна.

А дід стоїть та тільки всьміхаєть ся.

— Бачу — каже, — сину, що з вас трох тільки ти один не зминув ся з правдою. Живи-ж щасливо!

Тут відразу пізнав чоловік свого прибраного батька. Ки- ся до нього, аж його вже й нема.

СКУПИЙ.

(Народна казка).

Один чоловік лежить у ночі тай каже:

— Які сї богачі скупі! Як би мені богатство,—я-б усім дав.

Тільки се сказав, а щось йому подає у вікно гаман тай ке:

— На отсей тобі гаман; у ньому один червінець. І ти його тіля витягни, — глянеш — іще буде. І так скільки хочеш! Ік натягнеш, тоді віднеси його і вкинь у ріку.

Він узяв, тягав, тягав гроші три дні, здорову купу натя-. А жалко нести в ріку, та нічого робити, — поніс. Несе все тягає та ховає. Дійшов до ріки, поглядів, — є черві-ць. Він його виняв, поглядів, — іще є. І жалко йому кида- і він усе їх тягав, і дотягав ся, що коло них і вмер, а гамана вкинув у воду.

1917

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

СПОЧИНЬ, СЕРЦЕ...

Спочинь, серце, на хвилину
В ліви́чну годину,
А я думкою далеко,
Далеко полину.

А я думкою полину
У рідну країну,
На велике пожарище,
На чорну руїну.

Там буду я припадати
До кожної хати,
І що вона перебула,
Буду я питати.

І що вона перебула,
І що вона чула, —
Щоби кривда безпам'ятно
В світі не минула.

„Маруся — Камяна Душа” з драми Івана Франка, в гуцульській строю панна А. Вацлавська, студентка Пiтс-бурської Академії.

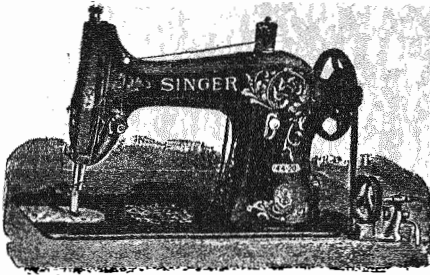
ГУЗИКИ НА РУКАВАХ.

Кравці пришивають на рукавах гузики, а ледви котрий з них міг би пояснити, що се має значити. Краси вони не додають, для вигоди не служать, а прецінь все їх пришиваєть ся. Се є простий звичай з давнини.

Був колись час, коли то люди ще не знали уживати хусточок до носа. Звичайно, коли треба було, втирали ніс в рукав — але гузиків ще там не було. Раз — кажуть старі люди — один король убрав своїх жовнірів у дивачні строї. Коли він переглядав свої війська з вікна своєї палати, то завважав, як ковніри обтирали свої носи в рукави. Він сейчас розказав, цоби на рукавах попришивати цілий ряд гузиків, але з верха, не з долини, як тепер робить ся. Сі гузики мали нагадувати ковнірам, що рукав — се не хусточка. А коли котрий забув: а і таки хотів обтерти ніс, то гузики його сейчас же і подрпали. Так отже прийняли ся гузики і між іншими людьми мали своє практичне значіне. Опісля, коли люди навчили я уживати хусточок, гузики на рукавах стратили свій практичний ужиток, але остали для моди. А що звичайно мода міняєть ся, то якийсь кравець попав на гадку змінити місце узиків і почав пришивати їх на спідній стороні. За його пригіром пійшли другі модні кравці, і одно цікаве, що ся мода адержала ся дотепер. Зміняєть ся лише величина гузиків і їх раска.

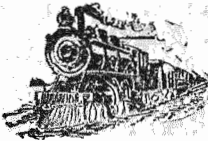
ЕПОХАЛЬНІ ВІНАХОДИ.

Машина до шиття.

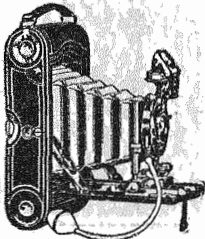
Першу машину до шиття винайшов 1841 року Американець Ілія Гов з Масачусетс. Її поправив Ізаак Сінгер, механік з Нью Йорку, а остаточно видосконалив А. Б. Вілсон.

Льокомотива.

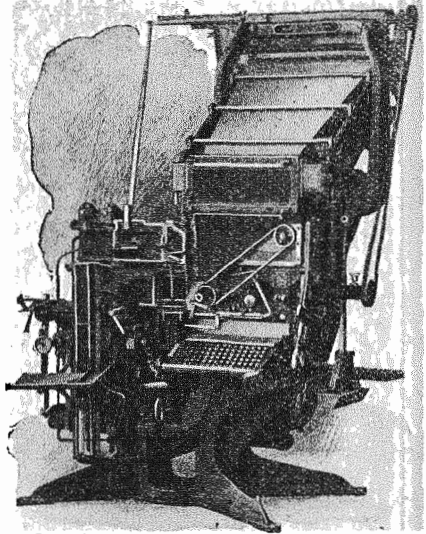
Є се винахід Юрка Стефензона в Англії 1829 р. Розвій і загальний її ужиток в Америці треба завдячити М. В. Бальдвінови з Філядельфії.

Фотографія.

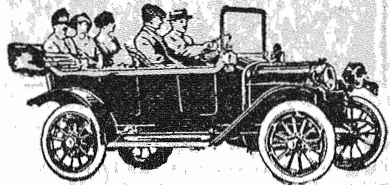
Першу фотографію в Америці зробив професор Іван Дрейнер з Нью Йорку. Пізніше видосконалив її Тальбот в 1841 р. Негайний спосіб фотографування винайшов др. Маддокс 1871 року.

Лінотайп — машина до складання букв.

Замість складати пальцями кожду букву, маємо машини, на котрих складає друкар наче на машині до писання, а відповідні прилади виливають в одній хвилі відповідні букви. Сьому винаходови належить приписати нинішний розвиток газет і книжок. Лінотайп винайшов американський годинникар Отмар Мергенталер перед 50 літами (1866). Лінотайп складає 1.000 слів на годину, коли чоловік вправний.

Автомобіль.

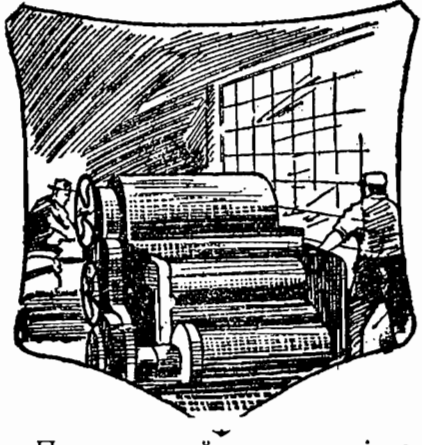
Поширений в Америці Юрієм Б. Сельденом, котрий виставив перший свій автомобіль 1874 р.

Телеграф.

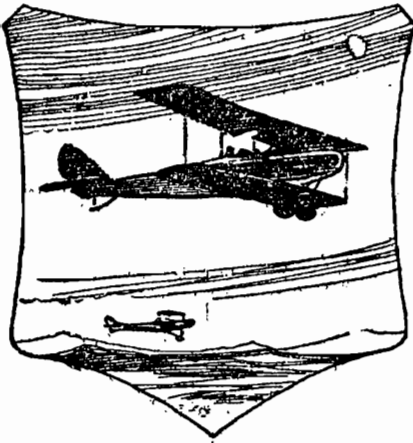
Його винайшов Американець Ф. Б. Морз з Нью Йорку в 1832 р. Поправив і виставив сей апарат сам Морз 1835 р.

Очищувач бавовни.

Прилад, який молотить і чеше бавовну і в той спосіб заощаджує мільйони робучих рук та причинюєть ся до розвитку промислу в Америці, є винаходом Елі Вітнея (1765—1825). Його вартість вміють оцінити на Полудни, де є величезні бавовняні плянтації.

Літак.

Перший раз взнесли ся у воздух на літаку братя Райт в місцевости Кітті Гок, Норт Керолайна, дня 19. грудня 1903 р. і літали на просторони 800 стіп. Дня 31. мая 1919 р. перелетів американський поручник Альберт С. Рід на літаку NC-4 з Америки до Європи.

Нафтова помпа.

Перший виробив плян і випробував її ужиток полковник Е. Л. Дрейк в околиці Тайтсвіл, Па., в 1859 р. В тім році добуто в Америці нафти 2.000 бочок. Теперішня продукція вносить мільйони бочок.

ВЕЛИЧИНА СОНЦЯ.

Дуже тяжко набрати ясного поняття про величину сонця. Тяжко тому, бо числа є такі великі, що ми їх не можемо собі представити. І так від астрономів довідуємо ся, що пояс по середині сонця був би довгий на 2,722.000 миль, а перебіта вісь через сонце була би довга на 865.000 миль. А миля — се спорий кусень дороги, особливо в літі, в горячий день. Таких миль має земський промір 8.000. Значить, коли би викопати через землю тунель, з одного кінця до другого напроти, тоді треба би йти тим тунелем без перестанку, без їдження і спочинку, 83 і одну третю дня, і то коли би хтось ішов день і ніч і робив на годину чотири американські милі. Коли би хто їхав автомобілем зі швидкістю 40 миль на годину, то переїхав би крізь землю в дев'яти днях. Так було би на землі.

А тепер порівняймо ці величини зі сонцем. Коли би перебіти сонце на виліт і зробити тунель, то ним треба би йти 20 літ без відпочинку і їди, день і ніч, аби дістати ся на другий кінець. І то коли би хто робив 4 милі на годину. А коли би хто вибрав ся автомобілем і їхав зі швидкістю 40 миль на годину, то на другий кінець тунелю заїхав би за 2 і пів року.

Розумієть ся, що ніхто тамтуди пішки не піде, ані не поїде автомобілем. Се порівняне лише на те, щоби представити собі яснійше ці простори. Таксамо — кажуть — сонце є віддалене від землі 90 мільйонів миль. Того ми не можемо представити собі. Але легше уявити собі так: Коли би хто вибрав ся автомобілем найпростійшою дорогою зі землі на сонце і їхав без відпочинку день і ніч, а робив 40 миль на годину, тоді він заїхав би на сонце за 257 літ. А хто в нинішніх часах живе так довго?

Отже з того бачимо, що не легко є представити собі ці великі розміри. Ми навіть не представляємо собі розмірів землі, а пречінь сонце змістило би мільйони таких світів як наш... Розум морочить ся...

Коли в літі буває горячо 90 степенів Фаренгайта, тоді кожний кричить: „Страх горячо!“ Неодин дістає сонячний удар і падає мертвий, дехто лише обсмалить ся, а инший лише з трудом волочить ноги за собою. Так пече сонце здалека — на землі. А на самім сонці то там буває горячо від 10.000 степенів до 15.000! Що ми можемо знати про таке горячо? От 15.000 степенів, тай все. А кілько степенів горяча мусить бути в середині сонця? Сього ще не обчислено. Але може хто представити собі в своїм розумі, як то горячо там є?

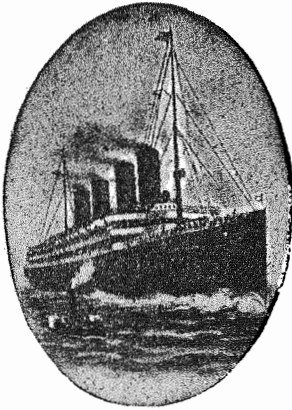

ФОТОГРАФІЯ СОНЦЯ.

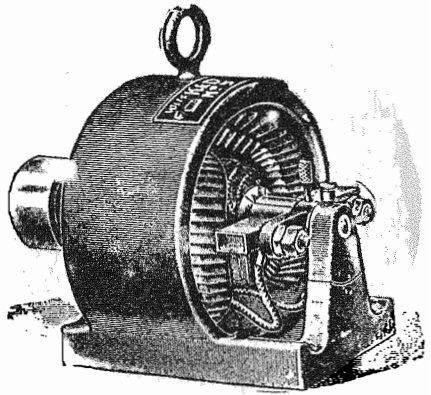
В червні 1919 р. зроблено дуже важний досвід у фотографуванню небесних тіл при помочи освітлення водяним газом. Небесні тіла фотографують через телескопи. Найславніша американська астрономічна обсерваторія знаходиться на горі Вілсон коло міста Песадіна в Каліфорнії. Там є уставлений телескоп висоти 60 стіп. Є се найбільший телескоп на світі. При його помочи довершено фотографії сонця, яку отсе подаємо на образку в нашій календарі. Дотепер слабо можна було доглянути, як виглядає поверхня сонця. Із сеї фотографії можна докладно бачити, що є се розтоплена кипяча маса, яка безнастанно філює і клетотить.

Корабель.

Перший паровий корабель збудував Американець Роберт Фультон і найперше випробував його на ріці Секвані у Франції 1803 р. Опісля він збудував в 1807 р. перший корабель в Америці, „Клермонт”. Першу подорож через океан перебув пароплав „Саванна”, що вплив з пристані Тайбі, Джорджія, в 1819 р.

Електричність.

Електричний мотор винайшов Якобі 1838 р. Найбільше припоротив електричну силу американський винахідник Тома Едісон з Орендж, Н. Дж. Він вродився 1847 р. Найзагальніше звісний з його винаходів є фонограф, приладжений 1877 року.

Телефон.

Олександр Греєм Бел був тим щасливцем, котрий випадково винайшов спосіб говорення через дрiт і показав його перший раз на виставі у Філадельфії 1876 р.

ЦИФРОВІ ДИВА.

Загально думають, що цифри се такі сухі і зимні річі, які собою не представляють ніякого інтересу. Але воно так не є, бо деякі цифрові маніпуляції є доволі цікаві і подскуди нагадують навіть чародійство.

Ось кілька прикладів:

Квадрати*) чисел, зложених з самих 1-нок (одинок), дають ось-такий добуток:

11 дає 121
 111 дає 12321
 1111 дає 1234321
 11111 дає 123454321
 111111 дає 12345654321
 1111111 дає 1234567654321
 11111111 дає 123456787654321
 111111111 дає 12345678987654321

Квадрат 111111111 рівнаєть ся 12345679 рази 999999999, а се дає на добуток число 12345678987654321. 987654321 рази 5 рівнаєть ся 10 (123456789 рази 4) плюс (більше) 45.

Коли цифри, слідуєчі по собі в природнім порядку (включаючи 8), помножимо через 9 і через многократи 9, себто: 9, 18, 27, 36, 45, 54, 63, 72 і 81, то на добуток одержимо поступенно самі 1-ки, 2-ки, 3-ки, 4-ки, 5-ки, 6-ки, 7-ки, 8-ки і 9-ки. У виконаню се множене виглядає так:

12345679 рази 9 рівнаєть ся 111111111
 12345679 рази 18 рівнаєть ся 222222222
 12345679 рази 27 рівнаєть ся 333333333
 12345679 рази 36 рівнаєть ся 444444444
 12345679 рази 45 рівнаєть ся 555555555
 12345679 рази 54 рівнаєть ся 666666666
 12345679 рази 63 рівнаєть ся 777777777
 12345679 рази 72 рівнаєть ся 888888888
 12345679 рази 81 рівнаєть ся 999999999

Инша цифрова маніпуляція має ось-такий вигляд:

1 рази 9 плюс 2 рівнаєть ся 11
 12 рази 9 плюс 3 рівнаєть ся 111
 123 рази 9 плюс 4 рівнаєть ся 1111
 1234 рази 9 плюс 5 рівнаєть ся 11111
 12345 рази 9 плюс 6 рівнаєть ся 111111
 123456 рази 9 плюс 7 рівнаєть ся 1111111
 1234567 рази 9 плюс 8 рівнаєть ся 11111111
 12345678 рази 9 плюс 9 рівнаєть ся 111111111
 123456789 рази 9 плюс 10 рівнаєть ся 1111111111

*) Квадрат якогось числа — се те-ж число, помножене через себе самого, напр. 5×5 , 12×12 , 40×40 і т. п.

ПОЯСНЕННЯ ДО ДЕЯКИХ ФОТОГРАФІЙ, ПОМІЩЕНИХ В СІМ КАЛЕНДАРИ.

Братство Пресв. Тройці, відділ 203 У. Н. Союза, в Брукліні, Н. Й.

(Фотографія на стороні 87-мій).

Укр. братство Пресв. Тройці є найстаршою запомоговою організацією в Брукліні. Братство се засноване 2. вересня 1905 р. Першими основателями були слідуючі члени: Михайло Заверуха, Константин Толопко, Григорій Цьвекало, Михайло Шипот, Лука Кісь, Стефан Заблоцький, Теодор Шермета, Іван Балко і інші. Число членів сего братства доходить до сто. Маєток братства вносить около два тисячі доларів. Від часу заложення дотепер померло сімох членів братства, а жінкам померших виплачено понад \$100 за кожного члена братства. Крім того виплачено двом членам братства за їх померші жінки по \$50. Се братство бере всюди діяльну участь у справах народних і не відказуєть ся з матеріальною помочю, коли того треба. Теперішній уряд братства є слідуючий: Григорій Цьвекало, предс.; Михайло Шипот, заст. предс.; Володимир Яськевич, секр.; Стефан Глушко, кас.; Лука К сь, тростіг; Никола Рудий і Іван Леткий, контролйори; Гарасим Карпів і Василь Шермета, прапорники; Антін Яремчук, капітан.

**Товариство ім. Богдана Хмельницького, відділ 248 У. Н. Союза,
в Котсвіл, Па.**

(Фотографія на стороні 92-гій).

Се товариство зістало заложене 2. мая 1909 р. Першим предсідателем був Гринько Мокрій, касіером Ілько Лукасевич, а секретарем Василь Беловник. На початку було в сім товаристві 30 членів, а відтак кожного року приступало 20 до 30 нових членів, так що в 1914 р. було вже 114 членів. Аж 13-та головна конвенція У. Н. Союза ухвалила систему плачення після літ; тоді в нашій відділі настала велика зміна: старші члени перестали платити (розумієть ся, собі на шкоду, бо много з них в два-три роки опісля вернуло ся назад до нас), а через те в товаристві лишило ся всього 14 членів. Пізнійше, в 1915 році, наступило безробіте і решта членів по-вийзджали до інших місцевостей, шукаючи за роботою. Тоді сей відділ підупав ще більше, бо числив заледви 7 членів, отже був близку упадку. Але якось тогосамого року зачали знова прибувати нові члени і нині наш відділ має 55 членів. В 1918 році члени сего товариства справили собі уніформи (є їх 30 в уніформах, а решта без уніформів). Се товариство від початку свого існуваня виплатило зі своєї каси запомоги своїм членам на суму \$1.634.75, а всіх грошей в часі свого існуваня перепустило за всі видатки \$9.481.68. Теперішній уряд: Д. Кравчук, предс.; М. Пик, секр.; П. Псуї, кас.

„Народна Торговля” в Картерет, Н. Дж., і її члени.

(Фотографії на стороні 113-тій і 115-тій).

На початку 1919 року трох щирих Українців: Микола Мачужак, Михайло Дзядик і Дмитро Мохновський заложили в Картерет, Н. Дж., крамницю, яка з початку доволі добре розвивала ся, але пізнійше з приводу сильної конкуренції чужих склепарів почала підупадати. Щоб вратувати свою крамницю перед цілковитим упадком, три згадані вище Українці вдали ся за порадою до заряду Народної Торговлі в Нью Брітен, Конн. На їх просьбу приїхало до Картерет двох урядників Народної Торговлі: п. Василь Шкляр-рик, директор, і п. Йосиф Мельник, секр. На заповіджені ними збори зійшло ся багато людей, котрим оба згадані панове вияснили конечність кооперації і потребу такої крамниці, яка була би власностню ширшого круга громадян. Присутні зрозуміли інтенцію бесідників і зараз розкупили уділи (шері) на суму \$8.000. Народна Торговля з Нью Брітен доложила своїх

А ось ще одно цифрове диво:

1	рази	8	плюс	1	рівнаєть	ся	9
12	рази	8	плюс	2	рівнаєть	ся	98
123	рази	8	плюс	3	рівнаєть	ся	987
1234	рази	8	плюс	4	рівнаєть	ся	9876
12345	рази	8	плюс	5	рівнаєть	ся	98765
123456	рази	8	плюс	6	рівнаєть	ся	987654
1234567	рази	8	плюс	7	рівнаєть	ся	9876543
12345678	рази	8	плюс	8	рівнаєть	ся	98765432
123456789	рази	8	плюс	9	рівнаєть	ся	987654321

Сума цифр, поміщених у паліндромі*), уживаючи 9 лиш один раз яко осередну цифру, рівнаєть ся квадратови осередної цифри: 1 плюс 2 плюс 3 плюс 4 плюс 5 плюс 6 плюс 7 плюс 8 плюс 9 плюс 8 плюс 7 плюс 6 плюс 5 плюс 4 плюс 3 плюс 2 плюс 1 рівнаєть ся 81 (а 9 рази 9 є також 81).

Цифри римською методою означують ся знаками I, V, X, L, C, D, M і їх комбінаціями. Усі ті букви (цифри) додані разом дають суму 1666.

Возьміть якийнебудь ряд цифр, відверніть його в противнім порядку і відійміть менше число від більшого. Ріжниця буде завсіди 9 або многократ 9-ки. На приклад: число 1705 відняте від числа 5071 дає 3366. Додайте ті цифри, а дістанете число 18, себто 2 рази 9. Пробуйте робити сю процедуру з кожним довільним числом, а вислід буде все тойсамий.

Возьміть число зложене з трох цифр, але щоби жадна цифра не повторяла ся. Відверніть се число і відійміть менше від більшого. Ріжниця мусить мати також три цифри (вразі потреби поставте zero). Відверніть сю ріжницю і додайте до себе оба числа, а за кожним разом дістанете суму 1089. На приклад: число 378 відняте від числа 873 дає 495. Додавши до числа 495 число 594, дістанете 1089.

*) Паліндром — таке слово, що читане зпереду і ззаду, не зміняєть ся; приміром: око, анна, сос.

Часто лучаєть ся таке, що ті, про котрих ми говоримо дуже мало на землі, є дуже добре знані в небі.

Насьмішки і глузоване не є аргументом.

Великий артист є невільником свого ідеалу.

Многі люди відчувають штуку, деякі розуміють її; але мало є таких, котрі її відчувають і розуміють.

Хто жиє з кривою людиною, навчить ся кривати.

Лихе товариство псує добрі обичаї.

Безбожник не може бути добрим приятелем.

Часто називають чоловіка нерозумним тому, що не вважають на те, що він говорить.

Любов сили і любов свободи є у вічній ненависти.

Вибирай автора так, як вибираєш приятеля.

власних \$8.000 і за ті гроші закуплено той дім, в яким містила ся крамниця трох згаданих вгорі людей. Будинок є дуже гарний і стоїть при найголовнішій улиці місточка. Ось так з днем 31. мая 1919 р. почала існувати в Кіртрет філія Народної Торговлі, яка з кожним днем щораз красше розвиваєть ся. Ся інституція має під пору 80 членів, а її майно виносить понад \$20.000. Колиб уділовці хотіли тепер сю свою інституцію продати, то заробили би легко кілька тисяч долярів. Але вони сього не зроблять, бо вже пізнали силу кооперації і народної єдности.

Товариство „Згода”, відділ 62 У. Н. Союзу, в Філядельфії, Па.

(Фотографія на стороні 131-шій).

Се товариство має свій осідок у Вест Філядельфії, а зістало засноване 17. червня 1916 року. Своім недужим членам воно виплачує 6 долярів тижневої п'дмоги. За три роки свого існування товариство „Згода” придбало \$550 готівки і два красні шовкові прапори. В кожній народній справі воно бере живу участь, а на ріжкі народні цілі виплатило вже чимало гроша.

Братство св. Николая, відділ 38 У. Н. Союзу, в Обурн, Н. Й., і молодечий відділ того-ж братства.

(Фотографії на стороні 135-тій і 137-мій).

Довгі літа праживаючи в Обурн, Н. Й., Українці, переважно Лемки, були баламучені русофільською пропагандою. Одні з них творили ріжкі общества, сполки і православні братства, а другі блукали першучі. З дня на день ворожі нам табори п'більшались. Аж дня 6. мая 1900 р. за старалем М. Пляньського і других зібрало ся недостаточне число свідомих людей, котрі заснували перше українське братство під покровом св. Николая, яке приступило дня 16. червня 1900 р. до У. Н. Союзу jako відділ 38-мий. Брак української ідеї не позволяв надіяти ся легкой побди над русофільською заразою, та на щастє всі наші члени, як один, не грімкими бесідами, але примірними ділами зуміли переконати нарід так, що наше братство числить тепер 141 член в дорсслх і 91 молодих — разом 232. Честь старим і теперішним урядникам та всім членам братства, що з таким успіхом над власним освідомленєм для добра суспільного не щадяють ні часу ні труду. Їх імена зістануть виспані на в чюу память і славу в історії української колонії в Обурн, Н. Й. — Секретар.

Братство св. Йосафата, відділ 217 У. Н. Союзу, в Рочестер Н. Й.

(Фотографія на стороні 157-мій).

Се братство з'стало założене дня 15. листопада 1908 року, а його założителями були: о. Володимир Петрівський і Стефан Мельник — оба з Обурн, Н. Й. Воно вступило до У. Н. Союзу і дістало число відділу 217. М'сцевими організаторами і першими членами були: Василь Луцишин, Тома Польовий, Іван Костушин, Теодор Муха, Сильвестер Гривнак, Яким Пригода, Михайло Рудий, М. Мельник, Николай Кучмій і інші. Першим прсіділателем був Теодор Муха, а першим секретарем Михайло Мельник. На початку вступило до того братства 85 членів, а відтак що м'сяця відділ зростав значно в члени і був дійшов в 1909 році до числа 150 членів. У тім році повстала гадка заложити другий відділ з самих молодих хлспців. Зажожене отже братство св. Георг'я, котре також вступило в члени У. Н. Союзу. Помимо того братство св. Йосафата не упадало і прийшло знова до поважного числа членів. У 1912 р. се братство перейшло кризу з причини непорозумінь межі членами за парохіяльні справи, а в наслідок того у відділі лишило ся всього 31 членів. Та ті члени не переставали працювати і ось в 1918 р. відділ числив уже 190 членів. Братство св. Йосафата було першим оснувателем української громади в Рочестер. Днесь є в тій м'сцевости до 3.000 Українців, є 5 відділів У. Н. Союзу, і відділ „Провидія” і 1 відділ У. Р. Союзу. Дня 15. падоліста 1918 р. братство св. Йосафата обходило десятилітню річницю свого існування і вд założена парохії під іменем св. Йосафата. З нагоди сього подвійного сьвята знято та-

кож і ту фотографію, яка є поміщена в сім календарі. Уряд братства св. Йосафата в 1918 році був: Николай Мурашко, предс.; Василь Луцишин, кас.; Михайло Рудий, секретар.

Товариство „Вільне Гніздо”, відділ 169 У. Н. Союзу, в Юнгтавн, О.

(Фотографія на стороні 183-тій).

Поміщена в сім календарі фотографія є з представлення „Бондарівна”, яке члени товариства „Вільне Гніздо” відиграли дня 14. вересня 1919 року. По середині членів-аматорів сидить організатор і режисер, п. І. Павловський.

Смичкова орхестра шкільних дітей в Мікізпорт, Па.

(Фотографія на стороні 193-тій).

Сю орхестру зорганізовано дня 15. серпня 1919 р., заходами місцевого дякоучителя. п. Теодора Колюського. Причинили ся до того: п. Василь Кочкодан, пані Ксеня Гайдук і пані Юлія Нестор, котрі є на фотографії.

Товариство ім. Івана Франка, відділ 72 У. Н. Союзу, в Тайтусвіл, Па.

(Фотографія на стороні 203-тій).

Се товариство зістало заложене дня 25. падолиста 1916 року. Теперішними урядниками є: М. Солтис, предс.; Г. Слоньовський, секр. І. Коцан, касієр.

Сестрицтво св. Анни в Шамокін, Па.

(Фотографія на стороні 207-мій).

Се сестрицтво зістало зорганізоване дня 22. падолиста 1903 року. Під поору воно платить несмертної запомоги \$130. Має 170 члениць, а готівки в касі \$2.555.62. До уряду належать: Евфрозина Вишовська, предс.; Анна Шаршоць, секр.; Анастасія Козак, касієрка.

Братство св. Николая, відділ 120 У. Н. Союзу, у Вудлон, Па.

(Фотографія на стороні 209-тій).

Фотографію сього братства знято в день посвячення українського прапора, якого довершив о. Кутський.

Книжки є улиями гадки; афоризми — взятим з них медом.

Приповідки є по більший части правилами моралі, а яко такі відносять часто успіх.

Геній, второпність і дух якогось народу пізнати з його приповідок.

Хто служить чесно своїй вітчизні, сей не потребує родоводу своїх предків; а хто величаєть ся своїми предками, сей признаєть ся, що не має доволі чесности.

Дурні влізуть і там, де навіть ангели не мають смілости входити.

Той, хто сердить ся а не грішить, не повинен сердити ся на нішо инше, лише на гріх.

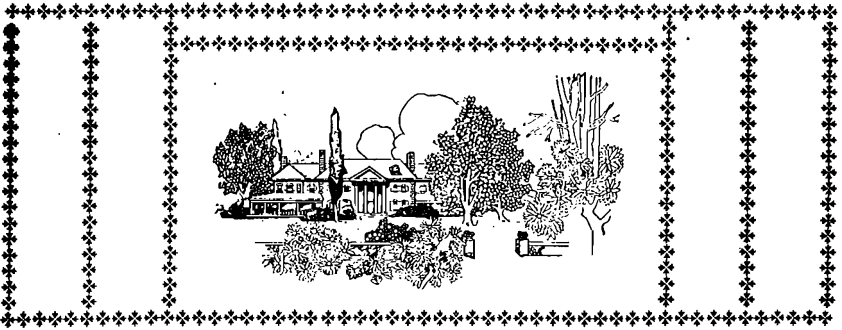
Оглядні люди не мають потреби когонебудь перепрашати.

Скупий богатіє, удаючи вбогого; марнотравний убожіє, удаючи богатога.

Трудно є говорити до черева, бо воно не має уший.

Доля народів залежить від того, в який спосіб вони себе відживляють.

Оплески є товчком для благородних умів, а оконечною ціллю для слабодухів.

О. Генрі.

БОХОНЦІ ЧАРІВНИЦІ.

(Гумористичне оповіданє).

Панна Марта Мікем удержувала торгівлю з печивом на розі вулиці (там, де ви йдете три кроки в гору по сходах і де дзвонить дзвінок при отвираню дверей).

Панна Марта була вже в сорокових роках, а її банкова книжочка виказувала готівку в сумі двох тисяч доларів; крім цього мала вона два вставлені зуби і прихильне серце. А прецінь багато людей побрало ся, хоч не мали таких знаменитих виглядів як панна Марта.

Два або три рази на тиждень приходив до її торгівлі покупень, котрим вона почала займатися. Він був в середнім віці, носив окуляри і темну бороду, остро обстрижену. Він говорив по англійськи з дуже значним німецьким виговором; його одіж була зношена і поцерована в деяких місцях, а подекуди пофалдована й повитирана. Однак він сам виглядав пристійно і мав дуже гарні норови в поведеню.

Він все купував два бохонці черствого хліба. Свіжий хліб коштував п'ять центів. А черствий — два бохонці за п'ять центів. Ніколи не купував він нічого иншого, лише черствий хліб.

Раз побачила панна Марта червоні і чорні плями на його пальцях. Вона отже впевнилася, що він був маляр-артист і був дуже бідний. Без сумніву жив він в кімнаті на піддашу, де він малював образи і їв черствий хліб та все думав про те гарне печиво в торгівлі панни Марти.

Часто, коли панна Марта засіла до своєї печені і білих булочок та овочевих ласощів і чаю, вона тяжко зітхала і бажала собі в дусі, щоби убогий артист з гарним вихованем покушав також її смачного харчу, замість їсти все черствий хліб в своїм вітром колісанім чердаку. Серце панни Марти, як вже сказано, було дуже чутливе.

Щоби переконати ся, чи її здогад про його занятє був правдивий, вона принесла зі своєї кімнати образ, куплений раз припадково підчас загальної випродажі в склепі, і поставила його на столі напроти полицок з хлібом.

Се була сцена з Венеції. Чудова мраморна палата (так виглядало на образі) стояла на переді, ніби на воді. А дальше були гондолі (з жінчинами, що плескали руками по воді), хмари, небо і повно темної ясности. Ніякий артист не міг би поминути сього.

Два дні потім прийшов артист.

„Прошу два бохонці черствого хліба”.

„Але ви маєте гарний образ, пані”, — сказав він, підчас коли вона завивала хліб.

„Так?” каже панна Марта, радуючи ся із свого підступу. „Я дуже люблю штуку... (але се було би ще заскоро сказати: „штукарів”) і... малюнки” — додала вона.

„То ви думаете, що се гарний образ?”

„Палата — каже артист — не є добре нарисована. Перспектива не є правдива. Будьте здорові, пані”.

Він взяв свій капелюх, вклонив ся і поспішно вийшов.

Так, він мусить бути артист. Панна Марта взяла образ назад до своєї кімнати.

Як лагідно і прихильно сьвітили його очи поза його окулярами! Які широкі брови він має! Вміти осудити перспективу за одним поглядом і жити черствим хлібом! Але геній мусить часто бороти ся з недостатком, заки його пізнають.

Що за добра річ була би для штуки і перспективи, коли би геній мав ще в додатку два тисячі долярів в банку, склеп з печивом і прихильне серце для... Але се були денні мрії, панно Марто.

Часто опісля, коли він приходив, розмовляв з нею через стіл. Здавало ся, що він пропадав за принадними словами панни Марти.

Він дальше купував черствий хліб. Ніколи бублика, медівника або иншого печива, ані її солодких булочок.

Йй здавало ся, що він почав виглядати тонший і знеохочений. Йй серце аж скомліло, як би то додати щось доброго до їди його скупого закупна, але все її опускала відвага так зробити. Вона не сьміла отверто йому сього сказати. Вона знала гордість артистів.

Панна Марта почала носити свою шовкову суконку з синіми цятками, а в своїй кімнатці почала варити таємничу мішанину калини і соди. Кілько то людей уживає сього для вигладження свого лица.

Одного дня прийшов покупень, як звичайно положив свого ніклевого пятака на стіл і попросив о свій черствий хліб. Якраз, коли панна Марта витягнула руку за бохонцями, повстав гамір і шум на дворі і здалека дав ся чути дзвінок пожеарної сторожі. Артист побіг до дверей, як кождий впро-

чим зробив би на його місці. Несподівано прийшла думка панні Марті і вона рішила ся використати нагоду.

На найнижшій полиці за лядою лежав фунт свіжого масла, яке приїїс молочар щойно десять мінут передтим. Великим ножем порозкрювала панна Марта оба хліби з гори, впхнула там щедро по добрім куснику масла і стиснула бохонці знова до купи.

Коли артист оглянув ся, вона вже завивала старанно оба бохонці в папір.

Коли він вийшов по незвичайно приемній короткій розмові, панна Марта засьміяла ся сама до себе, але не без певного дрожання в своїм серци.

Чи може вона була занадто сьміла? Чи він обидить ся? А леж певно ні. Предмети до їдження не надають ся до розмови, як то буває на приклад з „розмовою цвїтів”. А масло? Таж воно не може означувати жіночої сьмілости.

Довгий час думала вона сього дня про свій вчинок. Вона представляла собі сцену, коли то він відкриє її мале обманство. Він певно відложить свої пензлі і палету з фарбами. Осьтут на боці певно будуть стояти його рамці з натягненим полотном і образом, в котрім є як найліпша перспектива. Він приготуєть ся до свого сніданя з черствого хліба і води, він схоче краяти хліб, аж тут — ох, диво!...

Панна Марта покрасїла. Чи він буде думати про ту руку, котра там вложила отсе добро? Чи застановить ся він...

Входіві двері злобно заскрипіли. Хтось входив з розмахом і стуком.

Панна Марта побігла до торговлі. Там було двох людей. Один, молодий, курив файку; вона ніколи передтим його не видїла. Другий був її артист. Його лице почервонїло, його капелюх зсунув ся на потилицю, його волосє було розбурханє. Він затиснув оба кулаки і грозив ними злощасно панні Марті. П а н н і М а р т і!

„Думкопф!” крикнув він з цілої сили; а опісля „Тавзенддоннер” чи щось иншого подібного по німецьки.

Молодий чоловік старав ся здержати його. „Я не вступлю ся відси, аж скажу їй все”. Він почав бубнити кулаками по крамничнім столі, неначе по барабані.

„Ви мене зіпсули” кричав він, а його сині очі блищали дико поза окулярами. „Я вам кажу, ви занадто всцїбська стара кітка!”

Панна Марта сперла ся ослаблена на одну з полицок і спустила одну свою руку на шовкову, синьо цятковану суконку. Молодий чоловік вхопив другого за ковнір. „Ходи сюди” — закликав він — „ти вже сказав досить”. Він витягнув злісника за двері на хідник, а опісля вернув назад.

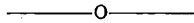
„Я думаю, пані, що я вам повинен сказати всьо, що стало ся. Отсей Блумбергер є будівничим-рисівником. Я працюю в тімсамім бюрі, що він.

„Він тяжко працював останних три місяці, рисуючи пляни на новий міський будинок. Се були співперегони о наго-

роду. Він скінчив витягане чорнилом вчора. Ви знаєте, рисівник рисує вперед олівцем, а опісля покриває сі лінії чорнилом. Коли почорнить, то витирає лінії з олівця кришками черствого хліба. Се ліпше ніж індійська гума”.

„Блюмберггер купував черствий хліб у вас. Нині... Ви знаєте, пані. Отсе масло... се зовсім зіпсувало все... Цілий плян Блюмберггера знищений і його рисунок добрий хиба до завиваня шинки по залізничих реставрантах”.

Панна Марта забрала ся до своєї кімнати. Вона здіймила свою шовкову цятковану суконку і вдягнула давну, брунатну. Опісля виляла таємничий плін з каліни і соди за вікно.

АГЕНТ ВІД ОБЕЗПЕЧЕНЯ.

(Гумористичне оповіданє).

„О, я думаю, що ми маємо свій досвід — засьміяв ся асекураційний агент. „Ми прецінь такісамі, як і другі, що все мають з народом до діла.

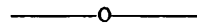
„От возьмім сього зручного Олексу, на приклад. Правда, люди завернуть нам часом голову, але ми звичайно даємо собі раду з ними. От останного разу приходить один чоловічина до мене, щоби я йому обезпечив його запас угля. Безперечно я сейчас приняв асекурацію, виготовив полісу і дістав гроші. Весною приходить він до мене та жалуєть ся, що його угле згоріло — зовсім природно, що в печи через цілу зиму. Я торжественно заявив, що ми не виплатимо асекурації. На се він сказав, що він нас буде процесувати. Я сказав йому замовкнути і загрозив, що скажу арештувати його за підпал. Він скрутив ся і настрашив ся. Опісля рішив ся заплатити добру вечеру для цілого тузина наших агентів, щоби забезпечити собі нашу мовчанку.

„Иным разом стало ся таке, що один хитрий стариган розбогатів ся таки на нашій компанії. Коли він знова збудував великий магазин і наповнив його всілякими товарами, прийшов до мене за новим обезпеченем. Я не хотів навіть говорити тим разом. Але він дуже просів. Я вкінци змилосердив ся над його просьбами тай кажу: „Добре, але ви понавішуйте по кутах ручних гранатів”. Він витріщив з початку очи, але вкінци згодив ся на се. Тоді я післав одного старого чоловіка, щоби оглянув обережно, чи він дійсно додержав обітниці. Я все ще був непевний. По ріжних підступних допитах приніс мені старий помічник такий звіт:

„Там є справді понавішувані гранати, але в них не динаміт, а нафта”.

„Купець хотів бути хитрійшим від мене. Він хотів спалити торговлю, а уратувати свое жите.

„Тоді я не приняв обезпеченя”.

НЕ ВСЕ ВДАЄТЬ СЯ БРЕХНЯ.

(Гумористичне оповідане).

Я зачисляв себе до щасливих людей. По родичах одідичив гарний маєточок, оженив ся з богачкою і був — як то кажуть — паном. Одно нещасте, через яке я нераз набрав ся встиду, то було те, що в мене була жилка збрехати щонебудь. Звичайно се мені досить гладко вдавалось, але деколи я попадав у таке, що із сорому хоч крізь землю провали ся.

Одного разу їхав я залізницею — розумієть ся першою клясою. В переділці сидів я сам один, спати не хотілось, а до читаня я вже з природи був залінивий. З нудьги почав я заглядати до інших переділок першої кляси того поїзду, в надії, що може найдеть ся деяке забавне товариство.

І найшло ся...

Дивлю ся: сидить пан, багато одітий, хороший мущина, високий, а коло нього опертий прекрасний кріс. „Се певно любитель стріляня — думаю — отже з певністю любить плести баналюки про різні ловецькі пригоди”.

Сідаю напроти нього і чекаю, доки він не розплющить очий з дрімки. Небавом він пробудив ся, простягнув ся здорово, поглянув у вікно, а відтак на мене. Я почав з ним розмову.

— Ви певно їдете до місточка Р.?

— Ні, їду в свої добра, ще 20 миль дальше від Р.

— Ви певно любитель польованя, бо бачу у вас красний кріс...

— О, так. Дуже люблю полювати і дуже часто полюю.

Притім йому очи аж заіскрили ся. Видно, що я трафив добре.

— О, справді! Польоване то найприємнійша забава, яку можна собі уявити.

— Чи й ви любите польоване?

— О, ще і як — відповідаю. — Я не міг би навіть жити без нього. Не опускаю найменшої нагоди.

А треба знати, що, сказавши по правді, я про польоване не мав навіть понятя, ніколи на польованю не був і не бачив, як воно виглядає. Але коли вже зачав „фарбувати”, то годі було вертати ся назад. Про польоване я наслухав ся нераз багато різних оповідань, з котрих затямив собі, як-що де називаєть ся і через те я став дальше побрехувати.

— Бо прошу, — говорю я до свого товариша — чи може бути щось більше величного ніж те, коли чоловік встане рано, перевісить кріс через плече і йде собі лісом. Кругом тишина... Чужна собака на кождісінський шелест задержуєть ся, витягаєть ся мов струна, а чоловікови аж серце завмирає. Грим!..

і під ноги паде товстенька птичка. Найкрасше чувство! Сотки разів я сам про се переконав ся... Або верхом на хорошім конику, з хортами... Їдеш спокійно, аж нараз — заяць! Пси жемуть вихром, коня пускаеш вітром. От тобі рай!

— А яке ви польоване любите більше: чи самітно з крісом, чи з хортами? — питаєть ся товариш.

— Я?... Одно і друге. Гончі пси маю „цацко”.

А то таке „цацко”; що в мене всього на всього був один двірняк Брисько, і то без хвоста... Та дарма! Як уже брехати, то брехати. Всьо, що я про кріси і пси знав, виговорив, — хоч ніколи в житю не мав кріса в руках. Аж пригадав я собі, що існують якісь-там „калібри”, отже питаю ся:

— А якого калібру ваш кріс?

— Чотирнайцятого. А ви якого уживаете?

Отам до чорта! Ото попав ся! Що-ж тепер казати? Але думаю собі так: коли сей паниско, якийсь видно магнат, має кріс чотирнайцятого калібру, то я скажу о много меньший калібр.

— Якого я уживаю?

— Ага.

— Я... я звичайно уживаю четвертий калібр.

— Четвертий?!

— Так.

Мій товариш видивив ся на мене, а потім як не зареготеть ся на всі заставки. Пересьміяв ся, а відтак видихав ся і каже:

— Бодай же вас сніг спалив з вашим калібром! Таж четвертий калібр — то г а р м а т а! Го! го! То з вас не абиякий стрілець, і то ще на птахи... Не дивниця, що ви ловецьке чувство на собі самім досвідчали.

За решту не питайте.

Убожеству недостає много, а скупости всього.

Краса і чесність ходять рідко в парі.

Ліпше бути живим жебраком ніж мертвим царем.

Ніколи не видавай тих гроший, які ще не є в твоїй кишени.

Фальшиве лице мусить закривати те, що фальшиве серце знає.

Одна рада хороша, а дві ліпше.

Инша рада гірша як зрада.

Лінивий два рази робить, скупий два рази платить.

Не було добра зроду, не буде й до гробу.

ЖАРТИ.

Чому Нігер виступив.

П. Діксон, чорний голяр в однім великім місті Нової Англії, голив одного ранку свого сталого гостя, поважного горожанина сього міста. Як звичайно в голярнях, почала ся mezi обома розмова. Питає горожанин Нігра:

— Чи не належите ви часом до церкви при улиці Буквоїй, пане Діксон?

— Ні, зовсім ні, пане.

— Як то, то ви не належите вже до африканської церкви?

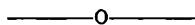
— Ні, сього року не належу — каже Нігер.

— Чомуж ви виступили з неї, коли вільно запитати?

— Ба, я вам скажу правду, пане — каже Діксон, обтягаючи вищерблену бритву на своїй долоні; — се було ніби так: Я приступив до церкви в добрій вірі; я дав десять долярів членській вкладки за перший рік і всі там кликали мене „братом Діксоном”. Але другого року мені не поводило ся добре і я дав лише пять долярів. Зате вони вже кликали мене „пане Діксон”. — А чи бритва бере добре?

— Досить добре.

— Ну, а знова на третій рік мені пійшло ще гірше; в мойй родині похорували ся і я нічого вже не міг дати на церкву. І от, що стало ся: вони почали вже кликати мене „старий Нігер Діксон”. А що я мав тоді зробити? Я взяв тай покинув їх.

Радість.

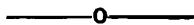
Малий Івась приходить до школи і оповідає учительці: „А мсні сеї ночі приніс бузько сестричку”.

Учителька: — А радуеш ся?

Івась: — Так.

Учителька: — А мама радують ся?

Івась: — Е, мама певно ще про се нічого не знають, бо як я ішов до школи, то вони ще спали.

„Сила науки”.

Вчений нійорський професор мав родину: жінку й діти — але мало звертав на них уваги, бо книжки були йому милійші. Коли раз жінка вийшла з дому, дуже здивувала ся по своїм повороті: діти були зовсім спокійні, ані навіть не мож їх було ніде побачити. Вона запитала професора, що стало ся з дітьми.

— Та я порозбирав їх тай понаганяв до ліжка, щоби не робили криків — каже професор.

— Але що вони тебе так скоро послухали? — замітила жінка.

— Та якось дали ся легко розібрати; лише той чорнявий хлопець онтам дуже боронив ся.

Жінка видивила ся, що то за чорнявий хлопець. Вона пійшла до ліжка, дивить ся, і очам своїм ледви вірить: там спить хлопець її сусідки.

Приятельська порада.

— Знаєте що — каже один молодець до двох своїх приятелів: — як будемо всі три женитись, то вишукаємо таку родину, в якій буде три сестри, щоби було кождому з нас по одній.

— Не дуже ти мудро придумав, бо як возьмемо всі три по донці, то маєток їх родичів пійде на трое.

— То нічого, але зате всі три будемо мати тільки одну тещу!

Межи кумами.

— Не витримаю, кумонько! Коли небіщик лишив мене, то пійду і я собі за ним до гробу..

— Кумцю, а майте Бога в серци! Дайте небіщикови хоч там відпочати...

Сердечні приятельки.

— Знаєш, тота Феська Скалозубиха до очий мені сказала, що я малюю ся...

— Е, дурна вона! Як би вона мала таку погану пику як ти, то також малювалаб ся...

Теж товаришка.

Упав п'яний в болото, лежить і на небо споглядає. Якраз доглянув спадаючу зв'язду і каже:

— О, небого, і ти також тее?... Гм!...

Добрий доказ.

Газда: — Прошу пана доктора, у мене є така вода в керниці на сіножати, що певно може бути придатна на важне лікарство.

Лікар: — З чого ви се заключаєте?

Газда: — Бо тої води не хоче худобина пити, хоч би і як пити хотіла.

На улиці.

А.: — Диво но: ото високий хлописко — страх! А сухий як тичка.

Б.:—Ну, той безпечно може їсти мясо і у Велику П'ятницю.

А.: — Та чому?

Б.: — Бо воно скорше як на Великдень до жолудка не дійде.

Яка різниця.

Один баптиський проповідник у Вірджинії приїхав раз до одного фермера на коні, як се звичайно буває у фермерських околицях. Напроти нього вийшов парубок, Нігер, і питає, до котрої стайні він має завести його коня.

— А ви маєте дві стайні? — питає проповідник.

— Так; отсе є стара, а там мій господар збудував недавно нову.

— Та заведи до котроїнебудь — каже проповідник.

— Я не можу — каже Нігер — бо се залежить від того, до якої секти належить проповідник. Коли він є методист або баптист, то ми приміщуємо його коня в старій стайні, а коли належить до єпископальної церкви, то провадимо до нової.

— Коли так, каже проповідник, то запровадь його до нової. Я вправді баптист, але мій кінь є єпископальний.

Без великого туду.

Два малі хлопці дуже остро сварили ся: один з них властиво цілий час мовчав і лише слухав, як другий сипав неначе з рукава цілий запас страшних лайок, прізвищ і проклонів. Коли він вже успокоїв ся, питає той, що мовчав:

— Чи ти вже скінчив?

— Так — каже крикливий.

— Вже нічого більше не маєш мені сказати?

— Ні, я вже всьо сказав.

— Слухай отже: всі ті прізвища і лайки, які ти казав на мене, пасують акурат тобі.

В ніщо не вірять.

— Слухай, чи ти віриш у пересуди?

— Ані дрібки!

— А в фатальне число 13?

— Також ні.

— То позич мені 13 долярів.

— Я не вірю і в тое, щоби ти їх віддав.

На дорозі.

Пан питає бідака: — А як там вдома проживаєте?

Бідак: — Так як у небі, прошу пана.

Пан: — Як у небі?... Як то?

Бідак: — А так: не їмо, бо нема що; не палимо і не сьвітимо, бо нема чим. Цілком так, як ангели в небі.

На науці релігії.

Катихит: — Ну, Івасю, кілько є сьвятих тайн?

Івась: — Шість.

Катихит: — Що плетеш! Кілько разів говорив я тобі, що сьвятих тайн є сім, і ти їх знаєш. Говори за порядком.

Івась говорить: — Перше хрещене, друге миропомазане — і так до кінця, поминувши покуту.

Катихит: — А покута де?

Івась: — Тато казали, що покута і сунружество то рахуєть ся за одно.

В бюрі посередництва подруж.

Посередник (показуючи фотографії): — Ось тая хорошенька не має посагу; отся зизоока має десять тисяч; отся крива має двацять тисяч; а отся горбата має трийцять тисяч.

Жених: — А нема у вас такої горбатої, щоби була і крива?

Йому так ліпше.

— Гей, куме, та ви здорово собі підпили і тепер ідете на польоване, коли ви і по тверезому не можете в заяця трафити.

— Я скорше трафлю по пьяному, бо то, вважаєте, замість одного заяця виджу завше два; а з двох при купці лекше потрафити в одного.

Під шибеницею.

Засуджений на шибеницю в останній хвили питає ката:

— Що то нині за день?

— Понеділок — відповідає кат.

— О, то сей тиждень погано для мене зачинаєть ся! — з обуренем закінчив шибеник.

Без серця.

Він: — Твій батько не має серця. Говорив я йому, що без тебе не могу жити.

Вона: — А тато що на тоє?

Він: — Та що. Казав, що волить кошти похорону за мене заплатити, ніж бачити мене своїм зятем.

Осторога.

Стережи ся їхати літом до Атлянтік Сіти на курацію.

— Чому?

— Ей, говори! Я поїхав з одною хоробою на серце, а повернув з двома.

— З якими двома?

— З жінкою і тещею.

Північний чоловік.

— Знаєте, мій муж то північний чоловік.

— Чи він з Камчатки або з Аляски?

— Ні, тутешний, але з коршми все точно о півночи вертає.

Жидівська хитрість.

— Панове газди, де ви йдете?

— До Тернополя.

— А як то ще далеко?

— Дві милі.

— Ну, видите, вас два має йти дві милі, а я сам мушу йти також дві милі; возьміть від бідного жидка отой пакунок нести...

—○—

На службі.

Служниця: — Прошу пані, вчера вечер, як було темно, то наші пан думали на мене, що то пані.

Пані: — І що? Певно поцілував тебе?!

Служниця: — А деж би там. Тақ ганьбили послідними словами, гей би я направду була їх жінка.

—○—

Що дістане.

Учитель: — Скажи мені, Стефане: коли твій батько робить денно за три доляри, то що він дістане, як буде робити половину дня?

Стефан: — Ринкою по голові від мами.

Учитель: — Щоооо?! Та чому?

Стефан: — Ну, бо мама зараз би знали, що тато половину дня були в сальоні, коли не робили...

—○—

Не помогло.

Лікар толкує прийшовшому до него хорому, що він мусть безуслівно перестати пити острі напої. Для лучшого переконання налогового пяниці показує йому в слоїку пияцький жолудок.

Хорий: — А в чім то пан доктор тримають той жолудок?

Лікар: — В алькоголю.

Хорий: Чому?

Лікар: — Щоби не знищив ся та щоби його можна на довго задержати.

Хорий: — То пощо-ж мені завертаете голову, щоби я не пив алькоголю, коли алькоголь хоронить жолудок від знищення і на довго його в порядку задержує.

—○—

Дослівно.

— Ну, і на чім скінчила ся вчера ваша суперечка з жінкою?

— А на чім. Я говорив тай говорив, а нарешті сказав їй: забирай ся до чорта лисого!

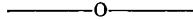
— А вона?

— Пійшла просто до тещі.

—○—

Що висше, то висше.

- Цигане, твого тата нині повісили.
— Ну, паночку, видно, що наші йдуть в гору!

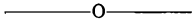

Наші діти.

Мала Явдоня, видячи, як її старий вуйко, положившись на софі, витягає ноги, щоби краще уложити ся до сну, плеще в долоні і кличе:

- Мамо, мамо! Тспер будемо мати багато гроший.
— Та чому? — питає вуйко.

Явдоня: — О, мама нераз казали, що як вуйко „витягне ноги”, то будемо мати десять тисяч.

Щастє, що не спитали...

В однім американськїм судї був процес проти зелїзничої компанїї, яку заскаржили ті подорожні, що потерпіли нічною порою з приводу зелїзничої катастрофи. Головним свїдком був будник, котрий мав обовязок дати лїхтарнею відповідний знак машинїстови переїзджаючого поїзду. Судія завдав сьому свїдкови кілька питань, з яких найважнїйше було отсе:

— Чи ви махали лїхтарнею в сторону надїзджаючого поїзду?

— Так, пане судїє. Махав, напевно махав, і то кілька разів! — запевнив урочисто будник.

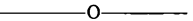
На підставі сього зізнання судія видав вирок увільняючий.

По розправі директор дотичної зелїзничої компанїї став дякувати будникови за те, що його останнє зізнанє виратувало компанїю від великих коштів, які треба би було виплатити пошкодованим особам тоді, коли би сей головний свїдок не відповів був на питанє судїї потакуючо.

— Добре, пане директор, приймаю вашу подяку — мовив, шкробаючи ся в голову, збентежений будник; але мушу вам сказати, що коли судія питав мене за ту лїхтарню, то менї аж морозом поза шкіру ходило.

— Як то?... З якої причини?

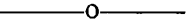
— Ну, судія питав мене, чи я махав лїхтарнею, але забув спитати ся, чи та лїхтарня була засьвічена..

В школі.

Учитель: — Михасю, скажи менї, що ти розумїєш під висловом: „матерна мова”?

Михась: — Я розумїю, що татови не вільно вдома ані писка отворити.

В ЛУЧНОСТІ СИЛА!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

СЕ ОДИНОКА НАША ПРАВДИВО УКРАЇНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
В АМЕРИЦІ, ОСНОВАНА 1894 РОКУ, ЧИСЛИЛА З ДНЕМ 30.
ВЕРЕСНЯ 1919 Р. 12.481 ЧЛЕНІВ І СКЛАДАЛА СЯ З 315 ПО-
ВАЖНИХ ТОВАРИСТВ, БРАТСТВ І СЕСТРИЦТВ.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

видав на посмертне, допомоги в разі каліцтва, неспісності до
праці і т. п. за час свого істювання по день 30. вересня 1919 року
\$1,598.778.96.

При Українськім Народнім Союзі істеує також 165 відділів для
дітей, до котрих належить 3.816 члеків.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

Одинока українська організація, яка відповідає законним вимогам
всіх стейтів Злучених Держав і Канади. — Одинока українська ор-
ганізація, яка прикляла справедливу систему плачення членських
вкладок після літ. — Одинока українська організація, яка дає пев-
ність, що зможе сповнити всі свої обовязки супроти своїх членів.
— Маєток У. Н. Союзу виносить \$496.952.43. — Одинока українська
організація, яка стараєть ся також о моральне і просвітне підне-
сенє своїх членів.

Кождий член У. Н. Союзу дістає обемисту часопись „Свободу”
три рази в тижни.

ВСТУПАЙТЕ САМІ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
ТА ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ.

В кождій місцевости Злучених Держав і Канади повинен існу-
вати відділ У. Н. Союзу. Кождий Українець чи Українка повинні на-
лежати до У. Н. Союзу.

По всі інформації в справі У. Н. Союзу пишіть сейчас до голов-
ної канцелярії У. Н. Союзу на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION,
P. O. Box 76 Jersey City, N. J.

Трефне і кошерне.

Їдуть залізницею два пани дідичі, сусіди Казимір і Абрамко. Оба вони добрі приятелі, навіть тикають собі. Казимір витягає з подорожної торби шинку і бутельку вина.

— Їдж шинку, Абрумцю!

— Не вольно, то трефне.

— Дурний. Я сам зім.

Пан Казимір зів шинку і взяв бутельку в руки.

— Напий ся вина, Абрумцю!

— І то трефне, а нам тref не вольно, — хіба що нас хто присилує.

Казимір витягає револьвер і каже:

— Пий, бо стріляю!

— Ни, Казю, яке ти дурне... Чому ти не хотіло стрільнути перше, як було шинке?

—○—

Підглянула.

Мама до дитини: — Так, так, доню: кого люблять, того і цілують.

Дитина: — А чи нашу служницю також люблять?

Мама: — А дежтам, дитинко!

Дитина: — Аво, мамцю, вчера татко так її цілував, як ви пійшли до церкви!

—○—

Люди помагають...

А.: — Чому в ночі собаки більше брешуть ніж в день?

Б.: — Бо в день і люди їм помагають.

—○—

От нещастє.

— Чи ти чув, яке нещастє лучило ся нашому товаришеви Онуфрієви?

— Що-ж такого?

Моя жінка втікла з ним вчера.

—○—

Жовнір на варті.

Жовнір: Стій! Хто там?

Стара баба: — Не буде ся, пане жовнір, я вам нічого не зроблю.

Чи Ви є передплатником „СВОБОДИ“?

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО
ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ЇЇ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА” є найбільшою зі всіх українських ча-
сописий в новім і старім краю.

„СВОБОДА” виходить три рази тижнево — у второк,
четвер і суботу.

„СВОБОДА” подає цікаві новини американські і кра-
єві, популярно-наукові розвідки, оповідання і фейлетони.

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ НА ЦІЛИЙ РІК	\$3.75
” ” НА ПІВ РОКУ	\$2.00
” ” НА ТР ІМІСЯЦІ	\$1.25
В ДЖЕРЗИ СІТІ І ЗА ГРАНИЦЕЮ НА РІК	\$5.00
” ” ” ” НА ПІВ РОКУ	\$2.50
” ” ” ” НА ТРИ МІСЯЦІ ...	\$1.50

ОКРЕМЕ ЧИСЛО 4 ЦЕНТИ.

Звертаєсь увагу, що на кредит нікому не висилаєть
ся часописи.

Гроші належить висилати враз з замовленєм на поштовий або екс-
пресовий моні-ордер або в режістрованім листі на адресу:

„SVOBODA“, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

THE GUARANTEE TRUST and SAFE DEPOSIT CO.,

SHAMOKIN, PA.

29-31 EAST END STREET

КАПІТАЛ

КАПІТАЛ	\$125,000.000
НАДВИШКИ І НЕРОЗДІЛЕНІ ДОХОДИ ..	265,000.000
ДЕПОЗИТИ ПОНАД	1,550,000.00

НАДВИШКИ І НЕРОЗДІЛЕНІ ДОХОДИ ..

ДЕПОЗИТИ ПОНАД

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТИВ.

C. C. LEADER, *President,*

E. G. SEILER, *Vice President,*

T. S. HAMILTON, *Secretary,*

J. W. HAUPT, *Treasurer.*

УКРАЇНЬСЬКА ФАБРИКА

ЕЛЕКТРИЧНИХ ФОНОГРАФІВ

в Шікаго, Ілл.

На слідуєчих сторінках сего календаря видніє українська фабрика і її виріб—електричний фонограф в комбінації з електричною лампою, котра кілька місяців тому появилася на американськїм ринку продаж.

Є се лампа і фонограф, котрий грає всі рекорди до тепер вироблювані і своїм милозвучним тоном та прекрасним виглядом з кожним днем стає популярнішим як між своїми так і чужими, і тимсамим знаходить для себе великий попит.

До сего часу ся фабрика не зробила кольосальних маєтків однак будучність для неї є велика. В часі коли се пишеть ся, фабрика має замовлень на двайцять тисяч фонографів річно, вартости \$3,700,000.00. Під сю пору фабрика затруднює вже поверх 50 робітників і їх число з кожним днем зростає. За короткий час, бо всего за чотири місяці, Спілка продала за \$28,000.00 фонографів. Однак треба взяти під увагу, що се доперва початки.

За такий розвиток фабрики передусім треба завдячити винахідникови сего фонографа, а заразом предсідателеви і завідателеви, п. П. Р. Гонському, котрий окрім сего фонографа посідає ще кілька інших патентів. Він своєю ошадною працею і залізною витривалістю потрафив довести до того, що капітал вложений шеровцями в сю корпорацію нині має подвійну вартість. Не мало праці докладає також і секретар сєї Спілки І. Іваськевич, котрий разом з винахідником п. Гонським майже цілий свій час посв'ячує для добра Спілки.

Про початкові тяжкі часи, які ся корпорація переносила, а з нею і винахідник, аж сумно згадувати. Війна передусім далась в знаки найбільше, бо на такі річи як сєй фонограф, вироблюваний тільки з мідяної або мосяжної бляхи, правительство такого матеріялу заборонило було уживати, через що не мож було зробити ніяких успіхів. Однак нині фабрика постеленно підносить ся і значно зростає, чоґо доказом є вже брак місця в теперішнім власнім будинку, котрий обіймає 11 тисяч квадратних стіп.

З причини чимраз більшого прибування замовлень, заряд фабрики був змушений піднести капітал ще о \$200,000, що зробить \$325,000 разом, а з початком 1920 року видасть ще на продаж шері (уділи) на будову нової фабрики, на закупню більшої скількості матеріялу, машинерії та иньших знарядів, щоби можна виробляти сотки фонографів тижнево а відтак денно.

Лиш в згоді і в злуці сила. Згода буде, незгода руйнує.

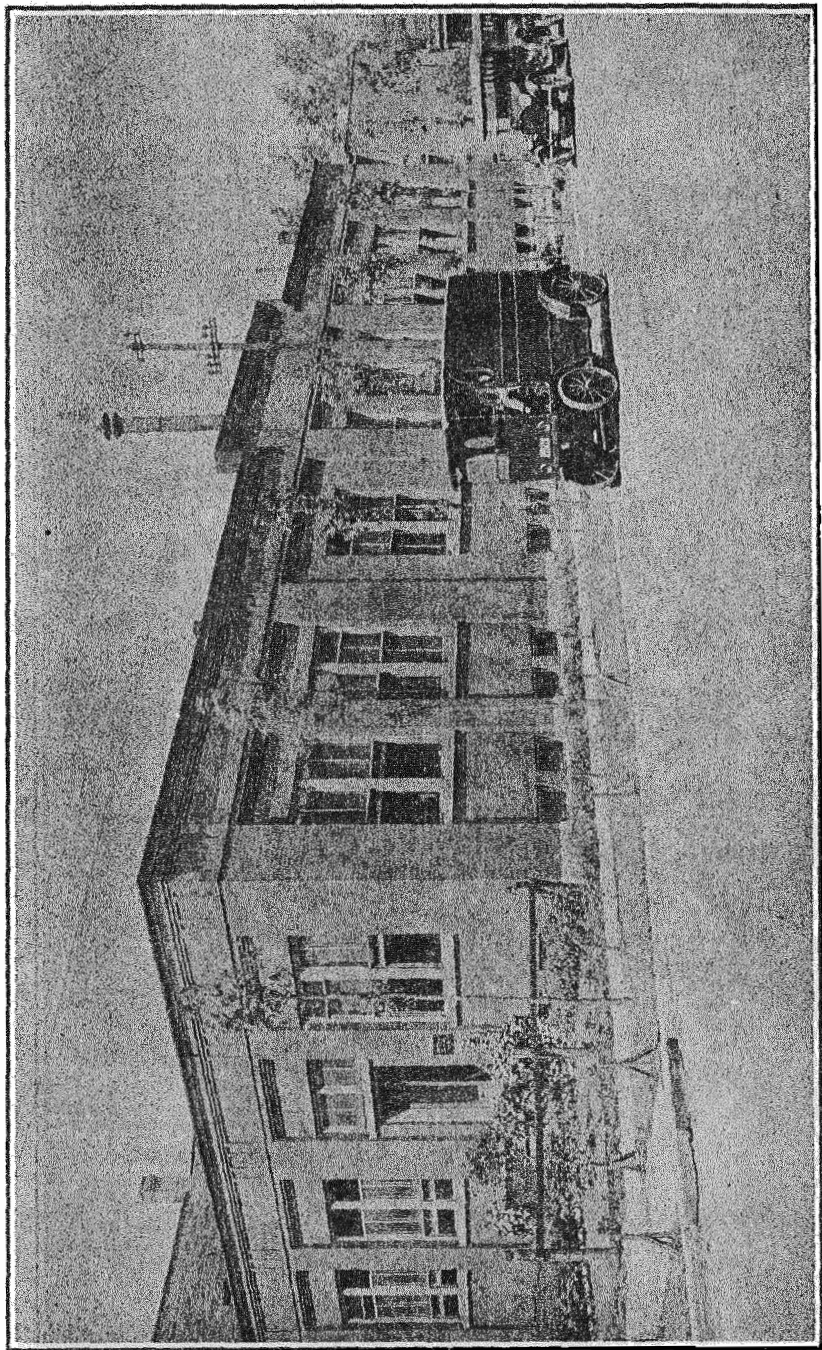
THE ENDLESS-GRAPH MFG. CO.,

4200-2 W. Adams St.,

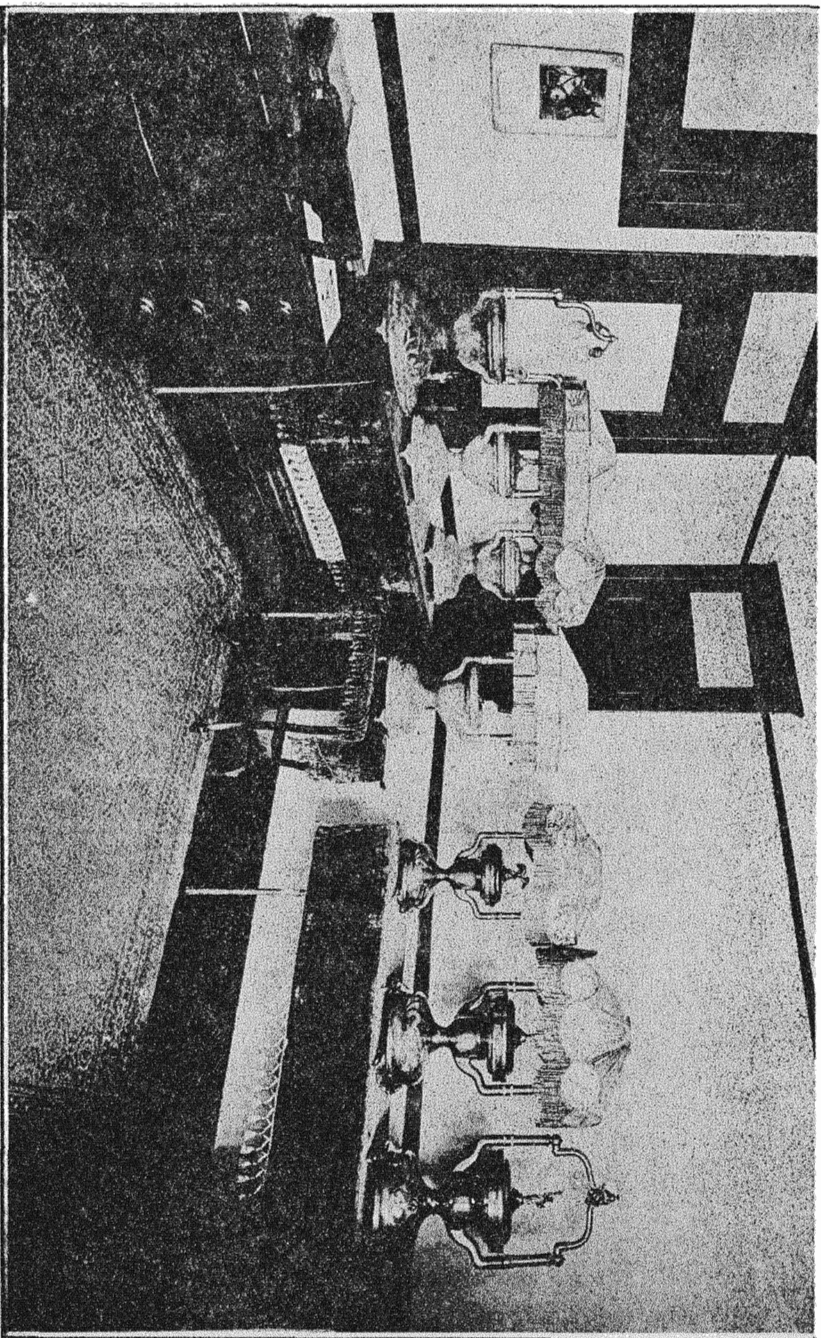
CHICAGO, ILL.

П. Р. ГОНЬСЬКИЙ, предс.

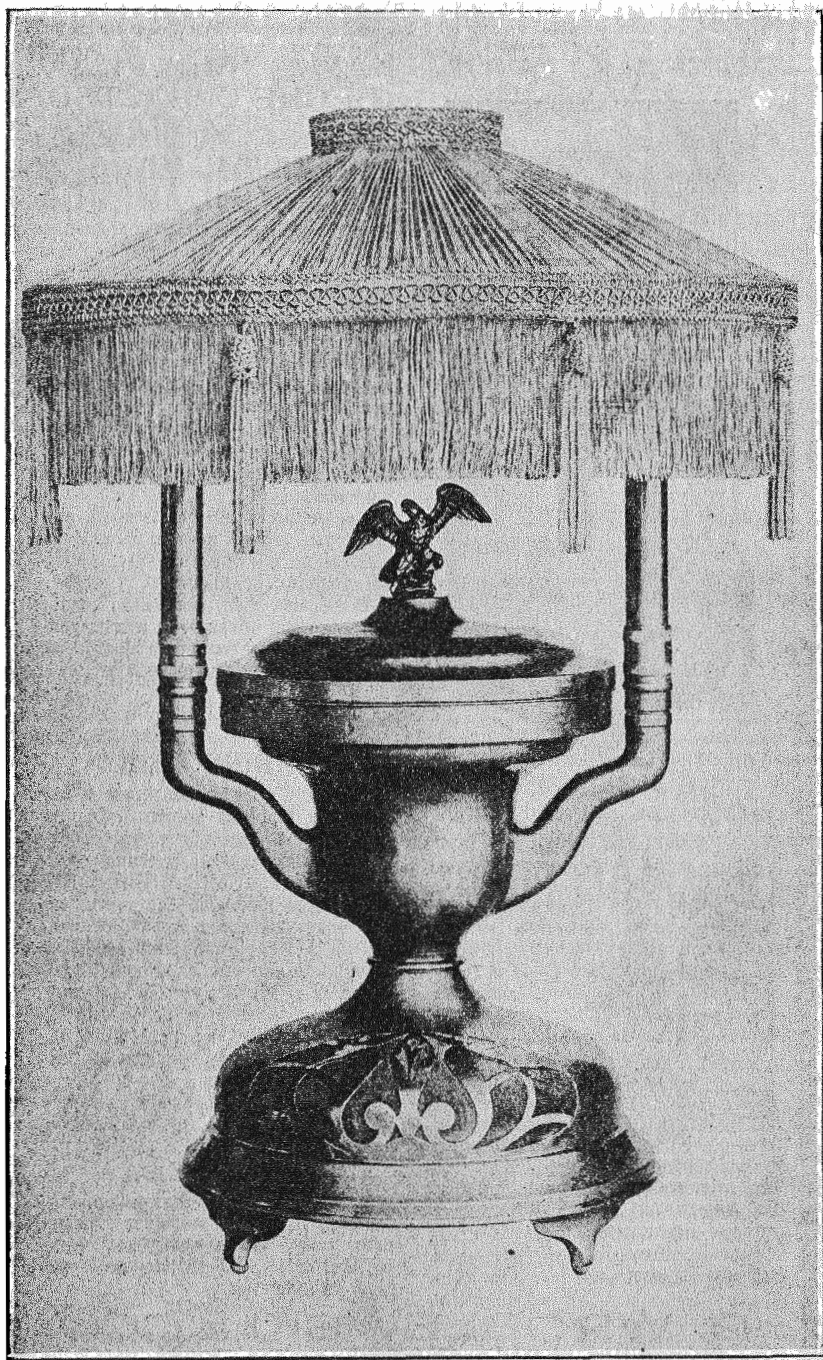
І. ІВАСЬКЕВИЧ, секр.

Власний будинок української фабрики під назвою The Endlessgraph Mfg. Co. в Шикаго, Ілл., 4200-2 West Adams Street, Chicago, Іл.

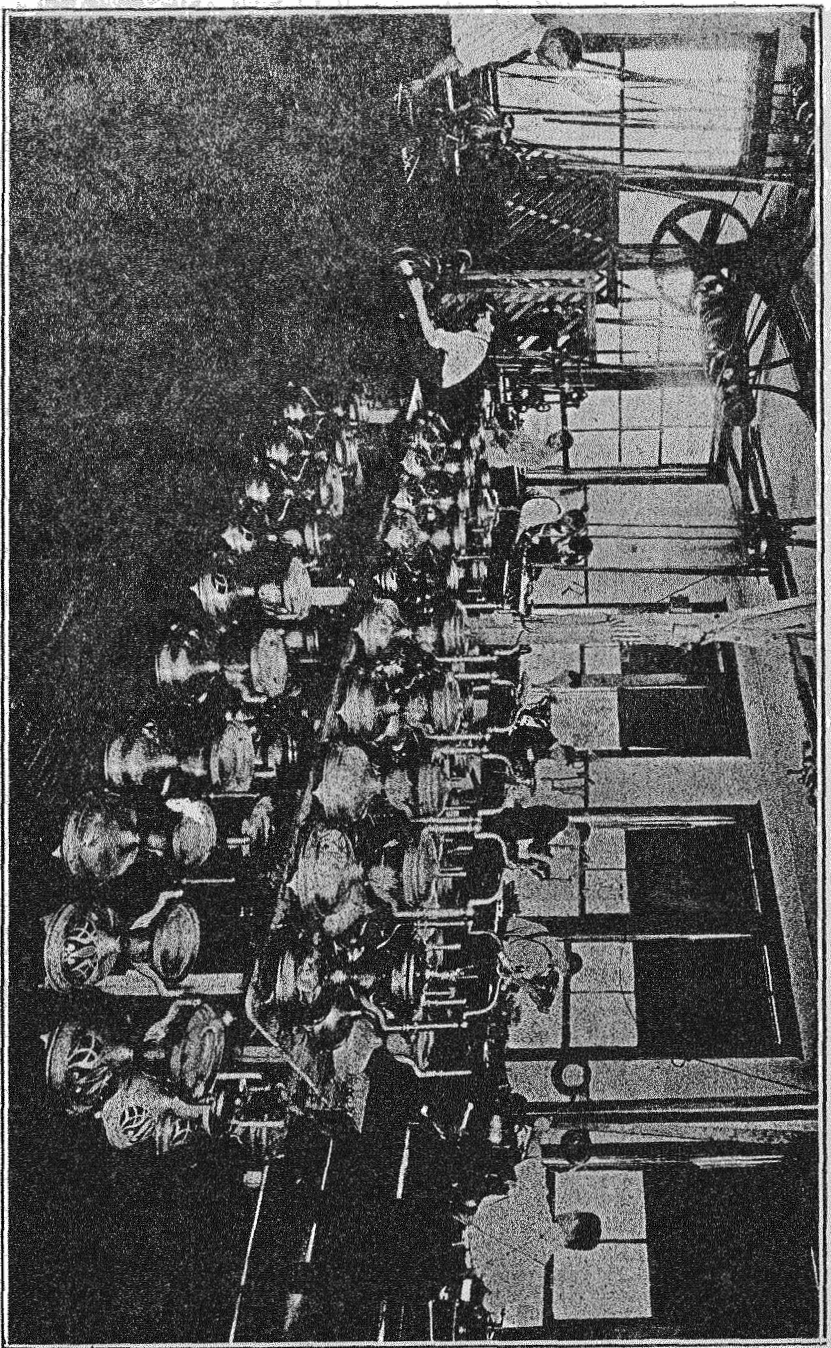

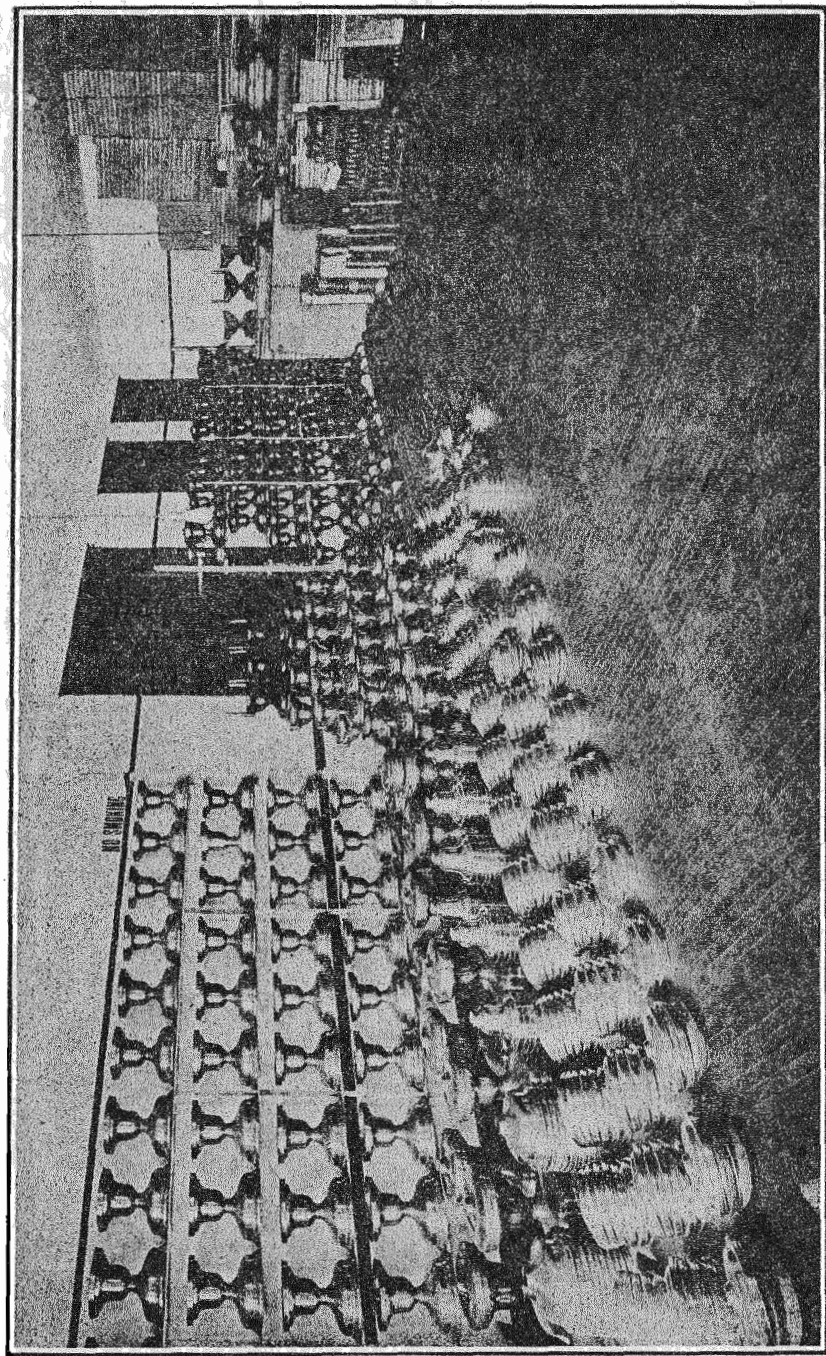
Виставова саль і укїнченї фонограф.

Продукт української фабрики: Електричний фонограф і електрична лампа разом. Ся фотографія представляє фонограф яко лампу, а яко фонограф можна бачити на образку на попередній сторині.

Внутрішній вид частини укр. фабрики і українські робітники біля маш

Склад матеріалу і части неунічних фонографів.

НАУКА ВІДКРИЛА ПЕВНЕ СРЕДСТВО

на ЖОЛУДКОВІ ХРОБИ

МІЛІОНИ ЛЮДИЙ, особливо в Америці, поповняє повільні самовбійства, занедаючи жолудкові тершія. Чоловік що правда, не забуває себе від разу, скорочує собі однак кілька або кількакапайцять літ жити, переважно найбільше видатного і входить в ряди армії тих нещасливих, котрі при кожній їдї поликають пігулки, помагаючи хвилею, але ослабляючи ще більше перенрацьовані наші органи травлення.

Коли терште на біль голови, жагу, дросі, обяви нестравности отжиєсть по їдї, брак апетиту, неохоту до праці, брак енергії, умислово пригноблене, чує загального ослаблення та інші обяви жолудкових тершінь, дошкою ратунку для кожного є:

КАЛЬВАРІЙСЬКЕ

(Trade Mark Reg. in U. S.
Patent Office).

ЛІЧНИЧЕ ВИНО.

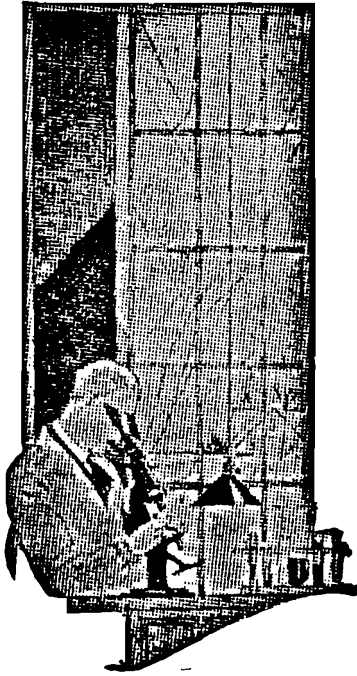
Средство се є незрівняним в жолудкових тершінях, лічить його і усуває скоро і цілковито. Випробуване і благословлене в тисячах хат.

КАЛЬВАРІЙСЬКЕ ЛІЧНИЧЕ ВИНО зістало винайдене по довгих літах мозольних досвідчень, складаєть ся з лікарств знаних науці за найуспішнійші при жолудкових тершінях. Не містять в собі жадних штучних барвників і на ріжні жолудкові тершія, без згляду як застарілі, є скорим средством, певним і гідним довіря.

Днесь те в найближшій аглпці, у нашого агента або просто від нас, купіть фляшку. Ціна \$1.35.

НАША ГАРАНЦІЯ.

В доказ нашого довіря, зобов'язуємось публічно звернути кожний цент тому, хто докаже, що наше КАЛЬВАРІЙСЬКЕ ВИНО не є таким як пишемо.

Запам'ятайте собі сей образець, аби Ви знали як виглядає правдиве Кальварійське Вино Лічниче

D. WROBLEWSKI & CO.,

— Одпોકі фабриканті —

196 East 4th Street, AL-7, New York, N. Y.

ПЕРШОРЯДНА УКРАЇНСЬКА
АПТИКА І ДРОГУЕРІЯ

МИХАЙЛО УГОРЧАК,

(Давнійше С. J. McCloskey)

216 Washington St., cor. Sussex St.,

Jersey City, N. J.

Приладжує ліки після лікарських рецептів скоро, сумлінно і по уміркованій ціні. Має на складі великий запас різномірних зелі і коріннів, всі амери-

канські і заграничні патентовані ліки, масти, цілі і т. и., великий вибір перфум, пудрів і других косметиків і взагалі все, що входить в обсяг аптики і дрогуерії. **МОРОЖЕНЕ І СОДА.**

Довголітня практика і фахові державні дипломи дають найкращу за поруку сумлінної, скорой і гречної обслуги.

Отворене кожного дня в тижни включаючи неділі і свята від 8-ої год. рано до 11-ої вечер.

**ВЖЕ МОЖНА ДІСТАТИ
ВЕЛИКУ КАРТУ УКРАЇНИ**

Велика карта України має зовсім вигляд малої; виготовлена в 10 краках, тільки на трівкішій папери і натягнена на полотно.

Величина її 65 через 41 інчів.

В горі і на долині заосмотрена вона в дручки, так, що дасть звивати ся і переносити з місця на місце. З огляду на те, що се одинока карта подаюча майже всі подробиці нашої вітчизни, е вона необходима в кожній школі, льокалю, редакції і взагалі всюда де тільки гуртують ся Українці в просвітних цілях.

ЦІНА З ПЕРЕСИЛКОЮ \$15.00.

Хто бажає наперед знати, як вона виглядає, хай замовить собі малу карту 21x34 цалі за 50 цнт.

Хто замовить одн увелику карту, той дістане дві малі в додатку.

Замовлення слати на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

J. G. Zimmerman

WALL PAPER

PAINTING

INTERIOR DECORATING

cor. 8th and Independence St.

SHAMOKIN, PA.

В А Ж Н Е
для граючих аматорські
представлення.

ЕМІЛІЯ УГОРЧАКОВА

Має великий склад найкращих українських строїв і убранных ріжних костюмів до аматорських представлень, концертів і народних виступів, як також всі прибори до характеризованя, а іменно: перуки, волося, бороди, вуси, шмінки і т. п. В фойорських околицях убираємо і характеризуємо аматорів відповідно до роль граючих на сцені. При замовленнях треба присилати точний список осіб і потрібних річий. Випожичає також народні строї хочачим фотографувати ся. Замовлення на костюми до представлень, треба присилати що найменше 8 днів перед представленням на слідуячу адресу:

Mrs. E. UHORCZAK,

216 Washington St., cor. Sussex,
Jersey City, N. J.

ГРИГОРІЙ ЖУРАВ

Посилає гроші до старого краю і всіх частий світа jako агент American Express Co. на Дербі, Шелтон, Ансонія і Сімор, Конн. з запорукою \$18.000.000.

Агент для продажі карт корабельних на пайліпші лінії як C u n a r d, Holland, American, White Star & Red Star Line.

АГЕНТ ДЛЯ КУПНА І ПРОДАЖИ ДОМІВ І ЗЕМЕЛЬ.

Повисші справи полагаджую скоро і точно. Від многих літ мене знають в тутешній околиці як услужного бизнесіста і доволітного члена У. Н. Союзу.

Свій до свого! -- Отже пишть на адресу офісу:

HARRY ZURAW, 20 HIGH ST., ANSONIA, CONN.
i 128 MAIN ST., DERBY, CONN.

JOHN WORNACH

(ІВАН ВОРГАЧ)

**422 N. MAPLE STREET,
MT. CARMEL, PA.**

Посилає гроші до старого краю скоро, дешево і безпечно по низьким курсі.

МАЄ ГОТЕЛЬ

знаний тут від довгих літ, де можете дістати всякі усьвіжаючі напої.

ОСНОВАНІЙ 1915 РОКУ.

Jones Hardware Co.,

Knights of Columbus Bldg.

115 INDEPENDENCE ST.

SHAMOKIN, PA.

Склеп де можете набути всякі річи для домашної і господарської потреби.

Даємо Green Trading Stamps

АЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ

має

ДОБІРНУ ГРОСЕРНЮ

ТОВАР СЪВІЖИЙ, ПРОДАЄ
ДЕШЕВО АЛЕ ЛИШЕ ЗА ГОТІВКУ.

524 PINE AND FRANKLIN STREETS,
SHAMOKIN, PA.

The National Bank of Shamokin, Penna.

ОДИН З НАЙБІЛЬШИХ БАНКІВ В НОРТУМБЕРЛЕНД ПОВІТІ.

*JOHN MULLEN, President, A. D. ROBERTSON, Vice President,
GEO C. GRAEBER, Cashier, FRANK A. GABLE, Ass't Cashier,
CON R. GRAEBER, Ass't Cashier.*

А К Т И В А :

КАПІТАЛ	\$100.000.00
НАДВИШКА І НЕРОЗДІЛЕНІ ЗИСКИ	500.000.00
СТАН ЧИННИЙ	3.400.000.00
ДЕПОЗИТИ ПОНАД	2,500.000.00

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

ВЛОЖЕНИЙ В СІМ БАНКУ ГРІШ Є ПЕВНИЙ.

DIME TRUST & SAFE DEPOSIT COMPANY, OF SHAMOKIN, PA.

МАЄТКОВИЙ СТАН З ДНЯ 29. ПАДОЛИСТА 1919 р.:

АКТИВА:	ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:
Інвестиції\$1,217,388.73	Капітал\$ 125,000 00
Банковий дім 113,000.00	Надвизка 125,000 00
Готівка і резерва.. 241,062.39	Нерозділені зиски. 55,758.51
	Дивіденда платна
	7. грудня..... 7,500.00
	Приватні депозити 1,258,192.61
Разом...\$1,571,451.12	Разом...\$1,571,451.12

ФОНДИ ОПІКУНЧІ:

Інвестовані\$13,992.09	
Неінвестовані 1,560.41	
Корпораційні трости...\$130,000.00	\$15,552.41

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ДЕПОЗИТІВ.

Урядники Банку:

F. P. LLEWELLYN, President, W. U. JURY, Vice President,
JOHN L. SHEEF, Treasurer, C. F. HEIM, Secretary.

Frank Bobkowski

ПІДПРИЄМЦЯ
ПОХОРОНІВ

Винаймає також керичи
на весіля, похорони та
при інших okazіях по
дуже низких цінах.

RACE STREET,
SHAMOKIN, PA.

JOHN S. SAUSSER

ПОПРАВЛЯЄ

СТАРІ ПЕЦИ

І ПРОДАЄ НОВІ

Спродає все, що відносить ся
до виробів бляшяних, дахів,
пльомберства і домашних
зрядів.

НАЙЛІПШІ ЛЯМПИ

ЕЛЕКТРИЧНІ

РОБОТИ.

519 N. SHAMOKIN STREET,
SHAMOKIN, PA.

REITZ BROTHERS

CORNER CLAY

and FRANKLIN STS.,

SHAMOKIN, PA.

КОНТРАКТОРИ

— і —

БУДІВНИЧІ

Будують доми і продають всякого рода дерево і матеріял будівельний.

Иван Глова, предс.,
М. Сметана, касієр,
Иван Пірожек, секретар.

Russian Mercantile Association

найстарший український істор в Америці, має завсїгди доволі сьвіжого товару та продає по дуже уміркованих цінах. Посилає також гроші і продає шифкарти до всіх частий сьвіта. Обертає місячно сумою \$10.000.

Заряд. Марко Сметана.

605 N. SHAMOKIN STREET,
SHAMOKIN, PA.

UNGER AND SNYDER АДВОКАТИ

ЗАСТУПАЮТЬ У ВСЯКИХ СПРАВАХ СУДОВИХ І РЕ-
ПРЕЗЕНТУЮТЬ ДОБРІ АСЕ-
КУРАЦІЇ ВІД ОГНЮ.

241 SPRUCE STREET,
SHAMOKIN, PA.

A. W. GORTNER & SON

РЕГІСТРОВАНІ
ПЛОМБЕРИ І МЕХАНІКИ
ПЕЦІВ ДО ОГРІВАННЯ

Роблять електричні і
бляхарські роботи та
направу пеців.

SHAMOKIN, PA.

UKRAINIAN B. R. E. CO.,
Incorporated
ШАМОКІН, ПА.

має штор в своїм домі і
філію на Excelsior, Pa.

Урядники будинків і шторів:
Мих. Такач, голова; Із. Ви-
шовський, зас. гол.; А. Шар-
шонь, касієр; Д. Кулянда, за-
відатель штору; Н. Габура,
завідатель штору на Excel-
sior, Pa.

БУЧЕРНІ І ГРОСЕРНІ

Чоботи, черевки і полотно.

ПРОДАЄ ТОВАРИ ПО
ЦІНАХ УМІРКОВАНИХ.

Lloyd і Kopyscianski
АДВОКАТИ

Одинока русько-польсько-
словенська фірма адвокатська
в місті Шамокін. Займаєсь
справами гіпотечними реаль-
ностей і асекурацією від
огню. До всіх європейських
справ zatrudняємо європей-
ського адвоката.

1-2 E. INDEPENDENCE ST.,

ШАМОКІН, ПА.

(Напротив Opera House)

Peter Barr & Sons

виробляє
НАГРОБНИКИ
КАМІННІ ПЛИТИ

ЖЕЛІЗНІ ОГОРОЖІ

ШАМОКІН, ПА.

NORTH END OF 2nd ST.

ПИЙТЕ ЗАВСІГДИ

ШАМОКІНСЬКЕ ПИВО

ЛІПШОГО НІГДЕ НЕ
ВИРОБЛЯЮТЬ, ЯК У

FUHRMAN-SCHMIDT

(власителі бровару)

ШАМОКІН, ПА.

THE MARKET STREET NATIONAL BANK, SHAMOKIN, PA.

ЩАДНИЦЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ
І СТЕЙТУ ПЕНСИЛЬВЕНІЯ.

Вплачений капітал \$100.000.00

Надвижка і зиски (зароблені) \$260.000.00

Депозити \$1.300.000.

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТИВ.

W. H. UNGER, President,

M. G. STIEF, Vice President,

W. H. TIER, Cashier.

СЛАВА УКРАЇНИ В ОБРАЗКАХ

гарнокольорованих, в форматі
28x35 цалів, представляючих
українських володарів та най-
визначніших мужів з князів-
ських і гетьманських часів.

ЧУДОВА ОКРАСА ДЛЯ КОЖ-
ДОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ХАТИ.

ЗНИЖЕНА ЦІНА, БО ЛИШЕ
\$1.00 З ПЕРЕСИЛКОЮ.

Замовлення і гроші вислати
до книгарні:

SVOVODA,

**83 GRAND STREET,
JERSEY CITY, N. J.**

SHAMOKIN BANKING COMPANY, SHAMOKIN, PA.

W. C. McCONNEL, President, C. A. BARRON, Vice President,
D. W. HEIM, Cashier.

ЗАКЛАДОВИЙ КАПІТАЛ \$100.000.00.

ВПЛАЧЕНИЙ КАПІТАЛ \$50.000.000.

НАДВИЖКА \$93.000.00

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТИВ.

Скора і старанна обслуга у всіх банкових функціях. — Наймод-
нійше уряджений і ведений після найліпших метод і угодінь.
УДІЛЯЄСЬ РАДО ЧЕКОВЕ КОНТО ДЛЯ КОРПОРАЦІЙ, ФІРМ
І ПООДИНОКИХ ЛЮДИЙ.

ЮВІЛЕЙ СЛАВНОГО ЛІКАРА.

Хочемо за посередництвом сих стрічок познакомити нашу публіку з ювілейом, котрий заслужив аби над ним застановити ся. Є се ювілей, котрий тепер обходить ся через Доктора Леонарда Ляндіса, славного медина і ученого, з 140 Іст 22. улиці в Нью Йорку. Бо тепер якраз скінчило ся 25 літ від часу, коли Др. Ляндіс почав практикувати медицину.

КАНЦЕЛЯРІЯ Д-РА ЛЯНДІСА паходять ся під ч. 140 Іст 22-га улица. Є се лабораторіюм, клініка, сальон електричний і, коли хочете, університет медичний.

Педужі вістають видічені, отримують поради, і, що найважнійше, є досконало інформовані у важних квестіях здоровля і гігієни. Канцелярія Д-ра Ляндіса є заосмотрена в чудові електричні машини, котрі є найновішим висловом знаня медичного.

Є там найбільші експерти медичні, котрі працюють від проводом Д-ра Ляндіса. Маючи так величаво уряджену канцелярію і будучи побіч того одним з найбільших сучасних медиків, Др. Ляндіс був в стані тим самим посьє великого осягнути, і нічо дивного, що має виц так велике число пацієнтів і обожателів.

УСПИХИ Д-РА ЛЯНДІСА.

Успіхи, котрі Др. Ляндіс мав чи се яко медик, чи яко учитель народний, чи яко автор популярних книжок медичних, дійсно гідні подиву.

Він приймає пацієнта яко приятеля, як батько приймає свою дитину або учитель свого ученика. Розмовляє з ним у власній його мові, виситугє його, обяснює і вчпть його так, що пацієнт сам розуміє досконало, для чого все має бути зроблене так а не внакше і чому він властиво має виконати порученя Д-ра Ляндіса.

ЕЛЕКТРИЧНІСТЬ ЯКО СРЕДСТВО ЛІЧНИЧЕ.

Одною з метод Д-ра Ляндіса є ліченє через електричність. Є се один з найновіших средств для ліченя хорих. Найновіші badania показали, що ся сила, котра впроваджує в рух трамвай, собєві і елеватори, котра обертає колесами майже цілої нашої індустрії, ся сама сила може рівнож лічити і давати людям здоровля.

Електричність просто показує чудеса, коли належито застосуєть ся яко средство ліченя.

Аби знова застосувати електричність яко средство ліченя, необхідні є дві річи: 1) передівсім відповідні машини і інструменти, котрі є дуже коштовні і трудні до набути, а побіч того: 2) знанє, аби ті машини і інструменти в належний спосіб уживати. Др. Ляндіс посідає одно і другє. Він має найкоштовніші і найліпші машини і є до того експертом, котрий не має собі рівного.

СИГНАЛИ НЕБЕСПЕКИ.

Коли Ви є здепервовані, роздражнені, змучені, коли память ваша є ослаблена і безнастанно обавляєтьєсь чогось, самі незнаючи чого властиво, тоді знайте, що се є звістун небеспєки і що треба удати ся сейчас до доброго лікаря, як Др. Ляндіс, по пораді у ліченє. Ишними словами: Др. Ляндіс є в стані перебудувати ваші сили в повочасний спосіб.

Dr. LEONARD LANDIS, 140 EAST 22nd STREET,
межи 3-ою і Лексінгтон Аве.,
New York, N. Y.

Години принятє: Щоденно від 10-ої рано до 7-ої вечер. В неділі від години 10-ої рано до 2-ої пополудни.

25 ЛІТ ДОСЬВІДУ.

СЛАВНІ РЕЦЕПТИ СЛАВНИХ ЛІКАРІВ.

У медичній сфері так само, як і у якій будь-якій професії, є множество стверджених фактів, загальнозвісних вірувань і прийятих мірил. Тим річчями між лікарями є славні рецепти — перли всіх рецепт. Звичайно є добре звісні рецепти славних докторів. Лічничі прикмети деяких з тих славних прикмет є звісні в цілій сфері — і кожний лікар їх знає. В дійсності деяких з тих рецепт вчать студентів медицини.

Ми є приготовані продати публіці кілька з тих славних лікарств, які так добре звісні а які, ми віримо, можна найти у кабінеті з лікарствами кожного доктора, що продає й лікарства.

LAXARIN, на запір. Дійсно пречудне лікарство. Повна курація, шість пачок \$5.24, одна пачка \$1.04.

LAXRAPAIN, на недомаганя жолудка, нестравність, кваси жолудка, нудоту, брак апетиту, поганий запах з рота, форментацію. Повна курація, шість пачок \$10.48, одна пачка \$2.08.

VIBURNUM COMPOUND, для жінщин на неправильну, болячу, опізнювану місячну слабість, нервовість і ослаблене. Повна курація \$10.48, одна пачка \$2.08.

LAXPIRIN, на біль голови, болі зубів, подагру, невритіс, невральгію, болі суставів, біль ух, біль крижий. Повна курація шість пачок \$10.48, одна пачка \$2.08.

LAXAGIN, на ревматизм. Ми ніколи не бачили лучшего препарату на ревматизм, чим сей. Повна курація, шість пачок \$15.00, одна пачка \$3.12.

LAXERVUM, на нервовість. Знаменитий препарат для нервових, слабих, істеричних людей. Нічого лучшего. Повна курація, шість пачок \$17.50, одна пачка \$3.64.

BULGARIAN TEA TABLETS, на слабі кишки. Нічо лучше. Шість пачок \$5.24, одна пачка \$1.04.

LAXALOIN, на інфлюенцу, перестуду, грип, мігдалкову хворобу. Повна курація, шість пачок \$5.25, одна пачка \$1.04.

LAXIRON, на анемію для слабих блідолицих людей, аби дістали лучшу кров. Повна курація, шість пачок \$5.24, одна пачка \$1.04.

LAXPHYLLIN, на недугу печінки. Се є дійсно чудесний препарат на недомаганя печінки. Повна курація шість пачок \$10.48, 1 пачка \$2.08.

LAXELIA, на пльоване. Де пльоване є трудне, сей лік покаже ся дуже помічним. Повна курація, шість пачок \$5.24, одна пачка \$1.04.

LAXABIA, на нирки і міхур. Многі люди не знають, що є жите, поки не найдуть сего чудесного ліку. Повна курація, шість пачок \$12.50, одна пачка \$2.60.

LAXACNEA, на нечисту кров, проти прищів, боляків, чираків, шкірних недуг, свербячки. Повна курація, шість пачок \$10.48, одна пачка \$2.08.

LAXICON, на здуте і кишкові недуги. Повна курація, шість пачок \$5.24, одна пачка \$1.04.

СІ ЧУДЕСНІ ДОМАШНІ ЛІКИ ПОВИННІ БУТИ У ШАФІ З ЛІКАРСТВАМИ У КОЖДІЙ ХАТІ.

Податок є включений у повисші ціни. — Продає лише

THE LAXAL MEDICINE CO., Dept. 3399,

435 — 4th AVENUE, PITTSBURGH, PA.

ПОТРЕБА АГЕНТІВ ВСЮДИ.

Кожде з наших чудесних лікарств буде вислане за одержанем готівки, моні-ордера або стемплів. Висилаючи замовлене напишіть назву жаданої медицини по англійськи.